

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024

Caseta tehnică

Beneficiar

Primăria Municipiului Timișoara
 bd. C.D. Loga, nr. 1, cod poștal 300030 Timișoara, jud. Timiș
 T: +40 -(0)256408300, F.: +40 -(0)256490635
 E: primariatm@primariatm.ro
 I: www.primariatm.ro

Consortiu consultanți

Asociația MetruCub - resurse pentru cultură
 Calea Vitan nr. 201, bl.51, sc.1, et.8, ap.32, camera 2, cod poștal 031286, sector 3,
 București
 T: +40 744399767
 E: contact@m3culture.ro
 I: www.m3culture.ro.

A.T.U. - Asociația pentru Tranziția Urbană
 str. Voila nr, 10, bl. 21, sc. 2, parter, ap. 16, camera 2, sector 4, București
 T: +40 213126272
 E: atu@atu.org.ro
 I: www.atu.org.ro

Echipa de lucru

Consortiu contractat

Coordonare	Vera Marin, Raluca Pop
Planificare urbană și planificare participativă	Vera Marin
Politici culturale și management cultural	Raluca Pop, Ioana Tamaș
Arhitectură, patrimoniu, mediu construit	Vera Marin, Vlad Pată (cartare patrimoniu industrial)
Arte vizuale	Liviana Dan (consultant), Ioana Tamaș
Artele spectacolului	Cristina Modreanu
Cultură scrisă	Dragoș Neamu
Dezvoltarea publicului	Raluca Pop
Industrii culturale și creative	Dragoș Neamu
Muzee	Dragoș Neamu
Muzică	Andreea Tako-lager (consultant), Raluca Pop

Primăria municipiului Timișoara

Manager strategie
Coordonator proiect
Asistent de proiect

Alina Pintilie
Lavinia Simion
Diana Păulescu

Institutul Intercultural Timișoara

Director *Poli culturali*
Coordonator proiect
Director formare

Dr.ec. Corina Răceanu
Marcel Bajka
Dr. Călin Rus

Consultanții mulțumesc tuturor celor care au contribuit la realizarea strategiei, acordând informații, timp și încredere demersului de planificare culturală. Activitățile nu se puteau realiza fără participarea organizațiilor și publicului interesat de viața culturală a orașului.

Mulțumiri speciale următoarelor instituții care au găzduit cu generozitate evenimente legate de elaborarea strategiei culturale: Facultatea de Arte și Design din cadrul Universității de Vest Timișoara și Casa Artelor - Direcția Județeană pentru Cultură Timiș.

Strategia culturală a municipiului Timișoara pentru perioada 2014-2024 a fost realizată în cadrul contractului „Dezvoltarea strategiei culturale pentru Timișoara, organizarea a 3 dezbateri pe tema Capitală Culturală Europeană”, parte a proiectului „Poli culturali” - Politica culturală, instrument de dezvoltare comunitară și regională (cod MIS 1393). Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană prin Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România - Republica Serbia, Axa prioritară 3 - Promovarea schimburilor între comunități, Măsura 2 - Îmbunătățirea guvernării locale cu privire la furnizarea de servicii locale către comunitățile din zona de graniță.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene. Pentru eventuale sesizări, contactați: romania-serbia@mdrap.ro

Cuprins

Rezumat executiv	5
1. Contextul elaborării strategiei	17
2. Metodologie	20
Principii.....	20
Activități realizate pentru elaborarea strategiei.....	23
3. Analiza mediului extern	28
4. Cultura - dimensiune transversală a politicilor publice	36
5. Cartarea resurselor culturale	47
Elemente de vitalitate culturală	47
Rapoarte tematice	64
ARTE VIZUALE	64
ARTELE SPECTACOLULUI	79
CULTURĂ SCRISĂ.....	94
DEZVOLTAREA PUBLICULUI ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE	111
INDUSTRII CULTURALE ȘI CREATIVE	124
MUZEE.....	139
MUZICĂ	155
ARHITECTURĂ-PATRIMONIU-MEDIU CONSTRUIT	169
6. Obiective generale și măsuri de acțiune.....	188
7. Plan de acțiune	236
8. Proceduri și indicatori de evaluare.....	254
9. Instrumente de implementare	265

Rezumat executiv

Elaborarea strategiei culturale a Municipiului Timișoara 2014-2024 reprezintă încă o dovadă că la Timișoara cultura este o prioritate de dezvoltare pentru administrația publică locală. Investițiile publice de la bugetul local pentru realizarea de proiecte culturale s-au triplat în ultimii 3 ani¹ iar orașul se mobilizează financiar, cultural și uman pentru construcția unei candidaturi competitive la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021 și pentru a beneficia de impactul economic, social și educațional asociat unei vitalități culturale ridicate.

Prin strategia culturală, Primăria Municipiului Timișoara se raportează la fenomenul cultural local, conectat la importanța orașului pentru județ și pentru regiunea de Vest, pentru restul țării ca unul dintre cei 8 poli de creștere ai României și în corespondență cu spațiul euroregional și cu potențialul de colaborare și prezență la nivel internațional. Strategia culturală vine în întâmpinarea nevoilor orașului de dezvoltare prin cultură, susține candidatura sa la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021 și sprijină eforturile comune ale artiștilor, ale operatorilor culturali și ale administrației publice de a aduce cultura de calitate în viața oamenilor.

Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024 reprezintă un document de politică publică care va fundamenta și va ghida activitatea Primăriei Municipiului Timișoara în domeniul culturii pentru următorii 10 ani. Documentul a fost formulat în cadrul unui proces vast de consultare și planificare participativă, ghidat de o viziune transversală asupra culturii și de o abordare sustenabilă, plecând de la potențialul, nevoile și capacitatea operatorilor culturali din Timișoara. Cultura este abordată în strategie ca formă de expresie a creativității, dar și ca important factor de creștere a capitalului social, economic și democratic al Timișoarei.

¹ Calcule pe baza datelor oficiale ale Primăriei municipiului Timișoara. Fondurile pentru proiecte culturale corespunzătoare *Agendei Casei de Cultură și Agendei culturale a Primăriei municipiului Timișoara*: 2.649.911 lei (2011), 2.633.012 lei (2012), 4.918.113 lei (2013) și 7.982.670 lei (2014).

Miza strategiei culturale a municipiului Timișoara pentru perioada 2014-2024 o reprezintă dezvoltarea pe termen lung a orașului prin cultură și a sectorului cultural în sine, în cooperare cu alte orașe din țară, din regiune și din străinătate. Măsurile cuprinse în strategie vor stimula dezvoltarea culturală a orașului pentru următorii zece ani, integrând momentul 2021, când Timișoara ar putea dezvolta programul dedicat titlului de Capitală Europeană a Culturii. Sprijinind candidatura orașului, strategia acționează ca viziune și planificare integratoare, înainte și după momentul 2021.

Viziune Timișoara 2024

Timișoara, locul unde viața culturală dinamică răspunde așteptărilor locuitorilor, economia creativă contribuie la bunăstare, iar creația artistică îmbrățișează experimentul. Un oraș cu o ofertă culturală diversă, conectată la fenomene contemporane, cu un patrimoniu cultural valorificat inovativ și unde interculturalitatea este asumată.

Valori timișorene și cultură

Timișoara aspiră către o prezență crescută a artei și a culturii în cotidian, ca experiență și consum cultural. Respectul pentru lucrul bine facut este dublat de o independență asumată, care se susține prin responsabilitate și antreprenoriat. Cultural, orașul îmbrățișează experimentul, aspiră către o înțelegere interculturală și acordă respect pentru drepturile și valorile democratice. Timișoara este un oraș mândru, iar timișorenii consideră că există o identitate aparte a locului, care este apreciată pozitiv și care merită conservată și promovată.

Misiune pentru Primăria Municipiului Timișoara

Primăria municipiului Timișoara creează condițiile propice unei vieți culturale dinamice și diverse în oraș, competitivă la nivel național și internațional și relevantă pentru cetățenii orașului:

- recunoașterea valorilor de patrimoniu și punerea în valoare a acestora;
- sprijin pentru cultura contemporană;
- considerarea libertății de expresie ca element fundamental al creativității și inovării;
- recunoașterea importanței legăturilor dintre cultură și societate;
- recunoașterea culturii ca motor de dezvoltare individuală și comunitară;
- respectul democratic față de cetățean și operatorii culturali în dezvoltarea de politici publice;
- valorificarea potențialului economic al culturii.

Timișoara culturală este un oraș în care creativitatea, solidaritatea, conectivitatea și responsabilitatea stau împreună alături de o atitudine deschisă, unde guvernarea participativă este dublată de eficiența și transparența deciziilor publice.

În urma consultărilor cu operatorii culturali și cu reprezentanți ai Primăriei Municipiului Timișoara, s-au definit cele 5 Axe prioritare ale strategiei culturale și obiectivele lor tematice, după cum urmează:

Axă transversală

5. Timișoara Deschisă

Un oraș în care guvernarea culturală se bazează pe valorile democrației participative, unde serviciile publice sunt eficiente și creează cadrul necesar unui act cultural de calitate, bazat pe dreptul creatorului la libertatea de expresie și pe recunoașterea rolului culturii pentru dezvoltare individuală și comunitară.

Axe prioritare

1. Timișoara Creativă

Un oraș în care creația contemporană este încurajată și susținută în mod activ, cu interes deosebit pentru zona experimentului și abordarea interdisciplinară, în care publicul are acces la spații inovatoare și în care operatorii culturali sunt stimulați să dezvolte proiecte relevante pe plan local, regional și internațional.

2. Timișoara Implicată

Un oraș în care solidaritatea și diversitatea culturală coexistă, a cărei identitate se definește continuu și se ancorează în profilul multicultural timișorean și diversitatea lingvistică și confesională prezentă.

3. Timișoara Conectată

Obiective tematice

1.1. Dezvoltarea creației contemporane și a unui act artistic competitiv pe scena culturală și relevant pentru comunitate.

1.2. Îmbunătățirea promovării ofertei culturale și a comunicării între operatorii culturali.

1.3. Întărirea capacității operatorilor culturali de a dezvolta o ofertă culturală de calitate.

2.1. Creșterea implicării operatorilor economici și a administrației publice ca parteneri pentru realizarea actului cultural timișorean.

2.2. Creșterea participării culturale în cartierele timișorene.

2.3. Dezvoltarea de noi categorii de public pentru actul cultural.

2.4. Acces sporit la cultură pentru grupurile de risc

2.5. Un oraș care contribuie la formularea identității culturale a regiunii, în care diversitatea culturală este protejată și promovată.

2.6. Creșterea consumului cultural în rândul tinerilor și dezvoltarea unei educații pentru cultură

3.1. O mai bună racordare a Timișoarei la

Un oraș racordat la mișcările artistice contemporane din țară și străinătate, prezent prin artiști și organizații de cultură la evenimente relevante de profil, implicat în schimburi de experiență, parteneriate și rețele regionale, naționale și internaționale și atractiv pentru turiști.

4. Timișoara Responsabilă

Un oraș în care patrimoniul construit și natural este protejat și în care spațiul public este de calitate, oferind astfel un cadru favorabil cetățenilor prin oferta culturală și artistică prezentată, atât în centru cât și în cartiere și în localitățile limitrofe.

dinamica culturală națională și internațională.

3.2. Valorificarea patrimoniului și ofertei culturale în cadrul ofertei turistice a orașului și a localităților limitrofe.

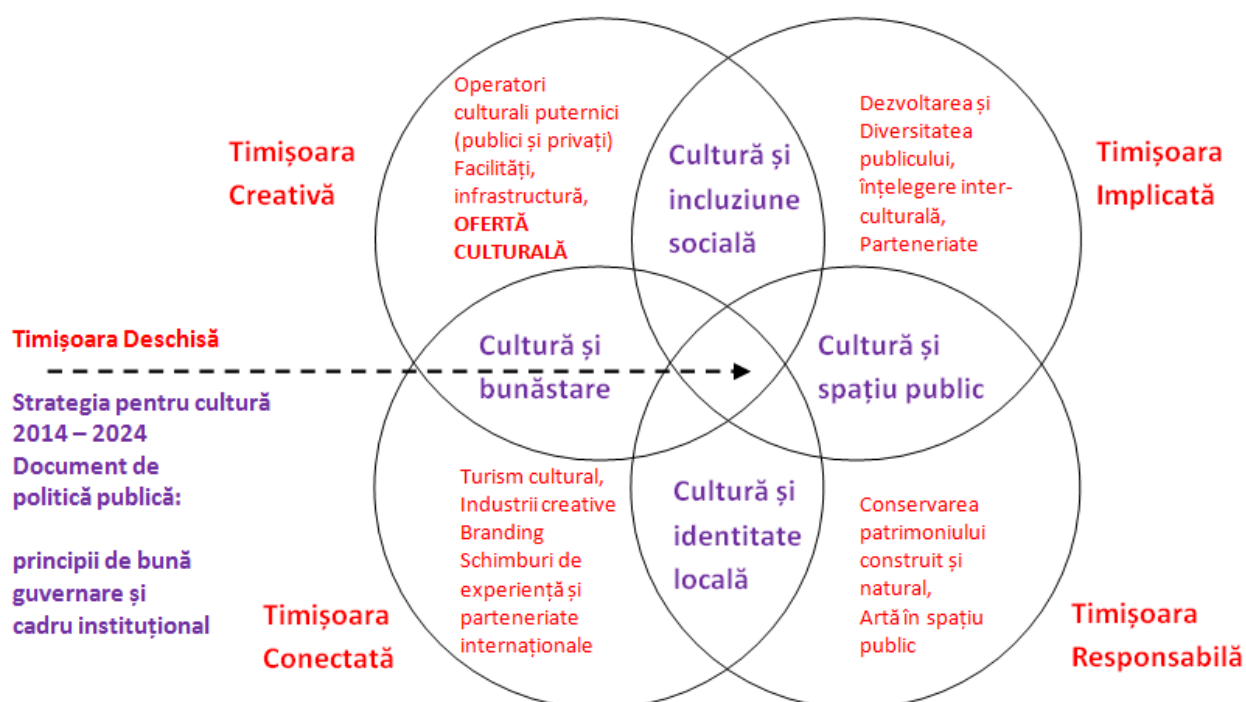
4.1. Creșterea gradului de conștientizare a valorilor de patrimoniu, reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului

4.2. Creșterea calității spațiului public amenajat ca un cadru favorabil pentru artă și cultură

4.3. Creșterea calității spațiilor verzi amenajate ca un cadru favorabil pentru artă și cultură

4.4. Regenerare urbană prin cultură și refuncționalizare pentru cultură

Relația dintre aceste dimensiuni de dezvoltare prin cultură este ilustrată în diagrama de mai jos, urmată de prezentarea obiectivelor generale, în jurul cărora sunt grupate măsurile concrete de acțiune pentru cultura timișoreană în perioada 2014-2024.

Adaptare a schemei www.millierdickinsonblais.com/blog/fourth-pillar-of-sustainability

Investim în viitorul tău!

Structura documentului

Documentul strategiei este structurat în jurul următoarelor capitole:

1. Contextul elaborării strategiei
2. Metodologie
3. Analiza mediului extern
4. Cultura - dimensiune transversală a politicilor publice
5. Cartarea resurselor culturale
6. Obiective generale și măsuri
7. Plan de acțiune
8. Proceduri și indicatori de evaluare
9. Instrumente de implementare

1. **Contextul elaborării strategiei** prezintă legătură dintre strategie și proiectul *Poli culturali - Politica culturală, instrument de dezvoltare comunitară și regională*, candidatura orașului la titlul de Capitală Europeană a Culturii și alte documente de referință pentru planificarea culturală la nivel european.
2. **Metodologia** detaliază principiile care stau la baza planificării culturale și prezintă activitățile care au fost realizate pentru formularea strategiei: documentare, consultarea factorilor interesați, elaborarea propunerilor concrete și colaborarea dintre Consultant (echipa de experți contractată) și Primăria Municipiului Timișoara.
3. **Analiza mediului extern** cartează principalii factori externi politici, economici, sociali, tehnologi, de natură legală și de mediu care au fost luați în considerare în formularea strategiei culturale. Analiza PESTLE indică caracteristicile macro-mediului în care acționează operatorii culturali și administrația publică, în calitate de susținător al vieții culturale și al patrimoniului orașului.

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

4. **Cultura - dimensiune transversală a politicilor publice** documentează prezența resurselor și proiectelor culturale efective în documente cu rol strategic pentru dezvoltarea orașului Timișoara, a județului Timiș, a regiunii Vest și a euroregiunii DKMT. Scopul capitolului este de a marca viziunea efectivă asupra rolului culturii pentru dezvoltare și de a identifica resursele financiare și organizaționale efective care pot fi mobilizate pentru a susține atingerea obiectivelor culturale.

5. **Cartarea resurselor culturale** sintetizează principalele elemente de vitalitate culturală ale orașului, prin prezentarea și interpretarea de date de consum cultural, gradul de accesare al fondurilor europene, evoluția alocării de fonduri publice pentru cultură în Timișoara și în județul Timiș, situația organizațiilor non-guvernamentale, etc.

O subsecțiune consistentă este dedicată domeniilor culturale care au fost documentate cantitativ și calitativ de către Consultant. În ordine alfabetică, acestea sunt:

Arhitectură-patrimoniu-mediul
construit
Artele spectacolului
Arte vizuale
Cultură scrisă

Dezvoltarea publicului și diversitatea
expresiilor culturale
Industrii culturale și creative
Muzee
Muzică

6. **Obiective generale și măsuri** prezintă în detaliu obiectivele generale și măsurile efective care sunt propuse prin documentul de strategie culturală. Măsurile sunt acțiuni concrete pe care le întreprinde Primăria Municipiului Timișoara și Consiliul Local alături de parteneri, dintre care cei mai importanți sunt: Consiliul Județean Timiș, Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană, operatori culturali publici și privați, Direcția Județeană pentru Cultură Timiș.

Prezentăm succint exemple de măsuri, organizate pe câteva categorii majore:

- *noi instituții culturale și creative.* Exemple: Centru Interdisciplinar Artă-Tehnologie-Experiment; Centru de Proiecte Culturale al Municipiului Timișoara; fond de start-up pentru zona de industrii culturale și creative; transformarea Cinema Timiș într-un Art House; fond de dezvoltare regională a cinematografiei; centre comunitare de învățare permanentă cu funcțiuni culturale în cartiere.
- *noi spații pentru cultură.* Exemple: spații pentru depozitare, conservare și restaurare a patrimoniului mobil; o nouă sală de spectacole pentru Teatrul German din Timișoara; o nouă sală de spectacole și concerte în Timișoara, cu o capacitate de aproximativ 1500 de locuri; refuncționalizarea unor spații aflate în patrimoniul Primăriei ca spații culturale; acordarea de reduceri pe impozitul pe proprietate din chirii pentru operatorii economici și pentru persoanele fizice care oferă spații (clădiri și terenuri) pentru operatori culturali; refuncționalizarea unor spații aflate în patrimoniul Primăriei ca spații culturale.
- *facilități pentru acces la cultură.* Exemple: amenajarea și dotarea corespunzătoare a instituțiilor publice de cultură pentru persoane cu dizabilități; amenajări pentru relații spațiale logice și pentru spații primitoare în preajma instituțiilor de cultură; trasee de mobilitate durabilă (pietoni, biciclete) care să lege obiective culturale.
- *instrumente de comunicare culturală.* Exemple: campanii de promovare a voluntariatului, mecenatului, exemple de bună practică în educația culturală și dezvoltarea publicului; crearea unui portal cultural online, în care fiecare operator poate înregistra informații relevante; publicarea revistei „Revolutionary TM” în versiune print și online; sprijin pentru afișaj stradal pentru proiecte culturale; campanie de conștientizare a valorilor de patrimoniu de către proprietarii de imobile.
- *priorități tematice pentru Agenda culturală locală:* trasee culturale, tabere interculturale, dialog intergenerațional, educație culturală și dezvoltarea publicului, școli de vară pentru curatori tineri și teoreticieni în domeniul artistic, promovarea brandurilor culturale locale, intervenție culturală.
- *tipologii noi de proiecte finanțabile prin Agenda culturală locală.* Exemple: mobilități; rezidente; schemă de co-finanțare pentru participarea operatorilor culturali timisoreni la

proiecte culturale internaționale; burse de creație și de atelier; burse pentru debut literar; burse pentru tineri manageri culturali; trasee culturale; târguri de proiecte.

- *reglementări noi pentru finanțările nerambursabile pentru proiecte culturale.* Exemple: finanțări multianuale; noi proceduri pentru constituirea și funcționarea evaluării cererilor de finanțare; ghid de decont; informare cu privire la condițiile de concurs.
- *noi abordări ale guvernării culturale:* Exemple: gruparea funcțiilor culturale din cadrul Primăriei Municipiului Timișoara în cadrul unui Birou pentru Cultură în cadrul Direcției Comunicare; înființarea unui Centru de Proiecte Culturale al Municipiului Timișoara care, printre altele, să preia funcția de finanțare nerambursabilă a proiectelor culturale; încurajarea atribuirii competitive pe criterii calitative pentru proiectarea investițiilor publice cu impact asupra imaginii urbane.
- *reglementări în sprijinul calității imaginii urbane și a prezenței artei în stradă.* Exemple: adoptarea și urmărirea cu consecvență a unei Politici de Arhitectură a Timișoarei; constituirea unei comisii de estetică urbană; intrarea în legalitate a artiștilor ambulanți; comisionarea pe bază de concurs a unor lucrări de artă în spații publice; proiecte de street art în locații strategice pentru oraș; amenajări pentru cultură în preajma și în incinta complexului verde: Pădurea Verde, Muzeul Satului Bănățean, Grădina Zoologică; asigurarea de facilități fiscale și asistență tehnică pentru proprietarii care vor să reabiliteze fațadele clădirilor lor.
- *formare profesională pentru profesioniști din domeniul culturii.* Exemple de teme prioritare: managementul proiectelor de cooperare culturală; accesul persoanelor cu dizabilități la cultură; educație culturală și dezvoltarea publicului; restaurare (Universități de vară); antreprenoriat cultural.
- *conectarea efectivă a fenomenului cultural viu timișorean la dinamica artistică regională, națională și internațională.* Exemple: eligibilitatea cheltuielilor de participare la evenimente internaționale în cadrul proiectelor finanțate în cadrul Agendei culturale locale; mobilități internaționale; sprijin pentru colaborări internaționale; sprijin pentru evenimente cu o componentă internațională puternică; valorificarea potențialului de diplomatie culturală și participarea la rețele culturale europene pentru colaborările culturale.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

7. **Planul de acțiune** prezintă o planificare a măsurilor prezentate în capitolul 6 pe termen scurt, mediu și lung și a indicatorilor de impact și de rezultat relevanți fiecărui obiectiv general. Pentru axa transversală *Timișoara deschisă*, detaliată în capitolul 9, Instrumente de implementare, sunt de asemenea etapizate acțiunile necesare.

8. **Procedurile și indicatorii de evaluare** identifică acțiunile necesare și datele care, colectate, dau măsura impactului strategiei pe termen mediu și lung. Evaluarea impactului strategiei culturale pentru următorii 10 ani la nivelul orașului se realizează pe baza unei grile cadru de indicatori stabiliți plecând de la schema de măsurare a impactului programului Liverpool 08 Capitală Europeană a Culturii, model recomandat ulterior de Comisia Europeană pentru dezvoltarea politicilor culturale la nivel local. În formularea indicatorilor s-a ținut cont de recomandările adresate autorităților publice locale în cadrul Agendei 21 pentru cultură și în Rezoluția legislativă a Parlamentului European din 12 decembrie 2013 referitoare la propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „Capitale Europene ale Culturii” pentru anii 2020 - 2033 .

Indicatorii privesc mai multe dimensiuni:

- Impactul asupra sectorului cultural ca sistem de producție culturală;
- Imaginea orașului, identitate și percepții asupra ofertei culturale și atractivității Timișoarei ca destinație culturală;
- Impactul economic al investițiilor în cultură;
- Accesul la cultură și participare culturală;
- Infrastructura culturală, patrimoniu cultural și natural, mediu construit;
- Guvernare culturală.

9. **Instrumente de implementare** descrie rolurile și responsabilitățile autorității publice locale, ale Centrului de Proiecte Culturale al Municipiului Timișoara (propus a fi înființat) și ale Asociației Timișoara Capitală Culturală Europeană, roluri care converg către realizarea viziunii orașului în 2024, în concordanță cu misiunea acestora și pentru atingerea unor obiective generale și specifice, cum este candidatura pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021. O discuție aparte este dedicată funcționării Agendei culturale locale, cu recomandări de îmbunătățire.

Concluzii

Asumarea prin Hotărâre de Consiliu Local a documentului de politică publică *Strategia Culturală a municipiului Timișoara pentru perioada 2014-2024* reprezintă un moment care marchează importanța sectorului cultural pentru Timișoara. Așa cum a fost prezentat anterior, acest document furnizează nu numai direcțiile strategice și măsurile preconizate pentru atingerea obiectivelor, ci oferă și seturi de indicatori de monitorizare și evaluare, o descriere a instrumentelor de implementare, o organizare în timp a acțiunilor, precum și sugestii privind resursele necesare pentru punerea în aplicare a măsurilor propuse.

Acesta este un document care a fost elaborat în urma unui proces consultativ care a reprezentat o mobilizare a tuturor actorilor care s-au arătat interesați și dispuși să contribuie la conturarea viziunii de dezvoltare efective a orașului prin cultură. Consultarea, însoțită de un bogat efort de documentare și cercetare cantitativă a consumului cultural în ultimii 13 ani în oraș, reprezintă argumente pentru transpunerea în realitate a măsurilor cuprinse în strategie. Implicarea în procesul de elaborare a strategiei culturale este un fundament pentru asigurarea participării și pentru implementare. Cultura poate crea punți de comunicare acolo situația economică și socială conduce la inegalități de șanse și de perspective, iar împreună, toți cei interesați și implicați în sprijinirea, crearea, promovarea și consumul cultural pot aduce cultura în centrul dezvoltării orașului.

Strategia a fost formulată în cadrul proiectului transfrontalier „Poli culturali - Politica culturală, instrument de dezvoltare comunitară și regională”, realizat de Institutul Intercultural Timișoara, în calitate de partener lider, împreună cu Primăria Municipiului Timișoara, Primăria Orașului Zrenianin, Primăria Orașului Panciova și Parlamentul Civic Orașul Liber Vârșeț. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană prin Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România - Republica Serbia, axa prioritară 3 - Promovarea schimburilor între comunități (People-to-People), măsura 2 - Îmbunătățirea guvernării locale cu privire la furnizarea de servicii locale către comunitățile din zona de graniță.

Procesul de formulare a strategiei a fost implementat de o echipă de experți independenți, aparținând consorțiului format din două organizații non-guvernamentale: Asociația MetruCub - resurse pentru cultură și ATU - Asociația pentru Tranziție Urbană. Consorțiul a lucrat pentru Primăria Timișoara, în calitate de beneficiar, în cadrul contractului intitulat „Dezvoltarea strategiei culturale pentru Timișoara, organizarea a 3 dezbateri pe tema Capitală Culturală Europeană”.

1. Contextul elaborării strategiei

„Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024” este un document de politică publică ce va fundamenta și ghida activitatea Primăriei Municipiului Timișoara în domeniul culturii formulând pașii necesari de urmat de sectorul cultural pentru realizarea viziunii comune propuse.

Strategia a fost formulată în cadrul proiectului transfrontalier „Poli culturali - Politica culturală, instrument de dezvoltare comunitară și regională”, realizat de Institutul Intercultural Timișoara, în calitate de partener lider, împreună cu Primăria Municipiului Timișoara, Primăria Orașului Zrenianin, Primăria Orașului Panciova și Parlamentul Civic Orașul Liber Vârșeț. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană prin Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România-Republica Serbia, axa prioritară 3 - Promovarea schimburilor între comunități (People-to-People), măsura 2 - Îmbunătățirea guvernării locale cu privire la furnizarea de servicii locale către comunitățile din zona de graniță.

Procesul de formulare a strategiei a fost implementat de o echipă de experți independenți, aparținând consorțiului format din două organizații neguvernamentale: Asociația MetruCub - resurse pentru cultură și Asociația pentru Tranziție Urbană (A.T.U.). Consorțiul a lucrat pentru Primăria Timișoara, în calitate de beneficiar, în cadrul contractului intitulat „Dezvoltarea strategiei culturale pentru Timișoara, organizarea a 3 dezbateri pe tema Capitală Europeană a Culturii”.

„Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024” a fost formulată în acord cu metodologia programului **Liverpool 08 Capitală Europeană a Culturii**, metodologie acceptată la nivel european ca model de bună practică în proiectarea, implementarea și evaluarea politicilor publice în cultură la nivel local, recomandată de Comisia Europeană. Demersul de fundamentare și de proiectare a strategiei a fost de asemenea ghidat de **Agenda 21 pentru cultură**, adoptată de autorități locale din întreaga lume ca document de referință în dezvoltarea culturală. Procesul de formulare a strategiei, care a durat opt

luni, februarie-octombrie 2014, a urmărit principiile, responsabilitățile și recomandările Agendei 21 pentru cultură. Abordarea echipei de experți și a Primăriei Timișoara a fost una asumat **participativă** - prin consultările și atelierile de planificare participativă programate în acest interval, **transversală** - plasând cultura la intersecția cu alte sectoare de activitate și corelând-o cu documente de politici publice din alte zone profesionale și **sustenabilă** - prin planificarea măsurilor pe termen lung, pentru următorii zece ani, plecând de la potențialul și capacitatea operatorilor culturali din Timișoara, cu un sens de evoluție de jos în sus.

Deși nu se confundă cu Programul Capitală Europeană a Culturii în care Timișoara este înscris ca oraș candidat pentru anul 2021, „Strategia culturală a Municipiului Timișoara 2014-2024” sprijină candidatura Timișoarei prin viziunea și măsurile propuse pe termen lung. De altfel, strategia culturală a orașului este o condiție necesară dosarului de candidatură. Regulamentul pentru Programul Capitală Europeană a Culturii 2020-2033² prevede că „premiul titlului de Capitală Europeană a Culturii va continua să se bazeze pe un program cultural creat în mod special pentru Capitală Europeană a Culturii, care ar trebui să dețină o puternică dimensiune europeană. Programul ar trebui, de asemenea, să facă parte dintr-o strategie pe termen lung cu impact sustenabil asupra dezvoltării economice, culturale și sociale locale”. „Contribuția la strategia pe termen lung” este de asemenea unul dintre cele șase criterii în acordarea titlului. În procesul de formulare, echipa de experți, Primăria Municipiului Timișoara și Institutul Intercultural Timișoara au implicat Asociația Timișoara Capitală Europeană a Culturii.

Miza acestui document strategic rămâne, însă, dezvoltarea pe termen lung a orașului prin cultură și a sectorului cultural în sine, în cooperare cu alte orașe din țară, din regiune și din străinătate. „Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024” va stimula dezvoltarea culturală a orașului pentru următorii zece ani, integrând momentul 2021, indiferent de rezultatul competiției. Sprijinind candidatura Timișoarei, strategia

² Rezoluția legislativă a Parlamentului European din 12 decembrie 2013 referitoare la propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „Capitale Europene ale Culturii” pentru anii 2020 - 2033 (COM(2012)0407 - C7-0198/2012 - 2012/0199(COD))

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

acționează ca viziune și planificare integratoare, înainte și după obținerea titlului de Capitală Europeană a Culturii 2021.

2. Metodologie

Principii

Planificarea culturală, ca acțiune distinctă a politicilor culturale, reprezintă o încercare pentru fiecare comunitate. Calitatea planificării poartă amprenta valorilor sale reprezentative și determină încrederea și implicarea în realizarea măsurilor propuse. Timișoara este un oraș pentru care valorile civice și drepturile democratice au fost și sunt esențiale. Oraș al Revoluției din 1989, în care inițiativa privată este încurajată și respectată, Timișoara a privit întotdeauna spre Europa ca spre un reper de modernizare și dezvoltare. Strategia culturală pentru perioada 2014-2024 susține valorile bunei guvernări și se bazează pe o largă consultare a operatorilor culturali.

Principii care au stat la baza elaborării strategiei culturale a Timișoarei pentru perioada 2014-2024:

- **Luarea în considerare a rolului culturii pentru dezvoltare.** Urmând recomandările Agendei 21 pentru cultură, cultura este al patrulea pilon al dezvoltării durabile și trebuie tratată cu atenție în documentele programatice și măsurile de dezvoltare urbană și teritorială. Formularea strategiei a îmbrățișat premisele proiectului *Poli culturali*, proiect care a generat cadrul realizării acestei strategii, prin care cultura este un important factor de dezvoltare individuală și comunitară. Cultura este un sistem viu, conectat cu alte sectoare de activitate, iar guvernarea culturală trebuie să se bazeze pe aceleași principii ale bunei guvernări care fondează activitatea publică în general.
- **Colectarea de date cantitative și calitative de încredere,** necesare analizei domeniului cultural. La nivel național, Timișoara are cea mai consistentă experiență de analiză a vieții culturale, bazată pe proiectele de cercetare sociologice și statistice realizate în anii 2000, 2005 și 2013 prin implicarea Institutului Intercultural Timișoara și a Universității de Vest. Informația este

necesară pentru a ancora observațiile și măsurile propuse în realitatea vieții culturale a orașului.

- **Cunoașterea și înțelegerea situației și a relațiilor dintre factorii interesați ai culturii timișorene.** Dincolo de analiza bugetelor și a tipurilor de proiecte realizate pentru publicul de cultură timișorean, este necesar să se urmărească schemele de colaborare și potențialul de conflict sau segregare în producția și promovarea culturii timișorene. De asemenea, interesele operatorilor culturali pentru obiectivele de dezvoltare culturală arată potențialul de susținere al măsurilor și proiectelor care ar fi necesare pentru atingerea acelui obiectiv. Fără această susținere, programele și deciziile de politică publică nu ar avea legitimitatea socială pentru a se realiza.
- **Considerarea planificării culturale drept un avantaj în sine pentru oraș.** Consultările și discuțiile din perioada planificării aduc împreună operatori culturali care construiesc oferta culturală a orașului și se adresează nevoilor și aspirațiilor cetățenilor orașului. O viziune comună pentru oraș se poate dezvolta doar prin deliberare și cunoaștere reciprocă. Asumarea unor obiective comune pe termen lung se construiește prin discutarea chestiunilor fundamentale ale politicilor culturale, dintre care poate cea mai importantă întrebare privește gradul de implicare a statului în cultură, de la finanțator la creator de conținut cultural.
- **Un plan de comunicare și de implicare a operatorilor culturali simplu și pragmatic.** Odată demarat procesul de planificare, acesta trebuie să asigure implicarea operatorilor culturali prin oferirea de soluții simple, la îndemână, pentru participare. Discutarea rolului pe care îl are această implicare pentru formularea și implementarea strategiei va asigura eficiența procesului și va canaliza opiniile către atingerea unor ținte clare.
- **Construirea de punți de comunicare și colaborare între administrația publică, sectorul cultural și creativ și alți factori interesați.** Diferențele de status și de rol în viața culturală a orașului creează adesea bariere de comunicare. Prin facilitare, procesul de planificare pentru strategia culturală a orașului construiește

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

comunicare și transformă operatorii culturali și administrația publică într-o comunitate.

- **Transformarea punctelor tari în avantaje competitive și în potențial pentru dezvoltare; adresarea nevoilor și a punctelor slabe ale sectorului cultural.** Dezvoltarea culturală și punerea în valoare a culturii pentru dezvoltare depind în egală măsură de o privire onestă asupra profilului sectorului cultural din oraș, a lucrurilor pe care le face bine și a problemelor care există.
- **Interesul public ghidează toate acțiunile administrației publice locale și ale culturii publice.** Legătura dintre oraș și cetățeni trebuie să fie evidentă din felul în care orașul pregătește și comunică acțiunile culturale finanțate din bani publici. În acest context, prezenta strategie ține cont de rezultatele cercetării sociologice realizate în iarna anului 2013 pentru identificarea nevoilor culturale, a motivației de consum cultural a populației orașului Timișoara. Nu doar patrimoniul cultural și viața artistică, ci și infrastructura socială sau de petrecere a timpului liber și democrația culturală reprezintă un capital esențial pentru dezvoltarea orașului. Protejarea și susținerea acestora sunt misiuni esențiale pentru cultura publică. Dacă orașul se va dezvolta prin cultură, acest lucru se va întâmpla doar printr-o viziune în care considerațiile sociale, economice și de mediu vor fi complementare priorităților culturale.
- **Viața culturală se bazează pe relațiile pe care aceasta le dezvoltă în regiune, la nivel național și internațional.** Istoric, nicio comunitate prosperă nu a reușit să supraviețuiască în izolare iar Timișoara demonstrează cu prisosință acest fapt. În prezent orașul are nevoie să urmeze trasee istorice, firești, ale comunicării regionale și internaționale și să descopere drumuri noi pentru promovare și colaborare culturală. Într-o lume globalizată, în care fiecare oraș își caută avantajele competitive, oferta culturală și creativitatea depind de conectare și de mobilitate.
- **Cultura publică este creată nu doar de instituții publice, ci și de organizații neguvernamentale, actori privați și creatori independenți.** Sensul culturii

publice este definit de interesul public pe care îl reprezintă, iar democratizarea culturii presupune legitimare și acordarea de șanse egale la accesarea fondurilor publice, în funcție de merit, indiferent de forma de organizare juridică, recunoscând potențialul creativ al fiecărui actor creativ.

- **Opiniile operatorilor culturali contează, la fel cum sunt importante nevoile și părerile altor factori interesați de viața culturală timișoreană.** Viitorul este construit social prin interacțiunea motivațiilor, așteptărilor, simbolurilor și acțiunilor individuale și de grup. Timișoara în 2024 este o construcție a tuturor cetățenilor săi, iar o dezvoltare culturală durabilă nu poate exista fără o bază solidă a unor aspirații comune.
- **Ideea de cultură cuprinde fenomene contemporane ale expresiilor culturale, cum ar fi street art și industriile creative.** Strategia culturală ține cont de aceste noi manifestări culturale și le integrează firesc în viața orașului. Măsura în care anumite expresii sunt acceptate sau nu în oraș ține de o alegere conștientă a orașului, bazată pe deliberare, ca principiu fundamental al acțiunii publice democratice.

Activități realizate pentru elaborarea strategiei

Procesul de elaborare a strategiei culturale a Municipiului Timișoara pentru perioada 2014-2024 a avut loc între februarie și august 2014 și a constat în mai multe tipuri de activități, care au debutat cu lansarea oficială a procesului pe 14 aprilie, în cadrul unei conferințe de presă.

Au urmat mai multe activități de documentare, consultare și formulare a strategiei culturale, ocazii cu care Consultantul a implicat direct aproximativ 450 de persoane prin focus-grupurile, interviurile, dezbaterile și prezentările pe care le-a organizat. Mai mult de 2.000 de persoane au fost implicate în total, direct și indirect, în procesul de formulare a strategiei și la dezbaterile organizate în cadrul contractului de consultanță,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

unde au participat invitați internaționali din Spania, Belgia, Italia, Ungaria, Olanda și Serbia.

Întâlnirile de tip focus-grup au avut loc în perioada 14-30 mai la Galeria de Artă a Primăriei din Piața Victoriei nr. 5, o locație accesibilă și care a asigurat condițiile necesare desfășurării întâlnirilor. Au participat 185 de persoane la cele 14 sesiuni de tip focus-grup, astfel: arte vizuale (34); arta tinerilor, educație culturală, arta amatorilor (35); artele spectacolului și film (26); arhitectură și patrimoniu (26); muzee (12); industrii culturale și creative (14); biblioteci, edituri, cultură scrisă (7); muzică (31). Focus-grupurile au fost proiectate pentru a răspunde unor întrebări care priveau trei paliere temporale (trecut, prezent și viitor) și ipoteze cu privire la situația respectivului domeniu cultural. Ipotezele s-au bazat pe interviuri prealabile cu operatori culturali din Timișoara și pe datele statistice existente despre creația artistică și consumul cultural în oraș. Au fost analizate astfel elemente de calitate a ofertei culturale și a proceselor, vizibilitatea și mobilitatea, consumul și participarea culturală, deschiderea pentru multiculturalitate, educația culturală, guvernanta culturală și colaborarea cu mediul de afaceri.

Atelierul de planificare participativă a fost organizat în perioada 19-20 iunie cu sprijinul Facultății de Arte și Design din cadrul Universității de Vest. Au participat 42 de persoane în cele două zile ale evenimentului. Obiectivele atelierului de planificare participativă au fost de: (1) a defini viziunea pentru viitor a sectorului cultural din Timișoara și de a identifica valorile împărtășite la nivelul comunității operatorilor culturali alături de alte organizații reprezentative din oraș; (2) a analiza situația existentă și a identifica probleme-cheie din sectorul cultural, urmate de stabilirea unor priorități de acțiune; (3) a formula posibile soluții pentru rezolvarea problemelor și a găsi idei de măsuri fezabile, sub forma unor programe, proiecte sau acțiuni. Atelierul de planificare participativă a avut rolul de a proiecta strategia împreună cu operatorii culturali din Timișoara. Echipa de proiect a avut rolul de facilitator, coagulând participanții, ghidându-i și sprijinindu-i în formularea direcțiilor de acțiune și a soluțiilor necesare pentru atingerea obiectivelor

culturale ale orașului pentru 2024. Rezultatele cercetării sociologice realizate în iarna anului 2013 pentru identificarea nevoilor culturale, a motivației de consum cultural a populației orașului Timișoara au fost menționate participanților. Documentul care a oferit repere valoroase echipei de proiect și participanților a fost Agenda 21 pentru cultură, care a fost luată ca referință în etapa de proiectare a atelierului și a fost prezentată sumar participanților la începutul activităților. Pentru organizarea atelierului de planificare participativă Consultantul a trimis invitația de participare unui număr de peste 600 de contacte din sectorul cultural, invitație care a fost promovată pe site-ul primăriei și pe pagina de Facebook a proiectului și de către presă, în urma trimiterii comunicatului de presă.

Pentru realizarea **cartării resurselor culturale ale orașului** echipa Consultanului a demarat încă din luna aprilie un proces de documentare, centrat pe trei tipuri de resurse: *spații culturale* (actuale și potențiale), *operatori culturali* (organizații și instituții publice de cultură) și *manifestări culturale* (evenimente și proiecte de anvergură, relevante pentru oraș). Eforturile comune de documentare a tuturor celor trei tipuri de resurse au însemnat trimiterea a 12 **cereri de informații** către Administrația Fondului Cultural Național, Consiliul Județean Timiș, Primăria Municipiului Timișoara, Direcția Județeană pentru Cultură Timiș, Facultatea de Arte și Design, Facultatea de Muzică, Muzeul Satului Bănățean, Muzeul de Artă, Ordinul Arhitecților din România, Biblioteca Județeană Timiș, Ministerul Culturii, Muzeul Banatului, **documentare specifică, mai mult de 40 de interviuri cu persoane-resursă din oraș, interviuri și trimiterea de chestionare către instituțiile religioase din oraș și Consiliile Consultative de Cartier.**

Au fost astfel coroborate date obținute în urma cercetării sociologice realizate de Alpha Research în cadrul proiectului Poli Culturali în perioada octombrie-noiembrie 2013, dar și date mai generale despre economia socială a județului, date statistice culturale, inclusiv despre vitalitatea culturală, și informații furnizate de operatorii culturali participanți la întâlnirile organizate. Cartarea oferă o imagine generală asupra profilului vieții culturale

și operatorilor culturali din Timișoara comparativ cu regiunea și restul țării și scoate în evidență domeniile culturale cele mai performante (din punct de vedere al vitalității culturale) și cele care au nevoie de sprijin pentru a se dezvolta. **Rapoartele tematice** prezintă analize de potențial ale respectivelor domenii culturale și au rezultat în urma realizării mai multor interviuri individuale și a celor 14 sesiuni de tip focus-grup, coroborate cu un efort documentar semnificativ.

Pentru cartarea spațiilor culturale s-a operat o distincție între **spațiile culturale actuale** și cele **potențiale**. **Spațiile culturale actuale**, reprezentând acele spații unde au loc activități culturale cu public cu un caracter constant sau ocazional, au fost colectate pe baza documentării și a materialelor primite din partea Primăriei Timișoara și a doamnei arhitect Marcela Titz, prin amabilitatea doamnei Simona Neumann (Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană 2021). Informațiile au fost integrate într-o platformă grafică interactivă Google Maps.

Pentru realizarea hărții Consultantul a angajat o firmă specializată și un colaborator arhitect, cu experiență în cartarea spațiilor culturale, și cuprinde piețe, parcuri, dar și sedii ale unor organizații și instituții publice de cultură. Harta culturală a orașului astfel realizată poate fi actualizată în continuare, rămânând un instrument util factorilor interesați. **Spațiile culturale potențiale**, reprezentate în primul rând de spații industriale dezafectate aflate în proprietate privată, au fost cartate datorită nevoii sectorului cultural de noi spații culturale și a efortului până în acest moment fragmentat de acțiune concretă în acest sens. Cu sprijinul unui colaborator arhitect, s-au realizat fișe individuale ale spațiilor identificate.

Pentru **asigurarea participării la realizarea strategiei**, Consultantul a realizat și actualizat site-ul www.polesofcultures.eu/timisoara, a elaborat și trimis 2 buletine informative (aprilie-mai, respectiv mai-iunie) în care a prezentat activitatea desfășurată și programul activităților care urmau și mai multe comunicate de presă pentru a anunța evenimentele din cadrul proiectului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Consultantul a invitat constant la toate activitățile publice ale proiectului membri și reprezentanți ai **Asociației Timișoara Capitală Culturală Europeană**, pentru a asigura corelarea cu activitățile de pregătire a candidaturii orașului la titlu în 2021, dar și pentru a asigura coerența de conținut și viziune. Pe 23 iulie Consultantul a inițiat o prezentare a activităților și măsurilor propuse în cadrul unei întâlniri realizare cu sprijinul Asociației Timișoara Capitală Europeană a Culturii, întâlnire la care au participat aproximativ 50 de persoane.

3. Analiza mediului extern

La acest subcapitol din Strategia Culturală a Municipiului Timișoara 2014-2024 sunt prezentați diferiți factori externi care influențează în mod direct sau indirect măsurile de politică publică culturală locală. Analiza are în vedere influențele legislației care reglementează viața culturală a orașului, efectele generate de mediului social, de tendințele și aspectele tehnologice, de mediul economic și situația mediului înconjurător, și, nu în ultimul rând, de situația politică.

Analiza PESTLE se bazează pe observații coroborate din documentația de specialitate cu privire la starea economică și socială a orașului (realizate de Primăria Municipiului Timișoara), studii regionale (realizate de Primăria Municipiului Timișoara) și de fundament al Planului Urbanistic General al Timișoarei și al Programelor de cooperare transfrontalieră România-Ungaria și România-Serbia.

Factori politici

- Începând cu ianuarie 2014 Serbia este stat candidat la statutul de membru al Uniunii Europene;
- Programele de cooperare transfrontalieră România-Ungaria și România-Serbia vor continua și în perioada 2014-2020;
- În ianuarie 2014, la inițiativa primarului, partidele politice din Timișoara au semnat un acord de susținere a candidaturii orașului la titlul de Capitală Europeană a Culturii. Aceștia au fost cooptați în Board-ul Președinților Partidelor Politice, un organism cu rol consultativ;
- Există tensiuni și uneori conflicte deschise în Consiliul Local, datorită rearanjării alianțelor politice între PNL, PSD, PDL și PP-DD;
- În anul 2011, Municipiul Timișoara a aderat la Asociația Localităților și Zonelor Istorice și de Artă din România - ALZIAR, o organizație neguvernamentală având ca

obiectiv principal conservarea, protejarea și valorificarea patrimoniului cultural (conform HCL 360/25.10.2011);

- Municipiul Timișoara este înfrățit cu 14 orașe din Europa și de pe alte continente: Mulhouse și Rueil-Malmaison din Franța, Karlsruhe și Gera din Germania, Faenza, Treviso și Palermo din Italia, Szeged din Ungaria, Novi Sad din Serbia, Graz din Austria, Nottingham din Marea Britanie, Cernăuți din Ucraina, Trujillo din Peru, Da Nang din Vietnam;
- De asemenea Municipiul Timișoara a încheiat înțelegeri de cooperare cu orașele Lublin din Polonia, Taihou din China, Zrenjanin din Serbia, Munchen din Germania, Gwangju din Coreea de Sud și Banja Luka din Bosnia -Herțegovina;
- Municipiul Timișoara este membru în următoarele rețele și asociații europene: Eurocities, Rețeaua Orașelor Balcanice - BALCINET, „Clubul de la Strasbourg”, „Alianța orașelor care au în componență un cartier Iosefin”, European Cities Marketing, Les Rencontres - Asociația orașelor și regiunilor europene pentru cultură, „CITIES FOR SPORTS”, EUROCORE CITIES;
- Timișoara face parte din EUROREGIUNEA DUNĂRE - CRIȘ - MUREȘ -TISA (DKMT), regiune transfrontalieră care include Regiunea Câmpia de Sud din Ungaria, Regiunea Voivodina din Serbia și Regiunea Vest din România.

Factori economici

- Structura pieței în Regiunea Vest este relativ favorabilă creșterii randamentului într-un set de industrii ce includ, printre altele, calculatoare și electronice și echipamente electrice³;
- Regiunea Vest este a doua regiune după București-Ilfov în termeni de PIB/cap de locuitor⁴;

³ ADR Vest, 2013, *Competitivitatea firmelor din regiunea Vest: diagnostica, provocări și oportunități - raport intermediar*

- Turismul balnear și de wellness, ecoturismul și turismul activ, turismul urban și MICE reprezintă avantaje competitive pentru Regiunea Vest;
- Nivelul de calificare a forței de muncă din sectorul turismului din Regiunea Vest este destul de scăzut;
- Sectorul turismului din Regiunea Vest nu este conectat la rețelele globale, iar oferta nu este comercializată în afara țării sau pe piața locală;
- Regiunea Vest este o regiune cu performanțe bune la export, fiind pe locul 2 în țară în ceea ce privește ponderea exporturilor în PIB;
- Dacă până în anul 2011 numărul anual de pasageri care au utilizat Aeroportul Internațional Timișoara - Traian Vuia a crescut constant ajungând la 1.200.672 pasageri, din anul 2011 numărul de pasageri înregistrează o scădere semnificativă, respectiv în anul 2012 s-a înregistrat o scădere de 13% față de anul 2012, iar în anul 2013 o scădere de 27% față de anul 2012;
- Clasamentul primelor 10 țări după numărul de firme cu participare străină la capital arată că pe primul lor se situează Italia (191), urmată de Germania (46) și Austria (27);
- Clasamentul primelor 10 țări după valoarea capitalului străin investit în Timișoara în anul 2013 plasează pe primul loc Elveția, urmată de Ungaria și de Italia.

Factori sociali

- Ponderea tinerilor este una redusă în totalul populației (37%), pe fondul ratei foarte scăzute a natalității, specific zonei Banatului;
- Gradul de utilizare a infrastructurii școlare va scădea în unitățile școlare aferente unor cartiere sau zone cu trend demografic descrescător;
- Oamenii sunt reticenți să accepte un loc de muncă în altă localitate din Regiunea Vest decât cea de domiciliu;
- Regiunea Vest are dificultăți în păstrarea angajaților cu un nivel ridicat al competențelor profesionale;

- Se intenționează crearea unui observator regional al forței de muncă la Timișoara;
- În 2006 bilanțul migratoriu pentru municipiul Timișoara era unul negativ (-1,4%), justificat prin migrația transfrontalieră a populației autohtone;
- Rata șomajului în județul Timiș este, după Ilfov, cea mai mică din țară (1,51%);
- Față de recensământul din 2002, se remarcă în Timișoara o creștere a populației de etnie română, pe fondul scăderii cu 20% a populației de etnie maghiară și germană și cu 5% a celei de etnie romă;
- Timișoara are o structură socială complexă având un specific multi și transcultural bazat pe un spirit tolerant și de conviețuire multietnică exemplară;
- În Timișoara coexistă pașnic cetățeni grupați în peste 21 de etnii și 18 religii, reflectând două trăsături majore ale populației din zonă și anume interculturalitatea și gradul ridicat de toleranță;
- Creșterea gradului de infracționalitate și de violență a unor grupuri;
- Municipiul Timișoara s-a manifestat, aproape în permanență, ca important polarizator al forței de muncă pentru alte regiuni ale țării, cu excedent demografic, îndeosebi pentru județele din nordul Moldovei, nord-vestul Transilvaniei (Apuseni, Maramureș) și Oltenia.

Factori tehnologici

- Municipiul Timișoara a participat în anul 2011 la constituirea asociației „Cluster Regional Tehnologia Informației și a Comunicațiilor Regiunea Vest, România”;
- Tehnologia informației și comunicațiilor reprezintă un avantaj competitiv pentru Regiunea Vest;
- Se are în vedere îmbunătățirea accesibilității informaționale pentru toate categoriile de public și creșterea transparenței actului decizional prin implementarea de sisteme informatice pentru prelucrarea datelor;
- Insuficienta folosire a rezultatelor cercetării nu contribuie la consolidarea unei economii locale inovative și creative;

- Tramvaiele sunt cele mai populare și mai eficiente mijloace de transport din municipiu. Jumătate din locuitorii care circulă cu mijloace de transport în comun folosesc tramvaiele. Rețeaua de tramvaie este una dintre cele mai extinse din țară, având o lungime de 90 km de cale simplă;
- În data de 1 iunie 2009 și-a început activitatea Asociația Societatea Metropolitană de Transport Timișoara, prima autoritate de transport metropolitan din România;
- Asociația pentru Cercetare Multidisciplinară din Zona de Vest a României (ACM-V) are sediul în Municipiul Timișoara;
- După București, Timișul este primul județ din România în domeniul activităților de consultanță în tehnologia informației, cu 103 firme care angajau în 2009 407 persoane și aveau o cifră de afaceri de 55.949.755 de lei;
- 69% din cifra de afaceri în industrii creative era realizată de operatori economici din București, urmați de Cluj (4,36%) și de Timiș (2,30%). În ceea ce privește numărul de salariați, Bucureștiul angajează 51,72%, în timp ce Clujul are 6,42%, iar Timișul 4,12% din totalul național. Sectorul cultural creativ din Timiș era format în 2009 din 1.417 operatori economici care angajau 6.234 de persoane și aveau o cifră de afaceri totală de 609.090.600 de lei, plasând județul pe locul 3, după București și Cluj. Prin comparație cu Clujul, Timișul are o cifră de afaceri mai mică cu aproximativ 50%, numărul de firme din Timiș reprezentând doar 66% din cel din Cluj, iar ca număr de angajați 64%.

Factori legali

- La nivel național, Timișoara a fost recunoscută ca cel mai mare centru polarizator în Regiunea Vest (prin H.G nr. 998/27.08.2008 pentru desemnarea polilor naționali de creștere în care se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională);
- Timișoara este oraș de rangul 2 la nivel național, alături de Iași, Constanța, Cluj-Napoca și Brașov, cu funcții macroteritoriale și având cea mai întinsă zonă de influență directă (cu excepția capitalei), de circa 5.000 km²;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

- Legea-cadru nr. 330 din 5 noiembrie 2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice afectează funcționarea instituțiilor publice de cultură prin remunerarea extrem de scăzută a angajaților, în pofida talentului artistic, a volumului de muncă ori a nivelului de pregătire;
- Managementul instituțiilor publice de cultură funcționează în baza Ordonanței de Urgență nr. 189 din 25 noiembrie 2008 privind managementul instituțiilor de spectacole sau concerte, muzeelor și colecțiilor publice, bibliotecilor și al așezămintelor culturale de drept public, aprobată prin Legea 269/2009, modificată și completată prin Ordonanța de Urgență 68/2013. Legea managementului instituțiilor publice de cultură împreună cu normele de aplicare permit introducerea în evaluarea actului managerial a unor măsuri importante prevăzute în Strategia culturală a municipiului Timișoara legate de actul managerial al instituțiilor existente ori al celor care se dorește a fi înființate;
- Legea drepturilor de autor și Codul Civil permit angajarea profesioniștilor din domeniul culturii pe termen limitat, în condiții de remunerație adaptate volumului de muncă și profilului profesional impus de respectivele sarcini;
- Instituțiile publice de spectacole funcționează în baza Ordonanței nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic, aprobată prin Legea nr. 353 din 3 decembrie 2007;
- Muzeele publice funcționează în baza Legii nr. 311 din 8 iulie 2003 muzeelor și a colecțiilor publice, modificată prin Legea nr. 12 din 11 ianuarie 2006;
- Patrimoniul imaterial este protejat prin Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial;
- Patrimoniul național mobil este protejat în baza Legii nr. 182 din 25 octombrie 2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, cu modificările și completările ulterioare;
- Conform legislației în vigoare în România (Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice) beneficiază de protecție în sens juridic imobilele cu statut

juridic de „monument istoric” (clădiri, ansambluri, situri prevăzute în lege , precum și cele existente în Anexa 3 la Legea 5/2000, secțiunea III zone protejate din PATN - Planul de Amenajare a Teritoriului Național);

- Clădirile de patrimoniu care nu sunt clasate, chiar dacă sunt componente ale unei zone protejate, pot fi modificate sau chiar eliminate fără sancțiuni juridice, dar cu consecințe grave asupra monumentelor istorice și asupra mediului construit. Legislația privind protecția patrimoniului cultural se va modifica cel mai probabil în viitorul apropiat, Codul Patrimoniului Cultural a fost trecut ca prioritate de guvernare de mai multe ori în ultimii ani. Necesitatea acestui Cod este dată de faptul ca au fost semnalate situații care dovedesc lipsa de eficacitate în protecția patrimoniului, dar și pentru că ar trebui corelate prevederile legate de patrimoniul mobil și imobil, material și imaterial cu prevederi legislative din alte domenii, care au tangență cu patrimoniul;
- În programul Guvernului adoptat în 2014, printre obiectivele Executivului se află și constituirea Fondului Patrimoniului Național, instituție ce va prelua în administrare, va restaura și va conserva monumentele istorice și de arhitectură cu statut incert al proprietății sau aflate în proprietate privată ori în administrarea autorităților locale. Aceasta prevedere ar susține propunerile prezentei strategii, care pun mare accent pe clarificarea statutului juridic și pe constituirea unor parteneriate pentru reabilitarea și refuncționalizarea clădirilor de patrimoniu;
- La nivel local, asumarea responsabilității privind patrimoniul construit - analiză, planificare, intervenție demonstrativă - acțiuni susținute prin hotărâri de consiliu local sunt reglementate prin HCL 21/2006 privind aprobarea implementării proiectului „Reabilitarea Prudentă și Revitalizarea Economică a Cartierelor Istorice din Timișoara” de către Primăria Municipiului Timișoara în colaborare cu Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) și orașele înfrățite Gera și Karlsruhe; HCL 39/2007 privind aprobarea Contractului de Finanțare între Societatea Germană pentru Colaborare Tehnică (GTZ) și Municipiul Timișoara, privind realizarea proiectului „ Reabilitarea Prudentă și Revitalizarea Economică a

Cartierelor Istorice din Timișoara" - măsuri demonstrative; HCL 3/2007 privind aprobarea Conceptului Integrat de Măsuri pentru Reabilitarea Prudentă și Revitalizarea Economică a Cartierelor Istorice din Timișoara; HCL 224/2008 privind aprobarea Îndrumarului pentru Regulamentul Local de Urbanism al cartierului Cetate și al altor zone istorice protejate din Timișoara;

Factori de mediu

- Promovarea ecoinovării va fi o prioritate pentru 2014-2020 în Regiunea Vest;
- Curățarea suprafețelor siturilor industriale poluate și neutilizare și îmbunătățirea terenurilor va fi o prioritate pentru 2014-2020 în Regiunea Vest;
- În perioada 2014-2020 se vor desfășura programe de instruire a instituțiilor publice în domeniul ecoinovării și al achizițiilor publice verzi;
- Există o suprafață redusă a spațiilor verzi în interiorul orașelor din Regiunea Vest;
- Se urmărește reabilitarea infrastructurii publice urbane a malurilor canalului Bega din Timișoara;
- Starea mediului este încă satisfăcătoare, neexistând probleme mari, ireversibile, în ceea ce privește calitatea factorilor apă, aer, sol, biodiversitate;
- Dezvoltarea spațiilor verzi trebuie să aibă loc nu doar pe orizontală, ci și în ceea ce privește biodiversitatea, adaptarea de noi specii;
- Perceperea Timișoarei ca un oraș verde provine în primul rând din impresia creată de malurile râului Bega și de parcurile din zona centrală veche, dar zonele rezidențiale au un deficit de astfel de spații;
- Ponderea pasagerilor care utilizează transportul feroviar a scăzut de la 16,3% în anul 2000 la 5,9% în anul 2010;
- Canalul Bega face parte din sistemul Rhin - Main - Dunăre (coridorul de transport paneuropean VII Constanța - Canalul Dunăre Marea Neagră - Dunăre - Main - Rhin - Portul Rotterdam), făcând posibilă legătura între Marea Nordului și Marea Neagră.

4. Cultura - dimensiune transversală a politicilor publice

Recunoscând rolul culturii pentru dezvoltarea și calitatea vieții, politicile culturale contemporane atrag atenția asupra nevoii de a integra firesc sectorul cultural în alte domenii ale vieții publice. Preocuparea pentru viața culturală a orașului Timișoara presupune o relație vie între cultură și urbanism, arhitectură, mediu, educație, și contribuie la dezvoltarea locală și regională. Prin documentele de politică publică și studiile importante elaborate de administrația publică în ultimii ani, Timișoara arată că acordă culturii rolul pe care îl merită datorită beneficiilor multiple pe care le aduce indivizilor, comunității și economiei locale.

Orașul s-a pregătit atât să investească în patrimoniul de care dispune, cât și să încurajeze fenomenele culturale vii. Potențialul oferit de euroregiuna Banatului istoric este important și sunt prevăzute proiecte și inițiative care să sprijine dezvoltarea concretă a unei identități comune, bazate pe o colaborare firească între oameni și între organizații. În plus, cultura reprezintă o investiție pentru economia locală, care, prin dezvoltarea turismului bazat pe patrimoniu și pe evenimente culturale majore, dorește să atragă vizitatori și să transforme orașul și regiunea într-un pol cultural cu largă deschidere internațională. Capitolul prezintă o analiză a măsurilor propuse pentru atingerea acestor obiective în perioada următoare.

Majoritatea documentelor strategice de politică publică, relevante pentru cultura timișoreană, ancorează viziunea pentru oraș de principiile unei dezvoltări durabile, din care cultura face parte. Este recunoscută multiculturalitatea, ca trăsătură specifică, iar cultura este relaționată atât cu bunăstarea și un nivel crescut al calității vieții, cât și cu istoria care trebuie respectată pentru a avea un viitor pe care comunitatea și-l dorește.

Viziunea pentru Timișoara a Planului Integrat de Dezvoltare al Polului de Creștere Timișoara: spațiu multicultural integrator și de avangardă, pol național

de referință în industriile ce utilizează tehnologii înalte, în informatică, telecomunicații și în serviciile creative

*Viziunea pentru **Sistemul Urban Timișoara-Arad în 2020**: locul unde inteligența și afacerile sustenabile întâlnesc cultura și bunăstarea*

*Viziunea pentru **Regiunea Vest în 2020** (conform strategiei de dezvoltare a Regiunii Vest): Regiunea Vest își propune ca, orientând intervențiile spre nevoile locuitorilor săi, să ajungă la nivelul de calitate a vieții din regiunile puternice, non-capitale ale Europei Centrale.*

*Viziunea pentru Timișoara în cadrul **Masterplanului pentru Planul Urbanistic General**: Timișoara, o metropolă inovativă și interculturală, cu o economie competitivă, susținută de valori de patrimoniu cultural, excelență universitară și structură urbană eficientă*

*Viziunea pentru Timișoara în 2030, conform studiului „**Vision Timișoara 2030 - suport la dezvoltarea unui concept durabil pentru infrastructura orașului Timișoara**”: Timișoara, metropolă europeană high-tech, cu rădăcini istorice și culturale*

*Viziunea pentru județul Timiș, conform **Strategiei de dezvoltare economico-socială a județului Timiș**: Dezvoltarea durabilă a județului Timiș - crearea unui mediu economico-social competitiv, stabil, sănătos și diversificat, capabil să asigure creșterea economică continuă, creșterea calității vieții cetățenilor și reducerea decalajelor de dezvoltare față de regiunile Uniunii Europene.*

*Viziunea pentru regiunea eligibilă în cadrul **Programului de Cooperare Transfrontalieră România-Ungaria 2014-2020** în 2030: În 2030 aria eligibilă este*

o regiune europeană transfrontalieră funcțională unde, în ciuda existenței granițelor naționale, există o puternică integrare în multe dintre domeniile importante. România este membră în spațiul Schengen, deci nu există bariere fizice reale în calea cooperării, granițele pot fi trecute fără oprirea pentru control. Cooperarea peste frontiere nu este doar posibilă, dar este și simplă: nu există dificultăți administrative suplimentare pentru ca oameni, firme și instituții să lucreze împreună. Cooperarea este o parte integrală și naturală a vieții de zi cu zi a oamenilor care trăiesc aici.

În aprilie 2010 Consiliul Local al Municipiului Timișoara a aprobat **Planul Integrat de Dezvoltare al Polului de Creștere Timișoara (PIDU Timișoara)**⁵, care cuprinde inclusiv o analiză socio-culturală a municipiului, alături de o serie de proiecte individuale. Planul a fost elaborat ca o condiție necesară în vederea cheltuirii fondurilor alocate orașului din Programul Operațional Regional și alte programe operaționale, fiind desemnat drept unul dintre polii de creștere ai României pentru perioada 2007-2013.

În acest document se remarcă folosirea canalului Bega drept o zonă destinată timpului liber și agrementului⁶ și se recunoaște impactul major pe care orașul îl are asupra activității din unele din comunele limitrofe, cum ar fi Dumbrăvița, Ghironda și Giroc. Se menționează, de asemenea, Consiliul Consultativ Metropolitan al Zonei Timișoara, care cuprinde orașul Timișoara și primăriile altor 12 comune periurbane. Unul dintre obiectivele strategice propuse este „asigurarea unui mediu social intercultural, coeziv și stabil, favorabil progresului” (p. 242). Se are în vedere, în acest sens, „mărirea gradului de atractivitate cultural-educatională a polului la nivel național, euroregional și european, respectarea valorilor cultural-istorice, a tradițiilor multiculturale ale zonei”, printre altele. Printre măsurile amintite, cele mai importante privesc, conform documentului, „domeniile reabilitării și promovării clădirilor cu valoare de patrimoniu

⁵ Primăria Municipiului Timișoara, 2012, Plan Integrat de Dezvoltare al Municipiului Timișoara

⁶ „Coridorul verde care se întinde de-a lungul Canalului Bega și traversează Timișoara și alte comune învecinate, de la est la sud-vest, este de o importanță vitală ca zonă destinată timpului liber și agrementului.” (p. 8)

cultural național, precum și al conservării obiectivelor din centrele rurale și al restaurării clădirilor de interes cultural”⁷. Se urmărește, de asemenea, „stimularea activităților instituțiilor culturale din zonă, dezvoltarea, diversificarea și sincronizarea ofertelor culturale prin organizarea de mega-evenimente culturale și festivaluri în spații neconvenționale care să pună în valoare și să aducă în atenția publicului valorile patrimoniului cultural.” (p. 245)

Este afirmată existența unei ample deschideri internaționale începând cu 1990, „favorizată de caracterul multicultural specific Banatului și de avantajele poziției sale geografice (în vestul țării, în vecinătatea granițelor cu Ungaria și Serbia, aproape de marile centre de dezvoltare economică din nordul Italiei și sudul Germaniei).” (p. 239) Se consideră că Timișoara este deja unul din orașele cele mai cosmopolite ale României, iar Aeroportul Internațional Timișoara Traian Vuia este apreciat ca fi al doilea nod aerian al țării, după București.

PIDU Timișoara identifică măsuri necesare pentru revigorarea sectorului cultural și creativ timișorean în cadrul a trei politici: **Politica 1.2.1 Dezvoltarea serviciilor inteligente și a serviciilor creative, Politica 1.3.1. Înființarea de structuri integrate de inovare și cercetare științifică aplicată pentru îmbunătățirea transferului de know-how și Politica 3.2. Introducerea Timișoarei în circuitul cultural european.** În cazul primelor două politici este vorba despre susținerea industriilor creative prin derularea unui proiect de know-how european de către Consiliul Județean⁸ și realizarea unei clădiri dedicate infrastructurii de susținere a afacerilor și inovării în beneficiul actorilor TI&C din Regiunea Vest, realizate de Primăria Timișoara⁹. În cadrul Politicii 3.2 sunt tratate distinct măsurile care ținesc către Punerea în valoare a patrimoniului cultural material și imaterial, mobil și imobil (3.2.1) și Încurajarea excelenței ofertei culturale (muzicale,

⁷ „Pe lângă programele de păstrare, conservare și valorificare a specificului istoric și cultural local, sunt prevăzute și măsuri de refuncționalizare a unor monumente și situri protejate (Cetatea, Castelul Huniazilor, Piața Unirii).” (p. 245)

⁸ Proiectul Creative Growth, disponibil online pe <http://www.creative-growth.eu/>, accesat pe 22 august 2014

⁹ Incuboxx a fost inaugurat în august 2014; știre disponibilă online pe http://www.primariatm.ro/epress.php?epress_id=9219, accesat pe 22 august 2014

literare, a artei spectacolului și a artelor plastice (3.2.3). În primul caz sunt prevăzute două proiecte: Reabilitarea și revitalizarea fortificației Cetății Timișoara - Bastionul Theresia (proiect finalizat în 2010¹⁰) și Restaurarea și refuncționalizarea Castelului Huniade al Muzeului Banatului (în derulare).

Masterplanul timișorean¹¹ plasează măsurile dedicate culturii, inclusiv patrimoniului, în cadrul **Obiectivului 2 Creșterea atractivității orașului pentru locuitori și vizitatori**, fiind vorba în primul rând despre măsuri de infrastructură. Se discută despre programe de regenerare urbană și despre imaginea urbană, făcându-se referire la „stilul Timișoara” și la necesitatea reconversiei unor terenuri pentru funcțiuni de birouri. Politica 7 din cadrul acestui obiectiv, și anume Reabilitarea patrimoniului arhitectural și cultural, clădiri și zone urbane, propune trei programe:

- Program 1: Reabilitarea imobilelor de patrimoniu în proprietate de stat
- Program 2: Încurajarea lucrărilor de reabilitare prin acordare de asistență tehnică și de sprijin financiar proprietarilor de imobile istorice
- Program 3: Reabilitarea domeniului public în cartierele istorice

În cadrul Politicii 8, Asigurarea de servicii și facilități pentru comunitate, Programul 8 este dedicat infrastructurii culturale și face o serie de precizări extrem de importante despre rolul operatorilor culturali privați pentru recunoașterea culturii timișorene în exterior: *„Pe lângă instrumentele culturale publice însemnate, actul cultural va trebui să fie susținut de o rețea de operatori culturali privați mici. Această rețea asigură o mare parte din evenimentele culturale locale și are capacitatea de a presta o colaborare dinamică și contemporană cu actori culturali internaționali. Toate experiențele de succes din România arată că sectorul privat este responsabil de*

¹⁰ Bastionul Theresia a fost restaurat, știre disponibilă online pe http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/7-Cotidian/3651-Bastionul_Theresia_a_fost_restaurat.html, accesat pe 22 august 2014

¹¹ Primăria Municipiului Timișoara, 2012, *Concept general de dezvoltare urbană (masterplan) - parte a Planului Urbanistic General*

recunoașterea specificului românesc, și mai puțin instituțiile culturale de stat. Aceste rețele, adeseori volatile și foarte vulnerabile din cauza lipsei de finanțare, trebuie atrase în parteneriate cu instituțiile de stat locale, cu păstrarea independenței creative. Ele au dovedit că sunt singurele capabile să facă conexiunea dintre actul cultural și comunitățile locale din cadrul orașului.”

Documentul consideră extrem de importantă „distribuirea bugetului alocat culturii nu doar la instituțiile de stat tradiționale, ci și de a crea un fond de sprijin pentru operatorii culturali independenți.”

Obiectivele enumerate privesc asigurarea suprafețelor și spațiilor (spațiu public și locații, inclusiv imobile istorice sau industriale) pentru activități culturale efective și pentru funcționarea operatorilor culturali, cu accent pus pe activitatea din cartiere. Concret, se recomandă o serie de proiecte, o parte dintre acestea fiind confirmate ca necesare și în cadrul analizei pentru realizarea strategiei culturale:

- Centrul cultural de avangardă (tehnologie și artă în mediul digital) - refuncționalizarea unei clădiri de stat administrată de o rețea privată de operatori culturali;
- Muzeul tehnicii și științelor naturale (ADETIM, USAMBV);
- Memorialul Revoluției din 1989;
- Centrul Cultural Euro-Banat (Filarmonica Banatul Timișoara);
- Fond cultural local pentru aplicațiile operatorilor culturali locali - „Fondul Cultural Timișoara”;
- Sinagoga Cetate și sinagoga Fabric.

Strategia de dezvoltare socio-economică a județului Timiș pentru 2009-2015¹² prevede o axă dedicată culturii, care are trei obiective de dezvoltare:

¹² Consiliul Județean Timiș - ADETIM, 2009, *Strategia de dezvoltare socio-economică a județului Timiș pentru 2009-2015*

1. Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișean;

2. Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale;

3. Integrarea culturii timișene în circuitul național și european de valori.

Acestei axe îi revin 10 domenii de intervenție, cărora le corespund mai multe măsuri efective. Domeniile de intervenție privesc educația culturală, accesul la cultură, dezvoltarea profesională a resurselor umane, infrastructura culturală, marketingul cultural, cooperarea culturală internațională, mediul asociativ și interculturalitatea, cooperarea euroregională în regiunea DKMT, managementul și parteneriatele strategice, punerea în valoare a patrimoniului construit. În lista de proiecte efective care ar decurge din strategie pe axa dedicată culturii nu este amintit niciunul.

Programul de cooperare transfrontalieră IPA 2014-2020 România-Republica Serbia¹³ subliniază importanța culturii și a patrimoniului cultural pentru regiune în cadrul a două axe: **Axa 1 Promovarea ocupării forței de muncă și servicii pentru creșterea incluziunii și Axa 4 Atractivitate pentru un turism sustenabil.**

În cadrul primei axe se discută despre incluziunea socială și culturală, precizându-se ca exemple de proiecte și de măsuri, printre altele:

- „Stabilirea unor cadre transfrontaliere și a unor rețele pentru consolidarea schimbului cultural transfrontalier”;
- „Crearea unor acțiuni transfrontaliere pentru incluziune, socială, culturală și educațională prin soluții inovatoare precum întreprinderi sociale, organizații de voluntariat, grupuri de interes special etc.”;
- „Investiții în infrastructură și echipamente pentru acțiuni transfrontaliere pentru activități sportive, educaționale și culturale, pentru facilitarea și promovarea incluziunii sociale”;

¹³ Programul IPA de cooperare transfrontalieră România - Republica Serbia 2014 - 2020, varianta în lucru iulie 2014

- „Acțiuni comune pentru o mai bună participare a tuturor grupurilor sociale, actorilor și utilizatorilor în crearea și livrarea serviciilor culturale, educaționale, serviciilor de educator și serviciilor de interes general.”

Axa dedicată atractivității turismului pune accent pe valorificarea patrimoniului cultural, atât prin activități de dezvoltare, modernizare, construcții, reabilitare a patrimoniului și a obiectivelor turistice, cât și prin dezvoltarea unei imagini regionale transfrontaliere, evenimente culturale comune, dezvoltarea de produse turistice distincte și promovare. De asemenea, se au în vedere „parteneriate pentru cercetare și studii cu privire la patrimoniul natural și cultural în zonă.”

În cadrul **strategiei de dezvoltare teritorială comună între zonele eligibile pentru programul de cooperare transfrontalieră România-Ungaria 2014-2020**¹⁴ se au în vedere priorități legate de patrimoniu și cooperare culturală. În primul caz este vorba despre protecția comună și utilizarea eficientă a valorilor și resurselor, în care **protecția și promovarea patrimoniului cultural, istoric și natural** ca destinație istorică este una dintre cele două acțiuni-cheie prevăzute. În ceea ce privește **cooperarea culturală**, aceasta este prevăzută, la fel ca în cadrul financiar 2007-2013, în prioritatea dedicată „promovării cooperării transfrontaliere între instituții și cetățeni”, cu precizarea că se dorește finanțarea, mai degrabă, a proiectelor multianuale, decât a evenimentelor singulare.

Studiul de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad¹⁵ se ancorează în ambiția orașului Timișoara la titlul de Capitală Europeană a Culturii și recomandă o candidatură împreună cu Aradul și localitățile învecinate, care ar crea avantaje competitive zonei în raport cu contracandidații.

¹⁴ MEGAKOM Development Consultants, KPMG Advisory Ltd., ICG Ex Ante, iunie 2014, *Common Territorial Strategy - 4th draft “Strategic planning based on the analysis of the eligible programme area of CBC Programme between Romania and Hungary”*

¹⁵ Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, 2013, *Studiul de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad*

De altfel, una dintre țintele viziunii pentru 2030 pentru sistemul urban Timișoara-Arad este de a deveni un „pol turistic și cultural”. O serie de priorități și măsuri sunt prevăzute în acest sens. Pentru „asigurarea unui mediu atractiv pentru locuitori (Prioritatea 1.1.) se are în vedere asigurarea unor spații urbane de calitate și oportunități de petrecere a timpului liber (Măsura 1.1.1.). Pentru „dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere prin cercetare, educație și TIC” (Prioritatea 1.2.) se au în vedere, pe de o parte „crearea unui mediu de afaceri atractiv, competitiv și inovativ” (Măsura 1.2.1.) și, pe de altă parte, „valorificarea multiculturalității și patrimoniului cultural și promovarea turismului” (Măsura 1.2.3.). În cadrul măsurii 1.2.3. întâlnim câteva proiecte importante pentru oraș, cum ar fi:

- reabilitarea ansamblului Urban Interbelic Corso al Municipiului Timișoara;
- reabilitarea Sinagogii Cetate;
- reabilitarea Ansamblului Memorialul Revoluției;
- reabilitarea cinematografelelor publice din Timișoara;
- înființarea Muzeului anticipației, științei și tehnicii Banat;
- extinderea și dezvoltarea Centrului multifuncțional județean de informare și promovare turistică Timișoara.

În cadrul **strategiei de dezvoltare regională Vest**¹⁶ cultura este prezentă la **Axa prioritară 6 „Încurajarea dezvoltării particularităților specifice comunităților urbane și rurale”**, unde se discută despre dezvoltarea urbană integrată (prioritatea 6.1), despre creșterea gradului de acces la cultură și agrement (prioritatea 6.3) și despre valorificarea caracterului transfrontalier (prioritatea 6.4).

Ca operațiuni orientative sunt precizate modernizarea centrelor istorice și a ansamblurilor/clădirilor arhitecturale de patrimoniu, dar și accesibilizarea mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități. Sunt enumerate, de asemenea, măsuri ce privesc inventarierea clădirilor istorice cu scopul restaurării, sprijinirea proprietarilor pentru

¹⁶ Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, *Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020*

reabilitarea monumentelor istorice sau a ansamblurilor istorice de mare valoare, crearea unui centru regional de urbanism.

Creșterea gradului de acces la cultură și agreement este asigurată printr-o serie de măsuri *hard*, care privesc modernizarea, extinderea și dotarea bibliotecilor, muzeelor, casei de cultură, teatrelor publice și private, a cinematografelelor vechi, dar și amenajarea de noi locații în zone urbane defavorizate, amenajarea spațiilor publice de recreere. De asemenea, sunt prevăzute măsuri *soft*, care urmăresc sprijinirea centrelor de cultură, a ONG-urilor din domeniul cultural, a manifestațiilor culturale, a evenimentelor culturale locale și regionale, a candidaturii la titlul de Capitală Europeană a Culturii, dar și elaborarea de studii și analize, crearea unor districte creative, schimburi de experiență cu participarea institutelor culturale, crearea și promovarea unei agende a evenimentelor pentru fiecare sezon.

În legătură cu valorificarea caracterului transfrontalier al Regiunii Vest se au în vedere proiecte comune pentru reabilitarea monumentelor cu valoare arhitecturală, dar și schimburi de experiență, sesiuni de instruire și crearea de circuite turistice.

Patrimoniul este surprins în cadrul **Priorității 7.1 Valorificarea patrimoniului natural și antropic**, unde sunt prevăzute investiții în reabilitarea monumentelor istorice pentru reintegrarea acestora în circuitul turistic, dar și reabilitarea, conservarea și amenajarea fostelor situri industriale în scop turistic, alături de măsuri *soft* precum promovarea regiunii, inventarierea resurselor turistice regionale, crearea unui centru Național de Promovare și Informare Turistică (sediu regional), realizarea de studii, sprijinirea evenimentelor culturale, a dezvoltării muzeelor și a institutelor culturale.

În iunie 2013 Ordinul Arhitecților din România - filiala teritorială Timiș a trimis primăriei o propunere pentru asumarea de către Primăria Timișoara a unui **set de principii și obiective generale, de interes public, pentru arhitectura și spațiul public din Timișoara**. Alături de mai multe propuneri care țin de buna guvernare, se recomandă și „crearea unei structuri deliberative deschise cu un caracter multidisciplinar pe probleme de arhitectură, spațiu public și dezvoltare socială susținută de PMT.” Măsurile propuse

sunt considerate esențiale pentru susținerea candidaturii Timișoarei la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021.

Strategia pentru spații verzi a Timișoarei¹⁷ își propune să valorifice potențialul cadrului natural și al peisajului în vederea creării unui mediu de viață plăcut, atractiv și vibrant. Se urmărește „valorificarea optimă a potențialului cadrului natural, atât din punct de vedere turistic (amenajare peisagistică, zone pentru agrement), cât și din punct de vedere economic (deschiderea navigației pe Bega, transport public), cele două funcțiuni completându-se într-un mod armonios”.

Studiul realizat în 2011 pentru zonele construite protejate din Timișoara¹⁸ face o serie de propuneri cu privire la direcții recomandabile de dezvoltare:

- finanțări de la bugetul central sau local ale programelor de reabilitare a componentelor urbanistice importante, aflate în proprietatea diferitelor instituții;
- ajutoare și facilități pentru programele particulare de reabilitare a clădirilor, cu condiția menținerii stricte a caracteristicilor tradițional-istorice ale clădirilor;
- realizarea unui cadastru exact al zonelor cu valoare istorică sau ambientală;
- programe „mediatice” destinate cunoașterii și propagării valorilor culturale locale și a necesității protecției lor, pentru corectarea mentalității și instruirea proprietarilor, profesioniștilor, investitorilor și oficialilor locali, programe prin care aceste valori să fie acceptate, protejate și promovate.

De asemenea, se reamintește o particularitate a patrimoniului construit timișorean, mai exact „valoarea deosebită a ansamblurilor istorice în raport cu monumentele unicat”, fapt ce determină necesitatea raportării la caracteristicile ansamblului istoric din care clădirea respectivă face parte.

¹⁷ Primăria Municipiului Timișoara, 2010, *Strategia dezvoltării spațiilor verzi a Municipiului Timișoara 2010-2020*

¹⁸ Primăria Municipiului Timișoara, 2011, *Studiu de fundamentare istorică “ZONE CONSTRUITE PROTEJATE - TIMISOARA 2011”*

5. Cartarea resurselor culturale

Elemente de vitalitate culturală

Timișoara este un oraș cu o viață culturală medie de foarte bună calitate, care se remarcă la nivel național printr-un echilibru al indicilor de vitalitate culturală¹⁹. Valoarea indicelui compozit a plasat Timișoara în 2010 pe locul 4 în topul orașelor din România, după Cluj-Napoca, Sibiu și Sfântu Gheorghe. Dintre cele 5 dimensiuni analizate, Timișoara a avut o valoare ridicată a indicelui *industrii creative*, plasându-se pe locul 2 în topul național sub acest aspect (în clasament nu a fost luat în considerare Bucureștiul). Dacă cele 3 orașe din fruntea clasamentului aveau fiecare câte o dimensiune pozitivă dominantă (Clujul - *industriile creative și infrastructura culturală*; orașul Sibiu - *participare și resursele umane*; orașul Sfântu-Gheorghe - *bugetul alocat culturii și situația ONG-urilor*), Timișoara era în 2010 într-o zonă medie pe toate aceste paliere, reușind să se claseze pe locul 4 în topul național tocmai datorită acestui echilibru la o valoare ridicată. În lipsa unor date comparative la nivel național din 2010 în prezent, putem doar presupune că situația a rămas la fel sau s-a îmbunătățit, luând în considerare faptul că în Timișoara investițiile publice de la bugetul local pentru realizarea de proiecte culturale s-au triplat în ultimii 3 ani²⁰, iar orașul se mobilizează financiar, cultural și uman pentru construcția unei candidaturi competitive la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021 și pentru a beneficia de impactul economic, social și educațional asociat unei vitalități culturale ridicate.

¹⁹ Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii, 2009, 2010, Studiul *Vitalitatea Culturală a Orașelor din România*.

²⁰ Calcule pe baza datelor oficiale ale Primăriei Municipiului Timișoara. Fondurile alocate *Agendei culturale locale*: 2649911 lei (2011), 2633012 lei (2012), 4918113 lei (2013) și 7982670 lei (2014).

De altfel, Timișoara este la nivel național unul dintre cei 8 poli de creștere, iar județul Timiș are un PIB/capita cu 51% peste media națională în 2014²¹ și un indice al șomajului de doar 1,5%²². O mare parte a explicației pentru această situație pozitivă economică generală se află în investițiile străine directe, care reprezintă două treimi din cifra de afaceri totală a județului Timiș. Turistic, orașul progresează în ultimii ani, fiind singurul oraș din România plasat în top 10 destinații de lux accesibile pentru toamna 2014 în Europa de către Huffington Post²³ și pe locul 3 în 2014 la nivel național din punctul de vedere al numărului de înnoptări după București și Constanța.

Pentru viitorul sectorului cultural, acest profil al dinamicii economice a orașului și județului reprezintă argumente pentru dezvoltarea sa turistică, conectarea sa europeană și pentru punerea în valoare a stabilității economice și sociale relative a populației în direcția dezvoltării sale ca public pentru cultură și a creșterii accesului grupurilor de risc.

În continuare vor fi prezentate informații sintetice despre festivalurile din oraș, despre situația finanțărilor nerambursabile alocate competitiv pentru cultură în Timișoara și în județul Timiș, despre nevoile și obiceiurile de consum cultural și de petrecere a timpului liber în oraș, despre reperele culturale și situația accesării de fonduri nerambursabile naționale și europene.

Festivaluri - reper

Oferta culturală timișoreană este complexă iar din varietatea activităților care invită publicul potențial festivalurile, evenimentele de amploare, au un statut aparte. Ele atrag

²¹ Sorin Pîslaru, *Capcana dezvoltării exclusiv prin forța de muncă ieftină: Timișul a atras de 25 de ori mai multe investiții străine decât Ialomița, dar salariul mediu net este mai mare în județul Ialomița!*, publicat în Ziarul Financiar pe 22 iunie 2014 <http://www.zf.ro/analiza/capcana-dezvoltarii-exclusiv-prin-fora-de-munca-ieftina-timisul-a-atras-de-25-de-ori-mai-multe-investitii-straine-decat-ialomita-dar-salariul-mediu-net-este-mai-mare-in-judetul-ialomita-12810824>, accesat 22 septembrie 2014.

²² Adelina Mihai, *„În Timiș, numai cine nu vrea nu are un loc de muncă”*, publicat în Ziarul Financiar pe 18 iunie 2014, <http://www.zf.ro/profesii/in-timis-numai-cine-nu-vrea-nu-are-un-loc-de-munca-12777935>, accesat 22 septembrie 2014.

²³ Informația preluată via site-ul Primăriei Municipiului Timișoara, *Timișoara devine o destinație turistică importantă*. din date de 26 septembrie 2014, http://www.primariatm.ro/epress.php?epress_id=9325, accesat 26 septembrie 2014.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

atenția asupra unui fenomen cultural, creează o stare aparte, de sărbătoare în oraș, dezvoltă o identitate culturală aparte și sunt de asemenea de multe ori veritabile șanse de contact și comunicare între artiști, dar și între artiști și un public nou. Nu în ultimul rând festivalurile „pun pe hartă” orașul, fiind un punct de atracție pentru turiștii interesați de experiența unor evenimente complexe și care astfel pot rămâne mai multe zile, cu beneficii clare, în primul rând economice.

În Timișoara au loc evenimente longevive de tip festival, în special în domeniul muzicii culte, al artelor spectacolului și al tradițiilor. Două evenimente datează dinainte de 1989: Festivalul Internațional „Timișoara Muzicală” organizat de Filarmonica Banatul și Opera Națională Română Timișoara din 1968 și Festivalul European al Spectacolului - Festivalul Dramaturgiei organizat anual din 1980 de Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Din anii timpurii ai decadelor '90 fac parte „Săptămâna Internațională a Muzicii Noi” organizată de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România din 1991, „Festivalul Inimilor” organizat de Primăria Municipiului Timișoara și Casa de Cultură din 1991, „Zilele muzicii de orgă din Banat Timorgelfest” organizate de Filarmonica Banatul și Facultatea de Muzică din 1991 și Gala de Blues-Jazz Kamo aflată la a 23-a ediție în 2013.

Unele evenimente, cum ar fi TM Base Urban Electronic Sound, festival organizat de organizația TM Base începând cu 1998, s-a oprit la cea de-a 13-a ediție în 2011, dar rămâne un reper pentru comunitatea de muzică electronică din oraș și din țară. Altele, cum este CafeKultour - Săptămâna cafenelor, inițiat de Centrul Cultural German din Timișoara și Institutul Francez, au crescut în amploare de la prima ediție din 2005. CafeKultour devine un fenomen al culturii internaționale în oraș, animând spații neconvenționale, o infuzie de cultură străină de calitate pusă în dialog în cadrul unor întâlniri inedite în cafenele din oraș. Festivalul Plai, organizat din 2006 de Centrul Cultural Plai, este nu doar un eveniment de muzică, arte și multiculturalitate, dar a devenit un fenomen al solidarității artistice în spiritul culturii și al Timișoarei, creând capital social pentru spiritul orașului. Rolul specific al Teatrului Maghiar de Stat Csiky Gergely din Timișoara, ca instituție care își desfășoară activitatea în limba unei importante minorități din România, constă pe de o parte în promovarea programatică a

valorilor culturale și artistice maghiare din România, pe de altă parte, în rolul de punte între cultura română și maghiară. Printre proiectele importante ale teatrului se regăsește TESZT- Festivalul Euroregional de Teatru Timișoara, ajuns în 2014 la cea de-a VIII-a ediție. Asociația Simultan organizează din 2005 Festivalul Simultan, festival de artă alternativă și new media, unul dintre puținele proiecte culturale realizate cu fonduri publice mixte - locale și naționale. De altfel, Asociația Simultan este organizația cu cea mai performantă experiență de atragere de fonduri nerambursabile de la Administrația Fondului Cultural Național (4 proiecte culturale din 2011 în 2013).

Domeniul **muzical** este cel mai prezent în Timișoara la nivel de eveniment de mare amploare și de continuitate în timp. După anul 2000, manifestările de muzică cultă, jazz sau electronică au câștigat și mai mult teren, atât ca număr, dar și ca renume. Muzica este urmată ca tematică de evenimentele de mari dimensiuni interdisciplinare și de cele dedicate artelor vizuale, pe următorul loc situându-se artele spectacolului - teatru, operă, operetă și tradiții populare.

Domeniul cinematografiei este semnificativ prezent pe harta celor mai proeminente evenimente culturale organizate în oraș, în contextul în care Timișoara nu beneficiază de o infrastructură de cinematografe funcționale în afara sălilor de cinema din incinta Mallului și a cinema Timiș. Cele mai vizibile evenimente din această arie sunt organizate de ONG-uri și de Institutul Francez (IF) din Timișoara: Festivalul Filmului de Umor, TRES COURTS Festivalul Filmelor de foarte scurt metraj (IF Timișoara), proiecțiile de filme germane (CCG), Festivalul Internațional de film Timishort (Asociația Română a Filmului Independent), Festivalul de film CINECULTURA (Lectori străini de la Universitatea de Vest din Timișoara și de la Universitatea Politehnica Timișoara) sau evenimentele realizate de Pelicula Culturală și Marele Ecran .

Cele mai active organizații care dezvoltă manifestări culturale de mari dimensiuni din oraș sunt Institutul Francez din Timișoara, Filarmonica Banatul Timișoara și Primăria Timișoara/Casa de Cultură a Municipiului Timișoara.

Orașul găzduiește, de asemenea, și câteva evenimente culturale care funcționează în mai multe orașe din România, care au devenit adevărate branduri culturale la nivel

național, așa cum sunt Noaptea Muzeelor, Târgul de Carte Gaudeamus, Street Delivery, Festivalul Filmului Francez, Caravana Metropolis.

Interesul predominant în Timișoara este pentru forma de artă contemporană. Aceasta este urmată de evenimentele cu profil comunitar-tradiționalist și cele de muzică clasică.

Mai multe informații despre dinamica specifică a fiecărui domeniu cultural în parte sunt disponibile în rapoartele tematice.

Finanțări publice competitive pentru cultură

Primăria Municipiului Timișoara și Consiliul Județean Timiș își asumă responsabilitatea finanțării culturii prin organizarea efectivă de proiecte, prin subvenții directe alocate instituțiilor publice de cultură și fonduri nerambursabile alocate pe bază de proiect. În funcție de subordonarea administrativă, situația celor mai importante instituții publice de cultură din oraș este următoarea:

Instituții publice de cultură subordonate Consiliului Județean Timiș:

- Biblioteca Județeană Timiș;
- Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș;
- Muzeul de Artă Timișoara;
- Muzeul Banatului Timișoara;
- Muzeul Satului Bănățean;
- Teatrul pentru Copii și Tineret „Merlin”.

Instituții publice de cultură subordonate Consiliului Local al Municipiului Timișoara:

- Filarmonica „Banatul” Timișoara;
- Teatrul German de Stat Timișoara;
- Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely” Timișoara;
- Casa de Cultură a Municipiului Timișoara.

Instituții publice de cultură subordonate Ministerului Culturii:

- Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara;
- Opera Națională Română din Timișoara.

În anul 2008 cheltuielile publice pentru cultură, recreere și religie au dus județul Timiș pe locul 2 la nivel național, după București, cu 132.526.788 lei, o valoare apropiată de județul Constanța (locul 3), cu 32% mai mult decât Clujul și cu 54% mai mult decât Aradul. În termeni relativi, județul Timiș se afla în 2008 însă doar pe locul 5, suma reprezentând 8,83% din bugetul local al anului respectiv, însă peste media națională de 7,24%²⁴. Din acel moment și până în prezent situația finanțărilor publice pentru cultură în Timișoara și în județul Timiș s-a îmbunătățit, însă în lipsa unor date comparative la nivel național nu putem evalua situația acestora în raport cu alte orașe și județe din România.

Prin regulamentul de acordare a finanțărilor nerambursabile aplicabil proiectelor culturale desfășurate în 2014²⁵, **Primaria Municipiului Timișoara** declară în mod explicit interesul pentru „proiectele culturale și de tineret de anvergură, cu caracter regional,

²⁴ GEA Strategy & Consulting, 2011, *Importanța economică a industriilor creative: o perspectivă teritorială*.

²⁵ Conform Hotărârea Consiliului Local 242/23.04.2013 privind modificarea Hotărârii Consiliului Local nr. 68/27.03.2007 pentru aprobarea Regulamentului privind regimul finanțărilor nerambursabile alocate de la bugetul local pentru activități nonprofit de interes local.

euroregional și internațional, care să sprijine candidatura Timișoarei la titlul de Capitală Europeană a Culturii”. Finanțarea se acordă în regim de *cofinanțare*, în sensul în care beneficiarul are obligația de a contribui cu minimum 10% din valoarea totală a finanțării și nicio finanțare nerambursabilă nu poate depăși 70% din bugetul total al proiectului.

Anual există o *singură sesiune de finanțare*, prin selecție publică de proiecte, care se realizează la finalul anului, pentru derularea de proiecte culturale în anul bugetar următor. Selecția proiectelor culturale se face de către o *comisie de analiză* formată din 5 membri experți numiți de către Primarul Municipiului Timișoara și membrii *Comisiei V pentru cultură, știință, învățământ, sănătate, protecție socială, turism, ecologie, sport și culte* a Consiliului Local al Municipiului Timișoara. Decizia *comisiei de analiză* este votată în Consiliul Local al Municipiului Timișoara.

Prioritățile pentru acordarea finanțării au fost în 2014:

- formarea publicului, fie el spectator/vizitator/cititor;
- sprijinirea tinerelor talente;
- creșterea accesului cetățenilor la actul cultural;
- organizarea unor evenimente culturale inovatoare, inedite, realizate în spații alternative;
- promovarea cooperării culturale la nivel local;
- păstrarea și promovarea patrimoniului și tradiției culturale;
- menținerea caracterului multicultural specific Timișoarei;
- dezvoltarea cooperării culturale internaționale;
- promovarea valorilor culturale locale în circuitul cultural național, regional și internațional.

Finanțările nerambursabile acordate proiectelor culturale incluse în Agenda Casei de Cultură a Municipiului Timișoara și în Agenda Culturală a Primăriei municipiului Timișoara au crescut în perioada 2011-2014, astfel:

2011: 2.649.911 lei

2012: 2.633.012 lei

2013: 4.918.113 lei

2014: 7.982.670 lei

Se remarcă o triplare a sumei alocate în 2011 și 2012, față de 2014, suma din 2013 fiind deja dublă față de anii precedenți. Evoluția arată decizia Primăriei Municipiului Timișoara de a pune cultura în centrul preocupărilor orașului pentru dezvoltare.

Există mai multe elemente pozitive ale *Regulamentului privind regimul finanțărilor nerambursabile alocate de la bugetul local pentru activități nonprofit de interes local*, dintre care se remarcă:

- organizarea sesiunii de selecție de proiecte în anul precedent celui desfășurării proiectelor culturale efective. Acest aspect este extrem de rar la nivel național și constituie un exemplu de bună practică, pe care mai multe orașe și finanțatori publici ai culturii din România ar putea să-l preia;
- finanțarea proiectelor culturale care se desfășoară până la data de 31 decembrie a anului respectiv. Din nou, acest aspect este o practică pozitivă, rară în România, unde finanțatori publici precum Administrația Fondului Cultural Național, Ministerul Culturii sau Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului București - ARCUB nu finanțează activități care depășesc 15 noiembrie.

Consiliul Județean Timiș oferă finanțări pentru proiecte culturale, sportive și de tineret, cuprinse într-o agendă anuală care are următoarea structură:

- I. Consiliul Județean Timiș și instituțiile publice de cultură din subordinea administrativă;
- II. Consiliul Județean Timiș și Consiliile locale din județul Timiș;
- III. Colaborări ale Consiliului Județean cu comunitățile românești din alte țări, parteneriate cu alte regiuni și acțiuni pe D.K.M.T;
- IV. Colaborări cu ONG-uri și alte instituții din județul Timiș;
- V. Colaborare cu învățământul universitar și preuniversitar din județ;
- VI. Agenda sportivă.

În anul 2013 s-a adăugat secțiunea VII. Județul Timiș - spațiu cultural european, Timișoara - capitală culturală europeană.

GUVERNUL ROMÂNIEI

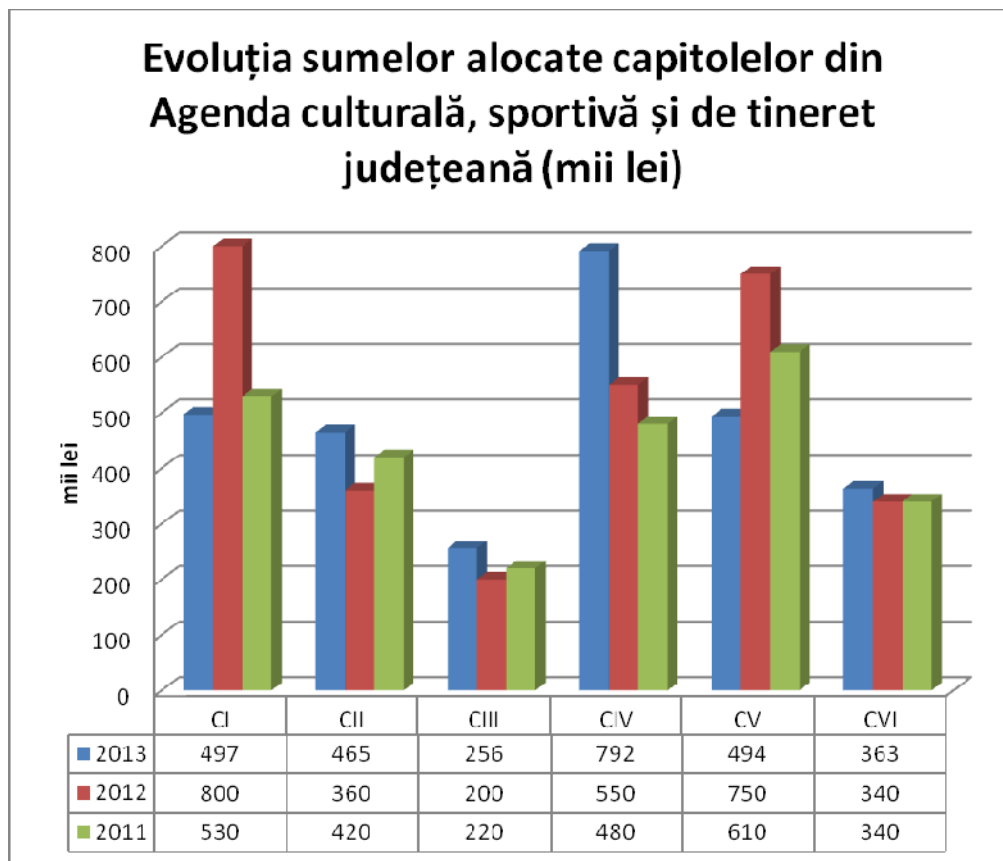

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

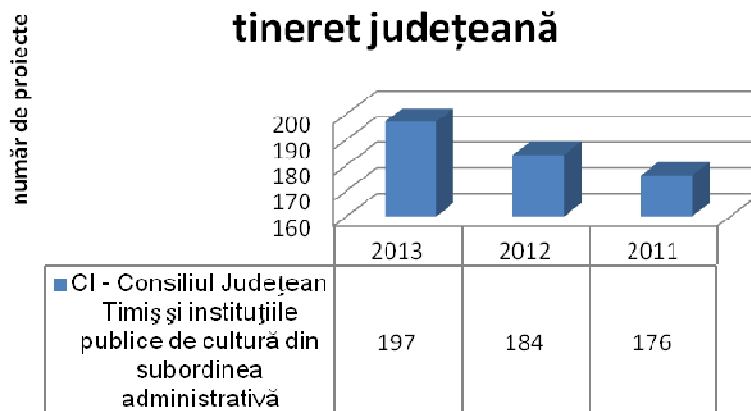
Poles of Cultures

Sumă generală disponibilă a crescut de la 2.600.000 lei în 2011, la 3.000.000 lei în 2012 și 3.200.000 lei în 2013. În cadrul capitolelor, situația arată în felul următor:

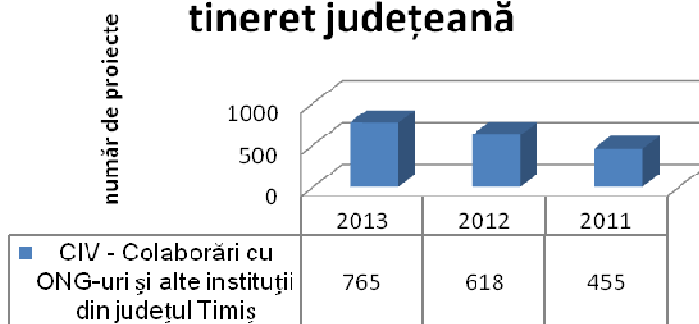

Pentru strategia culturală a Municipiului Timișoara sunt relevante cu precădere capitolele I și IV, dedicate activităților *Consiliului Județean Timiș și instituțiile publice de cultură din subordinea administrativă*, respectiv *Colaborări cu ONG-uri și alte instituții din Județul Timiș*. După cum se poate observa în graficul de mai sus, suma dedicată primului capitol a scăzut sensibil, în timp ce suma dedicată colaborărilor cu ONG-urile și alte instituții din județ a crescut cu aproximativ 40%. Situația este similară cu privire la numărul de proiecte selectate. În ce privește evoluția bugetului mediu alocat acestor proiecte, aceasta are o tendință descrescătoare, valoarea medie în 2013 ajungând să fie de doar 1340 lei, față de 1600 lei în 2011.

Evoluția numărului de proiecte selectate în cadrul Capitolului 1 din Agenda culturală, sportivă și de tineret județeană

Evoluția numărului de proiecte selectate în cadrul Capitolului 4 din Agenda culturală, sportivă și de tineret județeană

Consum cultural

Datele prezentate mai jos sunt extrase din studii sociologice realizate în perioada 2000-2013 de către Institutul Intercultural Timișoara și Universitatea de Vest din Timișoara. Direcțiile urmărite țin cont de obiectivele de acordare a titlului de Capitală Europeană a Culturii în perioada 2020-2033, măsurând accesibilitatea ofertei culturale, varietatea

acesteia, potențialul turistic al orașului, percepția asupra conservării patrimoniului, dar și deschiderea spre nou și experiment.

În contextul strategiei culturale a orașului pentru următorii 10 ani, rezultatele cercetărilor cantitative oferă o bază obiectivă în orientarea și fundamentarea măsurilor propuse, alături de investigația calitativă parcursă în vederea formulării prezentului document. De asemenea, direcțiile urmărite sunt compatibile cu metodologia Liverpool 08, ceea ce va permite o corelare cu indicatorii de impact propuși în cadrul strategiei și o corelare de tip evolutiv cu studiile care vor fi efectuate în următorii ani în Timișoara. Informații specifice despre consumul cultural și dinamica domeniilor culturale în parte sunt disponibile în rapoartele tematice cuprinse în documentul de strategie.

Locuitorii Timișoarei caracterizează orașul în primul rând drept „**primul oraș liber din România**” (47%²⁶) și ca **centru universitar**. Cel mai mult apreciază **natura**: trandafirii (Timișoara este percepută ca „orașul trandafirilor” - 16%), parcurile și spațiile verzi (34%). Timișorenii se percep ca având un fel de a fi specific (74%), diferit de al oricărui al oraș din României, ceea ce îi face să se simtă foarte mândri. Printre aceste particularități se numără și **spiritul antreprenorial** și **implicarea civică** (aprox. 6%). De asemenea, locuitorii consideră că Timișoara se distinge prin **mixul multicultural**, **deschiderea europeană** dată de poziția geografică lângă Ungaria și Serbia (orașul este perceput ca occidental, dar și integrat regiunii Central și Est europene), **patrimoniul bogat** prin moștenirea imperială și trecutul istoric (în procente apropiate ca valoare, între 8 și 13% fiecare).

Ca aspecte negative, Timișoara nu este apreciată de locuitorii săi pentru **lipsa infrastructurii**, **traficul aglomerat** (împreună cu lipsa locurilor de parcare și serviciile de

²⁶ Datele statistice indicate în continuare se bazează pe o serie de cercetări realizate în cadrul proiectului *Poles of Cultures* și alte cercetări realizate de Universitatea de Vest și de către Institutul Intercultural Timișoara. Valoarea procentelor este rotunjită. Dintre cercetările consultate se numără Alpha Research, *Investigarea cererii și a ofertei în Municipiul Timișoara. Sinteze interviu*; Alpha Research, *Tendențe în evoluția consumului cultural și a ofertei culturale în Timișoara perioada 2000-2014*; Alpha Research, *Sondaj de opinie privind consumul cultural în Municipiul Timișoara*; prof.univ.dr. Alin GAVRELIUC și conf.univ.dr. Bogdan NADOLU *Studiu sociologic privind Impactul Public al Candidaturii Municipiului Timișoara pentru Titlul de Capitală Culturală Europeană în 2021*; Institutul Intercultural Timișoara, *Tendențe în evoluția consumului cultural și a ofertei culturale în Timișoara perioada 2000-2014*.

transport public) și **murdăria din oraș** (fiecare între 20 și 22%). Pe de altă parte, chiar dacă patrimoniul Timișoarei reprezintă un element-cheie pentru identitatea orașului, **slaba sa prezervare și restaurarea nesatisfăcătoare a clădirilor istorice** determină un dezavantaj important la nivelul percepției interne (5%).

Viața culturală este percepută în termeni pozitivi: este poziționată ca factor cheie în dezvoltarea economică locală și este considerată principalul avantaj al Timișoarei în competiția pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021. Invitați să indice cele mai importante evenimente culturale din oraș, timișorenii au făcut trimitere către evenimente de tip concerte și festival (80%), precum Ziua Timișoarei, Festivalul Vinului, Festivalul „Plai”, Festivalul Berii. Festivalurile considerate ca lipsind din oferta culturală prezentă sunt festivalurile de muzică (7,1%), programele cu rol educativ 3,7% și festivalurile pentru copii 3,2%. Timișorenii atribuie specificului orașului și **teatrul în trei limbi**, care se regăsește în oferta culturală locală (7,14%). Cu toate acestea, aproximativ 80% dintre aceștia nu au participat niciodată la spectacolele Teatrului German sau ale Teatrului Maghiar.

În Timișoara **muzeele** reprezintă destinația cea mai frecventată de către publicul constant (30%) și ocazional (38%). Mersul la muzeu este urmat de vizitarea librăriilor (26% public constant și 39% public ocazional), de vizionarea de spectacole la Teatrul Național și la Operă (aproximativ 24% public constant și 36%, respectiv 33% public ocazional), de vizionat filme la cinematograful (22% public constant și 43% public ocazional), de participarea la activități culturale organizate de biserică (21% public constant și 21% public ocazional) și de vizitarea galeriilor de artă (21% public constant și 29% public ocazional). Concertele Filarmonicii Banat și bibliotecile sunt printre atracțiile favorite în Timișoara, dar totuși situate la 50% public permanent și ocazional împreună.

Managerii instituțiilor publice de cultură invocă participarea redusă a populației la actul cultural ca una dintre principalele probleme cu care se confruntă în exercitarea actului managerial. Dacă în anul 2000 62,7% dintre cetățenii orașului se declarau mulțumiți de oferta culturală, în 2013 doar 52% mai răspundeau pozitiv. Cu toate acestea, procentul

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

celor care se declarau nemulțumiți nu a evoluat la fel de abrupt (4,4% în 2000 față de 6,8% în 2013). Motivul nu pare a fi **prețul de acces** la evenimentele de cultură, care nu sunt percepute ca prohibitive: 47% le consideră potrivite ca valoare, în timp ce 20% ca mari, iar 8% ca foarte mari.

Locurile în care timișorenii consumatori se duc prima dată cu invitații, persoanele străine de oraș sunt centrul istoric (42,5%), Piața Unirii (9,3%), Mallul (9%), Catedrala Mitropolitană (6,5%) și Piața Operei (4,4%). Mai mult de două treimi dintre timișoreni (76%) consideră că turismul cultural este o oportunitate pentru dezvoltarea economică a Municipiului Timișoara. Măsurile ce se impun cu prioritate sunt (în mare măsură): restaurarea clădirilor (66,8%), promovarea orașului ca destinație turistică (61,7%), existența unor evenimente culturale de calitate (57,2%), existența unor servicii turistice de calitate (56,8%), existența mai multor puncte de informare turistică (53,1%), existența unor materiale de prezentare a potențialului cultural (51%). Reperele culturale pentru timișoreni sunt Catedrala (26%), Opera (20%) și Piața Unirii (10%).

Printre activitățile preferate de timișoreni pentru petrecerea timpului liber se numără plimbarea (în parc) (27,1%), urmată de TV (20%) și de odihnă, cu copiii (16%). Celelalte modalități de petrecere a timpului liber sunt cititul (9%), navigarea pe internet (8%) sportul 6(%), gătitul, cumpărăturile și ascultarea de muzică, fiecare cu câte 3%. În județ, petrecerea timpului liber la TV este cea mai răspândită (22%), în timp ce plimbarea în parc pierde considerabil din popularitate (9%). Dacă în județ oamenii petrec în cea mai mare parte timpul liber acasă (50%), în Timișoara raportul din nou se inversează și locuitorii preferă să iasă în spații publice (aproximativ 50%).

Timișorenii găsesc oportună **extinderea scenei culturale și în alte spații neconvenționale** de tip cafenele (5%), restaurante (50%), cartiere (56%), centre comerciale (60%), stradă (62%) sau parcuri (72%). Și-ar dori, de asemenea, ca oferta culturală să fie mai bine promovată (26%), să aibă o calitate mai bună (22%), să devină mai diversă (20%), cu un grad mai mare de noutate (15%) și mai accesibilă (13%).

Profilul publicului constant de evenimente artistice, care frecventează instituțiile de cultură, are în general studii superioare (aprox. 50-60%), ca vârstă este relativ echilibrat între sub 29 de ani, între 29 și 49 de ani și peste 49 de ani (de aproximativ 30-

35% fiecare), are în cea mai mare parte venituri lunare de sub 1000 lei (60-74% consum pentru diverse domenii și instituții culturale) și între 1000-2000 lei (30%), iar raportul dintre persoane născute în Timișoara și persoane care s-au mutat în Timișoara, sau între bărbați și femei este de asemenea relativ echilibrat, cu mici variații de până în 10%.

Accesarea fondurilor europene

Organizațiile culturale din regiunea Vest care au realizat în 2012 activități economice reprezintă 8,4% din număr total al organizațiilor culturale care realizează astfel de activități în toată țara. Regiunea Vest atinge o performanță medie în acest sens, situându-se la aproape o treime din numărul organizațiilor din Centru sau București-Ilfov (22,4%, respective 30%), mai aproape de regiuni precum Nord-Est sau Sud. 11% dintre ONG-urile care au activități economice în România sunt din Regiunea Vest²⁷.

Operatorii culturali timișoreni au demonstrat în ultimii 3 ani o capacitate crescută de a atrage fonduri publice nerambursabile scoase la concurs de către Administrația Fondului Cultural Național²⁸ pentru proiecte editoriale, dar un declin important în ce privește atragerea de fonduri pentru proiectele culturale.

În privința fondurilor pentru proiecte culturale, sumele atrase au scăzut de mai mult de 3 ori în acest interval, iar ca valoare relativă raportată la totalul fondurilor disponibile de la AFCN, scăderea este și mai semnificativă, de la 10,43% din bugetul disponibil în 2011 la 1,06% în 2013.

Operatori culturali cu activitate în domeniul editorial au reușit să fie în 2013 de 4 ori mai competitivi decât decât în 2011, atrăgând în 2013 3,40% din totalul fondurilor alocate de AFCN, față de 0,80% în 2011. Creșterea capacității de atragere de fonduri în acest domeniu se observă și în valoarea absolută a fondurilor atrase, de 2,5 ori mai mare în 2013 față de 2011.

²⁷ Institutul de Economie Socială, 2014, Anuarul Economiei Sociale, 2014.

²⁸ Informații sintetice pe baza datelor oferite de AFCN și a rapoartelor de activitate ale AFCN pentru 2010-2011, respectiv pentru 2012.

Datele despre numărul proiectelor culturale pentru care s-a solicitat finanțare sunt disponibile doar pentru anul 2011, când au fost depuse în total 640 de proiecte. Operatorii culturali din județul Timiș au depus 23 de proiecte, fiind pe locul 3 în țară, după București (207 proiecte) și Cluj (55 proiecte).

ONG-urile și firmele au atras toate fondurile pentru proiecte culturale, în timp ce instituțiile publice culturale nu au reușit să câștige niciun proiect. Situația este aproape identică la proiecte editoriale, unde doar în 2013 întâlnim o instituție publică, Teatrul Național Timișoara, cu un proiect de carte câștigător.

Organizațiile timișorene care au câștigat proiecte la AFCN sunt (în ordinea numărului de proiectelor câștigate):

1. SC Arhitekt Studio A SRL (2 proiecte culturale, 3 proiecte editoriale);
2. Asociația Simultan (4 proiecte culturale);
3. Asociația Peisagiștilor din România, Asociația Culturală Sunet Ambianța Timișoara , AT4T (2 proiecte culturale); Editura Excelsior Art (2 proiecte editoriale);
4. Fundația Rubin , AMA - Asociația pentru Managementul Artelor, Asociația Culturală Turn, Asociația Recult, Uniunea Bulgară din Banat - România (1 proiect cultural); Teatrul Național Timișoara, David Press Prin, Editura Brumar, Asociația Culturală Kratima (1 proiect editorial).

Fondurile europene nerambursabile au fost modest accesate de către organizațiile culturale din Timișoara până în prezent. Programele de cooperare transfrontalieră România-Ungaria și România-Serbia 2007-2013 au prezentat interes și s-au constituit în surse efective de finanțare pentru organizații culturale din Timișoara, dar și pentru instituții de învățământ superior, care au dezvoltat astfel importante proiecte culturale sau cu valențe în acest domeniu.

Timișoara a înregistrat o singură participare la proiecte finanțate din programul Cultura 2007-2013 sau Europa Creativă. Rezultatele din 2013 ale proiectelor de cooperare culturală europeană arată participarea Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Timișoara

în cadrul proiectului „The Art of Ageing”²⁹, prezență care include Timișul pe harta județelor din care provin operatori culturali români care participă la astfel de proiecte europene cu finanțare din programul Cultura 2007-2013³⁰, clasament al căror prime locuri arată astfel: București (59 operatori culturali), Cluj (12), Mureș (7), Sibiu, Arad, Harghita (4).

Sunt de menționat și participările organizațiilor culturale, de tineret, inclusiv universități și instituții școlare din mediul pre-universitar la alte programe europene de finanțare, sinergice domeniului culturii.

Tendința **programului Tineret în Acțiune**³¹ a fost de a avea o rată de succes a depunerii din ce în ce mai mică, dacă în 2007 1 din 2 proiecte depuse era selectat, în 2011 aproximativ 1 din 5 proiecte primea finanțare. Comparativ cu această dinamică, operatorii culturali din Județul Timiș au avut o activitate relativ constantă, în jurul a 20% (1 din 5 proiecte depuse selectat). Aceasta arată că, deși în 2007 au fost mai puțin pregătiți să scrie proiecte câștigătoare, în 2011 dinamica era similară cu tendința generală a programului.

	2007	2008	2009	2010	2011
Proiecte depuse de organizații din Timiș	76	42	43	71	76
Proiecte aprobate	17	13	7	16	17
Rată de	4,47	3,23	6,14	4,43	4,47

²⁹ Conform datelor furnizate de Punctul de Contact Cultural al României, www.cultura2007.ro, accesat 22 august 2014. Detalii despre proiectul indicat: THE ART OF AGEING - www.etc-cte.org/base.php?code=951 lider: European Theatre Convention (FR); coorganizatori: Teatrul Național Mihai Eminescu din Timișoara (RO), Teatrul Național Marin Sorescu din Craiova (RO), Badisches Staatstheater Karlsruhe (DE), Deutsches Theater Berlin (DE), European Theatre Convention (DE), Gavlala Drama Theatre, Nottingham Playhouse Trust Limited, (UK), Staatstheater Braunschweig (DE), Theater und Orchester Heidelberg (DE).

³⁰ Bianca Floarea, 2014, *Cultura (2007-2013). România în proiecte europene finanțate*, analiză realizată pentru Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii - Punctul de Contact Cultural al României, decembrie 2013.

³¹ Informații bazate pe statistici anuale ale programului Tineret în Acțiune pentru anii 2007-2011, ANPCDEFP.

succes a organizațiilor din Timiș					
Rata națională de succes	2,05	2,19	3,51	3,91	4,48

În ce privește mobilitatea studenților pentru studii (SMS) prin **programul ERASMUS**³² Universitatea de Vest a adus în cei 6 ani 801 studenți străini în oraș, iar Universitatea Politehnică, 425. Aceleași universități au plasat 71, respectiv 266 de studenți străini în diverse întreprinderi, pentru stagii Erasmus (SMP). De asemenea, 195 de cadre didactice au venit în Timișoara să predea prin intermediul acestui program datorită Universității de Vest, respectiv 400 datorită proiectelor câștigătoare ale Universității Politehnice. 164 de profesori și alte cadre didactice au venit în Timișoara la stagii de formare datorită celor două universități în perioada 2007-2013. În concluzie, putem spune că, dacă Universitatea de Vest excelează în primirea studenților străini, Universitatea Politehnica a reușit să atragă semnificativ mai mulți profesori și cadre didactice din alte țări, care au predat studenților timișoreni.

În perioada 2007-2012 45,12% din școlile din județul Timiș au participat la proiecte finanțate din **programul european de Învățare pe Tot Parcursul Vieții**³³ în perioada 2007-2012, cu peste 10% peste media națională (34,67%), similar cu județul Cluj (46,56%) dar sub valoarea Aradului (53,67%).

³² Informații bazate pe documentul *Evoluția numărului de mobilități Erasmus în universitățile românești între 2007 și 2013*, 2014, ANPCDEFP.

³³ Informații pe baza statisticilor realizate de ANPCDEFP.

Rapoarte tematice

ARTE VIZUALE

Energia și interesul pentru experiment și interdisciplinaritate dinamizează viața culturală a orașului și îi conferă unicitate. Timișoara dispune de forță creativă valoroasă și de expertiză privată în gestionarea resurselor culturale pe care nu trebuie decât să le valorifice pe parcursul următorilor 10 ani.

Artele vizuale prezintă un extraordinar potențial pentru dezvoltarea orașului prin cultură. Timișoara coagulează energii creative direcționate spre experiment și interdisciplinaritate, care poziționează scena locală distinct față de alte orașe din țară. Tradiția avangardei, în mod special prin prezența Grupului Sigma la Timișoara, conferă intereselor actuale din arta contemporană longevitate, plasându-le într-un spirit identitar local. Nevoile semnalate de comunitatea artistică și entuziasmul manifestat pentru înființarea unui Centru Multidisciplinar, ca demers ancorat în inițiativele operatorilor culturali publici și privați deopotrivă, denotă soliditatea viziunii pentru viitor.

Artiști din generația tânără se remarcă pe plan național și internațional, punând Timișoara în poziția ideală de a dispune de resurse creative valoroase. Zona privată avansează cu o rară expertiză în management cultural și politici culturale, adaptate specificităților artelor vizuale, ca un atu al orașului pe termen lung.

Timișoara are nevoie să surprindă capacitatea de dezvoltare a artelor contemporane din oraș și să le ofere dinamica creativă și expunerea de care au nevoie. Răspunzând necesităților de spații, inclusiv a prezenței în spații publice, de mobilitate artistică, de burse de atelier și de creație sau rezidențe, dar și de educație vizuală a publicului, orașul are toate șansele să dezvolte un sector amplu, receptiv la interesele publicului și conectat la centre culturale relevante din țară și din străinătate.

Domeniul artelor vizuale în prezent

Domeniul artelor vizuale contemporane se coagulează în jurul unor organizații-cheie în Timișoara, care și-au definit un rol distinct în oraș și conturează potențialul de dezvoltare al domeniului pentru următorii ani. Privite în funcție de misiunea pe care și-o asumă și de tipul de activitate pe care îl derulează, actorii organizaționali principali pot fi considerați în patru categorii diferite: 1. instituții de educație artistică (studii liceale și universitare), 2. galerii publice, 3. galerii private și 4. organizații neguvernamentale (asociații și fundații).

Organizațiile active pot aborda cu precădere funcții de *formare*, de *creație*, de *expunere*, de *producție/publicare* sau de *tranzacționare pe piața de artă*³⁴, ca dimensiuni specifice domeniului artelor vizuale, dictând dinamica la nivel local, regional, național ori internațional.

Instituții de educație artistică

Liceul de Arte Plastice oferă pregătire pentru specializările „Arhitectură, Arte ambientale și Design” și „Arte plastice și decorative”, cu 30 de locuri alocate anual fiecăreia. Instituția are o prezență activă la nivel local prin expozițiile organizate în parteneriat cu spații precum Galeria de Artă a Primăriei sau Teatrul Național din Timișoara. Liceul inițiază și se implică ca partener în proiecte europene sau derulate exclusiv la nivel local (precum Programul Învățare pe tot parcusul vieții, finanțat cu sprijinul Comisiei Europene sau proiectul editorial „edu@art”). În cadrul focus-grupurilor s-au punctat condițiile precare pentru Liceul de Arte Plastice de funcționare în interiorul unui alt liceu cu profil industrial, unde a fost mutat.

Facultatea de Arte și Design din Timișoara este recunoscută ca una dintre cele mai bune instituții de învățământ superior vocațional din România, alăturându-se principalelor

³⁴ Pentru strategia culturală a orașului au fost formulate aceste funcții adaptate exclusiv domeniului artelor vizuale și particularităților orașului Timișoara, pe baza celor 6 funcții principale ale culturii formulate de ESSnet Culture (Sistemul european de statistică pentru cultură) în perioada 2009-2011: 1. Creație, 2. Producție/Publicare, 3. Diseminare/Tranzacționare, 4. Prezerare, 5. Educație, 6. Management/Reglementare; clasificare disponibilă online pe <http://www.uis.unesco.org/StatisticalCapacityBuilding/Workshop%20Documents/Culture%20workshop%20dox/EU%20ESSnet-culture-paris-2011.pdf>, accesat pe 22 august 2014

centre universitare, precum București sau Cluj³⁵. Traversând spectrul de expresie artistică și formare intelectuală, facultatea oferă cursuri pentru specializări în arte plastice (pictură, sculptură, grafică), foto-video, conservare-restaurare, arte decorative (ceramică), design vestimentar și design textil, design de obiect, design grafic, istoria și teoria artei. Instituția a dezvoltat relații cu universități de artă din țară (București, Cluj, Iași) și din străinătate prin Programul Erasmus. La mansarda sediului este amplasată *Galeria Mansarda*, abordată în secțiunea următoare.

Galerii publice³⁶

Dintre cele mai importante 8 galerii de artă contemporană care activează în prezent în Timișoara, 5 sunt galerii publice³⁷: Galeria Pygmalion (Casa Artelor), Galeria „geamMAT” a Muzeului de Artă din Timișoara, Galeria Helios (Uniunea Artiștilor Plastici), Galeria Mansarda (Facultatea de Arte și Design) și Galeria Primăriei Timișoara.

Galeria Pygmalion, încorporată în cadrul Casei Artelor, este un spațiu destinat artelor vizuale finanțat public. Prin programul curatorial și dinamica de dezbateri și de evenimente construite în jurul său, galeria s-a impus ca una dintre cele mai animate destinații pentru artele vizuale din Timișoara. În anul 2014 spațiul a găzduit 20 de expoziții (14 de grup și 6 personale). Sunt prezentați preponderent tineri artiști care au absolvit în Timișoara, așa cum sunt ca Alina-Ondine Slimovschi, Mihai Zgondoiu, Ana Kun sau Florin Tomescu, dar și artiști consacrați precum Sorin Nicodim.

Galeria „geamMAT” funcționează ca un important spațiu de expunere în Timișoara și de racordare a discursului vizual la tendințele actuale din arta tânără românească. Este un spațiu „comisionat” de către Muzeul de Artă din Timișoara artiștilor Bogdan Rață și Mihai Zgondoiu, care au devenit curatorii noii galerii. De la finalul anului 2012 și până în ianuarie 2014 galeria a găzduit zece proiecte, cu un concept de „o expoziție/lună”. În

³⁵ Clasificare realizată de Ministerul Educației pentru anul universitar 2011-2012; știre disponibilă pe <http://stirileprotv.ro/stiri/social/tu-stii-cat-de-buna-este-facultatea-ta-lista-oficiala-a-programelor-de-studii-din-romania.html>, pagină accesată pe 22 august 2014

³⁶ Galerii invocate în cadrul focus-grupurilor tematice ca fiind cele mai relevante pentru viața domeniului în Timișoara

³⁷ Datele prezentate în cadrul raportului sunt obținute direct de la organizații în etapa de pregătire a strategiei ori din materiale publice, cum ar fi paginile web dedicate

2014 galeria a fost închisă până finalizarea procesului de restaurare și reamenajare a Muzeului de Artă din Timișoara. Selecția se oprește la unii dintre cei mai relevanți artiști tineri la nivel local, stimulând un circuit cu potențial între nucleele creative din țară. În cadrul GeamMAT au fost expuși artiști importanți din Timișoara (Gabriel Kelemen, Róbert Zsombori, Rudolf Kocsis, Aura Bălănescu), din București (Dumitru Gorzo, Cosmin Paulescu), din țară (Vlad Berte), dar și din străinătate (Yoshin Ogata - Japonia).

Galeria Helios este galeria Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Timiș. Anual sunt organizate în jur de 25 de expoziții personale sau de grup. Activitatea Galeriei Helios este susținută în proporție de 100% din surse proprii. Galeria Helios a fost și continuă să fie spațiul prin excelență dedicat performanței artiștilor membri ai UAP (în 2012 existând 240 de membri), care, deși contestat de o parte a mediului artistic, continuă să își păstreze aura de spațiu de confirmare în România³⁸.

Galeria Mansarda este situată chiar în mansarda Facultății de Arte și Design. Galeria beneficiază de un spațiu generos, adaptat ca amenajare pentru activități expoziționale, conferințe, mese rotunde etc. Anual sunt organizate 7-9 expoziții preponderent cu lucrări ale studenților, dar și cu participare internațională. Expozițiile de grup cuprind anual între 200 și 300 de artiști din Timișoara și din străinătate. Dintre evenimentele cele mai importante fac parte „Bienala Internațională de Artă Miniaturală”, „Bienala de afiș și ilustrație de carte pentru tinerii artiști” ori „Bienala Interdesign”. Spațiul nu beneficiază de personal de administrare propriu, ceea ce îi răpește din potențialul de impact.

Galeria Primăriei Timișoara este un spațiu care funcționează din august 2012 în apropierea sediului Primăriei. Spațiul nu dispune de buget și nu are angajați. Galeria se pune la dispoziția artiștilor, cu precădere tineri, în mod gratuit, fie pe baza unor parteneriate instituționale, fie la inițiativa artistului. În baza unei solicitări scrise și a unui portofoliu sau a unei descrieri de proiect, orice artist tânăr poate obține spațiul expozițional pentru maxim 2 săptămâni. Anual, în cadrul galeriei se organizează în jur de 30 de expoziții. Expozițiile de grup au fost în majoritate realizate de studenți ai Facultății de Arte și Design sub îndrumarea profesorilor, de elevi ai Liceului de Arte, de

³⁸ Observație notată de experți în cadrul procesului de documentare și fundamentare a strategiei

asociații nonprofit (Camera 4 sau Fundația Rubin). Galeria nu vinde lucrări, oferă numai la cerere datele de contact ale artiștilor sau ale organizatorilor. Comunitatea artistică vede potențialul transformării acestui spațiu central într-o galerie cu discurs curatorial și o practică managerială performantă³⁹.

Galerii private

3 galerii private se remarcă în peisajul artelor vizuale contemporane din Timișoara: Galeria Jecza (care funcționează în tandem cu Fundația Triade, fiind conduse de aceeași echipă managerială), Galeria Calina și Galeria Calpe. Alături de Galeria Pygmalion, cele trei galerii sunt receptate la nivel local ca cele mai dinamice și profesionist amenajate spații expoziționale, cu programe manageriale bine articulate și cu o practică curatorială actuală.

Galeria Jecza este apreciată ca cea mai importantă galerie din oraș, diferențiindu-se prin calitate și unicitatea programelor dezvoltate. Galeria a expus de-a lungul timpului valoroși artiști români ai momentului (Dumitru Gorzo, Roman Tolici, Dan Perjovschi, Teodor Graur, Anca Benera, Radu Cioca etc.). Galeria îi reprezintă pe unii dintre cei mai importanți artiști din Timișoara, așa cum sunt Peter Jecza, Paul Neagu, Grupul Sigma și Constantin Flondor (perioada 1960-1989), dar și artiști tineri, printre care Genti Korini și Liliana Mercioiu. O dimensiune importantă și singulară în Timișoara este deschiderea internațională pe care galeria o deține. Fundația Triade susține activitatea Galeriei Jecza prin proiecte educaționale, proiecții de film, construind în jurul spațiului de expoziție o efervescență intelectuală, consistentă și accesibilă, ceea ce îi oferă locului un caracter distinct nu numai în Timișoara, dar și în țară.

Galeria Calina, înființată în anul 2007, s-a remarcat prin nivelul curatorial practicat, invitând apreciați istorici și critici de artă (Ileana Pintilie, Liviana Dan, Diana Marincu), care i-au construit identitatea de „galerie de elită”, racordată la tonurile actuale din arta

³⁹ Aspect subliniat în cadrul întâlnirilor de tip focus-grup

contemporană din Timișoara, din țară și din străinătate. Ca o notă distinctă, Calina a invitat artiști români stabiliți în străinătate să expună în Timișoară. De asemenea, vocile tinere, dar ferm poziționate în peisajul artelor vizuale din țară sunt atrase în programul curatorial al galeriei, pentru multe dintre ele făcând posibilă prima expoziție personală. Fundația Calina cuprinde și o componentă educativă și umanitară.

Galeria Calpe este poziționată ca cea mai tânără galerie timișoreană, înființată în aprilie 2012, cu un profil consistent artistic. Galeria expune artiști din Timișoara (Leon Vreme, Suzana Fântânariu, Remus Irimescu etc.), artiști din țară, recunoscuți pentru creația lor (Marin Gherasim, Corniliu Vasilescu, Ion Iancuț, etc.). Spațiul găzduiește anual alte peste 20 de evenimente culturale precum lansări de carte, concerte, proiecții de film, club de turism, teatru alternativ, artist talks, dezbateri cu artiști, curatori, colecționari și iubitori de artă, evenimente ce susțin activitatea educativ-culturală a Galeriei Calpe.

Organizații neguvernamentale (asociații și fundații)

În domeniul artelor vizuale din Timișoara activează o serie de organizații neguvernamentale, prezente prin numeroase proiecte culturale: Grupul h.arta, Fundația Rubin, Asociația Simultan, , Asociația „Am o idee mai Artfel”, Asociația Culturală „Arte - Factum”, Fundația Herczeg, Asociația Artiștilor Plastici Amatori „Romul Ladea”, Fundația First, „Tam Tam”, „Arta în Nori”, acestea printre cele mai vizibile.

La nivelul **spațiilor**, Timișoara se confruntă cu o problemă care afectează atât creația artistică - prin *insuficiența atelierelor disponibile* -, cât și expunerea artiștilor - prin *numărul redus al spațiilor expoziționale profesionist amenajate*. Uniunea Artiștilor Plastici, filiala Timișoara deține în chirie un număr de 45 de ateliere de creație, pentru aproximativ 250 de artiști membri. Deși Timișoara se poate lăuda cu 3 galerii de artă contemporană performante, dintre care una excelează la toate nivelurile, acest lucru este insuficient pentru potențialul de creație prezent în oraș și pentru nevoile de formare a culturii vizuale a locuitorilor Timișoarei. Multe dintre spațiile actuale au nevoie de o reamenajare, de un discurs curatorial distinct și de o activitate managerială performantă

pentru a se ridica la standarde practicate internațional în domeniu. Galeria Primăriei și Galeria Helios au potențialul de a se transforma în beneficiul artiștilor și a consumatorului de cultură din Timișoara⁴⁰. Alte spații, chiar dacă sunt de mici dimensiuni, pot întreține în continuare o viață artistică stimulată vizual și intelectual, așa cum este cazul Galeriei „geamMAT” sau al Galeriei Pygmalion.

Lipsa spațiilor este dublată de lipsa unor programe care să sprijine și să motiveze creația contemporană de tipul rezidențelor, premiilor ori burselor de atelier sau de creație. Fundația Triade este singura care oferă rezidențe artistice entitate în Timișoara. Efortul de a stimula vocile tinere din domeniu și de a infuza scena locală cu noi propuneri creative este susținut din 2003 prin Programul Juventus, în parteneriat cu Clubul Economic German/Deutschsprachiger Wirtschaftsclub Temeswar, într-un demers eminent privat. Este o practică ce ar putea fi susținută mai activ și replicată ca atitudine față de creația tânără. Acest tip de mecanisme de suport și de încurajare a creației contemporane funcționează și poate debloca energii creative la nivel individual sau de grup. Galeria Calpe organizează încă de la înființare, sub forma de simpozion de creație, un program de rezidențe în Grecia la care au participat deja 40 de artiști români, tineri sau consacrați. De asemenea, Galeria Calpe acordă un premiu la Salonul Anual de Artă, constând dintr-o componentă financiară și din invitarea artistului premiat de a prezenta un solo-show în cadrul galeriei, premiu decernat deja de trei ori.

Evenimentele din domeniul artelor vizuale sunt în general restrânse ca anvergură. Ca inovație la nivel de concept de eveniment de artă pot fi notate proiectele „Spații în așteptare” și Festivalul Simultan (Asociația Simultan), dar și Noaptea Galeriilor (Rețeaua Națională a Muzeelor din România). În Timișoara lipsesc evenimentele de anvergură, de tip bienală sau târg de artă, care să pună în valoare numele de forță la nivel local, tinere și consacrate deopotrivă, și să expună atât artistul, cât și consumatorul de cultură la discursul contemporan național și internațional.

⁴⁰ Observații din cadrul întâlnirilor de tip focus-grup

Evenimentele dedicate artei în spațiul public și **arta în spațiul public** *per se* reprezintă un subiect aparte pentru diversitatea culturală a Timișoarei. Artă este puțin prezentă în spațiul public timișorean atât ca eveniment, cât și ca obiect de sine stătător, ori instalație, ori *performance*. Unul dintre proiectele care încearcă să scoată arta în spațiul public este programul „Acces Art” al Fundației Rubin, în special pentru publicul tânăr. Un proiect inovator care și-a câștigat renumele pe plan local și se distinge ca potențial de dezvoltare și unicitate față de alte orașe din țară este FISART - Festivalul Internațional de Street Art, organizat anual începând din 2011. „Festivalul Artelor Timișorene”, inițiat de Primăria Timișoara în 2014, demonstrează interesul autorității locale pentru expunerea artelor în aer liber, la nivel de eveniment. Spațiul public trebuie să dobândească un nivel de atractivitate vizuală și prin prezențe permanente, asigurând un flux constant de proiecte artistice. Timișoara deține artiști ca Bogdan Rață, expus în București în cadrul „Proiectului 1990” sau în cadrul Independents Liverpool Biennial 2014, artiști care la nivel local nu își găsesc un loc distinct în spațiul public. Este numai un caz de resursă creativă locală insuficient valorificată.

Festivalul Internațional de Street Art nu numai că și-a delimitat zona de intervenție într-o direcție neabordată în Timișoara, ci și pune în discuție un alt aspect important și anume **acceptarea unor noi forme de artă** în peisajul vizual timișorean. Street-art-ul este o formă de artă încă puțin tolerată de publicul timișorean, insuficient expusă la modalități de creație diferite de ceea ce în mod tradițional se cataloghează drept „artă”. Fără a se manifesta intruziv pe spații de patrimoniu construit, acesta se poate legitima ca artă în spații în care este nevoie de el pentru a se dinamiza vizual, pentru a recăpăta viață și pentru a crește calitatea vieții locuitorilor. Interesul manifestat pentru street art în Timișoara și existența unui festival dedicat, longeviv și apreciat reprezintă indubitabil un punct forte pentru oraș.

Resursele umane constituie un alt aspect delicat pentru Timișoara în domeniul artelor vizuale. Pe de o parte, una dintre cele mai valoroase resurse la nivel local constă în

expertiza în management cultural și politici culturale pe care câțiva actori o dețin în Timișoara. Galeria Jecza și Fundația TRIADE sunt recunoscute de colegii din domeniu ca deținând un important *know-how* în administrare culturală, validat atât ca formare profesională, cât și ca experiență extensivă. Mai mult, cele două organizații contribuie la formarea altor profesioniști printr-o activitate, rară în țară, de publicare de literatură de specialitate⁴¹. De asemenea, Facultatea de Arte și Design beneficiază de resurse umane competente în proiectarea și implementarea de proiecte culturale. La nivel artistic, ca număr al absolvenților care profesează în domeniul artelor vizuale, percepția cadrelor didactice este aceea unui raport estimativ de 1 la 10: dintr-o medie de 100 de studenți pe an în cadrul Facultății de Arte și Design, pe parcursul a 10 ani de la absolvirea studiilor numai 10% rămân în branșă. De asemenea, există secții pentru care cererea din partea studenților este în scădere, fiind amenințate cu desființarea în lipsa continuării acordării subvenției: secțiile de sculptură, textile, ceramică, pedagogie, istoria și teoria artei, unde predau unii dintre cei mai apreciați artiști din țară. Cei mai mulți studenți doresc să urmeze design, foto-video și grafică. La nivelul facultății există un interes pentru înființarea unui masterat de patrimoniu și curatoriat, ceea ce ar completa nevoia pentru un cadru amplu de înțelegere și practicare a artei în Timișoara.

Piața de artă este relevantă pentru vitalitatea artelor vizuale contemporane. Unul dintre cei mai importanți colecționari de artă contemporană din țară locuiește în Timișoara. Rolul său excede achiziția de artă, acționând, indirect, ca ambasador cultural prin poziția de consilier la unul dintre cele mai importante muzee din lume, muzeul Tate Modern din Londra. Acest lucru conferă Timișoarei o deschidere internațională considerabilă, inclusiv spre piața de artă. Timișoara deține câteva nume de artiști cu expunere internațională și vehiculați pe piața operelor de artă, așa cum este Gheorghe Fikl. Orașul se poate diferenția strategic de alte centre artistice din țară prin identificarea zonei sale de

⁴¹ Fundația TRIADE se remarcă drept singurul traducător de literatură de specialitate în domeniul managementului cultural din România, traducând trei titluri până în prezent: ▪ Milena Dragićeвић-Šešić, Branimir Stojković, *Cultura - Management, mediere, marketing*, Fundația Interart TRIADE, Timișoara, 2002, ▪ Armin Klein, *Managementul proiectului cultural*, Editura Fundației TRIADE, Timișoara, 2005 și ▪ Jean-Michel Djian, *Politici culturale: apusul unui mit*, Editura Fundației Interart TRIADE, Timișoara, 2005

unicitate și de potențial de evoluție, care se desprind deja în prezenta strategie. Galeria Helios, la rândul său, desfășoară o importantă activitate comercială, în ultimii trei ani tranzacționând între 100 și 200 de lucrări (tablouri, icoane, grafică) și între 300 și 550 de sculpturi, obiecte de design vestimentar, obiecte de ceramică sau bijuterii handmade.

Strâns legată de piața de artă este **prezența la evenimente de profil din țară și internaționale**. Galeria Jecza participă constant la evenimente importante de gen: ViennaFair, Contemporary Istanbul, London Art Fair, ArtFair Koln sau Solo Project Basel. Participarea la evenimente relevante din țară este modestă, cei care se fac remarcați fiind Galeria Pygmalion, Galeria Calpe și Fundația Triade, Galeria Jecza. Se pot remarca și nume individuale de artiști, nereprezențați în mod ferm de o galerie, cum este Alina-Ondine Slimovschi.

Sub aspectul **finanțării**, galeriile publice de artă sunt în principal finanțate din venituri publice, asumându-și o funcție strict de expunere și educațională în raport cu publicul, în timp ce galeriile private sunt prin excelență dependente de veniturile proprii, generate din vânzare sau accesare de fonduri publice pe bază de proiect, ori private. Totuși, achiziția de artă în Timișoara nu este o practică răpândită, așa cum vom detalia în secțiunea următoare. Galeriile cu greu pot supraviețui din tranzacționarea operelor de artă.

Mass-media sunt acuzate în Timișoara de interes spre cancan mai degrabă decât de actul artistic. În mod special s-a punctat prezența firavă a scriiturii de specialitate și a personalităților care să propună o înțelegere mai nuanțată a fenomenului artelor vizuale în Timișoara.

Publicațiile de artă contemporană sunt restrânse, ca practică consistentă, la câteva organizații în Timișoara, Facultatea de Arte și Design publică cataloage asociate proiectelor derulate, iar Galeria Jecza împreună cu Fundația TRIADE și-au extins activitatea spre proiecte editoriale, publicând până în prezent peste 100 de titluri.

Elemente de consum cultural⁴²

Vizitatorii constanți de spații expoziționale reprezintă puțin peste 20% din populația Timișoarei. În jur de 30% dintre locuitori se declară vizitatori ocazionali, în timp ce jumătate dintre timișoreni nu intră niciodată în galeriile de artă. Profilul vizitatorului constant al galeriei este reprezentat de femei în proporție de aprox. 60%, cu vârsta între 30 și 49 de ani (aprox. 32%) și peste 50 de ani (31%), cu studii preuniversitare (44%) sau universitare (56%). Majoritatea vizitatorilor au un venit pe membru de familie scăzut de sub 1.000 de lei pe lună (aprox. 63%), în timp de 30% dintre aceștia câștigă între 1.000 și 2.000 de lei pe lună. Numai o minoritate de 6,5% câștigă peste 2.000 de lei lunar, putând fi înclinați spre achiziționare de artă contemporană. Raportul dintre cei născuți în Timișoara și cei stabiliți în Timișoara este echilibrat, cu o ușoară înclinație spre persoanele originare din oraș (57%). Aproximativ 40% dintre timișoreni nu știu ce preferă: declară „artă în general” sau evită un răspuns concludent. Situația se clarifică cu cei 21% dintre respondenți care admit că preferă pictura.

Aproximativ 60% dintre locuitorii Timișoarei nu cumpără artă deloc. Studiul disponibil menționează procente semnificative de aproximativ 20% cumpărători de artă decorativă și aproximativ 20% cumpărători de pictură, însă nu detaliază înțelegerea studiului și a respondenților asupra formelor de artă alese.

O parte importantă din locuitorii Timișoarei nu se informează deloc în privința evenimentelor propuse de galerii sau muzee (aproximativ 60%). Internetul domină ca sursă de informare pentru evenimentele de artă vizuală în Timișoara, deși reprezintă un procent destul de restrâns din economia informației și la nivel de penetrare (20%).

Sinergii cu alte domenii culturale

La nivelul artiștilor din Timișoara există un interes crescut și o înclinație spre interdisciplinaritate și experiment. Este o zonă deja explorată în trecut de Grupul Sigma, care a lăsat amprente în tipul de atitudine și de interes al artiștilor prezenți în oraș. În

⁴² Datele prezentate se bazează pe cercetarea Alpha Research, *Sondaj de opinie privind consumul cultural în municipiul Timișoara*, noiembrie 2013

cadrul comunității artistice există așteptări crescute și nevoi puternic susținute în direcția înființării unui Centrul Multidisciplinar, adresat atât artelor vizuale, cât și altor zone artistice, care să adreseze și să coaguleze domeniile pe diagonală, inclusiv cu sectorul tehnologic și cu o latură educațională înglobată. Necesitatea unui spațiu polivalent de arte vizuale, teatru și dans, experiment artistic și interacțiune cu vizitatorii a fost insistent reluat în cadrul întâlnirilor de pregătire a strategiei culturale.

Viziune de dezvoltare pentru respectivul domeniu cultural în următorii 10 ani

Experiment și interdisciplinaritate

Experimentul a fost identificat ca model integrator pentru Timișoara. În rândul comunității artistice și intelectuale din sfera artelor vizuale *experimentul și interdisciplinaritatea* au fost recunoscute ca valori incontestabile ale trecutului care continuă să corespundă Timișoarei ca tip de atitudine. Grupul SIGMA și avangarda reprezintă repere din trecut, care, fără să constituie subiectul unei intenții de reactivare sau reproducere mimetică, se păstrează ca tip de energie și de interes artistic la nivel local.

Generarea de noi spații de creație și expunere. Accesibilizarea artei contemporane în spații publice

Prin facilitarea unor noi spații de creație și de expunere a artei contemporane, Timișoara poate genera cadrul propice creației contemporane și definirii unor voci distincte în peisajul cultural românesc. De asemenea, un număr tot mai mare de oameni sunt expuși actului artistic.

Investire în resurse umane de gestionare a actului creativ

Dezvoltarea sustenabilă a domeniului artelor vizuale este dependentă de formarea de administratori culturali competenți, în acord cu practicile contemporane internaționale din domeniu. Aceasta înseamnă investirea în formarea profesională continuă a artiștilor,

managerilor culturali, jurnaliștilor culturali, criticilor de artă, curatorilor și a altor specialiști prezenți în economia sectorului artelor contemporane.

Stimularea mobilității artistice

Este esențială stimularea mobilității artistice la nivel local, regional, național și internațional. O dinamică vie a sectorului îi acordă vitalitate artistică și de consum cultural și transformă Timișoara în pol cultural pentru comunitatea artistică și stakeholderii implicați.

Analiza SWOT

Puncte tari

- Perioada de avangardă artistică prezentă în Timișoara (în special prin existența Grupului Sigma, „sincron” cu practica artistică a timpului lor); arta experimentală în România este indisolubil legată de Timișoara;
- Interesul pentru experiment și interdisciplinaritate;
- Interesul pentru înființarea unui Centru Multidisciplinar;
- Existența unui know-how consistent la nivelul operatorilor culturali privați în gestionarea resurselor creative;
- Existența unei comunități artistice numeroase în Timișoara, pe mai multe „palieri” de generații;
- Inițiativă privată consistentă în sfera artelor vizuale în Timișoara, prin galerii publice și ONG-uri;
- Existența celor 5 galerii publice de artă;
- Prezența unor evenimente ample, care atrag atenția publicului timișorean, precum Festivalul internațional de Street Art sau Noaptea Galeriilor;
- Calitatea învățământului artistic prin Facultatea de Arte și Design și Liceul de Arte Plastice;
- Deschiderea internațională pe care galeriile private o introduc în Timișoara;

- Activitatea de publicare
- Existența unor artiști integrați în circuitul național și internațional de artă, inclusiv la nivelul pieței de artă.

Puncte slabe

- Deși sunt performanți, numărul operatorilor culturali privați rămâne redus;
- Existența unor fonduri dispersate pentru finanțarea proiectelor în domeniul artelor vizuale, alături de lipsa finanțării constante sau multianuale;
- Lipsa unor evenimente/manifestări de mare amploare;
- Mass-media neinteresate de domeniul artelor vizuale, ceea ce generează o absență a criticii de specialitate;
- Lipsa unei „atitudini critice” a timișorenilor în favoarea întreținerii „mitului multicultural” și a unei atitudini de autoflatare;
- Problema spațiilor insuficiente, ca spații de creație și de expunere;
- O slabă racordare a artiștilor timișoreni la alte orașe din țară și din străinătate;
- O slabă înțelegere a mecanismului de finanțare publică din partea operatorilor culturali;
- Lipsa unor „asistenți culturali”, ca liant între public și artă;
- O insuficientă educație vizuală a publicului;
- Lipsa disponibilității din partea unor grupuri de artiști de a se implica în strategii, percepute în sens peiorativ drept „comenzi”;
- Spații de artă amenajate fără rigorile unui spațiu expozițional profesionist și fără discurs curatorial;
- Condiții precare pentru Liceul de Artă în situația relocării sale în interiorul unui alt liceu cu profil industrial;
- Lipsa personalității juridice distincte a Facultății de Arte și Design, care funcționează ca structură încorporată Universității de Vest;
- Artă în spațiul public modest reprezentată.

Oportunități

- Interesul față de arta est-europeană la nivel internațional;
- O mai bună absorbție de fonduri europene;
- Participarea ca parteneri în proiecte europene;
- O mai mare absorbție a fondurilor publice la nivel național;
- Colaborări cu operatori culturali și artiști din alte orașe din țară și străinătate.

Amenințări

- Atragerea artiștilor din Timișoara spre alte orașe din țară sau din străinătate prin oportunități mai bune de creație și de afirmare;
- Desființarea anumitor secții ale Facultății de Arte și Design;
- Absența orelor de educație vizuală în școli.

ARTELE SPECTACOLULUI

Oraș cu un potențial extraordinar în domeniul artelor spectacolului, axat pe multiculturalitate și multidisciplinaritate, Timișoara are toate șansele ca în decada următoare, prin măsuri concrete legate de diversificarea spațiilor de joc și a ofertei, de încurajarea sectorului independent și de o și mai bună conectare la scena internațională, să crească consumul cultural și să facă din spectacolul viu o componentă vitală a vieții cotidiene a orașului și o sursă constantă de creștere a calității vieții cetățenilor săi.

Aflat la intersecția mai multor culturi, orașul Timișoara este punctul vestic pe harta României în care s-a declanșat Revoluția Română din 1989. Centru cultural de tradiție și important centru universitar, Timișoara se află din punct de vedere al artelor spectacolului într-o situație avantajoasă, fără echivalent în Europa: patru dintre instituțiile ce reprezintă acest domeniu - Opera Națională Română Timișoara, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, Teatrul Maghiar „Csiky Gergely” și Teatrul German de Stat - conviețuiesc în aceeași clădire monument istoric și edificiu cheie în istoria nu doar a orașului, ci și a țării, din balconul căreia a fost proclamată Revoluția din 1989.

Timișoara beneficiază de un patrimoniu arhitectural care o transformă într-o scenă pentru evenimente realizate în spațiile publice, precum și de resurse profesionale apreciabile - în oraș funcționează Universitatea de Vest care oferă studii de licență și de masterat pentru cei interesați de actorie, program care se desfășoară în limbile română și germană. Nu mai puțin, orașul are și un public interesat deopotrivă de actul cultural tradițional, dar și de noi întreprinderi artistice: fiind un centru universitar important, aici se găsește un public tânăr disponibil pentru oferta culturală produsă de instituțiile de spectacol. Potențialul artistic al orașului Timișoara vine și din sectorul cultural independent aflat în creștere, precum și din schimburile culturale internaționale tot mai intense, cu beneficii asupra dinamicii culturale a scenei de artele spectacolului. Acest

potențial existent are nevoie doar de un cadru de funcționare îmbunătățit prin măsuri punctuale, care să permită creșterea și dezvoltarea scenei locale într-un ritm și cu o calitate demne de un oraș cultural european.

Operatori culturali reprezentativi pentru viața culturală a orașului în domeniul artelor spectacolului:

Opera Națională Română Timișoara - Instituție istorică, inaugurată în 1947 și aflată în subordinea Ministerului Culturii din România. Realizează împreună cu Filarmonica Banatul Festivalul „Timișoara muzicală”, ajuns în 2014 la cea de a 38-a ediție și organizează anual Festivalul de Operă și Operetă, ajuns la ediția a 10-a în 2014.

Teatrul Național Timișoara - Instituție publică de cultură, aflată în subordinea Ministerului Culturii din România, prima instituție de teatru profesionist din Timișoara, înființată în 1945. Este producător al Festivalului European al Spectacolului - Festival al Dramaturgiei Românești (FEST-FDR), festival care a luat ființă în 1980, iar din 2011 s-a reconfigurat ca FEST-FDR.

Teatrul German de Stat - Instituție publică de cultură, aflată în subordinea Consiliului Local al Municipiului Timișoara, înființat în 1953 ca secție germană a Teatrului de Stat Timișoara, a devenit teatru de sine stătător în 1957 sub denumirea Teatrul German de Stat. Produce Festivalul Festivalul EUROTHALIA (a 3-a ediție în 2014).

Teatrul Maghiar „Csiky Gergely” - Instituție publică de cultură, aflată în subordinea Consiliului Local al Municipiului Timișoara, ce a fost consemnată oficial ca teatru profesionist printr-un decret emis în 1953, ca secție maghiară a Teatrului de Stat Timișoara. Incepând din 1957 se constituie ca teatru de sine stătător, urmând ca din 1990 să ia numele cunoscutului dramaturg Csiky Gergely. Organizează anual TESZT - Festivalul Euroregional de Teatru, care a ajuns în 2014 la cea de-a VIII-a ediție.

Teatrul pentru Copii și Tineret „Merlin” - Instituție publică de cultură, aflată în subordinea Consiliului Județean Timiș. Înființat în 1949, a desfășurat în ultimii ani proiecte de artă în stradă, precum „Visul lui Buratino” - spectacol muzical interactiv cu publicul, prezentat în tară alături de alte spectacole și programe locale și regionale.

Auăleu Teatru - instituție independentă producătoare de spectacole. Înființat în 2005 cu supratitlul „teatru de garaj și curte”, Auăleu Teatru produce din 2014 Festivalul de teatru independent Antagon.

Timișoara în circuitul european al valorilor culturale

Având acces facil la culoarul european de tranzit, Timișoara are o șansă în plus față de alte orașe de a fi direct conectată la circuitul european al valorilor culturale, ceea ce în domeniul artelor spectacolului se materializează prin intermediul festivalurilor de gen produse de instituțiile locale. Este binecunoscut deja Festivalul Internațional „Timișoara Muzicală”, aflat la a 38-a ediție, azi organizat în parteneriat de Opera Națională din Timișoara și de Filarmonica Banatul. Începând din 2011, festivalul de tradiție produs de Teatrul Național Timișoara a devenit internațional fiind numit Festivalul European al Spectacolului FEST-FDR, Teatrul Maghiar produce TESZT - Festivalul Euroregional de Teatru, Teatrul German a inițiat Festivalul EUROTHALIA, iar Opera Națională, Festivalul de Operă și Operetă - ministagiune în aer liber, în Parcul Rozelor. Acestor manifestări cu o dimensiune internațională li se adaugă o serie de festivaluri și evenimente organizate de alte instituții locale. Derivă de aici posibilitatea sporită de schimburi culturale cu țările din jur, precum și un potențial turistic deloc de neglijat, deja exploatat de agențiile de turism, în special în cazul Operei - aici avantajul fiind cel dat de limbajul muzical ușor accesibil.

Instituțiile de artele spectacolului din Timișoara dezvoltă bune legături internaționale, prin turnee și participări la evenimente de gen din străinătate. Teatrul Național Timișoara face parte din European Theatre Convention (ETC), iar festivalul pe care îl produce a devenit în 2012 membru oficial al European Festivals Association (din România

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

mai sunt membri în această prestigioasă rețea doar Festival SoNoRo și Festivalul George Enescu). Atât Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely, cât și cel Teatrul German de Stat cultivă sistematic și eficient relațiile cu comunitățile maghiare și germane din țările vecine și atrag surse suplimentare de finanțare pe această cale. Teatrul German de Stat a semnat încă din 2005 un parteneriat multianual cu Teatrul de Stat din Bruchsal (Germania). Teatrul pentru copii și tineret “Merlin” realizează spectacole în colaborare cu instituții de spectacole din euroregiunea DKMT (cu Teatrul Ortiki din Debrecen, Ungaria, în 2012, 2013 și 2014), dar și de promovare a candidaturii orașului la titlul de Capitală Europeană a Culturii (“Timișoara - Orașul meu în Europa - Frumoasa și Bestia în decor de Timișoara”, prezentat în Germania, Serbia, Ungaria, Italia și Slovenia).

Atât Opera Națională Română Timișoara, cât și Teatrul Național Timișoara dezvoltă o serie de parteneriate cu alți operatori culturali locali, cărora le pune la dispoziție scena pentru evenimente punctuale.

Teatrele timișorene invită sistematic companii din străinătate și regizori care să lucreze cu actorii locali: dintre aceste inițiative, s-a remarcat invitarea regizorului Rodrigo Garcia care a scris și regizat spectacolul „Interzis accesul animalelor!”, prezentat în premieră în 2010 la Festivalul Național de Teatru, a coregrafului franco-maghiar Pal Frenak- sWitch, regizorul macedonian Rahim Burhan- Romeo și Julieta, regizorul sârb Kokan Mladenovic- Prometeu înlănțuit, regizorul italian Srefano din Luca- Nopti albe, etc. Și Teatrul Maghiar și Teatrul German invită constant regizori din Ungaria, respectiv Germania și lucrează cu actori de limbă maghiară, respectiv germană, cetățeni ai țărilor respective. Regizorul maghiar Koltai M. Gábor, a montat pe scena Teatrului Maghiar „Csiky Gergely” spectacolul „Gardenia”, care a fost invitat la mai multe festivaluri naționale și internaționale, dintre care cel mai recent în iunie 2014 la Paks, Ungaria, iar Lőrincz Rita, actrița teatrului a câștigat pentru rolul din acest spectacol premiul pentru cea mai bună interpretare feminină la Festivalul de Teatru Scurt, la Oradea 2013. De asemenea, ultima reprezentație din stagiunea 2013/ 2014 a teatrului, a atras un nou premiu pentru „Opera

țărănească”, piesă din repertoriul instituției. Spectacolul a obținut premiul publicului în cadrul Festivalului de Teatru Varosmajori din Budapesta.

La Teatrul German a fost invitat să regizeze reputatul artist de origine timișoreană, azi emigrat în Statele Unite, Nicky Wolcz, care a pus în scenă spectacolul „Ținuturile joase”, pe un text semnat de scriitoarea de limbă germană de origine română, laureată a Premiului Nobel pentru literatură, Herta Müller.

De-a lungul timpului, actorii timișoreni au fost de mai multe ori nominalizați la Premiile UNITER, premiile recunoscute ale breslei teatrale, în 2012 când au primit nominalizări Claudia Ieremia, la Premiul pentru cea mai bună actriță în spectacolul „O scrisoare pierdută”, regia Ada Lupu Hausvater, spectacolul „Mountainbikers”, regizat de Radu Alexandru Nica la Teatrul German de Stat - a fost nominalizat la Premiul pentru cea mai bună regie. În 2013, actrița Olga Torok a fost nominalizată la Premiul pentru cel mai bun rol secundar feminin în „Fetița din bolul peștelui auriu” și actrița Silvia Torok a primit premiul UNITER pentru Debut acordat pentru rolul Iris din același spectacol al Teatrului German de Stat. De asemenea, compozitorul Cari Tibor a fost distins cu Premiul special al UNITER pentru muzică de teatru.

Teatrele timișorene au dezvoltat proiecte care au dus la dezvoltarea trupelor lor de actori și grație colaborării cu unii dintre cei mai importanți creatori, pe afișele timișorene regăsindu-se în ultimii ani nume precum cele ale regizorilor Radu Afrim, Laszlo Bocsardi, Alexandru Dabija, Victor Ioan Frunză, Alexander Hausvater, Yuri Kordonsky, Mihai Măniuțiu, Radu Alexandru Nica, Silviu Purcărete, ale scenografilor Dragoș Buhagiar, Velica Panduru, Helmut Sturmer, ale muzicienilor Vlaicu Golcea, Peter Oschanitzky, ș.a. Naționalul timișorean e unul dintre puținele teatre din țară care se îngrijesc și de memoria culturală, publicând în 2008 o amplă monografie a teatrului, precum și o serie de volume dedicate teatrului, reportaje de la repetiții, respectiv traduceri - în colecțiile aTeNT și Scena.ro & Teatrul Național Timișoara. De altfel, la momente aniversare, și Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely și Teatrul German de Stat au editat monografii.

Scene outdoor și manifestări de tradiție

În ultimii ani, un alt punct forte al orașului a început să fie sistematic exploatat de instituțiile organizatoare de evenimente performative, parcurile și piețele orașului, precum și faleza râului Bega devenind o scenă naturală - în unele cazuri chiar bine amenajată - pentru spectacole incluse în festivalurile de gen, fie de teatru, fie de operă, fie muzicale în sens mai larg. Festivalului European al Artelor Spectacolului i s-a adăugat secțiunea Spectacole Outdoor, ce prezintă trupe specializate în teatru de stradă (Piața Victoriei și Parcul Civic), iar Opera folosește, de asemenea, Teatrul de vară din Parcul Rozelor pentru Festivalul anual de operă și operetă pe care îl organizează, numărul spectatorilor pentru acest eveniment depășind 3.000 de persoane la ediția a XIX-a din 2013, în condiții de gratuitate. La rândul lui, Festivalul Plai continuă să valorifice anual spațiul Muzeului Satului transformându-l într-o „scenă naturală” a orașului. Evenimentul Bega Bulevard, „un proiect de responsabilizare ecologică prin scoaterea în evidență a potențialului turistic și cultural al Canalului Bega”, organizat de Primăria Timișoara, transformă faleza râului Bega în scenă outdoor.

Numărul spectatorilor a crescut semnificativ prin ieșirea teatrului în stradă, astfel fiind atinse noi categorii de public, până atunci străine de artele spectacolului. 62% dintre timișoreni declară că participă la festivalurile organizate în Municipiul Timișoara. Cei mai mulți dintre aceștia se declară mulțumiți (50%) și foarte mulțumiți (11%) de oferta culturală a acestora, 32% declarând că au un grad de mulțumire mediu pentru festivalurile organizate în Municipiul Timișoara. Timișorenii consideră că lipsesc din oferta culturală actuală festivalurile de muzică (7,1%), programele cu rol educativ 3,7% și festivalurile pentru copii 3,2%. (Studiu sociologic realizat de Alpha Research în perioada octombrie-noiembrie 2013).

Semnificativ este și faptul că manifestările culturale din Timișoara au continuitate, nu mai puțin de 18 manifestări depășind 10 ediții. Cele mai multe dintre acestea au profil muzical (7), urmat de artele spectacolului (4), interdisciplinar (3), film (2), arte vizuale (1) și cultură scrisă (1). Manifestările culturale cu tradiție de dinainte de 1989 sunt Festivalul Internațional „Timișoara Muzicală”, organizat de Filarmonica Banatul Timișoara

și Opera Națională și ajuns la cea de a 38-a ediție și Festivalul Dramaturgiei Românești (astăzi Festivalul European al Spectacolului - FEST-FDR), organizat de Teatrul Național „Mihai Eminescu”.

Recuperarea spațiilor culturale

Statistic, Timișoara se află într-o situație bună și din punctul de vedere al numărului de locuri în sală de care dispune în instituțiile de spectacol, fiind pe locul al doilea după București - cu peste 2.900 de locuri în sală, față de 1.300 cât are Sibiu, de exemplu (conform datelor INS). În Timișoara a fost inaugurată în 25 ianuarie 2010, Sala 2, fosta sală de sport nr. 2, o nouă sală dedicată artelor spectacolului, cu scenă modulară și cu o capacitate de până la 250 de locuri, în funcție de plasarea decorului, care a devenit cea de a doua sală a Teatrului Național Timișoara. Aceeași instituție a obținut de la Primăria Municipiului Timișoara și a repus în funcțiune *Studio 5*, o fostă sală de repetiții identificată în clădirea Palatului Culturii, la ultimul etaj. Acest spațiu are o capacitate maximă de 50 de locuri și a fost numit Sala Studio „Uțu Strugari”. În urma solicitării Teatrului Național, Comunitatea Evreilor din Timișoara a cedat acestei instituții Sinagoga desacralizată din cartierul Fabric, cu drept de folosință pe 35 de ani. Obținerea de către teatru a acestui spațiu înseamnă nu doar un nou amplasament de spectacole, ci și recuperarea culturală a unui monument arhitectonic și reintegrarea sa în circuitul cultural al orașului.

Teatrul Național Timișoara, finanțat de Ministerului Culturii, a construit și a dat în funcțiune Atelierul de producție Fabrica de decoruri, prima linie de producție profesională de decoruri de teatru din România. Fabrica de decoruri, ale cărei hale de producție ocupă o suprafață de 2.500 m.p., a fost inaugurată oficial în mai 2012.

Cu toate acestea, atât reprezentanții instituțiilor publice, cât și cei ai operatorilor culturali independenți consideră că nu există suficiente spații de desfășurare a activităților culturale în oraș. Primăria a făcut deja eforturi pentru rezolvarea acestei situații în ceea ce privește instituțiile de artele spectacolului care depind de ea (Teatrul

Maghiar și Teatrul German). Operatorii culturali independenți au mai puține șanse de rezolvare a problemei, în lipsa susținerii oficiale și în lipsa fondurilor necesare închirierii spațiilor disponibile. Orașul dispune însă de o serie de clădiri - fie istorice, fie industriale - care s-ar preta la o refacere și transformare în centre culturale.

Operatorii culturali independenți - o forță în creștere

Timișoara beneficiază și de o zonă independentă în creștere în toate domeniile, inclusiv în materie de artele spectacolului. Un număr de ONG-uri culturale active și-a exprimat disponibilitatea de a contribui activ la crearea unei agende culturale pentru eventuale noi spații recuperate pentru artele spectacolului, ceea ce constituie o bună premiză de reintegrare în viitor a acestor clădiri în circuitul cultural care are mare nevoie de ele pentru a se dezvolta.

Finanțarea: public versus privat

Operatorii culturali timișoreni au demonstrat în ultimii 3 ani o capacitate crescută de a atrage fonduri publice naționale de la AFCN pentru proiecte editoriale, dar un declin important în ce privește atragerea de fonduri pentru proiecte culturale. Interesant este că mai ales ONG-urile și firmele au atras toate fondurile pentru proiecte culturale, instituțiile publice culturale nereușind să câștige niciun proiect. Situația este aproape identică la proiecte editoriale, unde doar în 2013 întâlnim o singură instituție publică, Teatrul Național Timișoara, cu un proiect de carte câștigător⁴³.

Se remarcă așadar dependența de finanțare publică a instituțiilor publice de spectacol, pe fondul lipsei de interes a mediului de afaceri pentru finanțarea proiectelor culturale. Procentele din buget provenind din venituri proprii nu depășesc aproximativ 5%, la fel ca în cazul tuturor instituțiilor publice de profil din țară, restul de până la 95% fiind suportat din bugetul de stat sau local, fondurile provenind din sponsorizări, granturi sau donații fiind nesemnificative. Bugetele de producție ale instituțiilor publice finanțate de Primăria Timișoara au crescut în ultimii ani. O analiză comparativă arată că în 2013

⁴³ Rapoarte de activitate ale AFCN pentru 2010-2013

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely a primit o finanțare de 5.474.190 lei, față de 4.290.900 lei în 2012, în timp ce Teatrul German de Stat a avut în 2013 o alocație bugetară de 7.072.418 mii lei, față de 5.510.000 lei în 2012. Spre deosebire de acestea, Teatrul Național Timișoara, finanțat prin Ministerul Culturii, a primit din bugetul de stat în 2013 o alocație bugetară de 8.671.000 lei, în scădere față de 10.105.000 lei în 2012, fapt ce a determinat în 2013 decalarea FEST-FDR cu un an. În cazul Teatrului Național Timișoara se poate remarca în schimb o valoare mai mare a sumei ce reflectă sursele atrase, care dublează aproape suma provenită din veniturile proprii în 2013.⁴⁴

Totuși, consumul cultural se află la cote scăzute, în privința instituțiilor de spectacole un procent foarte mare din locuitorii orașului declarând că nu le frecventează deloc: 74%, respectiv 75% dintre respondenți nu merg niciodată la Teatrul German de Stat, respectiv la Teatrul Maghiar de Stat Csiky Gergely, 39% nu merg niciodată la Operă, același procent la Teatrul Național, 47% la Filarmonica și 61% declară că nu merg niciodată la Teatrul pentru copii. 58% dintre intervievați nu știau că spectacolele de la Teatrul Maghiar, respectiv German sunt traduse.⁴⁵

Mediul de afaceri din oraș - deși consistent, alcătuit din numeroși investitori, inclusiv străini, cu afaceri prospere - este mai degrabă închis față de domeniul cultural, dar nici nu elaborează strategii pentru a se implica material în viața culturală a orașului. Este probabil că nu criza economică limitează posibilitatea de atragere de fonduri prin donații și sponsorizări, ci mai ales lipsa unei culturi filantropice care ar trebui stimulată de instituțiile culturale și de Primăria Timișoara, prin măsuri speciale de taxare.

Există și o excepție care ar putea funcționa ca exemplu de bune practici: Festivalul Plai, aflat la cea de a 9-a ediție în 2014, a început cu un buget în proporție de 80% din fonduri de la stat, însă acum are peste 60% din fonduri din mediul privat.

⁴⁴ Raport de activitate Teatrul Național Timișoara 2012, 2013

⁴⁵ Alpha Research, Anchetă sociologică, 2013

Consumul cultural

Un element încurajator este consumul cultural în creștere în locațiile outdoor, chiar dacă acesta pare deocamdată legat de faptul că este vorba despre evenimente gratuite. În mare măsură timișorenii consideră că scena culturală ar trebui extinsă și în alte spații neconvenționale ca: parcuri 36%, stradă 30% și în cartiere 25,9%.

Conform *Studiului comparativ destinat evoluției consumului cultural (2000-2013)*, realizat de doamna Corina Răceanu din partea Institutului Intercultural Timișoara, reiese că tipul de spectacol de teatru preferat de 43% dintre timișoreni este cel de divertisment, de revistă, urmat de cel clasic în proporție de 34% și de cel experimental cu 6%. Primele trei genuri de teatru preferate de respondenți, în ordinea importanței sunt: comediile în proporție de 35%, dramele - 19%, urmate de cele romantice și tragediile cu 9% fiecare.

Multidisciplinaritate

Prin unele dintre instituțiile sale culturale și operatorii culturali independenți, scena performativă a Timișoarei a devenit în ultimii ani tot mai deschisă pentru proiecte interdisciplinare: FEST-FDR a adăugat în 2012 în programul său o secțiune denumită Performance, care include spectacole cu elemente de teatru, dans, artă video, instalații. Aceeași instituție are printre programele sale anuale Programul MixART, care își propune să atragă un public eclectic și pretențios la nivel vizual și conceptual. Programul cuprinde spectacole teatru-dans, musical, performance și instalații.

Noul festival „Antagon” organizat pentru prima dată în 2014 de veteranul scenei timișorene de teatru independent, Auăleu Teatru, a inclus spectacole cu elemente de dans, dar și filme în premieră, documentând starea scenei românești. De asemenea, Festivalul de Artă Video „Simultan” include și spectacole live. De asemenea se dorește sprijinirea dansului contemporan în Timișoara prin finanțarea de proiecte și/ sau crearea unei instituții destinate dansului contemporan.

Viziune de dezvoltare - artele spectacolului

În secolul XXI artele performative nu mai pot fi privite separat, nici din punct de vedere al producției, dar nici de către consumatori, sub impactul unei presiuni crescute venind dinspre aceștia din urmă. Publicul este confruntat în lumea contemporană cu o ofertă audiovizuală puternică, iar pattern-urile de consum s-au schimbat din acest motiv și în domeniul spectacolului viu, care a încorporat elemente din mai multe arte, pentru a-și diversifica și a-și face mai incitantă propria ofertă culturală.

Toate aceste noi tendințe determină deja noi obiceiuri de consum, de care producătorii de spectacol trebuie să țină cont atunci când gândesc agenda culturală a orașului. Pentru a încuraja consumul de spectacol viu, Timișoara are nevoie de o serie de măsuri care, aplicate în decada următoare, sunt de natură să crească consumul cultural și să facă din spectacolul viu o componentă vitală a vieții cotidiene a orașului și o sursă constantă de creștere a calității vieții.

În domeniul artelor spectacolului Timișoara poate valorifica în viitor potențialul existent, acționând în următoarele direcții:

- **Diversificarea și adăugarea de noi spații de joc**

Un aspect vital al vieții culturale a orașului este legat de numărul spațiilor de joc existente și dotările necesare funcționării acestora. Se poate imagina pentru viitorul Timișoarei o campanie activă de recuperare a unor clădiri identificate ca potrivite pentru a găzdui evenimente din sfera artelor spectacolului. De asemenea, necesarul de noi scene poate fi acoperit și prin construirea de noi spații culturale, idee avută deja în vedere de Primăria Timișoara. Pentru a economisi resursele, atât pe cele financiare, cât și pe cele umane, noile spații destinate artelor spectacolului ar trebui gândite să fie multifuncționale, cu scene modulare, ușor de adaptat pentru diferite tipuri de spectacol și ușor de manevrat de către echipe puțin numeroase. Spațiile destinate artelor spectacolului trebuie concepute și ca locuri de socializare, în care oamenii să se poată întâlni și înainte de spectacole sau să rămână după terminarea acestora - în cafenele,

ceainării, restaurante sau zone de recreere, locuri active și independent de programul cultural. Participarea cetățenilor orașului la viața culturală trebuie încurajată prin măsuri de apropiere a acestora de spațiile destinate culturii, pe care ei trebuie stimulați să le asimileze existenței cotidiene.

Noile spații culturale executate din fonduri publice ar trebui să funcționeze după principiul bunei valorificări a resurselor prin găzduirea nu doar a instituțiilor publice, ci și a unei agende culturale provenind din mediul independent. Se va da astfel ocazia organizațiilor neguvernamentale ce operează în domeniul artelor spectacolului să crească și să-și diversifice oferta de programe, contribuind la starea de efervescență culturală pe care ar merita-o un oraș ca Timișoara.

- **Sprijinirea zonei independente**

Viitorul cultural al Timișoarei depinde în bună măsură, în domeniul artelor spectacolului, de buna dezvoltare a sectorului cultural independent, care poate fi sprijinită de administrația locală prin intervenții concrete. Organizațiile neguvernamentale și firmele producătoare de evenimente de artele spectacolului pot fi susținute de administrația locală prin finanțare directă, transparentă și pe criterii de merit. Pentru a asigura creșterea programelor dezvoltate în sistem independent e nevoie de un sistem de bugetare multianuală, care poate fi construit astfel încât să răsplătească acele proiecte ce au dovedit coerență și consecvență, demonstrând în timp o contribuție reală la viața culturală a orașului.

Deschiderea către zona independentă este esențială pentru o bună dinamică a culturii orașului, aceste entități fiind mobile, flexibile și mult mai ușor de operat, calități care lipsesc instituțiilor oficiale din domeniul artelor spectacolului. Buna cooperare dintre cele două tipuri de operatori culturali ar fi în avantajul ambelor categorii și, mai ales, în avantajul consumatorilor de cultură din Municipiul Timișoara.

- **Continuarea și amplificarea schimburilor culturale**

Un mare atu al orașului Timișoara constă în așezarea sa geografică aproape de culoarul de tranzit european, care permite o mai bună dezvoltare a componentei internaționale a vieții culturale a orașului în următoarea decadă. Artele spectacolului beneficiază deja și ar putea să beneficieze și mai mult de schimburile culturale, prin intermediul festivalurilor, turneele, conferințelor, proiectelor de cercetare și prin inițierea de colaborări sistematice cu artiști din străinătate. Participarea la rețele europene și mondiale va contribui la prezența activă a artiștilor timișoreni pe scena internațională, fapt ce ar trebui sprijinit prin mijloace concrete.

Administrația locală deține mijloacele de a încuraja atât participarea artiștilor locali la evenimente internaționale, cât și invitarea unor companii teatrale, orchestre, grupuri artistice și artiști sau cercetători independenți din străinătate, pentru asigurarea unui permanent flux de schimburi culturale, esențial pentru oxigenarea producției locale din domeniul artelor spectacolului. Se pot astfel consolida colaborări de durată și se pot prelua exemple de bune practici de natură să întărească și să dezvolte sectorul cultural, atât pe cel public, cât și pe cel independent.

Analiza SWOT

Puncte tari

- Orașul în care a început Revoluția Română/Muzeul Revoluției/interes din partea operatorilor din turism;
- Oraș multicultural, cu trei teatre de nivel european, operă și o zonă independentă în creștere, atât în materie de teatru, cât și de prezentare de film;
- Oraș universitar cu potențial mare de public;
- Un număr mare de festivaluri de teatru și operă organizate de-a lungul anului;
- Vizibilitatea internațională, în special prin invitarea unor artiști străini și schimburi culturale;
- Oferta culturală e din ce în ce mai diversă;

- Tot mai multe evenimente outdoor, cu acces liber, strâng un public numeros (peste 4.000 de spectatori la Festivalul de Operă și Operetă din Parcul Rozelor, peste 7.000 de spectatori la FEST-FDR secțiunea Outdoor);
- Există tentative de recuperare a unor spații culturale, ONG-urile sunt dispuse să le administreze.

Puncte slabe

- Incapacitatea de comunicare susținută și bună promovare a evenimentelor culturale;
- Lipsa specialiștilor în plan tehnic și a firmelor care să furnizeze echipamente de scenă performante;
- Migrația artiștilor pe fondul lipsei de motivare, atât financiară, cât și profesională;
- Timișoara nu e percepută ca un oraș cultural de către locuitorii ei;
- Prea puține spații de joc și de proiecție film;
- Dezavantaje de ordin logistic, infrastructura de săli de spectacol e aceeași ca în 1953, (cu excepția Sala 2 și a dotărilor cu echipamente performante de sunet ale Sălii Mari a TNT);
- Număr mic de proiecte culturale finanțate extrabugetar, prin fonduri nerambursabile sau europene;
- Dependența de finanțare publică a instituțiilor publice de spectacol, pe fondul lipsei de interes a mediului de afaceri pentru finanțarea proiectelor culturale;
- Programe de pedagogie teatrală insuficiente;
- Dificultăți în promovarea evenimentelor culturale: operatorii (mai ales cei privați) nu au acces la afișajul stradal administrat de Primărie;
- Absența mass-media specializată în cultură și a unor platforme online de agregare a informațiilor despre evenimentele culturale;
- Nu există o coordonare din punct de vedere al programării;
- Ratarea câștigării unui nou public din cauza lipsei de deschidere înspre societatea civilă și mediul de afaceri;

- Lipsa programelor de educare a publicului pentru arta contemporană îngreunează creșterea audienței.

Oportunități

- Marcarea unui traseu prin punctele esențiale unde au avut loc momentele Revoluției;
- Consum cultural în creștere mai ales în spațiile outdoor/evenimente gratuite;
- Există programe de finanțare pentru evenimente culturale;
- A crescut numărul de proiecte depuse spre finanțare, există inițiative culturale care ar înflori dacă ar avea șanse de finanțare;
- Spații disponibile în mediul privat pentru cultură.
- Diversificarea ofertei de artele spectacolului prin sprijinirea unor proiecte de dans contemporan/ structuri în domeniul dansului contemporan

Amenințări

- Legislația greoaie afectează funcționarea instituțiilor publice;
- Ritmul lent de funcționare a administrației locale îngreunează colaborarea cu zona ONG-urilor și a inițiativelor private în cultură, care au nevoie de un partener flexibil și rapid în reacții;
- Dizolvarea capitalului de reurse umane pe fondul plecării artiștilor fie la București, fie în alte țări, din lipsă de motivație profesională și financiară;
- Mediul de afaceri e închis, prea puține surse de finanțare pe alte dimensiuni care să lase loc culturii.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

CULTURĂ SCRISĂ

„Sunt convins că, în perspectivă, Timișoara va avea soarta tuturor celor care au avut curajul să determine istoria înaintea altora”. Dacă Octavian Paler s-a gândit la Timișoara ca la singurul oraș ce-și poate controla destinul, noi ne gândim la Timișoara care a făcut-o deja prin producția ei literară. Întocmai precum în muzică, din Timișoara multă scriitură inovatoare a dat ritmul avangardei literare românești, iar instituții de cultură publice și private au inspirat modele de calitate în promovarea lecturii și a literaturii ca act fundamental de educație, patrimoniu imaterial și exercitare a libertății de expresie.

Pentru că suntem într-o abordare strategică a culturii, putem spune că în ultimii 50 de ani, „direcțiile de dezvoltare” ale literaturii timișorene au fost și sunt Petre Stoica, Sorin Titel, Dumitru Țepeneag, Șerban Foarță, Livius Ciocârlie, Cornel Ungureanu, Mircea Mihăieș, Adriana Babeți, Mircea Nedelciu, Daniel Vighi, Viorel Marineasa, Mircea Pora, Petru Ilieșu, Eugen Bunaru, Marcel Tolcea, Robert Șerban, Adrian Bodnaru, Radu Pavel Gheo, Simona Constantinovici, Daniela Rațiu, Tudor Crețu, Alexandru Potcoavă, Bogdan Munteanu, Ana Pușcașu, Aleksandar Stoicovici. Se citește și se recită des în Timișoara pentru că aici avem cafenele literare sau care găzduiesc literatura servită în meniu, avem terase, avem parcuri, avem Biblioteca Județeană, bibliotecile institutelor culturale străine, ale Universității de Vest, ale Universității Tibiscus. Avem edituri precum Brumar, Excelsior Art și Editura Universității de Vest, reviste precum Orizont, proiecte literare și platforme de promovare a creației literare tinere precum Kratima și K.R.U.G, avem literatură furnizată online - ARCANA -, avem asociații precum Ariergarda și Prietenii lui Ioana Rauschan, avem librării cu stil, muzică bună și lectură relaxantă precum Cărturești și Cartea de Nisip, avem cene literare de forță precum Cenaclul Studentesc „Pavel Dan”, Cenaclul literar „Pavel Belu” sau Cenaclul Național Literar *Text* din cadrul programului Café Text al Bibliotecii Județene Timiș, avem un Festival Internațional de Literatură care așează Timișoara pe harta literară a Europei. Avem literatură **deschisă**,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

creativă, conectată la fenomen, **implicată** în experiment și cotidian, **responsabilă** față de cititorii ei.

Toată această creație livrată liber sau instituțional, a obișnuit publicul local cu o literatură fină, inovatoare, solicitantă sau revelatoare, dar pentru ca ea să își mențină ritmul și calitatea, are nevoie de o infuzie serioasă de capital și de un susținut sprijin administrativ și comunitar. Acum, când literaturii nu-i mai este suficient să producă pentru a exista, este absolut necesar ca aceasta să învețe să se vândă mai bine și să se facă înțeleasă inclusiv de masa deloc neglijabilă de non-cititori sau cititori de conjunctură. *În Timișoara este nevoie ca producția literară să se adune în jurul scriitorilor lansați, cu imagine marketată, formatori, dar și în jurul proiectelor care înțeleg și demonstrează că o creație literară are forme și instrumente diverse de lectură/receptare/manifestare, că o istorie a literaturii înseamnă nu numai fapte enumerate și descrise în studii, ci și oameni cu istorii personale, locuri, momente care le-au marcat scrierea, relaționate și indentificabile, încă ușor de arătat printr-o plimbare prin oraș sau printr-o reconstituire în formă teatrală.* Literatura este mult mai diversă și se manifestă pretutindeni, în orice tip de spațiu din oraș, la fel ca și lectura, iar instituțiile publice și private din Timișoara au început să înțeleagă acest lucru.

O altă problemă legată de domeniul culturii scrise este aceea că marea majoritate a editurilor din Timișoara nu își asumă riscul financiar pentru cărțile publicate, publicând în regia autorilor (ceea ce înseamnă că sunt mai degrabă tipografii și nu edituri). Din această cauză, o mare parte din scriitorii timișoreni nu au vizibilitatea națională și internațională pe care ar merita-o. Trebuie pus accentul pe faptul că vânzarea literaturii depinde foarte mult de edituri și de librari. Ei trebuie să șie cum să vândă cărțile, ei determină cererea, nu cererea determină oferta lor editorială. Și asta pentru că fiecare carte publicată de un editor trebuie promovată în sine, iar promovarea depinde de la o carte la alta în funcție de subiect și de autor. Editorii trebuie să știe să îndrepte cartea pe care o publică spre publicul potrivit. Tot editorii sunt cei care-i fac interesați și pe

librari de cărțile lor, iar aceștia, la rândul lor, trebuie să cunoască foarte bine piața de carte pentru a facilita întâlnirea dintre carte și cititor.

Sectorul culturii scrise din Timișoara se confruntă cu problema transformării creației literare în proiecte care să atragă publicul către lectură și către interesul de a cunoaște actorii ei, scriitorii, cu viața și istoriile lor subiective, să înțeleagă nevoia de lectură și preferințele în acest sens ale cititorilor în așa măsură încât să-și calibreze eficient raportul dintre editarea a ce dorește consumatorul să citească (perspectiva cititorului) cu ce ar trebui să citească acesta, dar uneori nu cunoaște (perspectiva editorilor). Spațiile și platformele de promovare a literaturii sunt deja avansate în susținerea creației tinere de calitate, în reprezentarea și impresărirea, chiar finanțarea uneori, a ei (vezi K.R.U.G și Asociația Kratima, chiar și cenaclurile locale).

O ruptură există însă la nivelul educației literare și este nevoie de o mai bună conectare cu activitatea bibliotecilor și a editurilor, printr-o abordare vocațională, cu metode de descoperire și promovare a talentelor. Pentru a ajunge la acele platforme de promovare și de exprimare creativă, printr-o translatăre naturală, este nevoie ca procesul de acumulare și investiție în resursa talentată să înceapă din școală pentru a fi ușor condusă și direcționată către etapa de oficializare și de prezentare publică - *o direcție prioritară de acțiune ar fi tocmai investiția în proiecte educative/pedagogice cu caracter vocațional, prin colaborarea dintre școală și mediul literar local. Talentele locale și calitatea trebuie descoperite încă din școală, mentorate și crescute pentru afirmare, din mediul universitar, pe modelele britanice și nord-americe.*

Procesul se încheie firesc cu dezvoltarea unei oferte și a unei infrastructuri culturale atractive, fertile, care să motiveze decizia de asumare a unei cariere literare din partea tinerilor, îmbunătățirea și/sau înființarea a cât mai multor spații de creație literară, de construcție de text și prezentare publică, spații neconvenționale care să pună în scenă creația dramatică contemporană, animarea cartierelor ce pot fi transformate în decupaje urbane creative, trasee literare urbane compuse din elemente cu valoare culturală, istorică și memorialistică, unele reconvertite la funcțiunile inițiale de spații

inspiraționale, de contact literar. Se poate pune accent cu precădere pe cafenelele, restaurantele și instituțiile de altădată frecventate de scriitorii vremii, locurile care au marcat creația lor sau care apar povestite în operele acestora - modelul „*Ulysses*” al lui James Joyce, reconfigurat fizic în orașul Dublin din Irlanda, cu o hartă pe care turistul o poate parcurge prin atingerea punctelor de interes). Din acest punct de vedere, un detaliu interesant este practicarea unei activități particulare legate de sfera turismului cultural identificabilă sub forma organizării unor trasee urbane ce cuprind elemente de interes cultural, de istorie și civilizație locală (trasee tematice organizate de **Asociația Ariergarda**, intitulate și „*trasee underground*”, care vizează spații industriale, castele și conace cu poveștile, picanteriile și legendele lor, trasee care pot fi translatate și la locuri cu valoare literară din oraș, așa cum asociația a încercat în unele rânduri).

Pentru ca Timișoara să fie într-adevăr creativă și implicată cultural și literar, operatorii culturali din domeniul **editurilor, bibliotecilor și culturii scrise** au atras atenția asupra numărului mare de spații neconvenționale și spații de lounge urban care pot fi utilizate/exploatate pentru activități de creație literară, experiment literar și performance, manifestări ale artelor alternate literatură-muzică-dans etc. Tot orașul trebuie conectat la fenomenul cultural contemporan - cât mai multe cartiere, baruri, cafenele sau spații de experimente artistice -, pentru a prinde contur o imagine de oraș cu o vitalitate culturală foarte mare (se formează un standard calitativ de viață ridicat, cu o atenție particulară pentru detaliul estetic și pentru calitatea produselor și a serviciilor, care antrenează grija ca orice investiție ulterioară realizată să fie una care se azonează atmosferei orașului, tendințelor și valorilor asumate și promovate - de la înfățișarea spațiilor care oferă servicii diverse, până la tipul de ofertă, la modul de valorificare a resurselor și a istoriei orașului, indiferent că se vorbește despre tradiții, elemente identitare sau despre planificare și rigori urbanistice, mediu natural și construit) .

Din perspectiva unei Timișoare conectate, editurile, bibliotecile și cultura scrisă ar putea fi unele dintre cele mai dinamice contribuatoare la mobilitatea creației literare naționale

și internaționale, la cuplajul cu literatura contemporană europeană. Momentan însă, nu putem vorbi despre o rețea de colaborare externă semnificativă care a generat proiecte literare de mare anvergură. Colaborările sunt mai mult interne. Există unele inițiative de colaborare externă care uneori angrenează și actori culturali ce nu provin din lumea literară cum ar fi Muzeul de Artă Timișoara, care a invitat-o pe scriitoarea de origine română Herta Muller, premiată cu Premiul Nobel pentru literatură.

Un element de cuplaj cu literatura internațională s-a realizat la Timișoara prin ***Festivalului Internațional de Literatură de la Timișoara (FILTM)***, desfășurat sub mottoul „*La Vest de Est/La Est de Vest*”. A fost inițiat în 2012 și a fost primul festival internațional de literatură din România organizat în afara capitalei, funcționând ca o platformă de întâlniri și dezbateri la care sunt invitați să participe atât nume importante ale scenei literare europene, cât și scriitori autohtoni de referință. Festivalul continuă practic tradiția studiilor comparatiste inițiate de **Fundația „A Treia Europă”**, organizând seri de lectură și colocvii centrate pe traduceri și literatura Europei Centrale. Edițiile din 2012, 2013 și 2014 ale FILTM au prilejuit iubitorilor de literatură din Timișoara întâlnirea cu nume de marcă ale literaturii universale contemporane, scriitori precum Victor Erofeev, Slavenka Drakulić, Attila Bartis, Jan Koneffke, Edo Popović, Fabio Geda, Richard Swartz, Iuri Andruhovîci, László Krasznahorkai, Dasa Drndic, Jean Mattern, Ornela Vorpsi sau Paul Bailey. Un proiect inițiat în 2012, de Oana Boca, Ioana Gruenwald și Robert Șerban. Echipa de organizare a Festivalului le include, din 2013, și pe Oana-Maria Doboși și Raluca Selejan.

Literatura trebuie finanțată pentru ca evenimentele literare să crească în valoare și reprezentativitate, pe baza unui proces riguros de selecție a calității, a valorilor literare promovate a capacității organizaționale pentru transferul de cunoaștere și a sustenabilității producției scrise (ex. *Cenaclul Literar Dan Pavel* care nu își permite translatarea către o dimensiune internațională constantă). Colaborările cu artiști și organizații din Serbia, Ungaria și Austria au deja o tradiție în oraș și pe baza lor s-ar putea dezvolta viața culturală muzicală a orașului. Aici ar putea fi un punct important de

relansare a vieții literare timișorene - diversitatea în literatură. Există o bună reprezentare a literaturii minorităților în cultura scrisă locală și în operele de traducere (cu precădere literatura maghiară și sârbă), fiind binecunoscută local expertiza superioară a sârbilor și mai ales a maghiarilor de a-și promova propria literatură, de a fi mai mobili la nivelul resursei literare, mai prezenți la marile târguri de carte și la festivalurile literare internaționale.

Managementul organizațional și de proiect trebuie să intervină profund și în viața literară, deoarece pentru a supraviețui literatura nu trebuie să producă doar capital spiritual, ci și financiar (distribuție și finanțări obținute din accesarea programelor de finanțare a sectorului cultural și editorial). Un oraș precum Timișoara are un randament foarte scăzut în privința accesării de finanțări din cadrul Fondului Cultural Național - doar 9 proiecte editoriale pentru intervalul 2011-2013, prin Editura Brumar, Excelsior, Kratima, DAVID Press Print, Arhitekt Studio A, Teatrul Național Timișoara. Primăria Municipiului Timișoara și Consiliul Județean Timiș oferă subvenții pentru publicarea cărților. Editurile care beneficiază de aceste subvenții, nu au voie să pună în vânzare cărțile, ci să le distribuie gratuit, conform regulamentului. În acest fel, editorul nu își asumă nici un risc și nici o responsabilitate, deoarece cărțile publicate pe baza acestor subvenții nu pot fi vândute și nu există nici un câștig financiar nici pentru editură, nici pentru autor. Regula aceasta a non vânzării nu este benefică pentru piața de carte. Ar fi mult mai bine dacă regula impusă de atribuirea acestor subvenții ar fi vânzarea cărții la un preț redus.

În cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest a luat ființă o catedră masterală în managementul resurselor culturale, printre temele acoperite regăsindu-se *redactarea proiectelor de finanțare pentru școli, instituții și fundații culturale, managementul editurii, piața cărții și a valorilor patrimoniale, publicitate, impresariat artistic în industria muzicală și a spectacolelor, turism cultural, marketing cultural*. Din păcate, la Facultatea de Litere nu mai există masteratul de management cultural și ar trebui reluat. În schimb, la secția de Limbi și Literaturi, ale aceleiași

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

facultăți, se poate pregăti resursa umană pentru edituri, s-ar putea crea un master în management editorial.

Formarea profesioniștilor din biblioteci, edituri, ONG-uri care promovează creația literară, chiar librării, dezvoltarea de activități economice, de marketing cultural, de atragere de sponsorizări și de scriere de proiect sunt priorități de investiție pentru dezvoltarea acestui sector. *Transferul de cunoștințe specifice de management cultural de la persoane cu experiență către persoane care sunt la început de drum trebuie să fie la fel de consistent precum transferul de reprezentare și mentorat din partea scriitorilor locali, deveniți universali, consacrați, către cei cu potențial de afirmare.*

În ultimul timp, unul dintre cei mai importanți actori locali în promovarea lecturii a devenit **Biblioteca Județeană Timiș**. Aceasta a participat în ultimii 3 ani la o serie de proiecte naționale și internaționale culturale, de digitizare și de dotare/tehnologizare pentru îmbunătățirea infrastructurii de funcționare. În anul 2011 erau doar 16.105 utilizatori activi ai acestei biblioteci dintr-un număr de 37.206 înscriși și 26.000 de vizite la bibliotecă.

În anul 2013, numărul de vizite a crescut la 34.000, cu 19.800 de utilizatori activi. Biblioteca administrează un corp al Bastioului Theresia unde se află cafeneaua literară și librăria, fiind așadar capabilă să genereze profit, și un alt corp pentru secția de arte Deliu Petroiu. Biblioteca Județeană Timiș a primit doi ani la rând premiul pentru cea mai bună bibliotecă a anului la *Gala Industriei de Carte din România*. Dintre motivații s-au enumerat și lansarea conceptului de *Café Text* și promovarea brandului de proiect *Lecturi aprinse*, replicat încet la nivel național. *Café Text* este un program literar al bibliotecii care implică diverse intervenții și acțiuni culturale multidisciplinare, dintre care se remarcă „Cenaclul Literar Text”, unde lunar sunt invitați diferiți scriitori români pentru lectură, dialog și dezbateră alături de un scriitor local.

O organizație foarte activă și interesantă, cu reușite în accesarea de fonduri AFCN, este **Asociația Kratima**. ONG-ul are ca principal obiectiv reîntoarcerea la adevăratele valori -

lectură, muzică de calitate, mediu înconjurător, tradiții etc. -, prin proiecte de înalt nivel, lansându-se în activitate prin publicarea, în februarie 2009, a cărții bilingve pentru copii „*Când Bunul se gândește la Anna/Quand Papeu pense à Anna*”. Un proiect editorial foarte interesant al asociației este editarea catalogului „*Memorie și diversitate culturală la Timișoara. Meșteri și meserii*”, ghidat de Smaranda Vultur, conferențiar la Universitatea de Vest din Timișoara și coordonator al grupului de antropologie culturală și istorie orală la Fundația „A Treia Europă”. Catalogul încearcă să recompună universul bogat de viață al Timișoarei de altădată, cu breslele, meseriile și meseriașii săi de odinioară (despre cunoașterea trecutului prin mijloace actuale, despre valoarea caracterului multicultural al Timișoarei).

Editura Brumar, un alt actor important în viața literară locală, dă viață textului și imaginii de aproape 20 de ani. Principala valoare prin care această editură se recomandă este calitatea, indiferent că vorbim despre literatură, autori contemporani, cărți de specialitate, de artă, de produse și servicii de tipar profesionale. În anul 1998, editura lansa prima din seria de cărți-obiect care a adus multe premii și șansa de a edita și lucra cu mari nume ale literaturii române și străine. Brumar are cea mai bine primită colecție de poezie din țară, iar proiectul de actualitate este cel orientat spre proza contemporană românească, cu accent pe promovarea tinerilor. Editura este și inițiatoarea unor proiecte editoriale inedite, care trădează orientarea spre experiment și idei editoriale surprinzătoare. Antologia „Cu fața la perete” este rezultatul unei campanii „Scriitorii sunt pe Facebook”, campania fiind inițiată și coordonată de Bogdan Munteanu și Marius Aldea, ca și antologia de altfel. Această campanie a obținut premiul pentru cea mai bună campanie de PR/Marketing/CSR la Gala Industriei de Carte din România, ediția a III-a, 2014 și premiul revistei Tiuk pentru cel mai bun experiment al anului 2013.

Editura Universității de Vest (EUV), având un profil academic, este una dintre cele mai importante edituri universitare din România și a fost înființată în anul 2001, cu scopul de a contribui la creșterea prestigiului Universității de Vest din Timișoara. EUV pune accent pe valoarea științifică a cărților care aduc un plus în cercetarea românească și

internațională, își propune să lanseze pe piață autori care să devină repere în domeniile de cercetare abordate, atât pentru comunitățile academice, cât și pentru cele profesionale. Are convingerea că o editură profesionistă este o editură care își asumă riscul financiar față de cărțile pe care le publică. În acest sens, EUV nu acceptă publicarea cărților în regia autorului. Cărțile publicate la EUV se adresează studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cercetătorilor, profesorilor universitari și profesioniștilor din mediul socio-economic.

Cenacul „Pavel Dan” al Casei Studenților din Timișoara, uneori internațional, dar de cele mai multe ori național și local, este unul dintre cele mai longevive cenacluri studențești - probabil cel mai longeviv - din România, având cu o activitate neîntreruptă de 55 de ani. Timișorenii îl recunosc ca adevăratul element iconic al literaturii locale, un spațiu al debutului literar, un brand cultural al orașului, de unde s-au lansat personalități precum: Sorin Titel, Livius Ciocârlie, Șerban Foarță, Cornel Ungureanu, Dușan Petrovici, Adriana Babeți. *Acest Cenaclu trebuie asumat de municipalitate ca unul dintre acele elemente de forță care să construiască brandul cultural al orașului și care trebuie readaptat și stimulat financiar.*

Cenacul și platforma literară K.R.U.G., una dintre cele mai originale și mai active, care propune proiecte inovatoare de descoperire a talențelor literare sau de dezinhibare a scrierii, cu proiecte istețe precum *NaNoWriMo*, o tentativă de spargere a blocajului și crizei de inspirație pentru oricine peste 13 ani. K.R.U.G. Timișoara este o platformă literară de avangardă, care își propune identificarea de fonduri pentru investiția în dezvoltarea artistic-literară a tinerilor timișoreni, atragerea tinerilor timișoreni într-un circuit de proiecte literare internaționale, redescoperirea valorilor vechi din cultura românească pe o programă dezvoltată de nucleul K.R.U.G. și deschiderea dezbaterilor către orientarea în funcție de valorile tradiționale moral-creștine ale unei țări.

Librăria Cartea de nisip este prima librărie a grupului Librarium, amenajată pe ideea unui loc care să găzduiască în același timp o librărie, o cafenea, un spațiu pentru

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

educație a copiilor, un loc al evenimentelor culturale, ajungându-se la un loc special care să impresioneze pe cel care își dorește un loc de relaxare culturală și de învățare prietenoasă. A câștigat premiul pentru Cea mai bună librărie la Gala Industriei de Carte din România, ediția a III-a, 2014.

Cartea, muzica și dichisul se regăsesc bine armonizate, ca niște ingrediente ale unui ceai savuros servit la **Librăria Cărturești**, care a conectat orașul la rețeaua evenimentelor *Street Delivery* (pe Str. Mercy din Timișoara), inițiate prima oară la București, pe strada Arthur Verona. Aici se organizează frecvent evenimente literare, întâlniri cu scriitori editați, proiecții de filme, evenimente gastronomice din bucătăriile lumii, programe educative pentru copiii care exploatează colecția librăriei sau teme incitante din lumea cărților.

Din anul 2014, nu se organizează Târgul de carte Gaudeamus la Timișoara. Organizatorii nu au primit aprobare pentru construirea cortului din Piața Operei, din acest motiv, mutându-se la Oradea. Din anul 2012, Asociația Editorilor din România organizează la Timișoara, la Centrul de Afaceri, târgul de carte Bookfest. Pentru domeniul cultură scrisă în Timișoara ar fi benefic ca ambele târguri să aibă loc.

Cercetarea sistematică a Europei Centrale a fost în Timișoara unul dintre obiectivele **Revistei Orizont**, dar și ale grupului **A treia Europă**. Tinerii adunați pe lângă Mircea Mihăieș, Adriana Babeți, Cornel Ungureanu, Valeriu Leu, Smaranda Vultur și Gabriela Colțescu au adus contribuții importante la conturarea unei literaturi aparte, pornind de la Europa Centrală. Câteva zeci de cărți de eseu, traduceri, istorie orală (Biblioteca A treia Europă) au reușit să dea o imagine nouă țării, nu doar Banatului.

Fundația „A Treia Europă”, condusă de Adriana Babeți și Cornel Ungureanu, a demarat un susținut program literar de traduceri din literatura central-europeană, alături de invitația la o reflecție asupra a ce este spațiul central-european și a măsurii în care Banatul aparține acestui spațiu. Fundația a constituit un grup de istorie orală și

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

antropologie culturală care a început să instruiască tineri cercetători în cadrul unor programe și proiecte literare și culturale. Echipa s-a specializat în metode de cercetare, de istorie orală, constituindu-se o arhivă care astăzi numără multe sute de ore de înregistrări audio, foarte rare, și video. Sunt înregistrări cu povestiri de viață, interviuri dirijate sau semi-dirijate cu povestiri de viață care lasă libertate celui interviuat să povestească ceea ce dorește despre viața lui, interviuri despre Timișoara, despre memoria orașului, pe relația între memorie și identitate.

Revista Orizont a Uniunii Scriitorilor din România - filiala Timiș este un alt actor local valoros care trebuie integrat strategiei culturale a orașului. Revista este editată în colaborare cu Centrul pentru Dialog Multicultural „Orizont” și apare la Timișoara neîntrerupt din 1964. *Conferințele Microsoft* sunt de departe cele mai intense și mai valoroase evenimente ale acestui program al editurii de promovare a schimburilor de idei între mari formatori de opinie din țară, esești, filozofi renumiți, scriitori consacrați și foarte citați, critici literari, politicieni și publicul acestora. Conferințele au loc în mai multe orașe ale țării. Revista Orizont este prima publicație din afara Bucureștiului care câștigă premiul ARIEL (2012), fiind totodată revista culturală cu cel mai mare tiraj din țară (14.000 de exemplare).

Pentru a avea o imagine completă și corectă despre Timișoara culturii scrise, a literaturii și a lecturii, trebuie analizat, alături de grupul contributorilor și al producătorilor culturali, și cel al consumatorului local. Comparația va oferi soluțiile și direcțiile de dezvoltare optime pentru armonizarea nevoilor și a dinamicii celor două mari categorii, a stilului de viață și a valorilor timișoreanului, ale cititorului și ale celui care se află în afara interesului pentru cultura scrisă. Indicatorii de consum sunt cei care sancționează sau confirmă randamentul pieței. Fidelizarea și deturnarea spre participare și lectură a consumatorului de literatură trebuie să fie punctul de plecare al strategiei pentru acest sector. Realitatea spune că 39% din populația orașului nu frecventează niciodată bibliotecile și doar 0,8% merge săptămânal și 8,3% lunar. 30,7% din populația Timișoarei nu intră niciodată într-o librărie, doar 1,8% având acest obicei săptămânal. Atunci când o

face, un timișorean cumpără în medie 5,22 cărți pe an, situație delicată pentru rentabilitatea economică a industriei de carte locală (studiu dezvoltat de către Alpha Research). *Actorii literari trebuie să dezvolte studii serioase și profesioniste de public pentru a înțelege motivele și nevoile acestuia și conversia în soluții livrabile sub formă de proiecte, intervenții și evenimente.*

La întrebarea cât de vizibilă să fie cultura și locurile potrivite pentru a se manifesta, dincolo de cele clasice, 32% dintre respondenți ar fi de acord ca într-o măsură potrivită, scena culturală să se poată muta și în restaurant, iar doar 4,1% în mare măsură acest lucru să se întâmple când vine vorba despre cafenele. Acest indicator statistic e oarecum surprinzător pentru un oraș în care artele au fost deseori obișnuite să se desfășoare în spații neconvenționale și unde avangarda în artă și literatură a avut momente scilicitoare și referențiale pentru toată producția culturală românească. Revenind la statistică, cea mai mare deschidere se întâlnește pentru situația în care cultura intră în centrele comerciale (21% în mare măsură și 35,5% în măsură potrivită) sau în parcuri (36% în mare măsură), ceea ce ar trebui să furnizeze material de meditație pentru noi spații unde cultura scrisă să se poate manifesta și vinde. Pentru stradă au optat în mare măsură 30% dintre respondenți și în măsură potrivită 32%.

Cartierele sunt foarte bine privite ca spații pentru intervenții culturale, element ce confirmă deja un curent european în acest sens la care Occidentul, și nu numai, răspunde cu soluții foarte inovative și prize de comunitate - străzile (Timișoara a preluat din fericire modelul *Street Delivery* lansat în București, pe Str. Arthur Verona) și cartierele creative, atelierelor și studiourile creative de cartier (25,9% în mare măsură și 30% în măsură potrivită). Aceste sondaje locale au adresat o întrebare pe care fiecare operator cultural din orice domeniu ar trebui să o adreseze la rândul lui propriului public, și anume: *Ce ar îmbunătăți din oferta culturală?* Răspunsurile sunt teme de casă pentru că ating esența problemelor pe care și bibliotecile, și editurile, și comercianții de carte, și promotorii de literatură le întâmpină. Astfel, timișorenii ar îmbunătăți în ordinea priorităților promovarea (26%), calitatea (22%) și diversitatea (20%). Principalul criteriu

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

care motivează participarea la un eveniment cultural este subiectul interesant (26%), prețul și renumele protagoniștilor (13%), calitatea evenimentului (12%). Așadar, promovarea este cel mai important motiv pentru care bibliotecile și librăriile ar trebui să știe că internetul este de departe principala sursă de informare pentru aflarea ofertei librăriilor și a bibliotecilor, informarea la fața locului fiind de asemenea o metodă destul de practică.

O concluzie de moral, dar și de meditație ar mai fi că, în cazul *lecturii publice*, s-a înregistrat o creștere a mediilor anuale față de 2010 în cazul unităților de bibliotecă, a numărului de cărți, a numărului de cititori înregistrați, a lansărilor de carte și a târgurilor realizate, dar și o scădere în cazul mediei numărului de abonamente periodice curente și a numărului de cărți împrumutate la domiciliu de către adulți etc.

Toate aceste realități puse cap la cap, oferă viziunea de dezvoltare pentru sectorul bibliotecilor, al editurilor și al culturii scrise din Timișoara:

- Gruparea și creșterea producției literare în jurul platformelor, editurilor și al cenaclurilor consacrate, al scriitorilor lansați, cotați, disponibili pentru formare și mentorat, și în jurul proiectelor care înțeleg și demonstrează diversitatea instrumentelor și a formelor de lectură/receptare/manifestare - Timișoara este **responsabilă** prin actorii săi reprezentativi furnizând idei, cunoaștere și consiliere pentru dezvoltarea carierelor profesionale și a imaginii;
- Dezvoltarea unor programe vocaționale în școli și licee pentru investiția timpurie în talentele literare locale și asigurarea translației lor către afirmația publică prin continuarea investiției și a consilierii din stadiul de învățare universitară - Timișoara se **implică** astfel în identificarea și cultivarea talentelor din zona creației și a culturii scrise și se **conectează** la strategiile afirmate și recomandate de investiție în resursele umane de calitate, cu potențial și forță de exprimare artistică care să se impună și care să dea vitalitate culturii și creației locale;

- Dezvoltarea unor studii serioase și profesionale de public cu sprijinul Universității de Vest Timișoara pentru a se înțelege nevoile de lectură și de consum literar și încurajarea „replicilor” date comunității sub forma unor acțiuni, evenimente și proiecte care să demonstreze înțelegerea semnalelor, comportamentului și a dinamicii acestui public avizat sau mai puțin avizat, dar care să ajute totodată la creșterea numărului de cititori și a vânzărilor de carte;
- Transferul de cunoștințe specifice de antreprenariat cultural și management de proiect de la instituții, organizații și persoane cu experiență către persoane care sunt la început de drum sau într-un real deficit de expertiză și cunoaștere în eficientizarea pieței de distribuție, în maturizarea proiectelor editoriale și culturale și atragerea de finanțări pentru sector;
- Extinderea ofertei culturale către proiecte și evenimente de intervenție culturală, de dramaturgie contemporană, de lectură publică, corelată cu extinderea spațiilor de exprimare a inovării și a reprezentărilor artistice și literare precum străzi, cartiere, centre culturale, cafenele, restaurante, parcuri etc. - Timișoara își poate susține argumentul care o recomandă ca un oraș **creativ** și **deschis** pentru experiment și surprize artistice, acolo unde foarte multe spații publice, cartiere, străzi sunt animate de o desfășurare permanentă și de calitate a culturii;
- Susținerea investiției financiare și în acordarea de către municipalitate a unor subvenții pentru proiectele literare de calitate și pentru evenimentele literare care au potențial de brand, istorie, tradiție și priză la publicul avizat și la cel larg. Aici se merge în corelație cu înființarea unui fond de mobilitate pentru rezidențe artistice și pentru contacte profesionale sub forma unor vizite de studiu și pentru negocierea unor parteneriate durabile, acordarea de subvenții pentru achiziția de drepturi ale cărților din străinătate, pentru traduceri, pentru deplasări la târgurile de carte naționale și internaționale, la cursuri de formare profesională.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Bună acoperire a tuturor domeniilor de referință pentru cultura scrisă și pentru critica literară - biblioteci, edituri, librării, cenacluri literare studențești și evenimente literare în spații neconvenționale, cursuri universitare de profil;
- Existența unor medii fertile și vii de promovare a culturii scrise, a literaturii și a tinerelor talente literare (ex. Cenaclul Studențesc Dan Pavel, Cenaclul Național Literar Text din cadrul programului Café Text al Bibliotecii Județene Timiș);
- Servicii de promovare și de finanțare a literaturii tinerilor debutanți, și nu numai, prin intermediul noilor media (platforma literară K.R.U.G) și de vânzare online (bibliotecă online) cu un portofoliu de clienți stabili și în creștere (Librăria online ARCANA);
- Existența unor spații complete cu servicii integrate de librărie, ceainărie și gift-shop, pentru lectură și relaxare, agregate culturale importante ale orașului;
- Colaborarea strânsă dintre actorii implicați în promovarea și valorificarea culturii scrise în orașul Timișoara prin proiecte, intervenții culturale, performance;
- Bazin important de manifestare literară, de cultivare și de creștere a talentelor artistice și literare, dat de mediul universitar al orașului și de numărul însemnat de cafenele, cluburi și spații neconvenționale unde există ocazional acțiuni și intervenții din zona artelor spectacolului, a filmului, a artelor vizuale și a literaturii;
- Un management dinamic și performant, cu potențial mare de creștere, la nivelul Bibliotecii Județene Timiș, al librăriilor private din mediul real și cel online;
- Prezență incipientă, în dezvoltare, a literaturii pe platformele de socializare și pe cele de vânzare online (KRUG, Arcada);
- Organizarea unui Festival Internațional de Literatură la Timișoara care oferă premisele unei branșări de impact la circuitele de gen din Europa;

- Existența unor oameni-resursă în zona culturii scrise, a unor vârfuri literare de valoare națională și internațională care pot stimula creația literară locală;
- O bună promovare a creației literare a marilor scriitori locali contemporani;
- O bună reprezentare a literaturii minorităților în cultura scrisă locală și în operele de traducere (cu precădere literatura maghiară și sârbă);
- O bună intervenție a Bibliotecii Județene Timiș în spațiul comunitar prin proiecte culturale și sociale de impact (ex. *Pătura care citește*, *Lecturi aprinse*, organizarea de cafenele stradale pentru lectură și delectare);
- Menținerea unui nucleu literar important construit în jurul Cenaclului Dan Pavel.

Puncte slabe

- Incapacitatea de a genera suficiente resurse extrabugetare pentru cultura scrisă când vine vorba despre bibliotecile de stat, asociații, și gradul foarte scăzut de absorbție a fondurilor alocate proiectelor editoriale sau literare/culturale în orașul Timișoara;
- Lipsa mobilității resursei literare la marile târguri de carte și festivaluri literare internaționale;
- Lipsa deprinderii editurilor și a bibliotecilor timișorene de a dezvolta permanent sau ocazional studii de consumatori, campanii de investigare a publicului cititor pentru identificarea nevoilor acestora;
- Subfinanțarea evenimentelor literare importante ale orașului;
- Antreprenoriatul cultural, cu relevanță asupra industriei de carte și a editurilor, foarte puțin performant - falimentarea multor librării și edituri (ex. Librăria Humanitas din Timișoara);
- Scăderea dramatică a numărului de cititori din anul 2000 până în anul 2013;
- Scăderea dramatică și constantă a puterii de cumpărare a cărților la nivel general în Timișoara conform statisticilor;

- Lipsă de acțiune/viziune în privința stimulării autorităților locale pentru dezvoltarea unor politici publice care să reconsidere sectorul literar/al culturii scrise/editurilor;
- Promovare fără impact, marginală, redusă de multe ori la un mediu local, cel mult regional, a evenimentelor și producțiilor literare de calitate din Timișoara;
- Lipsa editurilor care să își asume riscul financiar pentru publicarea cărților;
- Editurile timișorene nu beneficiază de un sistem de distribuție național
- Târgul de carte Gaudeamus nu mai are loc în Timișoara.

Oportunități

- Existența unor programe de finanțare locală și națională a proiectelor editoriale gestionate de către Primăria Timișoara sau de către AFCN;
- Existența unui fond european de finanțare a traducerilor literare ca parte a Programului Europa Creativă ce poate fi accesat și de către organizațiile timișorene;
- Numărul mare de spații neconvenționale și spații de lounge urban în oraș, acceleratoare și promotoare de creativitate, care pot fi utilizate/exploatate pentru o activități de creație literară, experiment literar și performance.

Amenințări

- Cadrul legislativ inhibant și insuficient pentru dezvoltarea capacității organizaționale a editurilor și a bibliotecilor, reglementate în managementul instituțiilor publice de cultură, codul muncii etc.;
- Statutul scriitorului nedefinit încă din punct de vedere legislativ;
- Mediul de afaceri neprielnic pentru dezvoltarea industriei cărții și a editurilor - falimente multe în zona librăriilor private și de stat în Timișoara;
- Desconsiderarea sectorului editorial, literar și al culturii scrise în raport cu celelalte sectoare la nivelul strategiilor locale, regionale și naționale.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

DEZVOLTAREA PUBLICULUI ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE

Nu doar oferta culturală, ci societatea însăși trebuie să se dezvolte durabil, cu grija generațiilor viitoare, conservând resurse și creând abilități pozitive în rândul celor tineri. Pentru ca arta și cultura să fie cu adevărat un motor de dezvoltare personală și a societății, ea devine un element viu din viața cât mai multor cetățeni, iar organizațiile culturale au nevoie să fie receptive și atractive la pulsațiile sociale și la situațiile de viață ale publicului actual și potențial pentru cultură. Timișoara integrează diversitatea multiculturală și a situațiilor socio-economice a locuitorilor săi într-o ofertă complexă și interesantă, accesibilă și expresivă, care pune în centrul său valoric înțelegerea, respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor sale culturale.

Studiile arată că Timișoara are o structură socială complexă, un specific multi și transcultural bazat pe un spirit tolerant și de conviețuire multietnică exemplară. În oraș coexistă cetățeni ai peste 21 de etnii și 18 religii, reflectând două trăsături majore ale populației din zonă și anume interculturalitatea și gradul ridicat de toleranță. O altă caracteristică este populația relativ îmbătrânită, pe fondul a ceea ce este considerat o trăsătură specifică Banatului, și anume o rată scăzută a natalității. De asemenea, structura socială a orașului este în continuă schimbare. Migrației către Vest în primul rând a etnicilor unguri și germani, dar și a unei părți a tinerilor, i se adaugă faptul că Timișoara atrage cetățeni din alte regiuni cu excedent demografic, îndeosebi din județele din nordul Moldovei, nord-vestul Transilvaniei (Apuseni, Maramureș) și Oltenia. Aceste aspecte - multiculturalitatea de esență a comunității timișorene, populația relativ îmbătrânită, tentația migrației și structura socială dinamică a orașului - determină concentrarea strategiei culturale pe aspectul dezvoltării publicului pentru cultură, în special în ceea ce privește educația culturală și arta de amatori, dar și expresiile culturale specifice diversității etnoculturale, inclusiv noile grupuri de migranți.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Educația culturală

Conform opiniilor exprimate de operatori culturali, oferta de educație culturală dedicată copiilor și tinerilor a devenit în ultimii ani mai variată și mai de calitate, însă se adresează în primul rând copiilor și tinerilor din familii cu venit mediu și peste medie și este concentrată în centru și foarte puțin în cartiere, la periferie. Oferta de educație culturală pentru copii și tineri este de multe ori dezvoltată împreună cu propuneri efective de a consuma cultură, gândite și puse în scenă special pentru copii și tineri. Cu toate acestea, oferta culturală efectivă pentru copii și tineri este apreciată drept relativ scăzută în oraș. Conform studiului realizat de Alpha Research în noiembrie-decembrie 2013, educația culturală este considerată de o importanță foarte mare pentru copii de către 61% dintre respondenți și de mare importanță de către 21% dintre aceștia. Cu toate acestea, frecvența participării la cercurile cu profil cultural este una relativ redusă, cel mai des copiii sau nepoții persoanelor intervievate participând la cercurile de dans (9,6%), la cercurile de desen (6,2%) și la cele de muzică (5%).

Teatrul de copii și tineret „Merlin” este singura instituție de cultură care, conform misiunii, se adresează exclusiv acestei categorii de vârstă prin proiecte artistice și educative. Mai multe instituții publice de cultură iau în considerare publicul tânăr și foarte tânăr în dezvoltarea programului managerial, fie ca o categorie distinctă de public, fie prin prisma funcției educative culturale și de dezvoltare a publicului a instituției. **Teatrul Național „Mihai Eminescu”** dezvoltă programul INFANT, care „se adresează copiilor și adolescenților și vizează familiarizarea acestora cu spectacolul de teatru prin personaje și subiecte apropiate de lumea lor”. De asemenea, vizează publicul tânăr prin promovarea artei teatrale în instituții școlare (Colegiul Național Bănățean, Liceul Sportiv Timișoara și Liceul Tehnologic Biled în 2013) și a ofertei culturale proprii în alte școli și licee, prin parteneriate cu diverse organizații precum Organizația „Salvați copiii” - filiala Timișoara. **Teatrul German de Stat** realizează în colaborare cu Liceul Teoretic „Nikolaus Lenau” Festivalul Internațional de Teatru pentru Tineret în Limba Germană (a 15-a ediție în 2014), alături de care organizează și programul Zilei teatrului

școlar și de tineret (6 aprilie). De altfel, Teatrul German dezvoltă un program dedicat teatrului pentru copii și tineret și pedagogiei teatrale în care, alături de montarea spectacolelor dedicate copiilor și tinerilor, realizează, de asemenea, și formare specifică pedagogiei teatrale. **Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely”** are o secție dedicată marionetelor și își propune să dezvolte proiecte de spectacol și educație culturală adresate copiilor și tinerilor, în primul rând prin intermediul acestui avantaj specific, proiecte facilitate de angajarea de păpușari și marionetiști care să dea viața activităților. **Filarmonica Banatul** își asumă un rol regional, inclusiv în dezvoltarea publicului și în educația culturală. În 2013 Filarmonica Banatul a organizat peste 35 de evenimente dedicate copiilor și tinerilor: recitaluri muzicale (în parteneriate cu școli și licee), concerte pentru tineret, concerte educativ-umanitare (în beneficiul unor tineri talentați și al unor cauze umanitare). Aceste evenimente s-au desfășurat la Timișoara, Arad, Reșița, Caransebeș, Lugoj, Jimbolia, Făget, Bocșa, Recaș, Simeria, Orăștie, Craiova și Giroc în 2013. **Biblioteca Județeană Timiș**, pe lângă activitatea de bază, derulează proiecte culturale care prin ineditul conceptului și prin realizare reușesc să atragă tinerii către lectură. *Cafe Text*, un concept de eveniment care s-a concretizat prin, de pildă, organizarea de evenimente de lectură, cum ar fi „Lecturi aprinse”, sesiuni de lectură în surse alternative de lumină sau inițiativa „Pătura care citește”, care invită timișorenii la lectură în aer liber, în parcurile orașului. **Opera Națională Română Timișoara** realizează spectacole de operă pentru copii, este partener pentru realizarea spectacolelor de balet și dans susținute de elevii studiourilor de balet și dans din Timișoara.

Liceele timișorene cu profil vocațional sau teoretic dezvoltă nu doar viitorul public pentru actul cultural, dar și profesioniști ai domeniului artistic. În Timișoara funcționează Liceul de Arte Plastice și Colegiul Național de Artă „Ion Vidu”, care oferă servicii educaționale de profil. Din păcate însă, interesul pentru urmarea unei specializări vocaționale de tip artistic la nivel preuniversitar este în declin pentru unele specializări, cum ar fi secția de Coregrafie „Ștefan Gheorghe” a Colegiului Național de Artă „Ion Vidu” din Timișoara, care în trecut reprezenta o adevărată pepinieră de viitori balerini. De

asemenea, este nevoie de investiții în instrumente noi pentru muzică, iar Liceul de Arte Plastice are nevoie de un sediu potrivit activității sale.

Din fericire, oferta vocațională artistică publică este completată de inițiative private promițătoare pentru copii și tinerii cu aptitudini artistice, și nu numai. De pildă, **Studioul de dans Ana Valkay**, și **Scoala de Balet Rodica Murgu**, cu peste 20 de ani de experiență, formează tineri balerini și dansatori, iar o nouă școală privată de educație muzicală și arte plastice **Artsoma** dezvoltă proiecte educaționale în domeniul muzicii și artelor plastice pe baza experienței școlii Toronto School of Music and Arts.

Proiecte valoroase din zona teatrului, dar și a artelor vizuale dezvoltă și **AT4T**, ONG înființat la inițiativa unui grup de studenți, elevi și profesori din mai multe licee timișorene în 2001 cu sprijinul Fundației pentru Teatrul Național Timișoara. Au organizat primele două ediții ale Festivalului de Teatrul în Limba Engleză pentru Adolescenți, iar în prezent desfășoară Festivalul Internațional de Teatrul în Limba Engleză pentru Adolescenți, „T4T” și ManyFest. O colaborare interesantă, cu potențial și cu rezultate, este concretizată în **Trupele de teatru NiL**, coordonate de actrița Teatrului German Isolde Cobeț. Aceste trupe au determinat mai mulți elevi să continue studiul actoriei, ajungând să joace la Timișoara, București, dar și pe scene din Germania. Trupa de teatru NiL a fost înființată în anul 1996 de Christian Bormann (actor invitat din Germania), fiind formată din elevi ai Liceului „Nikolaus Lenau” și ulterior s-a dezvoltat NiL-Junior pentru elevii din ciclul gimnazial și trupa de teatru studențesc After-NiL, compusă din absolvenți ai aceluiași liceu. Trupele au participat de-a lungul timpului la numeroase festivaluri de teatru școlar și de tineret din Germania, Ungaria, Croația și România.

Un rol aparte în ceea ce privește producția și educația culturală dedicată copiilor și tinerilor îl joacă și Casa de Cultură a Studenților din Timișoara, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara și Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș. **Casa de Cultură a Studenților din Timișoara** este o instituție în subordinea Ministerului Educației Naționale care găzduiește activități de artă fotografică, muzică, teatru, folclor, dans modern, literatură și sporturi montane. Dintre acestea, Teatrul Thespis are o îndelungată

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

activitate, reprezentând mai ales înainte de 1989 un reper pentru arta studentescă, un loc unde libertatea de expresie a fost întotdeauna pe primul plan și unde s-au format actori cunoscuți ai scenei românești, cum sunt Florin Călinescu, Laszlo Borbely, Doru Iosif, Patricia Nedelea, Christine Cizmaș, Ioan Codrea, Ovidiu Mihăiță. **Casa de Cultură a Municipiului Timișoara** realizează, în virtutea misiunii sale care derivă și din statutul de așezământ cultural cu funcții cultural-educative, „cursuri de inițiere și perfecționare în arta cântecului și dansului popular, a dansului sportiv și de societate, prin instruirea săptămânală a copiilor/tinerilor/adulților”. **Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș** are în componență Școala Populară de Arte, înființată în 1962, care oferă servicii de „pregătire și perfecționare în domeniul artei pentru neprofesioniști, menită să preia o parte a tradițiilor învățământului artistic din această zonă a țării”. Se organizează cursuri de muzică, arte plastice, cine-foto, dans, design vestimentar, artele spectacolului, canto. În oraș **Fundația Județeană pentru Tineret Timiș** administrează Casa Tinerului și derulează programe pentru creșterea capacității organizațiilor de tineret care sunt interesate, prin altele, și de realizarea de activități culturale și de educație culturală.

De asemenea, **Facultatea de Arte și Design** dezvoltă proiecte care își propun atragerea publicului tânăr către artă și cultură, cum ar fi expoziția-concurs cu tema „Revoluția Română din Decembrie 1989 văzută de tinerii Timișoarei”, ediția a 7-a în 2012 - proiect cultural realizat în colaborare cu Asociația Luptătorilor din Timișoara Arestați în Revoluția din 1989 și cu Liceul de Arte Plastice Timișoara.

Mai multe ONG-uri se adresează copiilor și tinerilor cu scopul de a-i atrage către artă și cultură și de a le dezvolta abilitățile și competențele de expresie artistică. **Asociația culturală „Pentagon”** realizează Festivalul Național de Teatru pentru Copii și Tineret „Copil în Europa” (a 8-a ediție în 2014), **aRtelierul de idei** organizează Festivalul Muze Intergenerații (a 3-a ediție în 2014), o manifestare interdisciplinară. Alte evenimente de tip festival care își propun să aducă arta în viața oamenilor au o dimensiune care vizează publicul tânăr și foarte tânăr, în primul rând prin ateliere și performance-uri adaptate profilurilor de vârstă tinere (Festivalul Plai, AccesArt, Support Art). Alte organizații care

realizează proiecte și evenimente valoroase sunt Asociația „Am o idee mai ARTfel”, Asociația 1 Banat.eu, Asociația Club Rotaract, Asociația Culturală Arte - Factum, Organizația pentru Educația Nouă (OpEN), Asociația Aparte - Asociația Părinților și Absolvenților Liceului de Arte Plastice Timișoara, Asociația Arta în nori, BABEL Learning, Fundația Culturală First, Asociația Noua Acropolă Timișoara și altele.

Măsura în care cetățenii Timișoarei valorizează cultura și o consumă reiese din studiile realizate de Alpha Research în noiembrie-decembrie 2013: mai bine de jumătate dintre respondenți valorizează pozitiv cultura, considerând că acesta are pentru ei o importanță foarte mare (36,6%) și mare (24,3%).

Dezvoltarea publicului

Perspectiva asupra publicului de cultură este definită în primul rând de felul în care instituțiile publice de cultură și organizațiile culturale își definesc categoriile de public, grupurile-țintă predilecte. În Timișoara, cu excepția Teatrului Merlin, instituțiile publice de cultură sunt programatic generaliste, aceasta însemnând că își propun să se adreseze tuturor categoriilor de vârstă și încearcă să crească accesul la cultură pentru o largă varietate de profiluri socio-economice, cu rezultate mixte. De pildă, cu scopul de a dezvolta publicul și de a crește accesul la actul cultural, **Teatrul Național Timișoara** dezvoltă programul **ORA DE TEATRU**, care are ca scop formarea publicului de teatru prin clase de teatru cu amatori, pe categorii de vârstă (copii, adulți, pensionari) și programul **ÎMPREUNĂ** dedicat legăturii cu societatea civilă, cu organizațiile și cu instituțiile ce reprezintă diferitele structuri etnice, religioase, sociale etc. din Timișoara, cu scopul de a lărgi adresabilitatea ofertei culturale a instituției. **Filarmonica Banatul**, cu același scop, de creștere a accesului la cultură și de atragere a unor categorii greu accesibile către actul cultural muzical, a organizat în ultimii ani evenimente în formate și spații neconvenționale, în cartiere și spații verzi, și a facilitat accesul seniorilor la concerte printr-un parteneriat inventiv bazat pe colaborare. **Opera Națională Română**, de asemenea, și-a adaptat repertoriul la așteptările publicului și, prin politici manageriale și

de preț, a determinat o creștere a consumului cultural a ofertei sale de spectacole și de evenimente, de la 40,8% în 2000 public ocazional și constant, la 56,9% în 2013.

Arta de amatori

O formă de dezvoltare a publicului care are avantajul de a invita publicul potențial să fie nu doar un consumator pasiv de cultură, ci și un veritabil actor al expresiei culturale, este **arta de amatori**. Pe lângă activitățile de educație culturală menționate mai sus, toate pregătind nu doar potențiali creatori și artiști, ci și probabili amatori în arta respectivă, adulții din Timișoara sunt interesați din ce în ce mai mult de artă și cultură ca hobby sau activitate cu miză de dezvoltare personală. Conform studiului sociologic realizat în perioada octombrie-noiembrie 2013 de către Alpha Research, cele mai frecvente acte de creație ale timișorenilor sunt: versurile(24%), produsele handmade (17%) și materialele foto-video (16%). De altfel, arta de amatori a intrat puternic în atenția timișorenilor în ultimii ani, prin prestațiile de calitate artistică ale unora dintre inițiative, cum ar fi Ansamblul Timișul sau inițiativa privată **Asociația Culturală Talent, Generozitate, Pasiune (TGP)** care a dezvoltat Timișoara Gospel Project (demarat în 2005), prin care s-au implicat în iunie 2014 150 de coriști amatori și Orchestra Filarmonicii Banatul într-un concert de gospel simfonic cu miză umanitară.

În ceea ce privește oferta pentru arta de amatori, **Casa de Cultură a Municipiului Timișoara** are din nou un rol extrem de important, „organizează și susține activitatea formațiilor artistice de amatori; sprijină și susține participarea acestor formații la diferite manifestări, organizate pe plan local/național și internațional” prin Ansamblul folcloric „Timișul”, Ansamblul de cântece și dansuri populare maghiare “Ezsterlanc” și Bobita, Corala feminină „Carmina Dacica”, Formația de dansuri sportive și Fanfara „Timișoara Big Band”. Arta de amatori realizată în primul rând în mediu privat a devenit puternic vizibilă în 2014, cu ocazia primei ediții a festivalului **Support Art**, o platformă care a durat o săptămână și care a prezentat ateliere și reprezentații de muzică, pictură, manufactură, fotografie, modelaj, artizanat din toate domeniile în spațiul Casei Artelor - Direcția Județeană pentru Cultură Timiș. **StudentFest**, festival organizat de studenți pentru

studenți, aflat în 2014 la cea de-a 22-a ediție, este un eveniment care combină nevoia de a învăța cu cea de exprimare, după cum declară chiar inițiatorii. În acest sens, este un cadru de educație culturală, o manifestare a libertății de expresie a comunității studentești timișorene și un consum cultural de calitate. Alte proiecte și evenimente care dau ocazia artiștilor amatori să se exprime public, să atragă atenția asupra artei lor și să sensibilizeze noi categorii de public sunt, printre altele, **Festivalul AccesArt** și **Festivalul Plai**.

Diversitate etnoculturală și conștientizarea valorii culturale a locului

Diversitatea etnoculturală este un element de patrimoniu și o caracteristică a realității prezente. Ea se regăsește atât în elemente arhitecturale, cât și în obiceiuri, tradiții, expresii culturale tradiționale sau contemporane. Diversitatea culturală este o caracteristică a unui teritoriu și a unei comunități sensibile la politicile sociale, economice și de dezvoltare urbană și este conectată la problematici de integrare, în special în cazul grupurilor vulnerabile, cum sunt migranții sau populația de etnie romă la nivel european și în România. Politicile publice pentru diversitate și interculturalitate sunt, din acest motiv, politici complexe, în cadrul cărora dimensiunea culturală este doar una dintre dimensiuni. În Timișoara există o expertiză semnificativă în derularea de proiecte de cercetare, intervenție și recomandări de politici publice pentru interculturalitate. **Institutul Intercultural din Timișoara**, înființat în 1992, este un ONG cu activitate culturală, civică, științifică, care acceptă și promovează valorile și principiile Consiliului Europei. Prin programele și activitățile sale urmărește dezvoltarea dimensiunii interculturale în domeniul educației și culturii și promovează, de asemenea, climatul de toleranță și de comunicare interetnică, specific climatului Municipiului Timișoara și zonei Banatului. IIT se adresează cu succes comunităților de migranți din Timișoara, publică revista cu distribuție națională *Migrant în România* și are o experiență îndelungată de lucru cu comunitățile și organizațiile de romi din Timișoara, dar și cu organizații de tineri, comunități rurale etc.

Comunitățile de sârbi, unguri, nemți, italieni, arabi și romi au de asemenea organizații de profil, care organizează evenimente culturale relevante pentru

comunitate. Din păcate, conform studiului realizat de Alpha Research în perioada octombrie-noiembrie 2013, 91% din populația Timișoarei declară că nu participă la evenimente ale comunităților etnice. Trebuie luat în considerare faptul că participarea mult mai mare la spectacolele și evenimentele organizate de Teatrul Maghiar și German din oraș nu reprezintă neapărat un semn al interesului populației pentru multiculturalitate, ci a faptului că oferta culturală a acestora este în mult mai mare măsură interesantă ca subiect, are actori/regizori cunoscuți și este de calitate (primele trei criterii declarate de timișoreni în cadrul studiului despre consumul cultural ca fiind motive pentru consum cultural).

În ceea ce privește valoarea culturală a locului, evenimente și proiecte de conștientizare semnificative au fost făcute de-a lungul timpului în primul rând de către oamenii de litere ai orașului. **Fundația Timișoara '89**, prin scriitorul Petru Ilieșu, a dezvoltat de pildă un concept programatic pentru Timișoara, Open Art City, care presupune „personalizarea orașului prin asumarea unei identități în care actul de artă nu se întâmplă ca un simplu eveniment, ci devine un program susținut continuu și prezentat comunității printr-o largă deschidere”, prin organizarea, printre altele, de trasee culturale, extinderea suprafețelor de artă murală, amenajarea unui tramvai expoziție, intervenții urbane și punerea în valoare a specificului cartierelor. Tot Petru Ilieșu este autorul mai multor cărți despre Timișoara, care reprezintă adevărate cărți de vizită importante atât pentru turiști, cât și pentru locuitorii orașului, care își pot cunoaște astfel mai bine orașul. **Asociația culturală Ariergarda** a organizat până în 2012 cinci ediții ale proiectului Sărbătoarea străzii, prin care se dorea informarea și aducerea la viață a patrimoniului cultural al străzilor din Cetatea Timișoarei prin evenimente diverse, de la artă plastică și muzică la spectacole și literatură.

Viziunea de dezvoltare

- Educație culturală și o ofertă culturală interesantă și de calitate pentru o varietate de categorii socio-economice care în prezent nu au acces, se regăsesc cu dificultate în oferta de proiecte și evenimente culturale timișorene, în primul rând

pentru copii și tineri, dar și pentru bătrâni, persoane cu venituri mici, persoane cu dizabilități și alte grupuri de risc;

- Organizații culturale active ale grupurilor etnoculturale tradiționale și noi, inclusiv migranți, care organizează proiecte și evenimente pentru un public larg și divers și care contribuie la viața culturală a orașului, dând orașului o reală marcă a interculturalității vii și a toleranței;
- O viața culturală medie dinamică și vitală în cartierele orașului, activități de animație culturală ancorate în nevoile locuitorilor și în aspirațiile lor, cu potențial de dezvoltare a publicului pentru oferta culturală a instituțiilor și organizațiilor culturale;
- Arta de amatori ca fenomen de masă în oraș, ca factor de creștere a calității vieții.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Ofertă culturală privată pentru copii, chiar și cei mici, a devenit în ultimii ani mult mai bogată și mai diversificată în Timișoara;
- Oferta, inclusiv cea publică, a devenit interesantă și mai accesibilă (prețurile au scăzut în ultima vreme);
- Creativitatea și arta au început să devină din ce în ce mai importante și în școli, unde creativitatea și nonformalul au ajuns să fie recunoscute ca fiind esențiale în procesul educațional formal, în școală;
- Pe partea de muzică sunt destule puburi, cluburi, care sunt deschise pentru tineri muzicieni care se pot afirma; la Cărturești, de asemenea, se oferă astfel de oportunități;
- Primăria oferă gratuități de promovare în RATT evenimentelor dedicate tinerilor, atunci când se solicită;
- În ceea ce privește arta de amatori, aceasta s-a dezvoltat foarte mult în ultima vreme - mai ales fotografia, dansul contemporan, alte forme de dans;

- Există și în Timișoara un nucleu puternic de arhitecți și școli implicate în programul național al asociației „de-a arhitectura”;
- Institutul Intercultural Timișoara are o experiență semnificativă cu copii, tineri, migranți, minorități etnice, și a introdus un curs în programul Casei Corpului Didactic la nivel național, toate fiind experiențe care ar putea fi utile și utilizate și de alte organizații.

Puncte slabe

- Marea parte a ofertei culturale nu se adresează copiilor, iar dintre spectacole, multe sunt neinteresante pentru copii, de o calitate scăzută;
- Consiliile Consultative nu au capacitatea materiale și organizațională să dinamizeze viața culturală de cartiere;
- Sunt foarte multe școli din Timișoara care nu sunt deloc implicate în activități culturale sau artistice;
- În afara StudentFest în Timișoara, unii consideră că nu există în oraș un eveniment dedicat tinerilor;
- Comparativ cu alte țări, în România arta este mai puțin o parte firească a vieții familiilor și oamenilor, se cunosc mai puțin instrumente, oamenii se exprimă mai puțin artistic;
- Au dispărut taberele interculturale;
- În organizațiile de tineret și în organizațiile care au ca principal public copiii și tinerii, voluntarii sunt resursa umană de bază, însă aceștia nu pot fi responsabilizați pentru sarcini complexe, care necesită calificare, fapt ce limitează respectivele organizații;
- Nu există programe de formare pedagogice de calitate pentru artiști, și nici programe de formare continuă pentru profesorii și învățătorii care predau arte în școli;
- Nu există experiențe reușite de acces la fondurile AFCN pentru acest gen de inițiative;

- Educația artistică, programele pentru copii și tineri nu sunt prioritare în cadrul finanțărilor pentru ONG-uri la Primărie și la Consiliul Județean;
- Există puțină experiență cu proiecte europene în zona educației culturale și a artei tinerilor;
- Casa Tineretului și Casa Studenților, deși sunt gândite pentru a găzdui activități ale/pentru copii și tineri, trebuie să își închirieze spațiile pentru a supraviețui de la lună la lună;
- Palatul Copiilor nu mai funcționează optim de când nu mai are sediul pe care îl avea;
- Lipsesc spațiile cu destinație de săli de spectacol. Unele școli au astfel de spații, dar nu au dotările necesare;
- La Primărie există limitări drastice legate de echipamentul disponibil și resursele umane care s-ar putea implica;
- Instituțiile publice de cultură oferă foarte greu spații ONG-urilor care doresc să performeze pe scenele lor, mai ales pentru repetiții;
- Oferta minorităților este mai degrabă tradițională, merge către folclor, iar o mare parte a tinerilor caută altă formă de expresie artistică. Oferta lor este gândită în primul rând pentru publicul comunității lor etnice;
- Numărul formațiilor de dansuri populare ale minorităților la nivelul județului a fost mai redus în acest an față de trecut.

Oportunități

- În Timișoara a existat o tradiție a activității corale și a fanfarei;
- Din 2008 încoace finanțările pentru sport au fost separate de cele pentru cultură în cadrul Agendei culturale locale;
- Site-ul Inspectoratului Școlar Județean, care este consultat în primul rând de directori și profesori, ar putea conține o secțiune dedicată activităților culturale;
- Există un număr în creștere de persoane străine care lucrează în Timișoara și care încep să frecventeze viața culturală a orașului, să facă cursuri de limba română;

există studenți indieni, arabi, italieni destul de numeroși, care merg și dansează, consumă cultură timișoareană;

- Artă pe calculator va fi în viitor foarte gustată de către copii și tineri;
- Programul Școala Altfel poate reprezenta un punct de start pentru educația de tip nonformal, pentru artă în școală;
- Valorificarea posibilităților de integrare a activităților artistice în beneficiul copiilor și tinerilor bolnavi, spitalizați, cu miză terapeutică și de dezvoltare personală.

Amenințări

- Există un snobism al orașului Timișoara, un snobism materialist, iar oamenii nu sunt interesați de cultură;
- Activitățile culturale pentru copii și tineri sunt disponibile în primul rând copiilor care provin din familii cu un venit mediu și peste medie. În zona periferică, unde copiii sunt lăsați la voia întâmplării și unde sunt familii distruse, acești copii sunt de obicei cel mai puțin atrași și integrați în cercuri artistice;
- Schimbul de generații în organizațiile de tineret nu se realizează cu succes în ultima perioadă;
- Mediul privat evită să se implice în activități culturale, pentru că nu au beneficiile pe care și le doresc;
- Zona activităților pentru tineri e în mod special vitregită pentru că este un public limitat numeric, deci și mai puțin interesant pentru sponsori;
- Relațiile instituționale de colaborare sunt bazate într-o proporție mult prea mare pe relații personale;
- În spațiul public predomină festivalurile populiste care dezvoltă un anumit public, un anumit gust pentru o cultură superficială, exclusiv de divertisment facil;
- Copiii care vin la testul de aptitudini la Liceul de muzică la vârste fragede sunt de foarte multe ori foarte prost pregătiți, se observă că nu au fost expuși la muzică.

INDUSTRII CULTURALE ȘI CREATIVE

Timișoara se dezvoltă inteligent prin servicii creative de calitate, competitive național și internațional. Cinematografia și audiovizualul în general au nevoie de sprijin pentru infrastructură, proiecția de film în special, pentru a pune în valoare ceea ce deja există ca potențial în zona de servicii de producție și distribuție, informare și conștientizare a valorii culturale a audiovizualului. Industriile creative bazate pe noi tehnologii pot profita de resursele de creativitate și profesionalism ale operatorilor economici din oraș, în măsura în care se dezvoltă o cerere pentru acestea la nivel local și regional și se încurajează antreprenoriatul creativ prin fonduri de start-up și sprijin pentru spații de creație.

Industriile culturale și creative (ICC) din Timișoara sunt pe o linie ascendentă, cu foarte mare potențial, capabile să transforme orașul, un pol de referință regional și național de dezvoltare prin inovație, tehnologie și servicii creative. Planul Integrat pentru Dezvoltare Urbană al Municipiului Timișoara, dar și Masterplanul pentru Planul Urbanistic General conturează această viziune. Pentru strategia culturală, provocarea este reprezentată de necesitatea de a identifica sectoarele performante și de a compensa nevoia de competitivitate regională și națională cu cea a investiției publice pentru a asigura un acces la cultură sporit pentru locuitorii orașului. Acest lucru poate fi făcut prin stimularea antreprenoriatului și competitivității, în paralel cu investiții și cu finanțarea acelor domenii culturale și creative cu un impact în principal social și cultural, nu exclusiv comercial.

Industriile culturale și creative cuprind, pe lângă alte domenii care vor fi enunțate mai jos, toate activitățile culturale tradiționale, care sunt tratate în capitolele dedicate artelor spectacolului, artelor vizuale, muzeelor, culturii scrise, muzicii, dar și arhitectura. Abordarea din cadrul prezentei secțiuni este diferită. Dacă în respectivele capitole temele abordate priveau dinamica sectorială și impactul său public cultural și social (creșterea calității vieții, în primul rând), în continuare va fi vorba despre impactul

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

acestora în economia orașului. Suplimentar, sunt incluse domenii culturale și creative noi, cum ar fi designul și moda, produsele și serviciile IT, domenii în care Timișoara este competitivă la nivel regional, național și internațional.

Carta verde cu privire la „Eliberarea potențialului industriilor culturale și creative” din 2010 consideră „industriile culturale” drept acele industrii care produc și distribuie bunuri și servicii care concretizează sau transmit expresii culturale, iar această apreciere este independentă de valoarea lor financiară. În această categorie intră cel mai frecvent artele spectacolului, artele vizuale, patrimoniul cultural, dar și filmele, DVD sau video, televiziunea și radiodifuziunea, jocurile video, noile mijloace de comunicare, muzica, presa și cărțile. Pe de altă parte, „industriile creative” sunt acele industrii care privesc cultura ca pe unul dintre elementele necesare în producția specifică, care este în principal funcțională. Industriile creative includ arhitectura și designul, moda, publicitatea. Unele cercetări includ în domeniul industriilor creative și consultanța, respectiv furnizarea de produse de tip software (*Importanța economică a industriilor creative: o perspectivă teritorială, 2011, GEA Strategy & Consulting*), iar alte cercetări consideră că industriile culturale și creative pot fi approximate cu industriile bazate pe copyright (metodologia Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale) și dezvoltă o metodă de investigare mai sofisticată (*Contribuția industriilor bazate pe copyright la economia națională pentru perioada 2006-2009, 2011, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii*).

Studii realizate la nivel european indică faptul că industriile creative au un aport la PIB mai ridicat decât, de exemplu, industria automotive. Industria de audiovizual este una dintre cele mai importante componente, ca valoare adăugată pe care o generează, impact social pe care îl are în comunitate, aport la educarea publicului și afirmare a identității culturale a unei regiuni. Competitivitatea produselor și a serviciilor ICC din Timișoara este peste media națională, însă este nevoie de o susținere suplimentară pentru ca orașul să poarte marca industriilor creative, a creativității. Industria culturală și creativă dominantă în orașul Timișoara este cea a IT-ului și a noilor media, care au

deja o piață stabilă și în dezvoltare, mai ales externă, cu servicii în zona de software, de publicitate online etc.

Dinamica pozitivă a industriilor culturale și creative în județul Timiș este ilustrată de un studiu realizat în 2011 la nivel național, care îl plasează pe locul 3 general, după București și Cluj. Datele din 2009 arătau că 69% din cifra de afaceri în industrii creative era realizată de operatori economici din București, urmați de Cluj (4,36%) și de Timiș (2,30%). În ceea ce privește numărul de salariați, Bucureștiul angajează 51,72%, în timp ce Clujul are 6,42% iar Timișul 4,12% din totalul național. Sectorul cultural creativ din Timiș era cuprins în 2009 din 1.417 operatori economici care angajau 6.234 de persoane și aveau o cifră de afaceri totală de 609.090.600 de lei, plasând județul pe locul 3, după București și Cluj. Prin comparație cu Clujul, Timișul are o cifră de afaceri mai mică cu aproximativ 50%, numărul de firme din Timiș reprezentând doar 66% din cel din Cluj, iar ca număr de angajați, 64%.

Alte date cu privire la situația ICC în județul Timiș:

- După București, Timișul este primul județ din România în domeniul *activităților de consultanță în tehnologia informației*, cu 103 firme care angajau în 2009 407 persoane și aveau o cifră de afaceri de 55.949.755 de lei.
- În ceea ce privește activitățile de *arhitectură*, Timișul este pe locul 3, după Cluj și București, cu 218 firme care angajau în 2009 599 de persoane și aveau o cifră de afaceri de 56.569.642 de lei;
- Activitățile *agențiilor de publicitate* plasează Timișul din nou pe locul 3, după București și Cluj, de data aceasta însă la o distanță semnificativă de primele 2 clasate, Clujul angajând de 2,2 ori mai multe persoane în acest domeniu și având o cifră de afaceri de 2,9 ori mai mare decât operatorii economici timișeni;
- Timișul este în top 3 din nou când vine vorba despre *serviciile de reprezentare media*, în care este devansat doar de București și de Brașov. În Timiș 16 firme cu 62 de angajați au avut în 2009 o cifră de afaceri de 7.808.425 de lei;

- Locul 20 în topul IC la nivel național în ceea ce privește *numărul de firme* pe domenii de ICC, mai exact 244 pentru „activități ale agențiilor de publicitate”.
- Locul 17 în topul IC la nivel național în funcție de *numărul de salariați* pe domenii de ICC, mai exact 1.582 de angajați în „activități de realizare a softului la comandă (soft orientat spre client)”.
- Locul 6, 7 și respectiv 9 în topul ICC la nivel național în funcție de *raportul dintre profit/cifra de afaceri* pentru domeniile: „activități de editare a jocurilor pe calculator”, „activități ale bibliotecilor și arhivelor”, respectiv „activități ale agențiilor de știri”. Cele mai puțin profitabile activități în topul care reflectă raportul dintre pierdere/cifra de afaceri sunt pentru județul Timiș „activitățile de interpretare artistică” și „învățământul în domeniul cultural” (locurile 17 și 18 în top 20 național).
- Timișul se află în top 10 județe în ceea ce privește *activitatea de producție cinematografică*, video și de programe de televiziune, remarcându-se prin eficiența celor doar 24 de firme cu acest profil, care cu doar 39 de angajați au reușit ca în 2009 să atingă o cifră de afaceri de 2.166.389 de lei.

Autorii studiului consideră Timișul drept „cel mai bun gamer”, acesta fiind domeniul în care județul excelează pe plan național.

Audiovizual și cinematografie

În Timișoara sunt 7 săli de cinematograf funcționale, înregistrate în Registrul cinematografiei, toate în administrarea SC Cinema City România SRL și localizate în incinta Iulius Mall Timișoara. Sălile au un număr de 951 de locuri și 7 ecrane, toate sălile sunt dotate cu aparatură de sunet Dolby Digital și permit proiecția video. Doar 3 săli permit proiecția pe peliculă cinematografică. Dintre sălile disponibile, 2 au o capacitate de 42 de locuri, 3 săli o capacitate de 112 locuri, o sală are capacitate de 317 locuri și o altă sală are capacitatea de 215 locuri. Datele Institutului Național de Statistic iau în calcul și locurile din cinematografele (în prezent nefuncționale) Studio și Capitol, astfel

Încât în 2012 în județul Timiș apar 1.551 de locuri în cinematografe. O comparație relevantă cu județul Arad arată că în acest județ, în același an (2012) se înregistrau 4.042 de locuri, în condițiile în care populația era (aproximativ) de 159.000 în Arad și de 319.000 în Timișoara. Chiar și în statisticile INS, situația arată că în Timiș există 1 loc în cinematografe la 205 de oameni, în timp ce în județul Arad situația este de 1 loc la 39 de oameni. Lărgind reperele pentru comparație, Bucureștiul se prezintă cu un raport de 1 loc la 90 de oameni, iar Clujul are un raport de 1 loc la 66 de locuitori.

Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012
Numar	Numar	Numar	Numar
1876	1876	1879	1551

Locurile în cinematografele din județul Timiș (INS, date 2014)

Referitor la calitatea și specificul filmelor difuzate⁴⁶, cinematografele de tip multiplex din mall-uri selectează filmele care ajung la public după criterii comerciale. În competiția cu blockbuster-ele de Hollywood, filmele europene, cele produse local și/sau cele de artă nu au nicio șansă. De aceea, în orașele din Europa cu reală vocație culturală, comunitățile locale susțin funcționarea unor săli de cinema de tip *art-house*. Acestea se conectează în rețele de art-house cinema (un exemplu ar fi CICA E - rețeaua europeană de cinematografe de artă și de cimateci), formează circuite de distribuție independente cum ar fi Europa Cinemas (strâns corelate cu festivalurile de film pentru a da acces cinefililor la cele mai noi producții) și beneficiază de fonduri dedicate ale Uniunii Europene pentru distribuția de conținut audiovizual (prin programul MEDIA, înglobat recent în programul Europa Creativă).

⁴⁶ Mulțumiri domnului Dan Rațiu pentru contribuția la identificarea practicilor și oportunităților europene pentru domeniul audio-vizualului și cinematografiei.

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Sălile de cinema din Timișoara nu au mai fost întreținute corespunzător de către RADEF RomâniaFilm. Majoritatea au fost înstrăinate, au rămas cu destinația inițială doar cinema Timiș și Studio (situație incertă). Ambele săli sunt echipate cu tehnologie de proiecție și de sonorizare din anii '60, fără piese de schimb și consumabile. Din aceste motive, din lipsa infrastructurii, la Timișoara consumul de audiovizual de calitate (inclusiv prin participare la evenimente cum ar fi festivalurile sau transmisiile live) nu este posibilă. Publicul de cinema s-a redus semnificativ și nu se poate dezvolta o comunitate de cinefili.

Campaniile de advocacy și inițiativele care încearcă să dezvolte apetitul pentru cinematografia necomercială nu lipsesc din peisajul timișorean. Asociația Marele Ecran dezvoltă un blog de cultură cinematografică și diverse proiecte de promovare a producției de cinema locale, regionale și internaționale. Asociația Pelicula Culturală își propune promovarea filmului european și a spațiului multicultural timișorean. Institutul Francez organizează din 1999 TRES COURTS - Festivalul Filmelor de foarte scurt metraj și începând cu 2012 Festivalul Filmului de Umor. Asociația Macondo din București a organizat în 2013 prima ediție a proiectului cinemaedu și la Timișoara, Caravana TIFF ajunge anual și la Timișoara, la fel și Caravana Metropolis. Alte inițiative locale meritorii de promovare a filmului sunt Festivalul de film Cinecultura (organizat pentru prima dată în 2010), inițiat de lectori străini de la Universitatea de Vest din Timișoara și de la Universitatea Politehnică Timișoara și Festivalul Internațional de film Timishort, inițiat tot în 2010 de către Asociația Română a Filmului Independent. Însă aceste inițiative laudabile se desfășoară în prezent în spații cu altă destinație, în condiții tehnice care sunt doar parțial optime pentru o vizionare corespunzătoare, cum sunt Aula Magna „Ioan Curea” a Universității de Vest din Timișoara, Grădina Capitol și sala fostului cinema Capitol, curtea Casei Artelor din cadrul Direcției Județene pentru Cultură, curtea Observatorului Astronomic Timișoara, spațiul verde din cadrul Muzeului Satului Bănățean (în cadrul Festivalului Plai). Primul pas pentru ca în Timișoara să se dezvolte industria de audiovizual este amenajarea unor săli care să repecte standardele pentru proiecții publice.

33 de firme din Timișoara sunt înregistrate în registrul cinematografiei, desfășurând activități diverse, de producție cinematografică și video, postproducție cinematografică și video, activități de distribuție a filmelor cinematografice și video, proiecții cu public, multiplicare de filme, închiriere de filme, comercializarea cu amănuntul, impresariere și recrutare pentru filme, comercializarea produselor de peliculă și substanțe de procesare peliculă.

„Nuntă în Basarabia”, o comedie romantică, coproducție cinematografică româno-moldo-luxemburgheză, în regia lui Nap Toader, coprodusă și distribuită de compania timișoreană SC MEDIANA COMMUNICATION SRL, a reușit să atragă interesul publicului și pe cel al criticii, obținând mai multe nominalizări și premii internaționale începând din 2010, fiind selectată de Centrul Național al Cinematografiei și Ministerul de Externe să reprezinte România în Festivalul Filmului European, eveniment itinerant de anvergură globală, cu proiecții din Malaezia și până în Algeria. Colaborările internaționale, exemplificate și prin coproducția „Nuntă în Basarabia”, sunt din păcate destul de rare în peisajul audiovizual timișorean. Compania LEZARD FILMS a produs în 2011 drama psihologică româno-italiană "La Soluzione Migliore/ E mai bine așa" filmată majoritar în Timișoara. Compania SUBCULTURA a produs numeroase filme documentare ("Născuți la comandă- Decreștii", "Tarzan", "Bela Lugosi" etc.) co-finanțate și difuzate de cele mai importante televiziuni din Europa și America de Nord. În domeniul televiziunii, TVR Timișoara este un membru deosebit de activ al CIRCOM Regional, Organizația Europeană a Televiziunilor Regionale. TVR Timișoara a organizat conferința anuală CIRCOM 2011 și participă la proiectul Citizenship.Circom.eu, finanțat de Parlamentul European, o coproducție cu televiziunile publice din Belgia, Franța, Italia, Croația, Slovenia, Polonia și Bulgaria, al cărui rezultat este emisiunea de reportaj "Europa 360"- difuzată de TVR2 și TVR HD, un format TV unic în România. O altă coproducție, un magazin cultural world music, este în pregătire împreună cu stații TV din Irlanda, Spania, Norvegia (alte țări urmează să confirme participarea) și va fi o oportunitate de promovare

la nivel european a evenimentelor și actorilor culturali din Timișoara (de exemplu Festivalurile PLAI și JAZZtm sau chiar Festivalul Inimilor, dar și trupe/formații locale). Aceste demersuri mai recente se adaugă la un palmares amplu de participări la festivaluri internaționale de televiziune și la colaborările extinse cu televiziunile din euro-regiune, mai ales cele din Novi Sad, Vrset și Szeged, inclusiv prin schimburi sistematice de programe. Nu în ultimul rând, este de consemnat faptul că de 20 de ani, de când există ca televiziune publică regională, TVR Timișoara produce și difuzează programe în 8 limbi ale minorităților, ceea ce constituie un reper pentru interculturalitatea Timișoarei și a Banatului. În peisajul audiovizual din Europa singurul exemplu similar care mai există este TV Novi Sad.

Alături de amenajarea de cinematografe care să permită proiecții de filme românești, europene și internaționale selectate pe alte considerente decât cele pur comerciale, pentru a contrabalansa oferta multiplexurilor din mall-ul timișorean, activitățile de producție, postproducție și distribuție au nevoie să fie sprijinite prin fonduri regionale dedicate. Colaborările internaționale merită încurajate, dinamica producției de audiovizual internațional având la bază cofinanțarea, identificarea de resurse financiare diverse și echipe multiculturale.

Formarea profesională și sprijin pentru incubarea ideilor de afaceri în domeniul ICC

Producția creativă locală se concentrează în primul rând pe zona de IT, software, gaming, design de produs, interior și publicitar, artă urbană și arhitectură, fashion/modă. Timișoara se înscrie în linia orașelor cu un puternic potențial uman în zona creativă, cu o masă critică de creatori în creștere, adaptabilă, informată, care își orientează eforturile lucrative în primul rând către a deservi o piață internațională. Din păcate, există percepția în rândul operatorilor economici de profil că Timișoara se confruntă cu o migrație importantă a persoanelor specializate în zona IT, în primul rând către alte orașe din România, dar și către alte țări. Mediul investițional și de stimulare a producției creative are nevoie să fie mai atractiv, pentru ca antreprenorii din zona ICC să rămână și

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

să dezvolte afaceri din Timișoara. Orașul riscă să piardă o forță creativă importantă, care reprezintă un potențial pentru dezvoltarea orașului. Pentru a se contracara o astfel de amenințare, se impune pentru Timișoara, prin strategia culturală locală, realizarea unei coaliții urbane de creștere alcătuită din administrația locală, camera de comerț, mediul local de afaceri, ONG-uri, instituții publice de cultură și educație, antreprenori locali, studiouri de creație sau de producție creative.

Există o așezare importantă de artiști și arhitecți, IT-iști și designeri care încearcă, în marea lor majoritate, să supraviețuiască din punct de vedere antreprenorial. Investițiile cele mai consistente în știința managementului, al leadership-ului și al evaluărilor pieței se realizează în primul rând în industria IT-ului, a softurilor, a gaming-ului și a designului de produs sau interior.

Se fac cursuri de antreprenariat în IT organizate și susținute, în funcție de solicitări, de către Institutul multimedia româno-elvețian. Un actor important, care promite să contribuie pe termen lung la dezvoltarea sectorului creativ este StartUp Hub, realizat cu sprijinul City Business Centre. Aici au loc întâlniri de tip *networking* și de transfer de know-how, competiții creative pe zona de software.

O pepinieră importantă de resurse creative este oferită de către de Facultatea de Arte și Design, din cadrul Universității de Vest Timișoara, care organizează studii universitare de licență și masterat cu specializările fotografie-videoprosesare computerizată a imaginii, design textil, arte decorative, design, modă-design vestimentar. Universitatea Politehnică din Timișoara are din 1994 o televiziune proprie, Teleuniversitatea TV Timișoara, care emite în weekend și luni între 16:00 și 18:00, în județele Timiș și Caraș-Severin, pe frecvența TeleEuropa Nova. Echipa TeleU realizează emisiuni care reflectă viața universitară timișoreană, iar studioul beneficiază de dotarea corespunzătoare unei activități profesionale în domeniul TV.

O tendință care merită atenția este cea de asociere între actori creativi sau culturali pentru dezvoltarea unor afaceri, asocieri în primul rând între arhitecți pentru crearea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

unor studiouri de arhitectură în spații industriale refuncționalizate. Astfel de inițiative se bazează pe investiții importante și sunt sensibile la fluctuațiile de pe piață, în primul rând în prima etapă a activității lor, și au nevoie de facilități fiscale (de tip *seed-funds* pentru start-up-uri sau facilități pentru închirierea de spații de lucru). Un fond de investiție pentru start-up în afaceri, însoțit de un program de mentorat pentru primul an de funcționare, va trebui dezvoltat chiar de Primăria Timișoara ca o prioritate în sfera politicilor investiționale în sectorul ICC pentru eficientizarea economică a acestor tipuri de industrii. O astfel de abordare strategică ar încuraja apariția acceleratoarelor de afaceri sau a spațiilor de incubare a soluțiilor de business creativ.

Apariția acceleratoarelor de afaceri va fi motivată de aceste fonduri pentru start-up și de coalițiile urbane susmenționate care credibilizează piața și dau garanții certe de dezvoltare.

Încurajarea pieței de ICC prin achiziții publice competitive și estetizarea orașului prin intervenții creative

Companiile private nu solicită finanțare din fondurile publice sau private deoarece sunt pe propriile lor picioare și își dezvoltă și întrețin propriile scheme de clienți. Artiștii, freelancerii, grupurile de creație, micile studiouri de creație nu reușesc să acceseze aceste oportunități de finanțare din lipsă de expertiză. În același timp, proiectele din zona ICC sunt mult mai costisitoare decât proiectele culturale clasice, iar susținerea lor financiară privește mai degrabă fondurile de investiție, asocierea cu investitori din mediul privat, proiectele de dezvoltare finanțate de Fondurile Structurale. Proiectele culturale susținute din fondurile publice locale existente, de genul Agendei culturale locale, pot fi accesate mai degrabă pentru evenimente și intervenții specifice ICC și mai puțin pentru dezvoltarea unei afaceri creative.

Dincolo de cererea de bunuri și servicii creative de către operatori privați locali, regionali și din alte țări, operatorii economici din zona ICC se pot dezvolta în condițiile în care autoritățile publice locale și județene fac comenzi publice bazate pe competiție, a căror selecție este realizată de către profesioniști. Astfel de comenzi privesc atât amenajări

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

peisagistice, cât și realizarea de mobilier urban și furnizarea unor servicii creative necesare orașului. Este nevoie ca Primăria Timișoara să valorifice creativ spațiului public prin apelul la proiecte deschise care să mobilizeze întreaga comunitate de arhitecți din oraș, designeri și artiști, care ar contribui la crearea imaginii de oraș cultural. Spațiile de *lounge* urban, cele neconvenționale, sunt cele mai deschise pentru experiment și inovare artistică și culturală, iar artiștii se manifestă în sensul estetizării orașului.

Spații de lucru pentru incubatoare de afaceri, hub-uri creative

Actorii din zona ICC sunt foarte interesați pentru o așezare și o administrare a unor spații industriale dezafectate, care ar putea deveni locuri pentru activități creative, realizate pentru profit, dar și în interes public. Unii dintre aceștia încearcă să organizeze o serie de evenimente de tip intervenție culturală în aceste spații pentru a le dinamiza și pentru a demonstra potențialul lor în eventualitatea convertirii spre o zonă de refuncționalizare creativ-culturală (ex. URBAL - Arhitectură și Intervenție: artiști din București au adus în atenție Festivalul CUCA, organizat de Centrul Cultural Cârțișoara și Fundația DALA, și cu 3 instalații audio-vizuale au reactivat pentru o seară o hală ce amintește de un episod al istoriei industriale a Timișoarei: fosta Fabrică de cutii metalice „Frații Merchel”). Astfel de spații industriale sau abandonate pot fi refuncționalizate cultural dacă actorii culturali și creativi ar beneficia de o mai mare flexibilitate din partea proprietarilor în negocierea prețurilor de închiriere sau a beneficiilor din urma concesiunii/dării în administrare. De asemenea, investiții publice deja realizate, cum este centrul „Incuboxx”, realizat de Primăria Timișoara cu fonduri europene, reprezintă o oportunitate pentru sectorul creativ. Această clădire va găzdui antreprenori ce activează în domeniul IT&C la început de drum sau întreprinderi în curs de consolidare și este dotată cu spații de birouri și echipamente IT.

În ceea ce privește investiția în creativitate, este util de preluat modele de succes ale altor orașe în relația cu producția culturală și creativă (cartiere creative, areale refuncționalizate unde se întâmplă permanent lucruri și se atrage un public consumator de altfel de evenimente culturale, interesante, inedite, care ar putea declanșa o

dezvoltare economică serioasă, o creștere a atractivității turistice și economice generate de o ofertă culturală permanentă). Pentru Timișoara, s-a încercat fundamentarea unei inițiative de înființare a unui oraș deschis al artelor, de către scriitorul Petru Ilieșu. Conceptul oferă un suport ideatic, un program și o viziune asupra perspectivei orașului de revitalizare urbană și integrare în rețeaua europeană de artă ca sistem de referință. Orașul artelor ar putea puncta spațial o serie de „camere urbane” tematice, unde să se întâmple tot felul de evenimente artistice, să se incubeze proiecte de colaborare între actori culturali, să se dezbată public și să se inoveze din punct de vedere artistic.

Viziunea de dezvoltare:

- Dezvoltarea unor politici de investiție în resursele creative locale (subvenții și facilități fiscale sau sociale, fonduri de finanțare) și în demararea unor afaceri profitabile aflate în stadiul de proiect pentru curțarea clasei creative a Municipiului Timișoara și pentru motivarea producției de calitate specifice industriilor culturale și creative;
- Crearea de clustere economice competitive rezultate din alianțele urbane dintre autoritățile administrative locale, camera de comerț, IMM-urile, întreprinzătorii, ONG-urile care prestează activități de producție creativă complementare - prin eforturile lor din interiorul unor proiecte comune și transfer de know-how rezultă contribuția economică a culturii în Timișoara;
- Materializarea conceptului de Art City prin identificarea unui decupaj urban în interiorul orașului, constituit din spații industriale dezafectate sau obiective cu valoare de patrimoniu, ușor de refuncționalizat, și care pot determina așezarea unei mase critice de creatori, regenerarea arealului prin artă și dezvoltarea economică prin cultură.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Potențial creativ și de afaceri pentru ICC locale foarte mare;
- Nucleu de expertiză în producție și postproducție în domeniul audiovizualului;
- Organizații și inițiative de film inovatoare, în ciuda condițiilor precare pentru experiența cinematografică necomercială în Timișoara;
- Interes mare și o bună disponibilitate pentru demararea unor afaceri în zona ICC;
- Dezvoltarea constantă a unor proiecte, festivaluri și intervenții specifice care sprijină creativitatea în artă, industria muzicii, design, arhitectură;
- Ofertă universitară ce poate asigura creșterea și cultivarea potențialului creativ local și regional;
- Dezvoltarea unei piețe emergente a ICC care are o dinamică pozitivă ce trebuie întreținută;
- Industria IT și a noilor media dominante cu o puternică clientelă și piață externe și cu vizibilitate internațională;
- Existența unor spații/locuri de tip *hub* pentru incubare de idei, prezentarea de soluții și întâlniri pe zona de IT și multimedia;
- Imagine încă nealterată a Municipiului Timișoara ca oraș cultural care poate ajuta dezvoltarea de proiecte ce stimulează exprimarea creativă, dezvoltarea antreprenoriatului cultural și piața de consum cultural;
- Interes crescut pentru încurajarea comunicării între actori culturali, creatori locali, artiști din diferite segmente specifice ICC, pentru descoperirea de talente din zona creativității.

Puncte slabe

- Neadaptarea suficientă a ofertei universitare la nevoile și cerințele pieții creative locale;
- O slabă expertiză a resurselor umane active în ICC locale, mai ales pe componenta de dezvoltare și de afaceri;
- Lipsa de cinematografe funcționale (altele decât cele Cinema City din incinta Iulius Mall Timișoara);

- Insuficiente incubatoare de afaceri pentru încurajarea proiectelor de start-up care acoperă toate industriile creative dominante, cu excepția IT-ului;
- Slaba expertiză pentru conceperea și demararea unui plan de afaceri în ICC și lipsa unor programe substanțiale de pregătire în antreprenoriat cultural, mentorat și coaching, negociere contractuală și de afaceri;
- Performanțe destul de scăzute în accesarea programelor de finanțare naționale și europene, a schemelor de granturi mai mari, care să ajute la dezvoltarea afacerilor culturale și creative;
- O relaționare deficitară și neperformantă între reprezentanții diferitelor industrii creative locale, care determină o necunoaștere a calităților și a portofoliilor celor activi în aceste sectoare, cu excepția hub-urilor din zona de IT și design de produs;
- Dimensiune a consumatorului și a clientelei de industrii creative necunoscută pentru Timișoara.

Oportunități

- Existența unor oportunități de finanțare la nivel european și a unor priorități legate de antreprenoriatul cultural;
- Dezvoltarea unui curent/a unei tendințe foarte puternice de încurajare a ICC în societățile europene avansate care pot influența mediul românesc în viitorii ani, de la politici culturale care să promoveze potențialul ICC până la dezvoltarea unor fonduri de investiție și a unor proiecte de start-up;
- Existența unor spații industriale dezafectate suficiente ce pot fi refuncționalizate și transformate în insule de antreprenoriat cultural sau în aglomerări de studiouri pentru creație/cartiere creative sau acceleratoare pentru afaceri în zona ICC;
- Cinematografele aflate în litigiu între Primăria Timișoara și RomâniaFilm;
- Rețelele europene pentru susținerea cinematografiei, la care poate participa și Timișoara.

Amenințări

- Omiterea ICC din liniile prioritare de investiție și din cadrul argumentativ fundamentat de analize socio-economice necesare pentru noul cadru de finanțare 2014-2020 din Acordul de Parteneriat dintre România și UE;
- Incertitudini privind mediul de afaceri ICC în Timișoara: falimentul unor companii sau studiouri de creație sau retragerea acestora din anumite areale cu potențial creativ (ex. spații industriale refuncționalizate);
- Lipsa unor politici de bună guvernare care să includă facilități fiscale și stimulente pentru dezvoltarea afacerilor locale din sectorul ICC;
- Mediul imobiliar și ofertele imobiliare care nu permit stimularea ocupării spațiilor pentru activități creative și de inovare;
- Legislație precară privind parteneriatul public-privat care ar permite stimularea și încurajarea producției culturale și creative;
- Exemple de bună practică destul de inconsistente la nivel național care să motiveze și să stimuleze politicile de bună guvernare locală privind valoarea economică și creativă a acestor tipuri de industrii.

MUZEE

Găzduite de palate și de clădiri impozante și cu mare valoare patrimonială, ele însele repere identitare urbane, muzeele timișorene, unele clasice, altele vii, au tot ce le trebuie pentru a transforma fiecare vizită într-o experiență memorabilă de învățare și de delectare.

Există și argumente. Când în oraș „vin” Albrecht Durer, Francisco Goya, Ingo Glass, Ion Țuculescu sau Horia Creangă, când tramvaiul de epocă încă mai circulă prin oraș luând în derâdere timpul și nivelele lui istorice, când toate păsările țării, știute și neștiute, unele dispărute în poveste, se adună în colecție undeva în Piața Huniade, când poți înțelege de la sursă cum libertatea noastră s-a „reinventat” pe străzile orașului acestuia, atunci cu siguranță găsim aici, în Timișoara, muzeele de care am avea nevoie pentru a le vizita mai mult decât o dată pe lună.

Publicul de aici este critic pentru că a văzut multe și este sofisticat pentru că, în mare, este bine informat. Apropierea publicului local de muzeu încă nu este organică (44,5% dintre timișoreni nu merg niciodată să viziteze o expoziție, conform studiului realizat de către Alpha Research în octombrie-noiembrie 2013), dar aceasta nu înseamnă că își sancționează muzeele pentru ce pot oferi, ci pentru că nu este antrenat suficient, pentru că nu i se cere opinia, pentru că este nevoie de teme incitante pentru expoziții sau pentru că învățarea are forme și stiluri diferite (studiile de vizitatori sunt obligatorii pentru fiecare muzeu cu scopul de a identifica stilurile dominante de învățare ale publicului specific). Aici, muzeele timișorene trebuie să-și investească pe viitor resursele pentru a deveni cu adevărat partenere valide în relația cu comunitatea și nu numai cu ea.

O problemă reală a sectorului muzeal timișorean, care va trebui rezolvată într-o ecuație strategică de dezvoltare pe următorii 10 ani, nu este lipsa de cunoaștere a tendințelor contemporane la nivelul domeniilor pe care le reprezintă, nici încercarea de adaptare la

acestea, ci cunoașterea metodelor care trebuie activate pentru a crește audiența publicului, pentru a eficientiza cultural și economic instituțiile și organizațiile de cultură, pentru a dezvolta strategii antreprenoriale sustenabile și mature ce înseamnă implicit știința atragerii de venituri suplimentare.

Investiția în achiziția de cunoaștere și de metode de lucru este prioritară (profesionalizarea resurselor umane prin mobilitate, vizite de studiu și pregătire intensivă orientată către practică). Cum transformi cu adevărat un muzeu într-o experiență de vizitare memorabilă? Cum poți schimba atmosfera de lucru și de interacțiune socială în interiorul muzeului? Cum construiești dimensiunea participativă într-un muzeu și cât curaj ai să „riști” pentru a dezvolta expoziții împreună cu și nu pentru public (muzeul ablativ)? *Toate aceste întrebări au răspuns în soluții, metode de lucru și exemple de bună practică împărtășite prin procese permanente de învățare, de pregătire profesională și de mobilitate.*

Muzeelor timișorene, atunci când au o colecție bogată și valoroasă, ar trebui să le fie suficient pentru a-și crește progresiv numărul de vizitatori (unele muzee au reușit să facă acest lucru în ultimii trei ani - *evoluția vizitării Muzeului de Artă Timișoara: 13.954 (2011), 14.263 (2012), 20.776 (2013), conform răspunsului la chestionarul aplicat pe perioada de dezvoltare a Strategiei Culturale a Municipiului Timișoara 2014-2024*). Condiția ar fi să știe cum să-și marketeze elementele iconice din colecție, cum să construiască campanii cu mesaj și imagini puternice și inteligente. În schimb, atunci când muzeele locale nu dispun de colecții unice, cu valoare universală, ele ar trebui să își construiască strategiile, pe care toți managerii declară că le au, pornind mai degrabă de la întrebarea: Ce preferi? Un muzeu plin de artefacte, dar cu puțini vizitatori sau un muzeu cu puține artefacte sau/și de o valoare mai scăzută, dar plin de vizitatori? În această situație, muzeele din Timișoara trebuie să își orienteze strategia către rigorile *managementului calității totale* care cere ca un muzeu să ofere toate serviciile posibile pentru ca vizitatorul să investească timp și disponibilitate de descoperire a unor lucruri noi: colțuri de interacțiune și experiment, posibilitatea învățării prin simțuri, mai ales

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

prin atingere, relaxare, acces facil pentru orice fel de persoane, intervenții surprinzătoare și experimentale în spații neconvenționale (în centre comerciale și parcuri - 35,5-36% dintre timișoreni consideră ca un lucru potrivit o astfel de situație), programe educative în care investiția în dezvoltarea copilului să fie una pozitivă (49% din populația orașului consideră că educația culturală este importantă în mare și în foarte mare măsură în dezvoltarea copilului).

Pentru muzeele timișorene, important este să se orienteze pe termen lung către acțiuni care să aducă cât mai mulți vizitatori prin metode inovative, inteligente, și prin ceea ce oferă, iar odată ajunși acolo, aceștia să nu regrete timpul investit, să îl poată petrece într-un mod educativ, relaxant, într-un mediu de învățare prietenos și aventurier.

Pentru a fi atractive, muzeele timișorene trebuie să își rezolve și problemele de ordin tehnic, de infrastructură culturală, logistică, spații de depozitare, spații de expunere, anveloparea nouă a clădirilor sau reabilitarea și refuncționalizarea mult mai eficientă a lor. Recent, multe dintre muzeele din oraș au intrat într-un proces amplu de amenajare a expunerii de bază (Muzeul Banatului) sau de restaurare a clădirilor (Muzeul Banatului, Muzeul de Artă Timișoara) ori sunt în proces de avizare (Muzeul Revoluției de la 1989). Există și situații critice precum stoparea finalizării unor lucrări restante de reabilitare a unuia dintre corpurile Palatului Baroc al Muzeului de Artă, din cauza unui litigiu în justiție dintre ordonatorul de credite și executantul lucrărilor. Muzeele din Timișoara au probleme cu privire la diversificarea serviciilor de tip *audio-guide* (inexistente în oraș, dar deja perimate ca instrument de informare în muzeele europene), de intervenție și de calibrare a tehnologicului, a aplicațiilor și suporturilor multimedia în raport cu obiectul, de relaxare - cafeteria (niciun muzeu din oraș nu dispune de așa ceva), spații de joc și de creație, de achiziții a unor obiecte de tip suvenir sau de eficientizare a programelor educative și a canalelor de informare (20% dintre timișoreni preferă informarea de pe Internet sau de pe platformele media de socializare).

În lume, mai ales în relație cu marile orașe, muzeele sunt cele care determină decisiv turismul și opțiunea pentru un anumit traseu de călătorie din partea turiștilor. Orașele se diferențiază valoric datorită muzeelor lor, fie că vorbim despre Paris, Londra, Berlin, Roma, Barcelona sau Florența. Ce pot face muzeele timișorene este să ajute orașul să devină un hub cultural și o interfață a țării cu Europa Centrală și de Vest, prin faptul că inovează și experimentează permanent pentru a veni în întâmpinarea consumatorilor culturali, pentru a crea și premise de dezvoltare și de sustenabilitate economică și turistică (aceasta este și viziunea de dezvoltare *Orizont 2020* pentru această parte a țării). Muzeelor din Timișoara le va fi mult mai ușor să atingă această țintă strategică în contextul în care infrastructura și colecțiile deținute se află peste media națională.

Muzeologia românească nu este încă adaptată valoric la noile tendințe ale secolului XXI, așa încât muzeele din Timișoara, cu o strategie culturală care o vizează într-o măsură consistentă, poate specula un eventual avantaj competitiv ce ar putea ajuta comunitatea muzeală să devină un pol generator de soluții de inovație în sector, de bune practici în conceptualizarea unor expoziții și în eficientizarea relației cu publicul, care să schimbe decisiv opțiunile de vizitare pentru toate categoriile de turiști și să determine relaționarea de tip *networking* cu muzee și rețele profesionale internaționale în vederea mobilității colecțiilor și a profesioniștilor din domeniu.

Oferta muzeală locală este una care acoperă toate domeniile de activitate ale unui muzeu, tipurile de muzee și specificul acestora au potențial de creștere foarte mare în raport cu marea majoritate a orașelor din România, oferind argumente certe de dezvoltare comunitară prin cultură. O simplă scanare a acestui sector ne oferă o idee clară a realității muzeale timișorene, a situației din prezent:

Muzeul de Artă Timișoara, găzduit de Palatul Baroc, o clădire iconică a orașului, aflată în centrul vechi, dispune de o colecție valoroasă de artă românească și europeană (lucrări de artă italiană din secolele XV-XVII ale școlilor venețiene, florentine și romane, o colecție de grafică de o mare valoare și importanță la nivel european). Muzeul se află pe

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

un trend ascendent la nivelul tendinței de vizitare și de consolidare a unui public captiv - numărul de vizitatori a crescut cu aprox. 7.000 între 2011 și 2013. Dintre expozițiile individuale mai importante organizate în ultimul timp rețin atenția: Margareta Sterian, Aurel Vlad, Nicolae Tonitza, Ingo Glass, Ștefan Bertalan, Ion Țuculescu, Horia Creangă, Francisco Goya, Albrecht Dürer, Hans Mattis Teutsch. Este singurul muzeu timișorean membru al Rețelei Naționale a Muzeelor din România, cu bune relații întreținute mai ales cu Euro Art Luxembourg, Bienala de Artă de la Veneția și Liberty Art Centre Budapesta. Marea majoritate a clădirii a fost restaurată și acum dispune de 3 spații destinate expozițiilor temporare și 6 spații destinate expozițiilor permanente. Numărul de expoziții a scăzut dramatic la Muzeul de Artă în anul 2013 față de 2012, de la 21 la 11, dar acest lucru nu înseamnă scăderea calității lor, în muzeologia modernă fiind recomandată organizarea a cât mai puține expoziții temporare pe an pentru a se oferi suficient timp pentru planificarea expozițională, aranjamentele logistice, negocierea temei și crearea de conținut pentru creșterea calității acestora.

Muzeul Banatului Timișoara are ca domeniu de activitate istoria și arheologia, alese de publicul timișorean când vine vorba despre tipurile de muzee preferate. Muzeul deține patru secții mari: de istorie, de arheologie, de științele naturii și laboratorul zonal de restaurare și conservare, un element unic în peisajul muzeal național, dar care își pierde eficiența serviciilor din cauza lipsei dramatice de personal specializat în tehnici de restaurare și de conservare a obiectelor de muzeu, a gradului scăzut de profesionalizare a resursei umane specializate și a legislației actuale care nu permite angajarea în instituțiile publice de cultură decât în condiții foarte restrictive (*date furnizate în cadrul focus-grupului organizat pentru procesul de structurare a strategiei culturale a Municipiului Timișoara 2014-2024*). Secția de științe ale naturii a muzeului deține cea mai mare și mai completă colecție de păsări autohtone din România și cea mai mare colecție de fluturi de zi. Muzeul se află momentan într-un amplu proces de restaurare și de modernizare a expunerii permanente, expozițiile temporare fiind organizate exclusiv în Bastionul Theresia. Expoziția de bază prezintă materiale arheologice referitoare la perioadele neolitică, daco-romană și medievală timpurie.

Muzeul Satului Bănățean este conceput ca un sat tradițional bănățean, pe modelul muzeului viu, fiind o rezervație de arhitectură etnografică în aer liber aflată în Pădurea Verde care cuprinde gospodării țărănești aparținând diverselor etnii din Banat, clădiri cu funcție socială ale satului tradițional (primărie, școală, biserică), instalații tehnice și ateliere. Muzeul a preluat o bogată colecție de etnografie și de artă populară (12.000 de obiecte) care a aparținut Muzeului Banatului și a cărei expoziție permanentă de la Bastion a fost închisă în 2007. O expoziție permanentă va fi deschisă în viitor într-o clădire special construită (un pavilion de expunere modern) în incinta muzeului în aer liber. Muzeul are o bună interacțiune cu alte medii culturale fiind o gazdă tradițională a celebrului festival de muzică, artă și multiculturalitate *Plai*, unul dintre cele mai apreciate de către amatorii de evenimente „cool” și de delectare urbană din Timișoara, care adună artiști bine cotați pe piața muzicală de gen din lume. Printre cele mai importante proiecte ale muzeului din ultimul timp se remarcă *Festivalul Etniilor* și *Muzeul Viu al Satului Bănățean, Csongrad - Timiș, Tradiție și Multiculturalitate*, care presupune expunerea condițiilor de viață ale satului bănățean din secolul al XIX-lea, prin construirea unor case tradiționale, replici ale unor gospodării autentice aparținând diferitelor etnii din regiune.

Colecția muzeală a Mitropoliei Ortodoxe a Banatului din Timișoara are peste 4.000 de obiecte de patrimoniu mobil. Aici poate fi vizitat și un lapidariu având cruci de morminte din piatră. În clădirea sediului Arhiepiscopiei din Bd. C.D. Loga nr. 7 se află depozitele de artă religioasă: icoane pe lemn și sticlă din secolele XVI-XIX, cărți, manuscrise și obiecte vechi bisericești. Este tipul de muzeu clasic, de vizitare pasivă, dat de specificul său ecleziastic.

Muzeul Emil Kindlein este un muzeu atipic și foarte original ca abordare tematică, mereu schimbătoare, dar centrată în jurul ideii de timp, fără sediu stabil, fiind itinerat ocazional chiar și în centre comerciale (mall), unde s-a bucurat de un mare succes prin ineditul său și al temei propuse. Muzeul prezintă istoria meșteșugurilor de ceasornicar și

bijutier de la începutul anilor '30, prin intermediul obiectelor care au aparținut bunicului proprietarului, Petru Kindlein. Acesta a recreat atelierul și prăvălia și are o secțiune unde sunt prezentate documente, fotografii de epocă și obiecte personale. Muzeul prezintă o colecție de peste 2.000 de ceasuri, miniaturi pe lemn ale artistului Attila Bajko și elemente multimedia. Colecția dispune și de alte elemente de viață privată sau publică extrem de interesante și de inspirante în jurul cărora se pot croi mai multe istorii subiective ce pot reconfigura Timișoara anilor trecuți, destinele umane și profesionale ale unor personaje marcante sau neînsemnate ale urbei. Proprietarul actual este un spirit viu, o adevărată resursă culturală, fiind promotorul unui concept inedit de *Ambulanță Culturală*, care își propune să resusciteze viața artistică și creativitatea locală.

Muzeul de Transport Public „Corneliu Miklosi” se află într-o clădire care a fost o hală de reparații din 1935. Colecția muzeală cuprinde mai multe tipuri de vagoane (de la cele cu tracțiune cabalină la cele de tip Electroputere), tramvaie, troleibuze, autobuze dar și diferite utilaje tehnice sau manuale. Piesa de rezistență este un tramvai de epocă, funcțional, care se deplasează cu unele ocazii speciale prin oraș, fiind totodată gazda unor intervenții artistice, a unor performance-uri sau a unor expoziții itinerante mobile. Această piesă inedită are un mare potențial de a deveni element de forță pentru orice strategie de branding al orașului, mai ales din perspectiva candidaturii sale la titlul de Capitală Europeană a Culturii 2021.

Sala de tradiții militare se află în clădirea garnizoanei Timișoara datată din 1754 și este amplasată în Piața Libertății. Această piață deținea rolul de centru militar al Cetății unde se aflau unitățile de comandă ale trupelor de apărare. Muzeul este o istorie pe orizontală a costumelor de luptă și de paradă militară, a armelor utilizate în marile războaie, fiind unul dintre cele mai frecventate muzee de către copii.

Colecția muzeală a Episcopiei Ortodoxe Sârbe este adăpostită în Palatul Episcopal, construit între 1745 și 1748, pe timpul lui Gheorghe Popovici, episcop de Timișoara, pe locul vechiului palat. Inițial clădirea a fost modestă, cu un etaj, dar în 1906 s-a extins pe

încă două străzi și a primit aspectul actual, cu influențe baroce. Colecția de obiecte de cult cuprinde icoane pe lemn și pânză de la biserici și mănăstiri ortodoxe sârbe, portrete de episcopi ortodocși sârbi, cărți vechi și argintărie, prezentate cronologic, în șase săli de expoziție.

Muzeul Episcopiei Romano-Catolice Timișoara se află în cadrul Palatului episcopal (construit la jumătatea secolului al XVIII-lea) care a fost reședința episcopului romano-catolic. Colecția conține documente, hărți, piese de artă decorativă cu caracter religios. Colecția s-a dezvoltat ca o necesitate de salvare, centralizare, valorificare și restaurare a obiectelor bisericești și istorice din bisericile romano-catolice din Dioceza de Timișoara care au rămas fără credincioși sau care nu erau în siguranță. Colecția cuprinde picturi, sculpturi, diverse obiecte bisericești din lemn și textile, documente, obiecte de artă decorativă, fiind într-o permanentă evoluție și îmbogățire a colecțiilor.

Muzeul Memorialul Revoluției din Decembrie 1989 din Timișoara se recomandă ca cel mai important punct de depozitare și prezentare a informațiilor referitoare la Revoluția din Decembrie 1989 din întreaga țară. În acest spațiu, Asociația „Memorialul Revoluției 16-22 Decembrie 1989” colectează mii de informații scrise, audio și video despre evenimentele de atunci, ce formează o adevărată enciclopedie. O parte dintre materiale sunt expuse spre vizitare. Expozițiile acoperă și viața sub dictatorul comunist Ceaușescu, dar și desfășurarea Revoluției de la Timișoara ce a dus în final la răsturnarea regimului. Se pot viziona filme ce prezintă drama acelor zile. Asociația cinstește memoria victimelor și tocmai de aceea, în întregul oraș, mai ales în „punctele fierbinți ale Revoluției” au fost amplasate monumente dedicate martirilor Timișoarei. Din păcate, acest muzeu unic în România nu are încă demarată procedura de avizare din partea Ministerului Culturii din motive care țin de unele aspecte interne ale organizației care administrează acest muzeu. Vizitarea se face la cerere și în circuit închis, neoficial.

Dacă ne raportăm la oferta culturală prezentă, la nivelul calității produselor și serviciilor culturale, muzeele timișorene nu cunosc exact ce înseamnă diversitate de ofertă, cum

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

să-și definescă tot panelul de servicii și produse pe care un muzeu le poate oferi. Această realitate are repercusiuni atât asupra modului cum acestea se pot promova/marketa în așa fel încât să nu înșele așteptările publicului, cât și asupra modului de a se face vizibile și cunoscute. Serviciul clasic oferit este ghidajul de grup la cerere, atât pentru grupuri de turiști, cât și pentru școli. Programele educative se reduc la o relație pasivă ghid-copil, de lecție predată, în care sunt prezentate obiectele din colecție și contextul lor istoric, social, fără a fi vorba despre poveste și interacțiune de ambele părți. Programul „Școala altfel” capacitează cel mai numeros public provenit din rândul elevilor care nu vin din plăcere la muzeu, ci forțați de școală conform afirmațiilor respondenților.

Muzeul modern este unul implicat social ca formă de serviciu oferit comunității - muzeul vine în stradă, vine la tine, vine în școală etc. În Timișoara nu există prezentate elemente care să demonstreze o implicare mai substanțială a comunității în activitățile și proiectele vreunui muzeu din oraș.

Lipsa resursei umane specializate este o problemă foarte delicată și se integrează într-un fenomen național: slaba profesionalizare a resursei umane angajate în sectorul muzeal, personal insuficient (ex. Muzeul Satului Bănățean dispune de doar 2 supraveghetori pentru 32 de case tradiționale aflate în colecție) și demotivat, fără expertiză, cu o mențiune specială pentru zona de pedagogie muzeală, practic inexistentă, fără metode de simulare de program, fișe de lucru și cu abordare practică ocazională.

Există o criză acută de personal specializat în restaurare și conservare, mulți dintre angajați fiind pensionabili - se pune problema inclusiv a desființării acestor secții pentru unele muzee din lipsa totală de resursă specializată; nu există alternative și soluții în acest moment deoarece nu sunt active în România suficiente școli și centre de pregătire în restaurare și conservare, oferta universitară locală nu există; de asemenea, nu există decât un laborator specializat regional care nu face față nevoilor pieței și volumului de lucru și de intervenții.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Intrând în zona financiară, de finanțare a sectorului muzeal local, se constată nevoia continuării procesului de pregătire a personalului specializat în dezvoltarea și implementarea de proiecte cu finanțare națională și europeană și argumentarea beneficiilor pe care muzeele le-ar avea în situația în care acestea și-ar dezvolta un portofoliu anual de proiecte orientate în funcție de nevoile interne și cele ale publicului - muzeele din Timișoara nu aplică la programele de finanțare naționale și europene decât foarte rar. În consecință, se poate discuta despre un nivel extrem de scăzut de accesare de finanțări prin aplicarea la programele clasice de finanțare alocate sectorului cultural.

O problemă serioasă este lipsa unor spații potrivite și suficiente pentru expunere/organizare de expoziții sau a unor spații de depozitare și de păstrare a artefactelor din colecțiile muzeelor, cele ce nu au fost expuse încă din rațiuni de conservare, integritate fizică sau de spațiu. Este și motivul pentru care oferta expozițională, la nivel cantitativ și nu calitativ, este destul de slabă (ex. Muzeul Banatului este încă în renovare, cu anticiparea depășirii cu mult a termenelor de execuție și de finalizare; muzeul expune când și când în Bastionul Teresia, destul de impropriu pentru proiecte expoziționale). De asemenea, Muzeul de Artă se află cu 35% din spații încă în proces de restaurare. Nici aici nu se cunoaște exact momentul finalizării procesului de restaurare din cauza unui blocaj juridic cauzat de litigiul dintre executant și comanditar (Consiliul Județean). Nici la nivelul spațiilor alternative nu se poate vorbi despre o ofertă apreciabilă și nici despre spații potrivite, eventual provenite din refuncționalizarea unor imobile dezafectate sau amenajate ca atare, pentru a primi o astfel de destinație.

Principalele probleme cu care se confruntă managerii muzeali din municipiul Timișoara sunt cele întâlnite, în general, în tot sectorul cultural local și țin mai ales de mijloacele financiare insuficiente (invocate de cei mai mulți dintre respondenți), de legislația culturală, aspect ce nu poate fi controlat de muzee și nici de autoritățile locale în mare măsură, infrastructura tehnică și culturală, relația încă nerezolvată cu publicul/consumatorii, mediul cultural local inert. Muzeele își doresc cu precădere

refuncționalizarea mult mai eficientă a spațiilor existente și extinderea către spații noi sau definitivarea lucrărilor de reabilitare, acolo unde este cazul. Astfel, managerii își vor putea diversifica oferta culturală, vor fi mai motivați pentru a cunoaște și satisface nevoile culturale ale comunității sau își vor regândi strategiile de diversificare a surselor de fonduri pentru eficientizarea economică a instituțiilor pe care le conduc. Aici intervine o condiționalitate, și anume cum se poate determina politicul să schimbe cadrul legislativ care nu permite atragerea de resurse extrabugetare prin servicii și funcții noi.

Datele privind consumul cultural (sectorul muzeal) arată că numărul de vizitatori de muzee a scăzut constant în ultimul timp, motivat și de procesele de restaurare în care au intrat multe dintre muzee, dar și de lipsa de atractivitate a tematicii și a ofertei expoziționale, mai ales la nivelul conceptului și al designului, dar și al serviciilor conexe. În anul 2011, cele mai active muzee în zona proiectelor expoziționale temporare au fost cele de istorie, arheologie și științe ale naturii și mai puțin cele de artă și etnografie. Pentru 2010 avem consemnat un număr de 189.764 de vizitatori în muzeele timișorene. Gradul de satisfacție al locuitorilor cu privire la oferta culturală este cu foarte puțin peste medie (v. *Studiu privind calitatea vieții în localitățile urbane din Regiunea Vest*).

Zona pozitivă a statisticilor cu privire la muzeele timișorene arată că media expozițiilor organizate a crescut în perioada 2010-2012 de la 6,8 la 8,3%, cu un plus evident, pentru expozițiile temporare. Numărul de expoziții în spații neconvenționale a crescut în detrimentul celor la sediu. A crescut, de asemenea, media vizitatorilor cu bilet întreg. În privința muzeelor s-a înregistrat o creștere a mediilor anuale față de 2010 în cazul numărului total de expoziții, de exponate, al numărului de evenimente educaționale, respectiv al suprafeței medii de expunere, dar și o scădere în cazul mediei numărului total de vizitatori.

Tendențele în evoluția consumului cultural și a ofertei culturale în Timișoara în perioada 2000-2014 demonstrează că în anul 2013, media dintre vizitatorii de muzee și non-

vizitatori s-a echilibrat (30,6 % la 31,8%), majoritatea celor care frecventează muzeele fiind cu studii superioare, buget lunar peste medie și cu vârste până în 35 de ani.

Viziunea de dezvoltare pentru sectorul muzeal timișorean:

- Investiția masivă de resurse umane și financiare pentru a deveni parteneri valide în relația cu comunitatea și cu alte categorii de beneficiari din masa critică de consumatori culturali, pentru atragerea unui număr cât mai mare de non-vizitatori de muzeu și pentru dinamizarea interacțiunii sociale a muzeelor - muzeele timișorene se **implică** pentru a schimba viețile oamenilor oferindu-le alternative de învățare, participare, creativitate, delectare și terapie.
- Dezvoltarea unor programe permanente de învățare, de pregătire profesională și de mobilitate pentru deprinderea competențelor și a expertizei generatoare de soluții, metode de lucru și exemple de bună practică pentru inovarea și creșterea creativității în muzee - muzeele timișorene devin muzee **creative**.
- Intensificarea colaborărilor profesionale, naționale și internaționale, prin construirea unor alianțe strategice de tip *build up trust/networking* care să credibilizeze muzeele timișorene și să le introducă în marile circuite de mobilitate a colecțiilor și a profesioniștilor - muzeele timișorene devin **deschise** și **conectate** datorită colaborărilor.
- Creșterea calității spațiilor muzeale amenajate printr-o readaptare la discursurile expoziționale moderne, care creează conținut și prin implicarea comunității, unde învățarea este stimulată și negociată de ambele părți, iar serviciile sunt adaptate tuturor funcțiilor și dinamicii muzeului contemporan - muzeul timișorean este **responsabil** față de nevoile publicului de învățare și de experimentare; muzeul responsabilizează comunitatea.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Diversitatea domeniilor de activitate ale muzeelor timișorene;
- Colecții inedite și bogate, unele cu valoare excepțională, altele unice la nivel national (ex. *colecția de păsări autohtone și fluturi de zi a Muzeului Banatului, colecția Muzeului Revoluției Române de la 1989, colecția de gravură a Muzeului de Artă Timișoara*);
- Buna poziționare geografică în oraș cu posibilități de acces facil și la îndemână;
- Unele servicii sunt inedite și cu foarte mare potențial turistic și cultural (ex. *tramvaiul de epocă al Muzeului Transporturilor, Muzeul Satului Bănățean*);
- Restaurarea completă sau în curs de finalizare a unor muzee importante din oraș și reamenajarea/relansarea altora din punct de vedere funcțional, conceptual și architectural (ex. *Muzeul Banatului, Muzeul de Artă, Muzeul Satului Bănățean cu noul pavilion de expunere*);
- Prezența activă a Muzeului de Artă Timișoara în colaborările care privesc organizarea de seminarii pe teme de management artistic, promovarea artei moderne și contemporane din România (*Pavilionul Art Safari, ed. I, 2014*);
- Potențial mare al muzeelor din Timișoara dat de siguranța sediilor (statut juridic care nu pune probleme de revendicare), de frumusețea și eleganța clădirilor (elemente urbane iconice), de amplasamentele ideale din punct de vedere al oportunităților pentru relaxare și petrecere a timpului liber;
- Creșterea constantă a numărului de vizitatori de muzee în ciuda serviciilor insuficiente oferite de acestea.

Puncte slabe

- Servicii limitate doar la ghidaj clasic, fără interacțiune și participare, fără programe educative adaptate stilurilor de învățare, creative (excepție face Muzeul de Artă care a implementat un sistem de ghidaj pentru persoanele nevăzătoare) ;

- Lipsa tehnologiei și a aplicațiilor multimedia pentru accesarea informației în interiorul muzeelor;
- Inexistența serviciilor conexe din sfera managementului calității - cafeteria, art-shop sau gift-shop, biblioteci publice care să funcționeze ca spații de lectură și de relaxare (excepție face Muzeul de Artă care a deschis recent un art-shop);
- Nu există spații de expunere suficiente, ofertă expozițională cu un impact mai degrabă local și regional;
- Muzeul Revoluției încă fără aviz de funcționare din partea Ministerului Culturii;
- Slaba profesionalizare a resurselor umane, demotivate, insuficiente;
- Lipsa laboratoarelor de restaurare, a depozitelor și a specialiștilor în restaurarea și conservarea patrimoniului cultural mobil;
- Lipsa de reprezentativitate și de promovare de impact în spațiul public, inexistența unor campanii sau planuri de promovare a activităților importante ale muzeelor prin tratarea superficială a importanței promovării în dezvoltarea unui muzeu, staționarea în schemele clasice de promovare depășite;
- Incapacitatea de a genera suficiente resurse extrabugetare din lipsa serviciilor și a campaniilor de fundraising și de crowdfunding;
- Lipsa de expertiză necesară pentru a se înțelege mai bine cum funcționează relația cu comunitatea - noțiunea de *muzeu comunitar* sau participativ este în stare de intenție;
- Slaba accesare a programelor de finanțare naționale și europene alocate sectorului cultural;
- Relaționarea precară și conjuncturală între muzeele locale și cele naționale, fără niciun fel de extindere către rețelele profesionale de colaborare din mediul extern;
- Lipsa unor expoziții temporare itinerate în orașul Timișoara de mare valoare, ca rezultat al colaborărilor cu muzee europene importante;
- Deconectarea muzeelor de la dimensiunea europeană prin lipsa mobilității personalului și a colecției;

- Lipsa deprinderii muzeelor timișorene de a dezvolta permanent sau ocazional studii de vizitatori;
- Lipsa externalizării serviciilor deficitare;
- Ofertă de pavilioane de artă sau seminarii naționale și internaționale aproape inexistente;
- Non-combat sau lipsă de acțiune/viziune în privința stimulării autorităților locale pentru dezvoltarea unor politici publice care să reconsidere sectorul muzeal.

Oportunități

- Organizarea Noptii Muzeelor sub formă de circuit care leagă muzeele și alte entități culturale participante sub o umbrelă comună de promovare și de servicii;
- Posibilitatea orașului Timișoara de a deveni Capitală Europeană a Culturii în 2021;
- Prioritatea mobilității colecțiilor și a resurselor la nivelul programelor de finanțare naționale și europene;
- Rețeaua Națională a Muzeelor din România ca rețea profesională activă și deschisă pentru orice muzeu;
- Existența unor spații neconvenționale și a unor areale industriale dezafectate care pot fi refuncționalizate pentru o destinație potrivită activităților de muzeu.

Amenințări

- Cadrul legislativ inhibant și insuficient pentru dezvoltarea capacității organizaționale a muzeelor (ex. lipsa criteriilor de evaluare a colecției);
- Desconsiderarea sectorului muzeal în raport cu celelalte sectoare la nivelul strategiilor locale, regionale și naționale;
- Legea Muzeelor nu mai este actuală și nu oferă posibilitatea de extindere către toate funcțiile contemporane ale unui muzeu;
- Concurența mall-urilor și a parcurilor de distracție pentru oportunitățile de petrecere a timpului liber;
- Competiția puternică venită dinspre teatru, festivaluri tematice etc.;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

- Blocajul la nivel juridic în care se află Muzeul de Artă Timișoara care pune în pericol finalizarea lucrărilor de restaurare a Palatului Baroc.

MUZICĂ

Mai mult decât o experiență pasionantă și inedită, viața culturală muzicală timișoreană arată că poate deveni atractivă pentru avangarda muzicală regională și internațională și pentru fanii evenimentelor nonconformiste de muzică clasică.

Muzica este o meserie și o pasiune în care independența artistică este esențială, iar inițiativa privată și capacitatea creatorului și interpreților de a se perfecționa și de a dovedi valoarea pe cont propriu sunt importante pentru timișoreni. Recunoașterea talentului și a potențialului artistic trebuie să meargă mână în mână cu dovezile pe care artistul le aduce în sprijinul calității actului cultural pe care îl oferă. Această independență asumată este unul dintre motivele pentru care scena muzicală timișoreană privată se dezvoltă în mare măsură în paralel cu agenda culturală locală și județeană publică. Muzicieni și trupe dezvoltă proiecte muzicale pentru care își pun speranțele în aprecierea publicului și, eventual, a sponsorilor privați, și mai puțin a statului. Același lucru se întâmplă și cu promotorii actului muzical local. Independența asumată se completează cu nevoia de perfecționare în management cultural, scriere de cereri de finanțare și management financiar. În lipsa acestor abilități mulți operatori culturali muzicali inovatori și valoroși, cu potențial de dezvoltare, nu își pot concretiza proiectele artistice pentru că nu folosesc oportunitățile de finanțare existente pe piață. Există desigur o serie de excepții notabile, reprezentate de artiști precum Johnny Bota, Teo Milea, Kamocsa Bela (decedat în 2010), Ilie Stepan. De altfel, doi dintre ambasadorii Timișoarei la titlul de Capitală Europeană a Culturii sunt profesioniști ai muzicii: domnul Anton Johannes Braun, constructor de flaute de renume internațional, și domnul Ioan Holender, fost director al Operei de Stat din Viena și director artistic al Festivalului „George Enescu”.

În general, breasla muzicienilor este relativ slab reprezentată pe scena națională sau internațională, colaborările sunt restrânse și sentimentul de competiție este puternic. Cu atât mai mult, inițiativele care construiesc solidaritate și un sens comun al culturii

muzicale în oraș merită încurajate și susținute financiar și prin promovare. De exemplu, Anonim TM, un ONG local, a lansat cu succes în 2013 o compilație de muzică electronică și își propune să revigoreze și să pună în valoare scena culturală muzicală locală. Brandul Made in TM, dezvoltat de clubul D'Arc, Anonim TM, SC Stylinvest SRL și Synopsis Media își propune să „pună bazele comunității care susține scena muzicală locală, încurajează inițiativele pornite din Timișoara și promovează valorile timișorene” (<http://www.madeintm.ro/>). Centrul Cultural Plai organizează în 2014 a 9-a ediție a Festivalului Plai, o platformă multiculturală și multidisciplinară construită exclusiv pe bază de voluntariat, care aduce împreună organizații și artiști locali, naționali și internaționali, redând speranța în valoarea solidarității pentru realizarea unor evenimente emblematic și valoroase. Alte ONG-uri aduc muzica clasică, în diversele sale forme, mai aproape de copii și de locuitorii orașului, prin evenimente în parcuri și prin activități de educație culturală.

În același timp, Filarmonica Banatul Timișoara, instituția publică muzicală timișoreană prin excelență, se dezvoltă în urma unui management creativ, care vădește o crescută independență și forță de gândire a unor experiențe interesante, atractive și de calitate.

Colaborarea și coordonarea între operatorii culturali timișoreni par să fie cheia pentru dezvoltarea sectorului muzical, iar dacă la aceasta se va adăuga și o mai bună conectare la scena regională, națională și internațională, cu sprijinul administrației publice locale, muzica poate deveni nu doar o experiență personală inedită pentru locuitorii orașului, ci și un brand al Timișoarei, așa cum este deja un reper pentru iubitorii de gen datorită unor festivaluri precum Plai sau Simultan, unor instituții precum Filarmonica, ce dezvoltă festivaluri de tradiție precum „Timișoara muzicală” sau unor trupe și muzicieni care oferă experiențe inedite și valoroase.

Scena muzicală timișoreană oferă oportunități de educație culturală, formare profesională, creație și producție de spectacole și evenimente de profil, dând de asemenea locuitorilor șansa de a transforma pasiunea pentru muzică într-un hobby.

Colegiul Național de Artă “Ion Vidu” oferă servicii de educație artistică muzicală și deține o sală de concerte cu peste 400 de locuri cu o acustică excepțională.

Facultatea de Muzică din cadrul Universității de Vest Timișoara, cu specializările la nivel de licență: Interpretare muzică - instrumente; Interpretare muzicală - canto; Pedagogie muzicală; Artele spectacolului - Actorie; și la nivel de masterat: Stilistica interpretării muzicale. Din 1991 organizează TIMORGELFEST - Zilele Muzicii de Orgă din Banat, eveniment de talie internațională organizat în colaborare cu Filarmonica Banatul, cu reprezentații în Timișoara și alte orașe din regiune și cu invitați străini.

Filarmonica Banatul Timișoara, înființată în 1947, organizează, pe lângă stagiunea muzicală, evenimente în spații neconvenționale, unde audiența este considerabil mai numeroasă, publicul țintă nefind unul specializat și festivaluri de succes, cum ar fi Festivalul Internațional „Timișoara Muzicală” (cel mai longeviv festival cultural timișorean, care a debutat în 1968), Festivalul de Muzică Veche, aflat în 2014 la ce-a de-a IX-a ediție, Festivalul de Muzică Nouă *Intrada*, Zilele Muzicii Sacre (proiect legat de comemorarea anuală a sacrificiului din decembrie 1989), Gala de Blues-Jazz KAMO, Zilele muzicale Enescu-Bartok. O preocupare constantă a filarmonicii este educația muzicală complementară- susținută prin parteneriate cu instituții de învățământ și programe special dedicate copiilor de diferite vârste. Promovarea creației muzicale contemporane- cu precădere a celei românești- este o prioritate a Filarmonicii Banatul, formația sa, Trio Contraste, fiind creată cu această misiune ajungând, în cei 30 de ani de existență, să câștige notorietate la nivel național și internațional.

Casa de Cultură a Municipiului Timișoara răspunde nevoilor locuitorilor orașului de a participa la actul creației, în primul rând prin încurajarea artei de amatori. În domeniul muzical, Ansamblul folcloric „Timișul”, Ansamblul de cântece și dansuri populare maghiare „Ezsterlanc” și Bobita, Corala feminină „Carmina Dacica”, Formația de jazz-blues „Bega Blues Band”, Formația de dans sportiv și Fanfara „Timișoara Big Band”

reprezintă ocazii de implicare în actul artistic și de dezvoltare personală și comunitară prin cultură. Casa de Cultură este organizatorul unuia dintre cele mai cunoscute și populare festivaluri timișorene, „Festivalul inimilor”, inclus în calendarul UNESCO și aflat în 2014 la cea de-a 25-a ediție.

Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș dezvoltă o ofertă specifică de folclor, cercetează, conservă și valorifică tradițiile și obiceiurile regiunii Banatului și dezvoltă servicii educaționale de pregătire și perfecționarea artistică. În cadrul instituției funcționează Școala Populară de Arte și Ansamblul profesionist „Banatul”, Centrul fiind remarcat la nivel local și regional prin organizarea Festivalului-concurs „Lada cu zestre”, a „Festivalului Etniilor din Banat” și a „Caravanei folclorice a tineretului din învățământul preuniversitar al DKMT”.

Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România este organizația profesională a breslei muzicienilor creatori din România, cu sediul central la București și filiale la Cluj-Napoca, Iași și Timișoara. Scopul său este de a sprijini muzica românească și de a susține creatorii români.

Institutul Francez organizează anual și la Timișoara „Sărbătoarea muzicii”, un eveniment internațional care celebrează muzica în primele zile de vară ale fiecărui an.

Organizații neguvernamentale: Asociația Simultan, Centrul Cultural PLAI, Anonim TM, Asociația Pro Philharmonia, Asociația Pro Muzica Pro Vidu Timișoara, Ansamblul de percuție SPLASH al CNA „Ion Vidu”, Asociația TM Base, Asociația Culturală Romanian Brass Society, Asociația Festivalul Baroc, Fundația Culturală JAZZ Banat, Societatea Musica Antică, Asociația Culturală „Fascinația Sunetului”, Asociația Allma, Societatea Filarmonica, Societatea Internațională de Studii Muzicale, Școala privată Artsoma de educație plastică și muzicală, etc.

Trupe muzicale: Thy Veils, Phaser, Cargo, Nuevo Tango Quintet, Theatre Fleas Orchestra, Jazzy Bit, Splash, Burning Table, Survolaj, Phaser, BAU, Sebastian Spanache Trio, Timișoara Big Band, Blazzaj, Implant pentru refuz, Bega Blues Band etc

Primăria Municipiului Timișoara și-a asumat, dincolo de rolul de administrator și gestionar al fondurilor publice locale pentru cultură, și organizarea unora dintre evenimentele de marcă ale orașului. Printre aceste se numără festivalul JAZZTM, care a debutat în 2013 și care promite să devină un eveniment marcant al vieții culturale a orașului.

Cu gândul la public, la preferințele sale muzicale, Timișoara are în continuare nevoie de a crește calitatea vieții culturale medii. În prezent, fenomenul festivalier de masă oferă în primul rând experiențe muzicale populare, care însă lasă multe nișe neacoperite. Ceea ce în Timișoara este considerat, în acest sens, de nișă, fenomene precum jazz-ul, world music, muzică experimentală, muzică electronică, rock-ul sau blues-ul, au nevoie de sprijin și promovare pentru a reprezenta o experiență culturală pentru un public mai larg. După muzica pop și cea folclorică, muzica clasică este cel mai bine reprezentată în cadrul evenimentelor festivaliere și al celor în aer liber. Evenimentele organizate de Filarmonica Banatul Timișoara, de Asociația Culturală Romanian Brass Society și Asociația Festivalul Baroc sunt completate de activitatea unor organizații precum Asociația Pro Muzica Pro Vidu Timișoara, Ansamblul de percuție SPLASH al CNA „Ion Vidu”, Incanto Quartetto, muzicieni și alte organizații care aleg să cânte în spații verzi, în spațiul public, atrăgând către fenomenul muzical categorii de public puțin familiarizate cu consumul în sala de spectacole sau cu muzica cultă.

Spațiile de evenimente pentru muzica timișoreană sunt reprezentate de săli de spectacole, spații industriale refuncționalizate, spații de agrement (cum sunt cafenele și baruri) și spațiul public. Sala de conferințe a Consiliului Județean, Sala Lira a Casei de Cultură a Municipiului Timișoara, sălile de la Casa Tineretului și de la Casa de Cultură a Studenților, sala Capitol și Grădina de Vară, aflate în administrarea Filarmonicii Banatul,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Halele TimCo reprezintă spații pentru fenomenul muzical timișorean. Deși Timișoara are cele mai multe locuri în sălile de spectacole și concerte din România după București, sectorul muzical timișorean consideră că acestea nu sunt suficiente și nici echipate sau pregătite corespunzător, iar capacitățile lor nu sunt gândite pentru concerte mari. Există nevoia unei săli multifuncționale care să poată oferi 1.500 de locuri pe scaun/aprox. 4.000 de locuri în picioare pentru a putea organiza concerte cu artiști renumiți. Este nevoie ca spațiile existente să fie folosite mai transparent și mai eficient și sunt necesare spații de dimensiune medie, pentru a încuraja fenomenul muzical timișorean. Spațiul public, în special zonele verzi, reprezintă o imensă oportunitate pentru arta accesibilă, care ajunge la cetățeni, 27% dintre cetățenii orașului declarând că își petrec timpul liber în parcuri.

Muzica ajunge deja la aceștia datorită unor inițiative publice și private, dar este necesar ca aceste acțiuni să capete constanță și să se profesionalizeze prin amplasarea de dotări în parcuri (scene, chioșcuri, generatoare de curent). Centrul Cultural Plai, organizator al Festivalului Plai, festival de muzică, artă și multiculturalitate, și al altor evenimente culturale în spațiu public, folosește, de pildă, diverse scene din parcurile și spațiile verzi timișorene, cum ar fi cele din Muzeul Satului Bănățean, iar instituțiile publice de cultură muzicală folosesc cu precădere Parcul Rozelor. Filarmonica Banatul a organizat concerte pe Bega sau la Pădurea Verde, în scuarul verde din Piața Bălcescu și în alte spații neconvenționale, bucurându-se de mare succes la public.

Evenimentele muzicale, alături de restul activităților culturale din oraș, tind să aibă loc în centrul orașului. Amenajarea de spații în cartiere ar crește accesul locuitorilor la cultură și ar desconggestionă centrul orașului, care în anumite perioade tinde să fie saturat de activități. Zilele Cartierelor, evenimente anuale realizate de Primăria Timișoara alături de Consiliile Consultative de Cartier și alți parteneri locali, sunt completate de concerte ale Filarmonicii Banatul, însă este nevoie de dezvoltarea de spații, centre socio-culturale care să se constituie în repere ale culturii comunitare vii pe tot parcursul anului. Eficiența evenimentelor desfășurate în spațiul public (evenimente de tip

festivalier pentru a crește gradul de acces la cultură în oraș) este ilustrată și de faptul că timișorenii consideră ca importante evenimente ale orașului evenimentele de tip festival cultural (cele mai amintite sunt Ziua Timișoarei, Festivalul Vinului, Festivalul Plai și Festivalul Berii).

Colaborările muzicale regionale, naționale și internaționale reprezintă o șansă de a avea acces la o diversitate culturală mai mare atât pentru locuitori, cât și pentru mediul cultural, prin parteneriate, inspirație și schimburi profesionale. Filarmonica Banatul a adus în ultimii ani mari soliști și dirijori de renume mondial la Timișoara (lucru mai mult decât firesc pentru un oraș în care au concertat Liszt, Brahms, Strauss, Bartok), iar instrumentiști și membri ai corului au participat la evenimente internaționale. De asemenea, au colaborat cu instituții din Serbia și Ungaria, dar și din Statele Unite ale Americii în cadrul Festivalului Româno-American, din Germania, Franța, Olanda și chiar Coreea de Sud. Casa de Cultură a Municipiului Timișoara și Centrul Cultural Județean organizează evenimente folclorice importante, în primul rând cu miză euroregională, care pun în valoare, promovează și transmit generațiilor tinere identitatea culturală a Banatului istoric.

Prin intermediul firmelor de impresariat private, artiști jazz, pop și rock internaționali importanți au ajuns să concerteze în Timișoara, însă lipsa infrastructurii de spectacol potrivite și apetitul fluctuant al consumatorilor timișoreni au determinat o scădere a prezenței acestora în oraș. Timișorenii consumă muzică internațională participând la concerte și festivaluri de profil din Cluj-Napoca, Budapesta sau Belgrad, pentru a numi doar câteva dintre destinațiile populare. Artiștii și organizațiile culturale timișorene au nevoie să fie mai bine conectați la mediul regional, național și internațional. Conștientizarea avantajelor pe care le aduce o mai bună conectare la fenomenele muzicale contemporane înseamnă realizarea de proiecte de formare cu participanți străini, mai multe colaborări și parteneriate și realizarea de evenimente muzicale

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

internaționale, cu o prezență consistentă a artiștilor și formațiilor străine la Timișoara, precum și turnee pentru promovarea creației regionale.

Consumul cultural al ofertei culturale muzicale oferite de Filarmonica Banatul Timișoara la nivelul județului Timiș a crescut de la 25,1% în anul 2000 la 47,5% în 2013. O evoluție pozitivă a înregistrat, de asemenea, și publicul Casei de Cultură a Municipiului Timișoara, de la 28,9% în anul 2000 la 36,9% în anul 2013. Timișorenii preferă în primul rând muzica ușoară (23%) și cea populară (19%), apoi muzica clasică (13%), urmată de cea pop (7%) și rock (7%), iar 74% nu cumpără niciun album de muzică într-un an. Festivalurile sunt cele mai apreciate tipuri de evenimente culturale, iar timișorenii declară că cel mai mult le lipsesc festivalurile de muzică (7,1%) (la această întrebare 73,8% dintre respondenți au declarat NS/NR). 5% dintre timișoreni declară că nepoții sau copiii participă frecvent la cercuri de muzică, pe locul trei după participarea la cercurile de dans (9,6%) și de desen (6,2%). În topul celor mai importante evenimente la care au participat timișorenii în ultimul an se află cu precădere evenimente de artele spectacolului, dintre care muzicale următoarele: Festivalul Inimilor (5%), Festivalul Plai (2,1%), spectacol de muzică la Filarmonica (1,9%), festival de jazz (1%). De remarcat că singura activitate indoor menționată sunt concertele organizate la Filarmonică, un semn al statutului de reper pe care această instituție îl are în viața culturală a timișorenilor.

Unele evenimente, referențiale din registrul muzicii alternative, al muzicii electronice și de avangardă, nu se mai organizează din păcate în oraș. E vorba atât de Underground Festival, organizat timp de 6 ani la începutul anilor '90, dar și TM Base, festival de muzică electronică a cărei ultimă ediție a avut loc în 2010. Aceste două festivaluri de gen, reper pentru artiștii și publicul acestor genuri de muzică, rămân în amintirea comunității muzicale și alimentează noi fenomene muzicale. Scena de muzică nouă se dezvoltă cu sprijin public minimal, fiind susținută prin entuziasmul și puterea financiară a unor proprietari privați de baruri și cluburi din oraș. Un brand local de promovare a creației muzicale contemporane timișorene, Made in TM, a produs până în prezent un CD de promovare și a organizat cu succes două ediții ale festivalului 48h, unde au fost

prezentate formații și artiști noi: Arc Gotic, Brum, Burning Table, The Case, Era Ticăloșilor, Grave For Sale, Implant pentru Refuz, JazzyBIT, Mădălin Luca, Methadone Skies, Mere, Misguided, Nomega, Ora H., Rubik's Cube, Sebastian Spanache Trio, Secret Evil Project și Sonatic. AnonimTM, producătorul evenimentului 48h s-a format în 1998 la Timișoara și este o organizație care promovează curente muzicale underground, aducându-și contribuția la crearea unei culturi de club sănătoase.

Veniturile principalelor instituții publice muzicale de cultură din oraș (Filarmonica Banatul, Casa de Cultură a Municipiului Timișoara și Centrul de Artă și Cultură al Județului Timiș) au crescut ușor în perioada 2010-2012, de la 16.763.379 de lei la 18.770.231. Între 2012 și 2013 se remarcă de asemenea o creștere semnificativă a veniturilor Casei de Cultură, de la 4.823.690 de lei la 7.074.860, o creștere de aproape 50% pe fondul asumării reale de către Timișoara a candidaturii la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021, statut care responsabilizează factorii de decizie locali să finanțeze consistent cultura în oraș. În ceea ce privește alocarea de fonduri din bugetul local pe bază de proiect pentru proiectele muzicale, în 2014 Timișoara a inclus trei linii de finanțare dedicate muzicii, Timișoara muzicală (720.000 de lei), Timișoara Jazz& Blues (555.000 de lei), Muzica de fanfară (136.000 de lei).

Dinamica accesării de fonduri nerambursabile europene și naționale în sectorul muzical arată că ONG-urile sunt interesate de fondurile naționale pentru proiecte culturale și editoriale (Administrația Fondului Cultural Național), în timp ce instituțiile publice au accesat în ultimii ani cu precădere fonduri naționale de la Ministerul Culturii, donații și sponsorizări. Excepție face Filarmonica Banatul care a obținut de la AFCN, în 2014, finanțarea proiectului *Eumenidele*, încadrând opera lui Aurel Stroie, Orestia, în efortul său de promovare a creației muzicale contemporane românești. Asociația Simultan, organizatoare a celor 10 ediții (a 10-a ediție are loc în 2014) ale Festivalului Simultan (festival de video, arte media și muzică experimental electronică) a obținut fonduri pentru 4 proiecte culturale în perioada 2011-2013 de la AFCN, iar organizația Asociația Culturală Sunet Ambianța Timișoara, acum Centrul Cultural Plai, organizatoare a

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Cultures

Festivalului Plai, a câștigat fonduri pentru 2 proiecte culturale în aceeași perioadă din același fond național.

Promovarea evenimentelor culturale muzicale ale orașului este similară cu cea realizată în general pentru domeniul artelor spectacolului: afișaj stradal, online, radio și TV, presă scrisă. Activitatea muzicală privată, care se derulează de cele mai multe ori în spații de tipul baruri, cluburi, cafenele, este adesea comunicată online, acesta fiind un mediu apreciat de tineri, care reprezintă cel mai adesea și publicul preferat al acestor manifestări. De altfel, studiul arată că 31% dintre cei care au răspuns (eșantion reprezentativ pentru populația Timișoarei) se informează folosind Internetul cu privire la spectacolele și concertele disponibile, 15% de la TV, 12% de pe afișe și 10% de la prieteni și cunoștințe. În ceea ce privește afișajul, Asociația Sunet Ambianță a explorat metode alternative de promovare folosind gardurile despărțitoare din stațiile de tramvai, cele de pe marginea drumurilor și chiar pereții unor clădiri. Astfel de experiențe ar putea fi continuate, ele creând avantaje de imagine atât pentru oraș, dar și pentru promotorii de evenimente, care au astfel acces la noi spații de promovare.

Colaborările dintre profesioniștii din domeniul muzical și alte forme de artă sunt promițătoare în Timișoara. Mai multe festivaluri mizează pe dezvoltarea unor concepte care presupun formule mixte de expresie culturală (Festivalul Simultan, Festivalul Plai), însă potențialul acestei zone este în prezent mult mai mare decât ceea ce se realizează efectiv. Operatori culturali valoroși și artiști interesați de practicile interdisciplinare, sprijiniți de instituții care au dotările necesare unor experimente multimedia sau spații neconvenționale, pot da avânt unor concepte noi de spectacole și concerte, care să pună în valoare estetica și potențialul de comunicare diferit al literaturii, artelor vizuale, muzicii, filmului etc.

Viziunea de dezvoltare pentru sectorul muzical timișorean:

- Colaborarea intensivă regională națională și internațională pentru a face cunoscut fenomenul cultural muzical local și pentru a alimenta o creativitate vie și

profesionalismul artiștilor timișoreni. Evenimente importante locale reprezintă o ocazie pentru a atrage profesioniști din alte orașe și din alte țări, a căror participare poate reprezenta mai mult decât o ocazie de performare în fața publicului timișorean, chiar o șansă pentru a stabili noi contacte profesionale, organizare de ateliere de formare, susținere de prelegeri, prezentare de noi proiecte, cu scopul de a crește nu doar accesul la cultură de calitate, ci și gradul de profesionalism al operatorilor culturali muzicali.

- Promovarea evenimentelor muzicale underground și alternative de dimensiuni mici și medii ca un element de vitalitate specifică, născut dintr-o autentică inițiativă privată și o spontană fraternitate între profesioniști. Administrația publică își poate asuma rolul de promovare a valorilor culturale timișorene, pentru a le face cunoscute și a le spori impactul la public, atât regional, cât mai ales internațional. În acest sens este importantă dezvoltarea de nișe în domeniul muzical, dar și susținerea brandurilor locale deja existente.
- Susținerea evenimentelor de calitate în spațiul public, în special în cartiere, alături de promovarea experienței muzicale artistice ca o activitate de tip hobby și educație culturală valoroasă. Experiențele pozitive ale Filarmonicii Banatul, ale Casei de Cultură și ale Centrului de Cultură Județean pot inspira noi inițiative și pot pune bazele unei reale rețele de animatori culturali comunitari, care să sprijine ideea culturii și artei ca parte firească din viața locuitorilor orașului.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Timișorenii apreciază evenimentele organizate în aer liber și sunt deschiși la organizarea de evenimente în cafenele și baruri;
- Cel mai mare număr de locuri în sălile de spectacole și concerte din țară (după București);

- Filarmonica Banatul, cea mai populară instituție de spectacole din regiune, este deschisă către colaborări, oferă sala Capitol și Grădina de Vară, inclusiv grupurilor de amatori, realizează activități de educație culturală și evenimente în spații neconvenționale;
- Sala de concerte de la CNA „Ion Vidu” are o acustică excepțională;
- Sălile Teatrului Național din Timișoara au dotări tehnice excepționale;
- Festivalul Inimilor, organizat de Casa de Cultură, este înscris în calendarul UNESCO;
- Ioan Holender, directorul artistic al Festivalul Enescu, este ambasadorul Timișoarei la titlul de Capitală Europeană a Culturii;
- Artiști și formații de muzică timișorene de toate genurile cunoscuți la nivel național și internațional;
- Există un brand de promovare a muzicii și valorilor timișorene, Made in TM, o inițiativă antreprenorială locală.

Puncte slabe

- Multe dintre festivalurile organizate au nevoie de branduri clare și de un marketing de calitate;
- Numărul redus de manageri culturali și impresari în Timișoara;
- Formarea profesională deficitară în zona managementului și marketingului cultural, atragere de fonduri, antreprenariat cultural;
- Lipsa cronicarilor și a presei culturale de specialitate, pe fondul crizei economice care a lovit greu mass-media românească;
- Timișoarei îi lipsește o politică de educație culturală și fonduri dedicate acestor activități în bugetul instituțiilor de cultură;
- Număr insuficient de spații de repetiții și ofertă scăzută a educației artistice muzicale contemporane pentru amatori;
- Instrumentele muzicale ale CNA „Ion Vidu” sunt insuficiente și uzate;

- Chiria spațiilor în administrarea/proprietatea Primăriei este foarte mare, inaccesibilă operatorilor culturali care ar avea nevoie de spații pentru repetiții, spectacole, alte activități;
- Colaborările regionale, naționale și internaționale sunt sporadice;
- Spațiile de afișaj pentru promovare sunt scumpe și insuficiente;
- Stagiunile muzicale nu pregătesc publicul pentru experiențe muzicale de calitate, așa cum sunt oferite în cadrul festivalurilor, oferta este conservatoare;
- Lipsa finanțărilor și a colaborărilor public-private multianuale pentru evenimente sau inițiative nu oferă vizibilitate și posibilitatea de dezvoltare sustenabilă a evenimentelor sau inițiativelor muzicale.

Oportunități

- Modele de antreprenoriat cultural și impresariat în Timișoara (Festivalul Plai, Sabotage events, Asociația Simultan), care pot inspira și forma noi artiști și organizații;
- Colaborările cu artiști și organizații din Serbia, Ungaria și Austria;
- Dezvoltarea presei culturale prin blogging;
- Surse de finanțare publice naționale și europene;
- Colaborări cu artiști și organizații din domeniul artelor spectacolului, arte vizuale, evenimente interdisciplinare;
- Noi modalități de distribuție muzicală prin noile tehnologii, internet;
- Colaborări cu firme active în software, producție de audiovizual, domenii în care Timișoara excelează la nivel național, pentru soundart și proiecte multimedia;
- Finanțări private prin sponsorizări și CSR (Responsabilitatea Socială a Companiilor) pentru evenimente muzicale cu public, care sunt atractive pentru firme ca beneficiu de imagine;
- Amenajarea canalului Bega și a pistelor de biciclete, care pot aduce nou public internațional pentru cultura timișoreană.

Amenințări

- Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor - filiala Timișoara funcționează deficitar;
- Publicul pentru muzică e în declin datorită scăderii specificității zonale în Timișoara, dar și datorită scăderii calității muzicii în general în ultimii 40 de ani, la nivel global;
- Desconsiderarea materiilor artistice la școală (în cazul învățământului teoretic);
- Migrația artiștilor timișoreni în alte orașe din România sau în alte țări, datorită lipsei de oportunități de dezvoltare în oraș.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

ARHITECTURĂ-PATRIMONIU-MEDIU CONSTRUIT

Calitatea spațiilor publice și a cadrului construit este o condiție esențială pentru a asigura vitalitatea culturală a unui oraș. Patrimoniul construit și natural al Timișoarei și a arealului de influență este foarte valoros și important cantitativ. Locuitorii orașului și turiștii sunt consumatori ai culturii construite care recunosc aceste valori.

Este recunoscut faptul că la Timișoara ansambluri sau zone construite protejate au fost în ultimii 50 de ani mai protejate decât în alte orașe ale țării. În perioada regimului comunist, Timișoara a fost un caz de excepție printre orașele României. Atunci când în alte orașe se demolau biserici, iar clădiri vechi din centrele orașelor erau înlocuite cu centre civice care să simbolizeze noua societate, în Timișoara se făceau restaurări. După 1989 au fost făcute reabilitări ale clădirilor mai mult decât în alte părți, dar este desigur nevoie de mai mult. (*Studiu de fundamentare - ZONE CONSTRUITE PROTEJATE - TIMIȘOARA 2011*)

Structura urbană și clădirile de secol XVIII ale orașului sunt un reper nu numai pentru România, dar și pentru Europa Centrală și de Est. Sistemul format de cele 3 piețe din cetate reprezintă o șansă clară pentru un spațiu public reprezentativ. Proiecte finanțate cu fonduri europene și aflate în prezent în implementare vor conduce la punerea în valoare a acestor spații publice din centrul orașului și la creșterea importanței pietonului. Rămân însă importante provocări pentru a îmbunătăți calitatea spațiilor publice și în afara centrului orașului Timișoara, precum și în localitățile din aria de influență.

Cadrul construit, pe lângă faptul că este o înzidire a trecutului și deci reprezintă identitatea și cultura acelui loc, este și infrastructură pentru activitățile culturale și artistice contemporane. Pe lângă spațiul public pentru evenimente culturale în aer liber, este necesară analiza și intervenția pentru a asigura calitatea spațiilor construite și amenajate pentru artă și cultură, dar și potențialul de regenerare urbană

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

GUVERNUL REPUBLICII SERBIA

Instrumente Structurale
2007-2013

Poles of Culture

prin artă și cultură în zone ale orașului care nu mai au utilizarea industrială din trecut și care își caută acum un viitor.

Spațiul orașului pune împreună trei posibile abordări ale temei prezentului raport:

- **modul în care patrimoniul construit și natural este protejat și pus în valoare azi** în Timișoara, ca ofertă culturală de calitate, dar și ca legătură cu trecutul în care s-a constituit acest patrimoniu (reprezentare în plan spațial a culturii locale la diverse momente în timp) și respectiv, pentru viitor, grija ca noile generații să înțeleagă și să își asume ideea de protecție a patrimoniului - la această secțiune intră în discuție și turismul cultural, trasee de vizitare cu monumente istorice etc.
- **producția de arhitectură nouă și restaurarea clădirilor existente ca „serviciu cultural” în prezent:** acest subiect se află la intersecția dintre această tematică și tematica industriilor creative - arhitectura ca gest de creație artistică.
- **spații pentru arte și manifestări culturale în Timișoara** - tematica legată de spațiu trebuie să problematizeze raportul între cererea și oferta de spații pentru activitatea culturală. În acest sens, procesul de elaborare a strategiei culturale a presupus documentarea locurilor: locurile în care operatorii culturali își derulează activitățile (fișa operator cultural) și locurile unde se organizează manifestări culturale. Ulterior, analiza ofertei de spații ar trebui să urmărească atât răspunsul nevoilor de spații mai uniform distribuite între centru și cartierele orașului, dar și ideea de cooperare între tematici culturale și artistice încurajată de spații folosite împreună.

Pe fiecare din cele trei abordări, este relevantă discuția legată de calitatea cadrului fizic (grad de adaptare la necesitățile de utilizare, valoarea ofertei, grad de reprezentativitate), dar și cea despre procesele care pot conduce la creșterea calității acestuia (responsabilități, comunicare, cooperare între actori, posibile proiecte).

PATRIMONIUL CONSTRUIT

Valoarea identitară a patrimoniului construit

Locuitorii orașului care au fost chestionați despre **reperele lor culturale** au considerat cel mai la îndemână să prezinte ca reper cultural un loc important sau clădiri reprezentative pentru actul cultural și artistic, dar nu numai: Catedrala (25,2%), Opera (20,1%), Piața Unirii (9,8%), Centrul în ansamblu (8%), Teatrul Național (4,3%), Muzeul Banatului (2,7%), Piața Operei (2,6%), Parcul Rozelor (2,4%), Bastion (1,7%), Filarmonica (1,5%), Muzeul satului (1,3%) etc. De asemenea, atunci când sunt întrebați despre locul în care ar duce pentru prima dată un invitat străin de oraș, 42,5% din cei intervievați au răspuns că ar merge în Centrul Istoric, față de doar 9% în Mall (Studiul sociologic realizat de Alpha Research în octombrie-noiembrie 2013). Patrimoniul arhitectural este la loc de cinste cu 7,12% ca o **caracteristică reprezentativă pentru Timișoara** și, pentru că se referă tot la cadrul de viață, se poate cumula punctajul obținut de arhitectură cu cel obținut pentru Timișoara ca oraș al parcurilor și al florilor (7,71%) și cu referințele la moștenirea imperială - care se concretizează în mare măsură în mediul construit (6,72%).⁴⁷

Importanța patrimoniul construit pentru identitatea Timișoarei este deci recunoscută de locuitori, iar această recunoaștere este acordată și de profesioniști atât în literatura de specialitate, cât și prin acordarea statutului special de protecție. Pe lângă instrumentul de protecție numit Zone Construite Protejate, în Timișoara sunt declarate monumente istorice de categorie A și B clădiri, ansambluri urbane și situri urbane. Pe lista disponibilă pe site-ul Direcției Județene de Cultură Timiș <http://www.dccpcnjtimis.ro/monumentetm/ii.htm>, conform cu OMCNP nr. 2361/2010, în Municipiul Timișoara, sunt 95 de intrări din care 20 de intrări sunt situri și ansambluri urbane care cuprind o suprafață foarte importantă a orașului.

⁴⁷ Alpha Research, Sintează analiză Timișoara, p.11, Q4 - Nominalizați un reper cultural

Cadru instituțional pentru protecția patrimoniului

Protecția care este mai eficientă decât în alte orașe ale țării se explică prin faptul că instituțiile cu rol în protecție își iau misiunea în serios. **Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național**, nu numai că își îndeplinește atribuțiile de avizare și control definite prin legislație (inventariere, stare de conservare, condiții de securitate și respectare a reglementărilor privind patrimoniul mobil și imobil), ci și, prin propriul sediu denumit și Casa Artelor, reușește să facă o demonstrație foarte clară a faptului că o clădire de patrimoniu poate fi folosită și apreciată în prezent. Mai mult, Casa Artelor este un nucleu activ pentru viața culturală timișoreană, iar Direcția Județeană pentru Cultură face cultură și urmărește cu consecvență îndeplinirea obiectivelor acestui tip de structură instituțională.

Implicarea societății civile în protecția patrimoniului

Există de câțiva ani și se manifestă din ce în ce mai mult o secțiune a **societății civile interesată de protecția patrimoniului**. Se poate vorbi și de o alianță între mediul profesional al arhitecților și alte organizații din societatea civilă pentru protecția patrimoniului. Sunt astfel asigurate premisele pentru ca opinia publică să fie mai bine informată și sensibilizată la problematica patrimoniului.⁴⁸

Program municipal de reabilitare

Sunt, de asemenea, elemente de pionierat în acordarea de sprijin public pentru a asigura calitatea fațadelor unor clădiri care se află în proprietate privată. Deși există un cadru legislativ specific la nivel național care permite implicarea municipalităților în reabilitarea unor clădiri care sunt în proprietate privată, nu sunt multe autorități publice locale care să folosească acest cadru legislativ⁴⁹.

48 Comunicat de presă al Societății Timișoara, semnat de Comitetul civic pentru patrimoniu urban al Timișoarei: demolarea Casei Muhle este "un atentat la istoria și memoria orașului și a regiunii Banat, la libertatea cetățenilor de a li se respecta tradiția și identitatea, la însăși libertatea de a trăi într-un oraș civilizat"

⁴⁹ HG 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat și HG 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care

Programul municipal de reabilitare din Timișoara⁵⁰ este printre puținele exemple în România de asumare reală a responsabilității autorităților publice locale în acest domeniu extrem de important și de dificil de gestionat. Pe lângă montajul financiar al intervenției și sprijinul tehnic, municipalitatea are și o contribuție de 20% din costurile lucrărilor. Proprietarii trebuie să returneze costurile în proporție de 80% în rate, fără dobândă, timp de 10 ani.

Din 2013, acest program vine în completarea unui mecanism de finanțare pentru reabilitare creat în parteneriat cu Banca de Dezvoltare a Guvernului Germaniei⁵¹. Ambele instrumente financiare sunt gestionate de municipalitate, prin **Direcția Urbanism - Biroul Reabilitare și Conservare Clădiri Istorice (BRCCI)**. Eforturile susținute ale echipei din acest birou implică nu numai schimbări de atitudine, ci și creșterea nivelului de încredere a proprietarilor în autoritățile publice locale, dar și în puterile proprii că vor putea asigura, prin ratele lunare fără dobândă, rambursarea împrumutului care, deși este acordat în condiții foarte avantajoase, rămâne totuși un împrumut într-un context general economic destul de nefavorabil. De asemenea, incertitudinile și procedurile greoaie de restituire a proprietăților constituie un impediment major în aplicarea acestor programe. În acest context dificil, este poate nevoie de mai multe resurse umane și financiare pentru acțiuni de vizibilitate și de convingere, pentru că procesele de decizie

Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna (MO nr. 905/18 decembrie 2003)

⁵⁰ Hotărârea Consiliului Local nr. 514 din 22 octombrie 2013, prin care a fost aprobat Programul de sprijin financiar acordat proprietarilor de clădiri istorice din zona de acțiune prioritară a Municipiului Timișoara. Lista cu perimetrele și adresele pentru clădirile eligibile în acest program este disponibilă pe site-ul Primăriei Timișoara http://www.primariatm.ro/uploads/files/brosura%20print%206_12_2013.pdf

⁵¹ Finanțarea este asigurată de Guvernul Germaniei printr-un împrumut acordat Municipiului Timișoara în valoare de 3 milioane de euro plus un grant de 2 milioane de euro. Proiectul a fost aprobat de Parlamentul României prin Legea 229/25.11.2010 privind ratificarea Acordului de împrumut și finanțare dintre KfW Frankfurt pe Main (KfW) și România, reprezentată de Ministerul Finanțelor Publice al României (Împrumutat) și Municipiul Timișoara (Agenția de implementare a programului), pentru reabilitarea cartierelor istorice ale Timișoarei (Infrastructura municipală faza a II-a). Acordul a fost semnat la București la 22 decembrie 2009 și, respectiv, la Frankfurt pe Main la 24 martie 2010. Lista de imobile - după adresa precisă - din cartierele istorice Iosefin, Cetate, Fabric este disponibilă pe http://www.primariatm.ro/uploads/files/brosura%20print%206_12_2013.pdf

din cadrul asociațiilor de proprietari sunt foarte dificile și este nevoie de mult timp și de multă energie.

Prezența în Timișoara a programului de cooperare româno-german cu **Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ)** a lăsat urme. În interviurile și focus-grupurile prilejuite de elaborarea prezentei strategii au fost amintite beneficiile acestui program: pe lângă finanțarea unor proiecte de reabilitare, au fost organizate traininguri de care își amintesc arhitecți, ingineri, dar și meșteri, un curs pentru Poliția Comunitară despre conservarea patrimoniului construit, schimburi de experiență cu Sibiu și cu orașe germane înfrățite cu Timișoara. Consultanța tehnică gratuită prin care 5.000 de locuitori au primit informații relevante a jucat un rol esențial în formarea unei atitudini mai responsabile față de patrimoniu. Materiale informative oficiale (aprobate prin hotărâre de consiliu local) au făcut informațiile tehnice să fie accesibile și să ajungă la cât mai mulți oameni, prin evenimente cu mare vizibilitate, prin sondaje de opinie, prin implicarea echipei programului în manifestări culturale și artistice, prin campanii de informare.

Prin noul Plan Urbanistic General și prin activitatea Direcției Județene pentru Cultură Timiș, a instituției Arhitectului Șef, a Direcției de Urbanism, prin implicarea Comisiei de urbanism și amenajarea teritoriului din cadrul autorității publice locale, dar și a comisiilor de la Ministerul Culturii, se poate afirma că abordarea de tip normativ este asigurată: există reguli de protecție și acestea pot fi implementate cu consecvență. Această abordare este însă eficientă doar atunci când există o înțelegere a patrimoniului și la nivelul actorilor din piața imobiliară. În Timișoara, deși nu e regulă generală, sunt deja investitori în domeniul imobiliar care conștientizează importanța patrimoniului și văd nu numai constrângerile care derivă din necesitatea de a-l proteja, ci și beneficiile de imagine și de prestigiu⁵².

⁵² Citat din interviul dat presei: “Spre deosebire de alte proiecte, dorim să ne implicăm activ în punerea în valoare a unei părți din patrimoniul orașului nostru. Împreună cu arhitecții noștri, am studiat mai multe variante care să ne permită să conservăm descoperirile, respectând legislația în vigoare în materie de construcții și urbanism. În acest moment, purtăm discuții cu experții Ministerului Culturii, urmând ca domniile lor să decidă cu privire la varianta aleasă. Dorința noastră este aceea de a păstra o bună parte din

Perioade istorice și patrimoniu specific

Orașul Timișoara este orașul în care o treime din clădiri sunt cu valoare de patrimoniu (14.500 imobile cuprinse în lista de monumente istorice sau care fac parte din ansambluri arhitecturale). Majoritatea acestor clădiri fac parte din moștenirea imperială, o perioadă de înflorire economică ce a lăsat amprente în oraș. Stilul baroc este predominant. Fiind parte a imperiului austro-ungar până în 1919, referințele stilistice erau în mod evident inspirate din curente artistice din Budapesta și Viena. În Timișoara, putem vorbi atât de de "wiener Sezession" dar și de "magyar Szecessió", dar și Art Nouveau sau Jugendstil.

Curentele se amestecă adesea, sau sunt doar punct de plecare pentru inspirație și exprimare artistică a unor arhitecți locali.

Patrimoniul construit al Timișoarei este demn de atenție și pentru vestigiile rămase din perioada otomană⁵³, dar și pentru calitatea arhitecturii din anii '60-'80. Clădirea Universității de Vest a fost propusă pentru clasare. Foarte puțină atenție a fost acordată pentru acea perioadă până acum în România, iar Timișoara ar putea face pionierat în recunoașterea valorii arhitecturale de secol XX mai ales în ceea ce privește echipamentele de interes public, dar și pentru tipologii de locuințe înșiruite. Mulți dintre arhitecții autori ai acestor clădiri mai trăiesc încă și pot dezvălui principiile care i-au ghidat și detalii ale procesului de realizare. Aceste istorii fac parte din cultura Timișoarei și a României și nu ar trebui pierdute. Există, pe plan internațional, fenomene de turism de nișă pentru arhitectura de anii '60, care este apreciată nu numai de arhitecți, ci și de oameni care vor să cunoască mai bine perioada respectivă care face parte din viața lor

stăvilă în cadrul amplasamentului City Business Centre, expunându-l publicului în piațeta ce se va forma între clădirile noastre. Deși este o soluție costisitoare, dar și destul de dificilă din punct de vedere tehnic, presupunând translatarea acestui stăvilă, ar avea marele avantaj de a transforma spațiul public exterior într-un mic fragment muzeal în aer liber, așa cum există în alte orașe europene cu o istorie bogată și de a asigura accesul unui public generos", subliniază Ovidiu Șandor, dezvoltatorul City Business Centre Timișoara. 15.08.2013; disponibil online pe -

<http://timisoaraazi.ro/index.php?page=XSTIRI&subpage=&articleid=6301>, accesat pe 22 august 2014

⁵³ Descoperiri arheologice recente: moschee în Cetate, băi turcești din perioada otomană (aducțiuni de apă, desecări, alimentare cu apă potabilă) - construcții care dau măsura civilizației otomane

sau a părinților lor. Este însă nevoie de mijloace specifice de comunicare pentru ca acea arhitectură de calitate să fie acceptată în rândul clădirilor de patrimoniu.

Descoperirile arheologice cu prilejul lucrărilor recente de reabilitare a infrastructurii edilitare și de amenajare a spațiilor publice din Cetate, au adus în atenția publicului straturi ale istoriei care nu erau suficient cunoscute. Existau așteptări privind vestigiile otomane, dar nu se știa precis unde și cum sunt acestea. Lipsa informațiilor privind această perioadă este deplânsă chiar de istorici⁵⁴ și ar trebui să existe resurse nu numai pentru studii, cercetări și analize amănunțite ale descoperirilor, ci și pentru o evaluare atentă făcută de specialiști a altor vestigii încă îngropate. De asemenea, ceea ce s-a descoperit în Cetate ar trebui privit ca o mină de aur: trecutul se poate povesti și oamenii vor povești, chiar dacă opinia publică nu este dispusă foarte ușor să accepte o reevaluare multiculturală a trecutului regiunii, care ar implica o recunoaștere a perioadei de înflorire economică și de dezvoltare socială din perioada otomană când, pentru un secol și jumătate, orașul a fost reședință de pașalâc turcesc.

PLANIFICARE URBANĂ

Procesul de elaborare a planului urbanistic general a fost unul deschis și a asigurat informarea populației, precum și posibilitatea de a reacționa la propuneri. **Atelierul de Urbanism** este un exemplu de pionierat în care Direcția de Urbanism a acționat pentru a asigura o interfață de comunicare nu numai cu publicul larg, ci și cu profesioniștii și pentru a asigura o mai bună comunicare nu numai pentru municipalitate, ci și între actorii urbani interesați de viitorul orașului Timișoara. Demersul a fost prezentat ca bună practică în aplicarea principiilor de informare și de consultare a populației în elaborarea documentațiilor de urbanism, fapt datorat poate și componenței interdisciplinare a echipei formată din tineri specialiști din diverse domenii. Indiferent de cât ar fi de bune

⁵⁴ *Timisoara otomana*, 23 aprilie 2010, disponibil online pe http://art-historia.blogspot.gr/2010/04/timisoara-otomana_23.html, accesat pe 22 august 2014

prevederile unui plan de urbanism, ele pot eșua în a-și atinge scopul dacă nu sunt înțelese și aplicate de către locuitori, proprietari de imobile, dezvoltatori imobiliari. Este deci esențial ca aspecte tehnice și complexe să fie prezentate într-un mod accesibil, dar nu numai în spațiile Atelierului de Urbanism unde se duc oameni care sunt deja interesați de subiect, ci și prin canale de comunicare mass-media, pentru a ajunge și la persoane care trebuie mai întâi să înțeleagă de ce le-ar fi utile acele informații.

SPAȚII PUBLICE

Timișoara se va putea mândri în curând cu spații publice amenajate cu fonduri europene. În toamna anului 2013 au demarat lucrările de reabilitare în centrul istoric și zece străzi vor deveni pietonale. Piețele Sfântul Gheorghe, Libertății și Țarcului vor avea o imagine nouă, iar în Piața Unirii se vor face numai intervenții pentru înlocuirea rețelelor subterane și a pavajului. Pe lângă amenajările spațiilor publice din centru sunt aproape realizate și amenajările pentru malurile Begăi. Cum Bega are statut de canal navigabil, spațiile publice amenajate aici vor fi nu numai pentru locuitori, ci și pentru vizitatorii care pot veni pe apă de departe. Aceste spații publice vor fi tot atâtea contexte pentru manifestări culturale și artistice și amenajarea secvențelor spațiale ar trebui să încurajeze aceste manifestări prin flexibilitate, facilități specifice etc. De altfel, Primăria Timișoara dezvoltă în acest an cea de-a 7-a ediție a proiectului cultural Bega Boulevard, proiect care reprezintă nu doar o ocazie de consum cultural, ci și de „conștientizare a cetățenilor privind multiplele posibilități oferite de șansa de a avea în mijlocul Timișoarei un „coridor verde” și nepoluant, util și atractiv din punct de vedere turistic, cum este râul Bega”⁵⁵.

ARHITECTURĂ NOUĂ

⁵⁵ *Trei zile de concerte si Cursa Ratustelor - Programul complet al Bega Boulevard 2014*, 31 august 2014, disponibil pe <http://www.tion.ro/trei-zile-de-concerte-si-cursa-ratustelor-programul-complet-al-bega-boulevard-2014/1452490>, accesat pe 22 august 2014

Ahitectura ca sector al industriilor creative

Din analizele cuprinse într-un studiu la nivel național despre industriile creative elaborat în 2009, reiese faptul că, pentru activitățile de arhitectură, Timișul este pe locul 3, după Cluj și București, cu 218 firme care angajau în 2009 599 de persoane și aveau o cifră de afaceri de 56.569.642 de lei. Criza financiară a afectat puternic domeniul construcțiilor și respectiv firmele de proiectare în toate orașele României.

Ordinul Arhitecților filiala Timiș este una din filialele active în țară, cu propuneri de proiecte culturale finanțate din timbrul de arhitectură. Multe din aceste proiecte promovează nu numai arhitectura locală prin edițiile anualelor de arhitectură⁵⁶, ci și deschiderea către public și implicarea arhitecților în dezbateri importante pentru oraș. OAR Timiș organizează conferințe și expoziții prin care asigură prezența Timișoarei în rețelele naționale și internaționale ale arhitecților. Reprezentanții OAR Timiș au susținut faptul că 90% din lucrările arhitecților sunt locuințe private, iar scara proiectelor este destul de redusă.

Pregătirea arhitecților - nu numai în Facultatea de arhitectură din Timișoara - se face pentru proiecte complexe, iar gradul de frustrare a absolvenților când ajung să își exercite profesia este destul de ridicat. Facultatea de Arhitectură din Timișoara are însă o activitate remarcabilă de cooperare cu alte facultăți din țară și din străinătate, atât prin schimburi de studenți, cât și prin organizarea de workshop-uri cu participare internațională.

Profilul comanditarului de arhitectură într-un oraș care se poate lăuda cu un context economic mai bun decât în restul țării arată o preocupare foarte mare pentru costuri. Este foarte puțină comandă publică, iar aceasta nu face obiectul unor concursuri de arhitectură. Sunt extrem de rare comenzile de spații pentru artă din inițiativă privată și

⁵⁶ <http://anualadearhitectura.ro/ro/home/>

nu există siguranța că arhitectul este pregătit să dialogheze dacă nu este el însuși un consumator de artă și cultură.

Pledoarie pentru concursuri de arhitectură

Deși legislația permite organizarea de concursuri, sunt dificultăți generate de faptul că un concurs trebuie să aibă o temă, un juriu și că autoritățile publice trebuie să accepte soluția câștigătoare. Masterplanul pentru Timișoara conține prevederi pentru încurajarea organizării concursurilor de arhitectură și măcar pentru investițiile publice ar fi necesară asumarea de către clasa politică a acestui instrument, care aduce vizibilitate nu numai pentru arhitecții participanți la concurs, ci și pentru oraș, pentru arhitecți din țară și din întreaga lume în cazul concursurilor internaționale.

Până în prezent, singurul concurs organizat în Timișoara a fost inițiat de Consiliul Județean Timiș pentru restaurarea și amenajarea Bastionului ca spațiu care trebuia să gazduiască evenimente culturale în schimbul faptului că au fost investite fonduri europene.

Solicitarea organizării de concursuri este conținută și în propunerea filialei teritoriale OAR Timiș trimisă în iunie 2013 Primăriei Timișoara ca fundament pentru promovarea unui document de politică locală de arhitectură. Propunerea conține un set de principii și obiective generale, dar și indicatori de preformanță pentru arhitectura și spațiul public de calitate în Timișoara. Măsurile propuse sunt importante pentru creșterea calității vieții locuitorilor, dar și pentru identitatea orașului și implicit pentru susținerea candidaturii Timișoarei la titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021. Acest demers de politică publică locală este deja o practică larg răspândită în multe țări europene. Este urmărită valoarea cadrului fizic, gradul de adaptare la diverse utilizări pe termen lung pentru diferite categorii de utilizatori, viabilitatea economică (raport cost-beneficiu), valoarea socială (dezvoltare a comunității care vede și folosește acele spații), valoarea de mediu (utilizare eficientă a resurselor).

Publicații de specialitate pentru arhitectură

Revista *De arhitectură* este o publicație editată în Timișoara, din anul 2000, cu apariții trimestriale. Au fost publicate 38 de numere, fiecare număr fiind tematic. Revista se adresează arhitecților, designerilor, peisagistilor, arhitecților de interior, dar și unui public mai larg interesat de arhitectura contemporană⁵⁷.

SPAȚII PENTRU ARTĂ ȘI CULTURĂ

În interviurile și focus-grupurile cu operatori culturali din arte vizuale, muzică, artele spectacolului, arta pentru tineri și pentru amatori etc. și deci în celelalte rapoarte tematice este reliefată nevoia de **spații de întâlnire între creatori și publicul lor** (spații de expunere și de spectacol funcționale, adaptate cerințelor contemporane), dar și nevoia de spații de lucru (atelieri, spații de repetiții, spații pentru cursuri, spații pentru rezidențe artistice etc.). Aceste spații, mai ales cele pentru creșterea audienței și formare a creatorilor, ar trebui să fie distribuite echilibrat în teritoriul orașului.

Cartarea spațiilor unde se întâmplă manifestări de artă și cultură a evidențiat o densitate redusă de locuri semnificative pentru artă și cultură în afara centrului. Din considerente de timp, cartarea realizată în cadrul demersului de elaborare a prezentei strategii nu și-a propus o abordare comprehensivă, dar au fost puse bazele unui proces colaborativ, cu ajutorul unor instrumente informatice foarte accesibile. Procesul evidențiază atât nevoile creatorilor, cât și pe cele ale publicului, iar spațiul pentru artă și cultură face adesea diferența între a avea sau a nu avea o manifestare artistică, un grup activ de creatori, cursuri de artă etc.

⁵⁷ „*de arhitectura*” disponibil online pe <http://blog.de-arhitectura.ro/blog/despre>, accesat pe 22 august 2014

Interviurile și chestionarul succint realizat cu reprezentanți ai Consiliilor Consultative de Cartier au arătat faptul că locuitorii din afara centrului ar aprecia foarte mult existența unor locuri în cartierele lor în care să poată fi organizate activități culturale și artistice. Școlile sunt deja un nucleu al cartierului și multe din activitățile care au loc în prezent se desfășoară în spațiile școlilor.

Utilizare eficientă a spațiilor existente - evidența proprietății publice

Pentru a putea face o apreciere a resurselor necesare pentru a asigura spații adecvate pentru artă și cultură, este nevoie de o situație clară a resurselor de spațiu de care dispune autoritatea publică locală. Câtă vreme nu sunt localizate și analizate resursele de spațiu, nu se poate face o apreciere a modalităților concrete de satisfacere a nevoii de spații pentru operatorii culturali. Este deci necesară o analiză a acestor spații pentru a determina gradul de adecvare la nevoile exprimate de operatorii culturali. Alocarea acestor spații trebuie să țină cont de capacitatea destul de limitată a operatorilor culturali de a genera venituri, dar și de gradul de relevanță pentru comunitate a activităților. Este recomandabil să fie semnate contracte de concesiune sau închiriere pe durată determinată, iar prelungirea acestor contracte să fie făcută numai dacă folosirea acelor spații de către operatorii culturali se dovedește în mod obiectiv a fi în folosul comunității.

Spațiile construite pot fi refuncționalizate, dar este nevoie de o cunoaștere și a resurselor de teren aflate la dispoziția municipalității. Un exemplu de acest fel este terenul de aproximativ 6 hectare din cartier Iosefin, unde sunt deja schițate intenții de proiect (arh. Radu Radoslav) pentru o zonă pentru cultură - Art City -, care ar putea fi legată de restul orașului și prin transport pe apă pe Bega. Un exemplu de utilizare eficientă a spațiilor existente sunt instituții publice de cultură.

Interviurile cu operatorii culturali au pus în evidență nu numai necesități cu privire la spații, ci și existența unor **spații în proprietate publică** ce ar putea fi folosite mai bine, de mai mulți operatori culturali care pot fi cointeresați. Casa Tineretului este un astfel de exemplu. Întreținerea acelor spații este costisitoare, iar spațiile sunt clar subutilizate. La Casa Tineretului găsim un potențial foarte bun pentru scenă. Managerii

instituțiilor publice de cultură ar putea fi încurajați să realizeze proiecte în parteneriat cu operatori culturali privați, care ar aduce un plus de energie și de dinamism în schimbul facilităților legate de spațiu.

De asemenea, spațiile cinematografelor care ar trebui să fie transferate către municipalitate stau nefolosite sau folosite necorespunzător în toată această perioadă de incertitudine care riscă să se prelungească până când se pronunță instanțele de judecată.

Utilizare eficientă a spațiilor existente - fostele spații industriale

O cartare cu caracter mai special a fost cea care a urmărit spațiile unde nu mai sunt activitățile industriale din trecut și care ar putea fi refuncționalizate și animate prin artă și cultură. Această evaluare schematică și contactul cu proprietarii privați sau reprezentanții acestora au pus în evidență faptul că există un real potențial pentru transformarea măcar parțială a unor spații de acest fel în locuri pentru artă și cultură. Fabrica de Țigarete este în așteptare, în prezent nu sunt folosite spațiile foarte interesante și impresionante ca dimensiuni, iar această stare de fapt nu este nici în interesul proprietarilor și nici în interesul zonei și al orașului în ansamblu. Fabrica de baterii Elba și-a relocat producția, și nu sunt folosite în prezent spațiile unde nu mai au loc activități industriale. Acestea sunt incinte generoase, unde se pot amenaja spații de expunere, spații pentru artele spectacolului, spații pentru centre interdisciplinare care să încurajeze experimentul, cooperarea între artă și noile tehnologii.

Fără intervenția municipalității, operatori culturali privați ajung să folosească spații aflate în proprietate privată, dar va fi un fenomen limitat de costurile mari ale chiriilor pe piața liberă. Dacă Primăria Timișoara intervine să creeze un context de încredere bazat pe un program clar, fie și numai pe perioade limitate de timp⁵⁸, spațiile care stau acum abandonate, ar putea primi creatori și public. Manifestările culturale și artistice ar

⁵⁸ Municipality of Alba Iulia is involved in a research project applied at the European level for mechanisms of collaboration between local public authorities, private owners and cultural operators for the temporary use of former industrial zones: "TUTUR - Temporary use as a tool for urban regeneration", available online at <http://tutur.eu/>, accessed on 22 August 2014

putea ridica valoarea de prestigiu și ar asigura vizibilitatea acestor spații - aspecte care contează pe piața imobiliară.

Utilizare eficientă a spațiilor existente - spații private abandonate sau subutilizate

Cadrul programatic de parteneriat ar putea sprijini nu numai reutilizarea fostelor spații industriale, ci ar putea activa și spații de mici dimensiuni (atelieri, mici școli de dans, de învățare a unui instrument etc.) în apartamente care stau goale în imobilele din centru, în spații ale firmelor private din diverse sectoare de activitate care sunt nefolosite în anumite momente etc. Aceste direcții au fost deja subliniate prin Master Plan, în special prin programul 8 care este dedicat infrastructurii culturale și unde este recunoscută importanța operatorilor culturali privați care asigură o mare diversitate a ofertei culturale, pentru categorii variate de public. Dar este pus accentul și pe vulnerabilitatea acestor operatori culturali pentru care este foarte necesar sprijinul autorităților locale. Acest sprijin nu ar trebui să însemne afectarea independenței creative, astfel încât operatorii culturali independenți să continue să lege actul cultural de nevoile comunității locale.

PATRIMONIUL NATURAL

Propunerile prezentei strategii vor fi corelate cu prevederile altor documente de planificare. A fost amintită viziunea Masterplanului, dar este locul aici pentru a arăta și importanța naturii în constituirea unui cadru fizic prielnic pentru artă și cultură. Strategia pentru spații verzi a Timișoarei are propuneri care să conducă la valorificarea naturii atât pentru contribuția acesteia la un mediu de viață plăcut și vibrant, cât și ca bază pentru dezvoltare economică (turism, transport pe Bega). Timișoara este, așa cum am văzut la începutul acestui raport, apreciată ca oraș al florilor. Parcurile au un real potențial de atracție pentru evenimente culturale și artistice în aer liber, așa cum a demonstrat-o și cartarea manifestărilor elaborată în cadrul prezentei strategii. Mai ales pentru spațiile verzi distribuite înafara centrului, alături de școli, se pot face cu resurse

financiare nu foarte mari, amenajări care să fie adecvate pentru actul artistic. În complexul din Pădurea Verde, există deja mai mulți poli de atracție pentru petrecerea timpului liber și aici se poate constitui un cluster în care arta și cultura să aibă un loc privilegiat.

Viziunea de dezvoltare pentru mediul construit timișorean

- Atât pentru protecția patrimoniului, cât și pentru cea a naturii, Timișoara trebuie să dovedească mai multă responsabilitate. Moștenirea culturală a trecutului trebuie transmisă generațiilor viitoare. Identitatea culturală a orașului se sprijină pe patrimoniul construit, și tot patrimoniul construit poate fi sursă de inspirație pentru creativitatea contemporană.
- Fațadele sunt ale orașului. Spațiul public este al tuturor. Arhitectura nouă din Timișoara și orice intervenție asupra mediului fizic trebuie să demonstreze asumarea responsabilității pentru un cadru de viață de calitate. Spațiile publice trebuie să fie adaptate nevoilor locuitorilor prin amenajări contemporane, arta publică are nevoie de mai multă atenție.
- Timișoara are foarte multe de spații neutilizate după retragerea sau relocarea activităților industriale. Aceste spații sunt și ele un patrimoniu construit important și pot fi folosite în viitor dacă sunt supuse unor programe de regenerare urbană în care cultura să joace un rol activ. Distribuția spațială în cadrul orașului a acestor spații ar putea contribui la asigurarea unor nuclee pentru cultură în zone ale orașului unde acestea astăzi lipsesc. Legislația din domeniul educației încurajează autoritățile publice locale să se implice activ în constituirea unor centre de învățare permanentă, care și-ar putea găsi spații adecvate în cadrul spațiilor refuncționalizate.

ANALIZA SWOT

Puncte tari

- Fond construit valoros - areal istoric extins - cel mai mare ca suprafață din România: moștenirea secolului XVIII este foarte vizibilă;
- Vestigii din diverse momente ale istoriei: multiculturalitatea înzidită;
- Zone construite protejate care au fost mai protejate decât în alte orașe: evidențierea unei structuri urbane interesante;
- Instituții care își iau misiunea de protecție în serios;
- Societate civilă interesată de protecția patrimoniului;
- Program municipal de reabilitare și program de finanțare pentru reabilitare în parteneriat cu Banca de Dezvoltare a Germaniei;
- Amenajări de spații publice propice pentru evenimente - cele trei piețe din cetate - spațiu public de reprezentativ (amenajări și pietonizare pentru străzile din centru prin intervenții finanțate cu fonduri europene);
- Complexul din Pădure Verde - bază pentru un cluster de petrecere a timpului liber cu mare potențial;
- Promovarea mediului construit pentru turism cultural (ghiduri ale orașului, birou de informații turistice, plăcuțe care semnalează construcții monument istoric);
- Implicarea unor arhitecți în proiecte culturale independente;
- Existența unor spații pentru întâlniri, evenimente ale arhitecților;
- Organizarea de conferințe, expoziții, anuale de arhitectură - prezența în rețele naționale și internaționale;
- Articole dedicate arhitecturii din Timișoara în reviste de specialitate;
- Arhitectură nouă de calitate, dar și restaurări bune;
- Spații industriale care pot fi amenajate relativ ușor pentru a primi o serie de funcțiuni pentru cultură;
- Școala de arhitectură și urbanism - și master restaurare - masă critică de arhitecți care problematizează nevoile comunității.

Puncte slabe

- Proprietari care nu au suficiente venituri și suficientă încredere să intre în programul municipal de reabilitare;
- Clădiri cu vocație culturală, dar care nu sunt obiectul unor parteneriate între proprietarii lor privați și municipalitate;
- Clădiri de patrimoniu în proprietatea municipalității care nu sunt îngrijite;
- Recunoaștere limitată a nevoii de timp și de resurse materiale și umane pentru efortul de comunicare și de sprijin pentru proprietari;
- Se diminuează plantațiile de aliniament și spațiile verzi care și așa sunt puține în favoarea locurilor de parcare - distribuție dezechilibrată în oraș a spațiilor verzi, care sunt limitate la malurile canalului Bega și la cele câteva parcuri mari;
- Nu sunt resurse de teren în proprietatea primăriei pentru noi parcuri;
- Insuficientă cunoaștere a spațiilor aflate în proprietate publică sau privată disponibile, care ar putea fi puse la dispoziția operatorilor culturali;
- Lipsa de unor eforturi de promovare a importanței patrimoniului industrial;
- Lipsa de apreciere în opinia publică pentru patrimoniul industrial sau arhitectura de anii '60;
- Foarte puțină comandă publică pentru arhitecți;
- Foarte puține concursuri pentru obiective de utilitate publică și amenajări urbane;
- Chiriile spațiilor aflate în proprietatea consiliului local sau județean sunt excesiv de mari, nu se întâmplă prea multe activități artistice în aceste condiții;
- Sunt ignorate spații publice de mici dimensiuni în cartiere: toată energia merge către centru și malurile Bega - lipsesc amenajări și construcții-ancoră pentru centre de cartier;
- Tensiuni ocazionale între organizații ale societății civile și municipalitate în ceea ce privește protecția patrimoniului.

Oportunități

- Fonduri europene în noul exercițiu financiar 2014-2020 pentru protecția și valorizarea patrimoniului (mai mult decât în perioada 2007-2013);
- Orientarea generală de recuperare a arhitecturii anilor '60, a arhitecturii industriale;
- Inițiative care sprijină formarea publicului pentru protecția patrimoniului și pentru arhitectură nouă de calitate;
- Existența unor fonduri pentru proiecte culturale prin care pot fi promovate protecția de patrimoniu și valoarea arhitecturală;
- Existența unui demers de promovare pentru politica de arhitectură la nivel național;
- Asumarea de către OAR a responsabilității de a promova organizarea de concursuri de arhitectură.

Amenințări

- Legislație complicată privind funcționarea asociațiilor de proprietari - procese dificile de luare a deciziei de a intra în programe de reabilitare;
- Stil de viață influențat de consumerism care face să fie puțin public privat pentru arhitectură nouă de calitate;
- Deschidere limitată a proprietarilor de spații industriale care face negocieri dificile și șanse slabe pentru recuperarea patrimoniului industrial;
- Legislația greoaie care descurajează organizarea unor concursuri de arhitectură sau de amenajare urbană.

6. Obiective generale și măsuri de acțiune

Viziune Timișoara 2024:

Timișoara, locul unde viața culturală dinamică răspunde așteptărilor locuitorilor, economia creativă contribuie la bunăstare, iar creația artistică îmbrățișează experimentul. Un oraș cu o ofertă culturală diversă, conectată la fenomenele contemporane, cu un patrimoniu cultural valorificat inovativ și unde interculturalitatea este asumată.

Misiune pentru Primăria Municipiului Timișoara

Primăria municipiului Timișoara creează condițiile propice unei vieți culturale dinamice și diverse în oraș, competitivă la nivel național și internațional și relevantă pentru cetățenii orașului.

Principii:

- recunoașterea valorilor de patrimoniu și punerea în valoare a acestora;
- sprijin pentru cultura contemporană;
- considerarea libertății de expresie ca element fundamental al creativității și inovării;
- recunoașterea importanței legăturilor dintre cultură și societate;
- recunoașterea culturii ca motor de dezvoltare individuală și comunitară;
- respectul democratic față de cetățean și operatorii culturali în dezvoltarea de politici publice;
- valorificarea potențialului economic al culturii.

Axe tematice

1. Timișoara Creativă

Un oraș în care creația contemporană este încurajată și susținută în mod activ, cu interes deosebit pentru zona experimentului și abordarea interdisciplinară, în care publicul are acces la spații inovatoare și în care operatorii culturali sunt stimulați să dezvolte proiecte relevante pe plan local, regional și internațional.

2. Timișoara Implicată

Un oraș în care solidaritatea și diversitatea culturală coexistă, a cărei identitate se definește continuu și se ancorează în profilul multicultural timișorean și în diversitatea lingvistică și confesională prezentă.

3. Timișoara conectată

Un oraș racordat la mișcările artistice contemporane din țară și din străinătate, prezent prin artiști și organizații de cultură la evenimente relevante de profil, implicat în schimburi de experiență, parteneriate și rețele regionale, naționale și internaționale și atractiv pentru turiști.

4. Timișoara Responsabilă

Un oraș în care patrimoniul construit și natural este protejat și în care spațiul public este de calitate, oferind astfel un cadru favorabil cetățenilor prin oferta culturală și artistică prezentată, atât în centru, cât și în cartiere și în localitățile limitrofe.

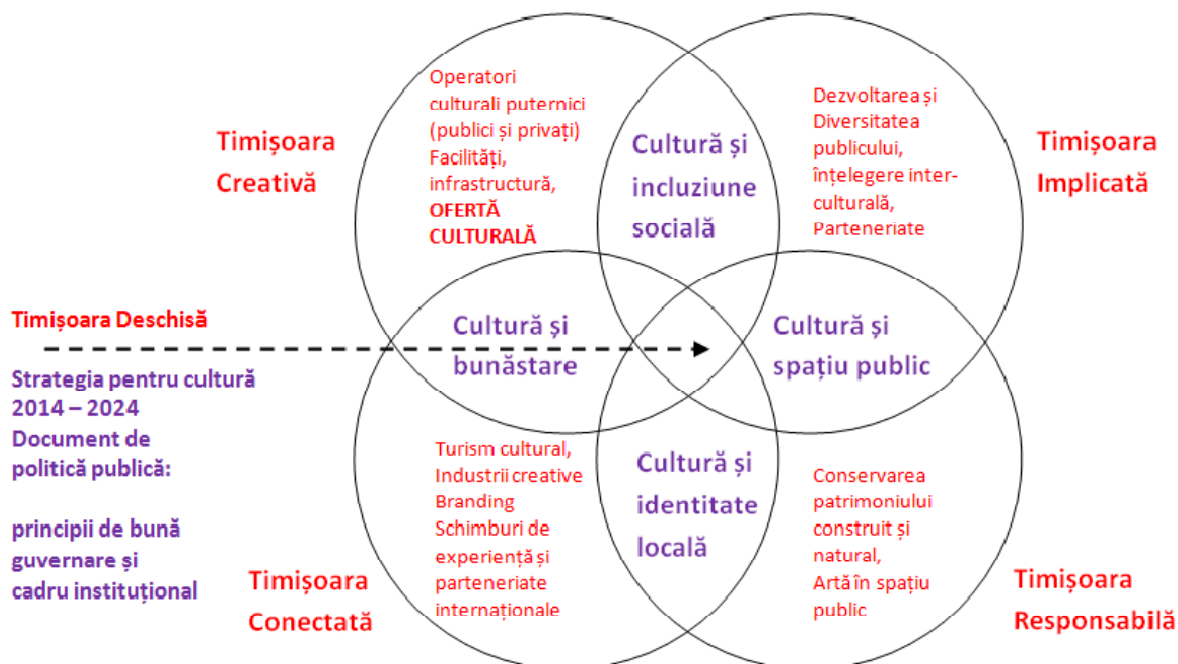
Axă transversală

5. Timișoara Deschisă (vezi capitolul 9 - Instrumente de implementare și capitolul 7 - Plan de acțiune)

Un oraș în care guvernarea culturală se bazează pe valorile democrației participative, unde serviciile publice sunt eficiente și creează cadrul necesar unui act cultural de calitate, bazat pe dreptul creatorului la

libertatea de expresie și pe recunoașterea rolului culturii pentru dezvoltarea individuală și comunitară.

Adaptare a schemei www.millierdickinsonblais.com/blog/fourth-pillar-of-sustainability

Axa tematică: 1. Timișoara Creativă

Un oraș în care creația contemporană este încurajată și susținută în mod activ, cu interes deosebit pentru zona experimentului și abordare interdisciplinară, în care publicul are acces la spații inovatoare și în care operatorii culturali sunt stimulați să dezvolte proiecte relevante pe plan local, regional și internațional.

Justificare

Axa *Timișoara creativă* se adresează cu prioritate ofertei culturale la nivel local, artiștilor și profesioniștilor din sectorul cultural, într-o optică de vitalitate

culturală sustenabilă a orașului. Sunt luate în considerare elemente de bază ale infrastructurii culturale, de la spații la resursele educaționale, de producție și expunere, pentru a îmbrățișa potențialul de creație și pentru a asigura participarea cât mai extinsă a publicului. De asemenea, este recunoscută valoarea experimentului ca punct distinctiv al sectorului cultural timișorean care, alături de noile tehnologii, pot deveni avantaje competitive pentru dezvoltarea orașului prin cultură. Cooperarea culturală ocupă un rol aparte în planificarea pe termen lung, în special dimensiunea internațională, a mobilităților, a promovării, a schimburilor de experiență și a co-producțiilor. *Timișoara Creativă* punctează măsuri menite să profesionalizeze actul managerial din cultură și să sprijine dezvoltarea industriilor culturale și creative, într-un gest de interes pentru potențialul economic pe care acestea îl dețin.

Obiective tematice:

- 1.1. Dezvoltarea creației contemporane și a unui act artistic competitiv pe scena culturală națională și internațională și relevant pentru comunitate
- 1.2. Îmbunătățirea promovării ofertei culturale și a comunicării între operatorii culturali
- 1.3. Întărirea capacității operatorilor culturali de a dezvolta o ofertă culturală de calitate

Obiectiv tematic nr.1.1.

Dezvoltarea creației contemporane și a unui act cultural competitiv pe scena culturală națională și internațională și relevant pentru comunitate

Justificare

Un obiectiv adresat comunității artistice din Timișoara în vederea încurajării și stimulării producției și expunerii locale. Timișoara are potențialul de a deveni un important centru artistic în țară, motivant pentru artiștii care locuiesc și lucrează în oraș, dar și pentru artiști, organizații de cultură, manageri culturali, curatori,

producători din afara acestuia. O viață culturală intensă, corect susținută, prin măsuri bine conturate, va genera în timp și o creștere a consumului cultural local și o penetrare în rândul unor categorii diverse de public.

Priorități

1.1.1 Creșterea numărului de spații dedicate actului cultural contemporan.

Înființarea unui Centru Artă-Tehnologie-Experiment Interdisciplinar	
Observații:	Roluri și responsabilități
Centrul reprezintă un loc în care artele se întâlnesc cu tehnologia, în care abordarea interdisciplinară și experimentul sunt încurajate, cu spații adaptate acestui profil de creație și expunere. Experimentul a fost identificat ca model integrator pentru Timișoara și ca element distinct față de alte orașe din țară și are nevoie să fie recunoscut ca principiu fundamental al artelor timișorene și al procesului creativ, alături de libertatea de expresie. Înființarea instituției răspunde intereselor venite din partea mediului artistic de a avea la dispoziție un centru interdisciplinar, deschis experimentului și tehnologiei și inovației la nivel de metodă și formă artistică; un centru de producție artistică efectivă, dar și cu valențe educaționale încorporate, de documentare și cercetare artistică.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget național, fonduri europene

Amenajarea unei noi săli de spectacole pentru Teatrul German de Stat din Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
Noua sală reprezintă un proiect deja lansat. Prin acest spațiu se abordează problema spațiilor în domeniul artelor spectacolului din Timișoara și se va atenua situația dificilă a împărțirii unei singure scene între două instituții de spectacole.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Teatrul German de Stat din Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Bugetul local

Construcția și amenajarea unei noi săli de spectacole și concerte în Timișoara, cu o capacitate de aproximativ 1500 de locuri
--

Observații	Roluri și responsabilități
Artiștii și organizațiile de artele spectacolului au nevoie de noi spații pentru repetiții și spectacole, cu dotări corespunzătoare realizării unor proiecte multimedia și a unor experiențe culturale adecvate standardelor contemporane. Noua sală ar putea să fie în administrarea noului-înființat Centrul de Proiecte Culturale, al uneia dintre instituțiile de spectacole subordonate Primăriei, care să funcționeze ca teatru-gazdă pentru proiectele propuse de alte instituții publice de spectacole sau pentru operatori culturali privați pentru proiecte culturale de interes public sau al unui consorțiu format din operatori cultural privați publici și non-profit.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, POR 2014-2020

Crearea unor noi spații de atelier în Timișoara pentru artiștii locali din domeniul artelor vizuale	
Observații	Roluri și responsabilități
Crearea sau alocarea de noi spații pentru ateliere răspunde nevoii semnalate de artiștii vizuali din Timișoara. În prezent, lipsa spațiilor reprezintă o problemă la nivel de creație în domeniul artelor vizuale.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Uniunea Artiștilor Plastici din Timișoara Facultatea de Arte și Design din cadrul Universității de Vest Timișoara Operatori culturali privați Artiști independenți
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Amenajarea unor noi spații în vederea desfășurării activităților muzeale în condiții optime	
Observații	Roluri și responsabilități
Muzeele timișorene au nevoie de spații suplimentare pentru depozitare, conservare și restaurare. Spații potențial disponibile și potrivite se află atât în proprietatea Primăriei municipiului Timișoara, cât și a Consiliului Județean Timiș. Ca exemplu, Teatrul Național "Mihai Eminescu" a obținut un astfel de spațiu în parcul industrial al Primăriei municipiului Timișoara.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituțiile publice de cultură de tip muzeal din oraș
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Asigurarea unor noi spații de repetiții pentru muzicienii din Timișoara

Observații	Roluri și responsabilități
Casa Tineretului ar putea să fie utilizată pentru astfel de spații. În prezent, aceasta este în administrarea FITT, care subînchiriază spații pentru a acoperi costurile de întreținere și pentru a pune la dispoziție cu titlu gratuit unele dintre spații. Comunicarea, însă, merită îmbunătățită. De asemenea, oportunitatea de a repeta sau concerta la sala Lira sau sala multimedia a Consiliului Județean are nevoie de comunicare către operatorii culturali.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Casa Tineretului (Fundația Județeană pentru Tineret Timiș) Sala Lira (Casa de Cultură a Municipiului Timișoara) Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean

Sprijin pentru identificarea unor spații potrivite pentru desfășurarea activităților pentru centrele culturale- Spitalul de Dermatologie, Liceul de Arte Plastice, Palatul Copiilor și Casa de Cultură a Studenților din Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
În prezent, liceul funcționează la Colegiul Tehnic de Vest. Conducerea instituției alături de profesori și elevi și-au manifestat opinia de relocare a liceului într-un spațiu corespunzător, ca dotări și poziționare în oraș. Casa de Cultură a Studenților din Timișoară își desfășoară activitatea în spațiul din Bulevardul Regele Carol I nr.9, proprietate a Episcopiei Romano-Catolice, pentru care plătește chirie. Acest lucru obligă instituția să restrângă resursele alocate efectiv pentru derularea activităților specifice pentru studenți, conform misiunii sale publice. Spitalul de Dermatologie a fost identificat ca fiind potrivit pentru activitatea Centrului Cultural German, a Institutului Francez și pentru consulatele onorifice care dezvoltă activități culturale	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Consiliul Județean Timiș Casa de Cultură a Studenților din Timișoara Inspectoratul Școlar Județean Timiș Ministerul Educației Naționale Liceul de Arte Plastice din Timișoara Palatul Copiilor Timișoara Universitatea de Vest Timișoara Universitatea Politehnica Timișoara Ministerul Tineretului și Sportului Operatori culturali Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene

1.1.2 Dezvoltarea domeniului audio-vizual

Constituirea unui fond de dezvoltare regională al cinematografiei și al audio-vizualului	
Observații	Roluri și responsabilități
Fondul poate sprijini industria de film și a	Primăria municipiului Timișoara

audio-vizualului prin finanțări de maxim 30-50.000 euro, care să contribuie la realizare de produse specifice care angrenează profesioniști din domeniul audio-vizualului din regiune și sunt filmate, pe cât posibil, în acest teritoriu. Este recomandată evaluarea posibilității de a dezvolta acest fond regional sau euro-regional (în euro-regiunea DKMT), pentru a valorifica potențialul industriei din această zonă. Exemple de astfel de fonduri: Ile-de-France Film, Film and Audiovisual Fund și Fondo Regionale per il Cinema e il l'Audiovisivo în Italia - provincia Lazio; fondurile regionale pentru cinematografie din Polonia.	Consiliul Local Timișoara Euro-regiunea DKMT Consiliul Județean Timiș Alte instituții ale administrației publice locale și regionale/județene din regiunea Vest și euro-regiunea DKMT Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene, investiții private
--	--

Transformarea Cinema Timiș într-o instituție de tip Art House	
Observații	Roluri și responsabilități
Instituțiile de tip Art House găzduiesc evenimente culturale și proiecții de film de artă, filme românești și europene. Cinema Timiș, prin poziția sa centrală în oraș și prin caracteristicile de spațiu, poate fi gazda perfectă pentru o instituție de tip Art House, în condițiile în care ar beneficia de investițiile corespunzătoare pentru dotări și programul de funcționare. Intrarea în rețeaua Europa Cinemas ar pune din nou Timișoara pe harta orașelor cu infrastructura necesară proiecțiilor filmelor de artă europene și ar crea contextul de noi colaborări culturale.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali și firme cu profil în domeniul audiovizualului Universitatea Politehnica Timișoara Surse fonduri pentru realizare Bugetul local, buget național, fonduri europene, fonduri private

Valorificarea cinematografelor în scop cultural	
Observații	Roluri și responsabilități
În prezent, situația juridică este în curs de clarificare în instanță pentru preluarea de către Primăria municipiului Timișoara a cinematografelor care aparțin în prezent de România Film. Domeniul filmului în Timișoara impune crearea de noi spații pentru distribuții de filme și evenimente dedicate, care altfel nu își găsesc locul într-un cinema de tip mall, profilurile și misiunea fiind diferite și susținând	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Operatori culturali Surse fonduri pentru realizare Bugetul local

industria cinematografică în maniere distincte. Clădirile cinematografele care nu mai sunt în prezent în funcțiune au nevoie de renovare și de o relansare culturală, eventual ca instituții cu profil creativ mixt, care să le asigure parțial sustenabilitatea financiară.	
--	--

1.1.3 Stimularea ofertei culturale noi timișorene

Acordarea competitivă a finanțărilor nerambursabile pentru proiecte culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Primăria Timișoara are experiență în acordarea competitivă de finanțări nerambursabile pentru proiecte culturale. Procedura cuprinsă în cadrul strategiei prevede îmbunătățirea procedurilor de concurs, de la etapa de informare, urmată de evaluare, implementare și decont. Capitolul 9 detaliază procedurile planificate pentru Agenda culturală locală.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Acordarea de burse de creație și de atelier artiștilor vizuali	
Observații	Roluri și responsabilități
Costurile de producție și logistica de spațiu impusă de creația în domeniul artelor vizuale necesită sprijin financiar din partea autorităților locale în acordarea de burse de creație și burse de atelier, care să acopere costurile de materiale și să finanțeze timpul petrecut în atelier. Bursele se pot acorda pe bază de competiție de proiect și portofoliu.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget regional

Acordarea de burse pentru debut literar	
Observații	Roluri și responsabilități
Bursele vor sprijini creația literară și vor încuraja tinerii scriitori din Timișoara. Este o măsură semnalată de comunitatea profesională din Timișoara.	Primăria municipiului Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Operatori Culturali KRUG Uniunea Scriitorilor din România - filiala Timiș
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget regional, fonduri europene

1.1.4 Susținerea prezenței artei în spațiul public

Comisionarea pe bază de competiție a unor lucrări de artă în spații publice	
Observații	Roluri și responsabilități
(sculptură, instalații, artă <i>site-specific</i> ș.a.m.d.) Vezi parcul de Sculptură - Fundația Triade. Proiect de statui interactive la celebrarea a 25 de ani de la Revoluție - la scară umană - la nivelul străzii. Proiecte de sculpturi, ori instalații, care să stimuleze artiștii locali și să valorifice nume importante din arta contemporană românească în spații publice din Timișoara și din țară. Sesiunile de finanțare pot propune o temă anume, legată de spiritul Timișoarei, fără a fi tributară trecutului, ci deschisă spre interesele de expresie ale artiștilor. Vor putea candida artiști individuali, dar și echipe formate din curatori, artiști vizuali și galerii private, pe baza unor proiecte și a unui regulament clar și transparent de concurs. Corelare cu Timișoara deschisă.	Primăria municipiului Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Intrarea în legalitate a artiștilor ambulanți	
Observații	Roluri și responsabilități
În prezent, există experiențe internaționale de reglementare a activității artiștilor ambulanți. Prin Hotărâre de consiliu local sau permise acordate artiștilor de a performa în spații publice. Constituirea unui sistem de acreditare pentru artiștii ambulanți, pentru a asigura valoare artistică și animarea spațiului public.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu sunt necesare investiții

Derularea unor proiecte de street art în zone strategice pentru oraș	
Observații	Roluri și responsabilități
Timișoara deja deține o inițiativă puternică și consistentă artistic în acest sens. Măsura presupune analiza și selecția unor locuri în care se poate executa <i>street art</i>, fără a afecta patrimoniul, ci, din contră, înfrumusețea spațiul public, făcându-l mai atrăgător, mai viu și mai	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Facultatea de Arte și Design
	Surse fonduri pentru realizare
	Bugetul local, bugetul județean, fonduri europene, Fondul Regional pentru Dezvoltare Regională

dinamic vizual pentru locuitorii săi. Sugestii: in cartierele de locuințe colective, pe fatadele blocurilor anoste. În acest sens se pot obține numeroase referințe din țări care au implementat cu succes o astfel de măsură, punându-și în valoare artiștii locali și stimulând creația în zona de <i>street art</i> / <i>graffiti</i>.	
--	--

1.1.5 Sprijinirea sectorului industriilor culturale și creative (ICC) pentru a presta servicii în beneficiul publicului timișorean

Înființarea unui fond de start-up (20.000 euro) pentru zona de ICC	
Observații	Roluri și responsabilități
Autoritățile publice locale au acces la programe de finanțare europeană prin care pot face redistribuție de resurse către sectorul cultural și creativ din Timișoara. Timișoara deține un potențial în această direcție, care trebuie susținut și încurajat.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale operatori economici din domeniul ICC Universitatea de Vest Universitatea Politehnica Oficiul Teritorial pentru IMM și Cooperatie Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Atragerea de fonduri europene dedicate pentru IMMuri creative, realizarea unui proiect în acest sens

Organizarea unor cursuri de formare în antreprenoriat creativ cu dimensiune culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
Profesionalizarea sectorului cultural în management cultural, management de proiect, antreprenoriat a fost una dintre nevoile identificate la nivelul operatorilor din Timișoara. Este o nevoie căreia i se poate răspunde printr-o măsură longevivă în timp, care să atingă mai multe generații de antreprenori și să creeze o comunitate de profesioniști bine pregătiți la nivel local.	Centrul de Proiecte Culturale operatori din domeniul ICC Universitatea de Vest Universitatea Politehnica Oficiul Teritorial pentru IMM și Cooperatie Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Fonduri europene

Realizarea de schimburi de experiență și transfer de know-how în ICC	
Observații	Roluri și responsabilități
Este o măsură necesară atât în regiune, dar și la nivel național și internațional. Coroborată cu măsura precedentă, de	Centrul de Proiecte Culturale operatori economici din domeniul ICC Universitatea de Vest

organizare a unor cursuri de formare profesională, aduce un plus de consistență și de sustenabilitate pe termen lung.	Universitatea Politehnica Oficiul Teritorial pentru IMM și Cooperatie Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Fonduri europene, fonduri regionale, fonduri private

Dezvoltarea unui cluster creativ ca incubator pentru <i>start-up</i> -uri și alte facilități specifice	
Observații	Roluri și responsabilități
Programarea și animarea activităților pentru un CLUSTER pentru ICC - regenerare urbană prin industrii creative în fostele zone industriale. Este o măsură care se corelează cu alte măsuri din domeniul ICC și care vizează o infuzie de capital și de know-how pentru un domeniu cu un important potențial de dezvoltare locală.	Primăria municipiului Timișoara Echipă cu expertiză pentru coordonare și administrare incubator - contract prestări servicii pentru primii 5 ani operatori <i>start-up</i> în industrii creative Proprietari de clădiri și terenuri care intră în programul municipal de cooperare
Corelare cu Timișoara Responsabilă.	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene, fonduri private

1.1.6 Încurajarea dezvoltării de proiecte culturale emblematicale ale Timișoarei

Constituirea unei liste de proiecte culturale prioritare pentru Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
Cu buget asigurat anual, fără a mai intra în evaluare în cadrul competiției organizate pentru acordarea de finanțări nerambursabile. Aceste proiecte sunt organizate direct de către Primăria Municipiului Timișoara sau de către Centrul de Proiecte Culturale. Măsura funcționează ca o recunoaștere a proiectelor care deja și-au dovedit capacitatea administrativă, beneficiul pentru comunitate și valoarea culturală.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Oferirea de finanțări nerambursabile pentru activități curente al operatorilor culturali de interes public (altele decât instituții publice de cultură)	
Observații	Roluri și responsabilități

Este vorba despre fonduri alocate inclusiv pentru costuri administrative, pentru activități ale operatorilor culturali non-profit, care și-au demonstrat relevanța pentru sectorul cultural și pentru care este nevoie să se asigure o continuitate în timp. Fondurile se acordă pe bază de proiect, care să plaseze activitățile în contextul organizațional mai amplu, cu obiective, responsabilități și rezultate așteptate, deus spre evaluare și finanțare.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Sprijinirea programului de activități al Muzeului Revoluției	
Observații	Roluri și responsabilități
Punerea în valoare a patrimoniului material și imaterial asociat Revoluției din 1989 este necesară pentru Timișoara, atât pentru a păstra vie memoria și dezbateră pentru semnificația istorică a evenimentelor, cât și din punct de vedere cultural și turistic.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Muzeul Revoluției - care necesită înregistrarea ca instituție publică de cultură Ministerul Culturii Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Bugetul local, bugetul național, fonduri europene

Obiectiv tematic nr.1.2

Îmbunătățirea promovării ofertei culturale și a comunicării între operatorii culturali

Justificare

Timișoara are nevoie de o comunitate artistică solidară și de operatori culturali deschiși spre cooperare și colaborare în interesul mediului cultural și a comunității din care fac parte.

Priorități:

1.2.1. Sprijinirea promovării ofertei culturale în spațiul public

Facilitarea accesului operatorilor culturali din Timișoara la afișajul stradal
--

Observații	Roluri și responsabilități
Operatorii culturali nu dispun în prezent de suficientă expunere stradală. Publicul timișorean este un public care se informează în mare măsură din afișul stradal. Este o problemă semnalată în repetate rânduri de operatorii culturali locali.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara firma responsabilă de afișajul stradal în oraș
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, cu investiții minime. Se poate rezolva printr-un parteneriat cu firma responsabilă de afișajul stradal în oraș, ca spațiile libere să fie alocate evenimentelor culturale cu titlu gratuit.

Suplimentarea spațiilor de afișaj stradal acolo unde acoperirea nu este suficientă	
Observații	Roluri și responsabilități
Măsură care vizează, spre exemplu, zonele periferice și unde există un potențial de vizibilitate crescută (cum ar fi gardurile dinspre carosabil pentru ca informațiile să fie văzute din mașină).	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Poliția Locală Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

1.2.2. Facilitarea comunicării între operatori culturali și a ofertei culturale locale

Crearea unui portal cultural online, în care fiecare operator poate înregistra informații relevante	
Observații	Roluri și responsabilități
Sectorul cultural are nevoie de o mai bună comunicare a evenimentelor care se intenționează a fi organizate, pentru a evita suprapunerile și a încuraja colaborările. De asemenea, publicul va beneficia de o interfață comună de promovare a ofertei culturale. Portalul va conține inclusiv oportunități de colaborare culturală, de rezidențe artistice, prezentări de proiecte culturale, spații disponibile cu potențial cultural, finanțări disponibile etc. În dezvoltarea sa, este esențială comunicarea de bază cu privire la modalitatea de actualizare a informațiilor și a responsabilităților administratorilor portalului la nivelul informației disponibile.	Primăria municipiului Timișoara Operatorii culturali Operatorii economici - subcontractare crearea portalului
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, investiții private

Publicarea revistei „Revolutionary TM” în versiune print și online	
Observații	Roluri și responsabilități
Publicația există deja și este foarte apreciată. O îmbunătățire a ei ar implica	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara

trasarea mai clară a responsabilităților, astfel încât să fie cuprinse nu fie numai evenimente trecute, ci și evenimente viitoare. O versiune electronică actualizată ar mări vizibilitatea și impactul acesteia.	Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget regional

Dezvoltarea unei prese culturale specializate	
Observații	Roluri și responsabilități
Sprijinirea dezvoltării unei prese de calitate se poate realiza prin organizarea de formări profesionale pentru jurnaliști și organizarea unor întâlniri periodice de informare (altele decât conferințele de presă), precum și dezvoltarea unor programe de studii de specialitate la nivel masteral. Sectorul cultural din Timișoara a semnalat absența unei prese culturale specializate, în mediul print și online deopotrivă. Este o resursă care trebuie atent dezvoltată și formată profesional, datorită rolurilor sale multiple, de promovare a actului cultural, dezvoltare a publicului, critică de specialitate etc.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Universitatea de Vest Timișoara Instituții media Jurnaliști independenți
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Informații culturale despre activitatea și patrimoniul mobil al muzeelor în limbi de circulație internațională	
Observații	Roluri și responsabilități
Muzeele au nevoie de încurajare și susținere pentru a traduce informațiile referitoare la expozițiile pe care le găzduiesc cel puțin în limba engleză, de a-și actualiza site-urile periodic în mai multe limbi de circulație internațională. De asemenea, este nevoie să realizeze și să distribuie materiale informative în mai multe limbi de circulație internațională, corespunzătoare profilului publicului lor actual și potențial.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Obiectiv tematic nr.1.3

Întărirea capacității operatorilor culturali de a dezvolta o ofertă culturală de calitate

Justificare

Timișoara are nevoie să investească în formarea profesională a operatorilor culturali activi pe plan local, pentru a genera proiecte inovatoare și coerent concepute, cu o implementare profesionistă, care să confere sustenabilitate domeniului. Potențialul de dezvoltare locală este întâmpinat prin măsuri care să răspundă nevoilor de pregătire a resurselor umane pentru ca acestea să fie cu adevărat valorificate. Cooperarea culturală locală și internațională reprezintă o prioritate pentru oraș pentru următorii 10 ani.

1.3.1 Formarea profesioniștilor din sectorul cultural

Organizarea de cursuri și ateliere de formare profesională a managerilor culturali și a personalului administrativ

Observații	Roluri și responsabilități
Formarea profesioniștilor din sectorul cultural în accesarea de fonduri publice și private, dezvoltarea de activități economice, management și marketing cultural, atragere de sponsorizări și scriere de proiecte este necesară diversificării surselor de venit pentru cultura publică și creșterii calității și impactului actului cultural.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Organizarea de cursuri și ateliere de formare profesională pentru artiști, personalul tehnic

Observații	Roluri și responsabilități
Finanțarea de sesiuni de formare profesională pentru meseriile tehnice din zona artelor spectacolului (atelier de mișcare scenică, dar și pentru profesioniștii de sunet, design etc.) este o nevoie semnalată de operatorii culturali privați și publici din Timișoara.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Oferirea de burse pentru manageri culturali în cadrul organizațiilor și instituțiilor publice de cultură timișorene

Observații	Roluri și responsabilități
Transferul de cunoștințe specifice de management cultural de la persoane cu	Primăria municipiului Timișoara Instituțiile publice de cultură

experiență către persoane care sunt la început de carieră este esențial pentru ca experiențele și expertiza acumulate să se constituie într-un capital real pentru dezvoltarea sectorului cultural timișorean. Constituirea unui fond de burse pentru a asigura un venit minim pe perioada unui an pentru tineri care intră într-un program de mentorat alături de manageri culturali cu experiență, confirmați prin activitatea lor, reprezintă o investiție cu beneficii nete pentru oraș.	Consiliul Județean Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali din sectorul privat Mentori Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene
--	---

Organizarea de stagii de practică a studenților în organizații și instituții culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Viitori profesioniști în management și marketing cultural, dar și alți profesioniști din domeniul culturii, au nevoie de practică în instituții și organizații culturale încă din timpul facultății, pentru a înțelege în mod practic meseria pentru care se pregătesc. Această nevoie a fost semnalată atât de către studenți, cât și de către organizațiile de cultură, ca o măsură simplă de formare profesională și de transfer de cunoștințe practice și teoretice deopotrivă.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Operatori culturali Universitatea de Vest Universitatea Politehnica din Timișoara Surse fonduri pentru realizare Nu sunt necesare investiții

1.3.2 Deschiderea spațiilor de cultură ale instituțiilor publice către operatorii culturali privați pentru realizarea proiectelor culturale de interes public

Introducerea criteriului cooperării cu sectorul cultural privat în evaluarea managementului cultural al instituțiilor publice	
Observații	Roluri și responsabilități
Acest criteriu vine ca o recunoaștere a unei bune practici deja prezente în activitatea unora dintre instituțiile de cultură timișorene. De asemenea, evaluarea actului managerial din punctul de vedere al parteneriatelor cu sectorul cultural privat, în special ONGuri și artiști independenți, dar și alte instituții publice de cultură, în primul rând prin punerea la dispoziție a spațiilor și dotărilor din instituțiile publice de cultură tinerilor artiști și ONG-urilor, sprijină solidaritatea	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Surse fonduri pentru realizare Nu sunt necesare investiții

în realizarea actului cultural de interes public în oraș. Parteneriatele pot lua o formă simplă sau complexă, inclusiv prin coproducții artistice sau prin activități de documentare și cercetare. În implementarea acestei măsuri trebuie ținut cont de faptul că unele instituții publice de cultură se confruntă cu insuficiența spațiului pentru activitatea curentă, deci criteriul de evaluare trebuie adaptat realităților fiecărei instituții în parte.	
--	--

Acordarea de finanțare suplimentară instituțiilor publice de cultură care cooperează cu ONGuri culturale și artiști independenți	
Observații	Roluri și responsabilități
Suplimentarea fondurilor instituțiilor publice de cultură pentru susținerea activităților artiștilor independenți și a ONGurilor culturale care folosesc spațiile și dotările acestora (buget de producție, buget de promovare separat).	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Comunicarea publică a spațiilor și a echipamentelor de care dispun instituțiile publice pentru cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Comunicarea clară a spațiilor și a dotărilor de care dispun instituțiile publice de cultură și a condițiilor în care acestea pot fi puse la dispoziția operatorilor culturali independenți. Comunicarea se poate face pe site-ul propriu și site-ul dedicat vieții culturale timișorene. Această măsură crește încrederea în buna guvernare culturală și acordă șanse egale operatorilor culturali timișoreni.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu sunt necesare investiții

Promovarea instituțiilor publice de cultură care reprezintă exemple de bună practică în colaborarea cu ONGurile culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Promovarea inițiativelor, a rezultatelor și a impactului acelor instituții publice de cultură care pun la dispoziție spațiile și dotările proprii ONGurilor culturale. Se pot prezenta programele și activitățile acestora, se pot realiza interviuri cu manageri culturali, voluntari etc., într-un	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

gest de responsabilitate față de domeniul pe care îl reprezintă (beneficii de imagine, consolidarea altor organizații mai tinere sau mai mici, experiment artistic, schimb de practici etc.).

AXĂ PRIORITARĂ: 2. Timișoara implicată

Un oraș în care solidaritatea și diversitatea culturală coexistă, a cărei identitate se definește continuu și se ancorează în profilul multicultural timișorean și diversitatea lingvistică și confesională prezentă.

Obiective tematice:

- 2.1 Creșterea implicării operatorilor economici și a administrației publice ca parteneri pentru realizarea actului cultural timișorean
- 2.2 Creșterea participării culturale în cartierele timișorene
- 2.3 Dezvoltarea de noi categorii de public pentru actul cultural
- 2.4 Acces sporit la cultură pentru persoanele cu dizabilități
- 2.5 Un oraș care contribuie la formularea identității culturale a regiunii, în care diversitatea culturală este protejată și promovată
- 2.6 Creșterea consumului cultural în rândul tinerilor

Obiectiv tematic nr. 2.1

Creșterea implicării operatorilor economici și a administrației publice ca parteneri pentru realizarea actului cultural timișorean

În momentul de față, se resimte nevoia de a completa metodele tradiționale de promovare a actului cultural cu alte metode, bazate pe colaborarea cu entități a căror misiune nu este în principal cea de promovare, comunicare, informare culturală, dar care dețin infrastructura necesară pentru a crește accesul populației la informația culturală

relevantă: puncte de întâlnire sau de tranzit (cum sunt găurile), mijloace de transport în comun, resurse umane de încredere și prezente în spațiul public, relații internaționale instituționalizate. Pe lângă creșterea eficienței promovării acțiunilor culturale, această măsură este menită și să crească solidaritatea comunității locale față de poziționarea Timișoarei ca oraș cultural.

Priorități:

2.1.1. Asigurarea accesului la informație despre cultura timișoreană prin intermediul actorilor din alte domenii de activitate (transport, educație, sănătate, justiție, etc)

Plasarea de materiale informative în spații cu funcțiuni pentru public	
Observații	Roluri și responsabilități
Universități, școli, consulate, cabinete medicale, notariale, oficii poștale etc. în stațiile și în mijloacele de transport în comun. Așa cum a arătat experiența altor capitale culturale europene, transportatorii sunt unii dintre principalii beneficiari ai unei oferte culturale atractive, prin aflulul de turiști în oraș. Pe această bază, a co-interesării acestora pentru a promova viața culturală timișoreană, se poate ajunge la noi categorii de public potențial, prin costuri reduse pentru administrația publică locală și pentru operatorii culturali.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Camera de Comerț și Industrie a județului Timiș Agenția regională a CFR RATT Companii private de taxi Operatori economici Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Bugetul local pentru realizarea de materiale informative, bugete private pentru materialele realizate de operatorii culturali privați

2.1.2 Creșterea participării operatorilor economici la realizarea actului cultural de interes public

Ofertarea în mediul universitar a unor cursuri optionale de formare în domeniul pedagogiei artelor, muzicii	
Observații	Roluri și responsabilități
Această formare în domeniul	Primăria municipiului Timișoara

pedagogiei artelor și muzicii ajută la formarea și asistarea publicului, studenții având posibilitatea de a oferi tururi ghidate, ateliere pentru copii și	Consiliul local Timișoara Universitățile timișorene Instituțiile de cultură Centre culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Practică retribuită conform Codului Muncii

Crearea de parteneriate de practică între instituțiile de cultură și universitățile timișorene în vederea implicării studenților în conceperea, organizarea, promovarea programelor culturale ale acestora	
Observații	Roluri și responsabilități
Acest tip de practică este diferit de perioada de practică pe care studenții o au în timpul anului academic, este vizată o perioadă mai mare de timp, în care tinerii participă activ, se formează practic în domeniile de specialitate sau în domeniile conexe	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Universitățile timișorene Instituțiile de cultură Centre culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Practică retribuită conform Codului Muncii

Scutiri fiscale pentru operatorii economici timișoreni care finanțează acțiuni culturale de interes public	
Observații	Roluri și responsabilități
Constituirea unui cadru procedural pentru acordarea de beneficii financiare de tipul scutirilor fiscale de la plata unor taxe și impozite la bugetul local pentru acei operatori economici care sprijină financiar sau material actul cultural de interes public.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori economici
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Introducerea unui premiu pentru Mecenat cultural, ca secțiune în cadrul Galei Excelenței Timișorene	
Observații	Roluri și responsabilități
Constituirea unui cadru pentru acordarea de beneficii de imagine operatorilor economici care sprijină financiar sau material actul cultural de interes public. Promovarea celor mai importanți sponsori ai culturii, intrați în competiția "Mecena culturii timișorene" pe site-ul dedicat culturii orașului și în Monitorul Primăriei Timișoara.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori economici
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu necesită fonduri suplimentare semnificative

Acordarea de reduceri pe impozitul pe proprietate din chirii pentru operatorii economici
--

și pentru persoanele fizice care oferă spații (clădiri și terenuri) pentru operatori culturali	
Observații	Roluri și responsabilități
Constituirea unei proceduri de facilitare a cooperării dintre proprietari privați de spații de mici dimensiuni, pentru a închiria la prețuri reduse în beneficiul artiștilor și ONGurilor culturale.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori economici Persoane fizice proprietari de spații nefolosite
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Încurajarea externalizării serviciilor de ospitalitate și a altor servicii de către instituțiile publice de cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Externalizări ale serviciilor de ospitalitate (cafenele), dar și librării, ghidaje, branding și comunicare ale instituției publice de cultură. Procedura de subcontractare sau cesiune a spațiilor pentru livrarea respectivelor servicii are nevoie să conțină condiții clare pentru operatorii economici care ar putea fi atrași și trebuie să asigure coerența brandului cultural al instituției.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Operatori economici
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, bugetul Ministerului Culturii (prin intermediul subvențiilor acordate instituțiilor publice de cultură subordonate din Timișoara)

Obiectiv tematic nr. 2.2

Creșterea participării culturale în cartierele timișorene

Activitățile de cartare a manifestărilor culturale alături de consultările realizate au condus la ideea că este nevoie de a aduce cultura în afara centrului orașului și de a adapta oferta culturală la nevoile și specificul respectivelor cartiere. Deși se realizează anual, Zilele Cartierelor sunt o activitate punctuală care nu este suficientă pentru asigurarea accesului la cultură în afara zonei centrale a orașului. De asemenea, a fost semnalată necesitatea de a îmbunătăți activitatea Consiliilor Consultative de Cartier și a altor organizații comunitare de tip grass-roots în domeniul cultural prin formare în direcția managementului proiectelor culturale, prin alocare de resurse umane pregătite pentru animație culturală a comunității, dar și prin asigurarea unor spații pentru desfășurarea activității.

Organizarea de evenimente și proiecte culturale în cartierele timișorene	
Observații	Roluri și responsabilități

Dezvoltarea de proiecte culturale care să pună în valoare resursele culturale ale fiecărui cartier, rezultate în urma cercetărilor și pe baza preferințelor locuitorilor respectivei zone.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali Consiliile consultative de cartier Consiliul Județean Casa de Cultură a Municipiului Timișoara Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, operatori economici locali (sponsorizări)
--	---

Asigurarea unei formări specifice pentru activitatea cultural-comunitară din cartiere	
Observații	Roluri și responsabilități
Sunt necesare transferul de cunoștințe și asigurarea resursei umane pentru animație culturală, pentru profesionalizarea activității operatorilor culturali care își desfășoară activitatea în cartiere.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali Consiliile consultative de cartier Consiliul Județean Casa de Cultură a Municipiului Timișoara Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene

Dotarea parcurilor din cartiere cu elemente care să permită organizarea de evenimente	
Observații	Roluri și responsabilități
Timișorenii sunt deschiși către extinderea activităților culturale în spații publice, în primul rând în parcuri, acolo unde își petrec în mare timpul liber. Pentru ca acest lucru să se întâmple este nevoie ca parcurile să devină cu adevărat spații primitoare pentru activitatea culturală prin amplasarea de generatoare de curent, toalete ecologice, scene, amfiteatre, chioșcuri etc.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali Consiliile consultative de cartier Consiliul Județean Casa de Cultură a Municipiului Timișoara Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean

Amenajarea de spații în care se pot desfășura activități culturale în cartiere	
Observații	Roluri și responsabilități
Consiliile Consultative de Cartier remarcă faptul că nu există de multe ori spații unde să aibă loc activități în cartier, nu doar spații efective de festivități, ci spații de întâlnire, de lecturi, ateliere etc. Astfel de spații ar putea fi, de pildă, foste școli care nu mai sunt utilizate sau spații ale școlilor care sunt funcționale, dar care ar putea	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali Consiliile consultative de cartier Consiliul Județean Casa de Cultură a Municipiului Timișoara Școli Surse fonduri pentru realizare

găzdui și un mic centru cultural de cartier. În aceste cazuri primăria ar putea plăti utilitățile iar operatori economici ar putea fi cooptați pentru amenajări și dotări.	Buget local, buget județean, fonduri private
--	--

Dezvoltarea unor centre comunitare de învățare permanentă	
Observații	Roluri și responsabilități
Conform Legii 1/2001 a Educației Naționale, Art 343 "(1) Centrele comunitare de învățare permanentă se înființează de către autoritățile administrației publice locale în parteneriat cu furnizorii de educație și formare. Acestea au rolul de a implementa politicile și strategiile în domeniul învățării pe tot parcursul vieții la nivelul comunității. Funcționarea centrelor comunitare de învățare permanentă se reglementează prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului." și a Hotărârii privind aprobarea metodologiei de organizare și funcționare a centrelor comunitare de învățare permanentă http://www.edu.ro/index.php/articles/15277 act normativ MEN 2013 - autoritățile publice locale au în sarcină înființarea și finanțarea acestor centre), care să aibă și funcții culturale Aceste centre ar putea reprezenta platforma prin care cultura să devină un factor de dezvoltare la nivel local, integrată firesc altor activități de care respectiva zonă are nevoie comunitar (tineret, civic, voluntariat, social, de mediu). Centrele ar putea reprezenta inclusiv o oportunitate pentru Universitatea populară de arte (care ar putea avea astfel filiale în oraș), și astfel ar aduna comunitatea în jurul unor cluburi de pictură, muzică, teatru de amatori.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali Consiliile consultative de cartier Consiliul Județean Casa de Cultură a Municipiului Timișoara Asociația Seniorilor din Timișoara Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene

Obiectiv tematic nr. 2.3 Dezvoltarea de noi categorii de public pentru actul cultural timișorean

Priorități:

2.3.1 Încurajarea activităților de dezvoltare a publicului și de educație culturală în instituțiile publice de cultură

Alocarea de fonduri speciale pentru activități de dezvoltare a publicului și educație culturală în instituțiile publice de cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Instituțiile publice de cultură, care realizează activități de dezvoltare a publicului (inclusiv formare profesională pentru derularea acestor activități), au nevoie de fonduri suplimentare, special programate, în cadrul subvenției anuale. Această măsură marchează importanța acordată dezvoltării publicului și a educației culturale în oraș.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean
Susținerea punerii la dispoziție a spațiilor instituțiilor publice de cultură pentru exprimare creativă / arta de amatori	
Observații	Roluri și responsabilități
Găzduirea parțială a activității de amatori în spațiile instituțiilor publice de cultură ar avea beneficiul de a legitima aceste demersuri și de a crește încrederea practicanților în valoarea activității pe care o desfășoară. De asemenea, publicul acestui gen de manifestare poate reprezenta un public nou pentru cultură, fiind atras de faptul că arta și instituția sunt percepute mai primitoare și mai accesibile.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură Grupuri informale de amatori
	Surse fonduri pentru realizare
	Bugetele instituțiilor publice de cultură timișorene
Promovarea exemplelor de bună practică în dezvoltarea publicului și educație culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
Recunoașterea performanțelor și asigurarea vizibilității în domeniul dezvoltării de activități de educație culturală și dezvoltarea publicului înseamnă promovarea acelor programe, proiecte sau activități care au reușit să aducă noi categorii de public pentru actul cultural sau au demonstrat abordări inovatoare în educația culturală sau	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean școli Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană
	Surse fonduri pentru realizare

dezvoltarea publicului în evenimente de tip Gală, dar și pe site-ul culturii timișorene și în Monitorul Primăriei.	Nu necesită fonduri publice suplimentare semnificative.
--	---

Derularea unei campanii de promovare a voluntariatului în cadrul organizațiilor și instituțiilor publice de cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Voluntariatul este o activitate cu beneficii multiple, atât pentru cei care se implică, cât și pentru organizația sau cauza care beneficiază de munca și timpul lor. De altfel, Legea 78/2014 a consimțit valențele pozitive ale voluntariatului pentru societate în ansamblu: creator de solidaritate socială, stimulator al dezvoltării personale și profesionale și contributor la punerea în practică a valorilor de cetățenie activă și responsabilitate socială (via ProVobis - Centrul Național de Resurse pentru Voluntariat). Este nevoie ca mai multe organizații ale tinerilor, instituții de învățământ și operatori culturali să colaboreze pentru ca mai mulți tineri, adulți și vârstnici să se implice în activități de voluntariat și mai multe organizații să fie pregătite să îi primească.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean școli și licee Universitatea de Vest Timișoara Universitatea Politehnica din Timișoara Asociația Seniorilor din Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene

Prelungirea programului muzeelor și bibliotecilor până la ora 20.00 în cel puțin o zi a săptămânii	
Observații	Roluri și responsabilități
Ritmul zilnic și programul de lucru de astăzi nu permite de multe ori accesarea serviciilor culturale în timpul săptămânii în intervalul orar 10-17, motiv pentru care consumul cultural scade. Este nevoie de o mai mare flexibilitate a orarului de acces.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean prin intermediul subvențiilor acordate instituțiilor publice de cultură subordonate

2.3.2 Susținerea participării copiilor și tinerilor la activități culturale

Acordarea de sprijin financiar pentru activități dedicate activităților culturale în școli și în perioada vacanțelor școlare	
Observații	Roluri și responsabilități
Finanțarea de proiecte culturale realizate în cadrul săptămânii “Școala altfel” și a unor activități de cultură în școală pe tot parcursul anului școlar sunt esențiale pentru copii și tineri, creativitatea fiind o abilitate cu repercursiuni asupra adaptării, dezvoltării personale și coeziunii sociale, în condițiile în care este ghidată și însușită ca un instrument pe termen lung. Activitățile culturale pot însemna de asemenea cursuri opționale, cursuri extra-curriculare ținute de persoane resursă sau de organizații culturale.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean Școli și licee Asociația Seniorilor din Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene
Constituirea unui cadru de colaborare între școli și operatori culturali pentru desfășurarea orelor de curs în spații culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Instituțiile publice de cultură și organizațiile culturale pot contribui la atingerea obiectivelor educaționale inclusiv prin facilitarea accesului la patrimoniu material și imaterial de care dispun. De asemenea, ieșirea din spațiul tradițional de învățare - școala - poate fi o experiență cu valoare formativă pentru tineri și copii, în condițiile în care ghidajul	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean Școli și licee
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean
Formarea profesională continuă a cadrelor didactice pentru educație artistică și culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
Este nevoie ca profesorii și învățătorii care predau materii artistice sau culturale, atât în instituțiile școlare preuniversitare ne-vocaționale, dar și cele vocaționale, să aibă parte de cursuri și formări pentru profesionalizarea activității.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean Casa Corpului Didactic Școli și Licee
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, fonduri europene

Sprijinirea activității culturale de amatori în școli	
Observații	Roluri și responsabilități
Actori, artiști și alți profesioniști în domeniul culturii pot sprijini prin mentoring/coaching -activități ale cercurilor școlare, activitate retribuită fie prin bugetul instituției publice de cultură unde colaborează sau sunt angajați, fie prin intermediul unor proiecte culturale selectate competitiv prin intermediul Agendei culturale locale și județene.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Inspectoratul Școlar Județean Școli și licee
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget cultural, buget județean

Obiectiv tematic nr. 2.4: Acces sporit la cultură pentru grupurile de risc

Acordarea de sprijin pentru activități de intervenție socială prin cultură/intervenție culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
Sprijinirea inițiativelor de intervenție culturală și a organizațiilor care derulează activități mixte - sociale și culturale. Finanțări dedicate din Agenda culturală locală și județene adresate proiectele socio-culturale cu miză multiplă socială și culturală: de ex. în spitale, în penitenciare, adresarea grupurilor dezavantajate, vulnerabile.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Organizații cu profil social
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Amenajarea și dotarea corespunzătoare a instituțiilor publice de cultură pentru accesul persoanelor cu dizabilități	
Observații	Roluri și responsabilități
Investiții pentru dotări corespunzătoare accesului în instituțiile publice de cultură și la actul cultural al persoanelor cu dizabilități.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Organizații cu profil social
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Formarea personalului din instituțiile publice de cultură pentru a sprijini accesul la cultură al persoanelor cu dizabilități	
Observații	Roluri și responsabilități

Este nevoie ca nu doar infrastructura, ci și personalul din instituțiile publice de cultură să înțeleagă și să poată sprijini accesul la cultură al persoanelor cu dizabilități.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Organizații cu profil social
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Obiectiv tematic nr.2.5: Un oraș care contribuie la formularea identității culturale a regiunii, în care diversitatea culturală este protejată și promovată

Priorități:

2.5.1 Sprijinirea cooperării și a schimburilor culturale în euroregiunea DKMT a Banatului istoric

Dezvoltarea traseelor culturale în euroregiunea DKMT - Banatul istoric	
Observații	Roluri și responsabilități
Euroregiunea DKMT - Banatul istoric reprezintă o oportunitate de dezvoltare a Timișoarei ca lider cultural euroregional, punând în valoare modelele de comunicare și colaborare istorice la nivel de ofertă și potențial cultural. Există elemente culturale de patrimoniu care, puse în legătură, pot reprezenta o oportunitate de atragere de turiști și de experiențe culturale semnificative.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Autorități publice din Serbia și Ungaria Operatori culturali Agenția de Dezvoltare Regională Vest Euroregiunea DKMT
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Contribuție la actualizarea catalogului de operatori culturali din regiunea DKMT	
Observații	Roluri și responsabilități
Catalogul inițiat în cadrul proiectului <i>Poli culturali - politica culturală, instrument pentru dezvoltarea comunității și regionale</i> , publicat în variantă print și online, poate reprezenta un instrument util pentru viitoare colaborări culturale în regiune. Primăria municipiului Timișoara poate contribui prin actualizarea secțiunii dedicate ofertanților culturali timișoreni.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Autorități publice din Serbia și Ungaria Agenția de Dezvoltare Regională Vest Institutul Intercultural Timișoara Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, fonduri europene

Organizarea unui Târg anual de proiecte transfrontaliere România-Serbia și România-Ungaria	
Observații	Roluri și responsabilități
Evenimentul lansat în cadrul proiectului <i>Poli Culturali</i> poate reprezenta o platformă de networking și de colaborare în regiunea DKMT, cu beneficii pentru oraș, operatori culturali și dezvoltarea regiunii în general.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Autorități publice din Serbia și Ungaria Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, fonduri europene

2.5.2 Protejarea și promovarea diversității culturale a orașului

Introducerea unor criterii de evaluare a punerii în valoare a multei și interculturalității în programul instituțiilor publice de cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Includerea de criterii cu privire la interculturalitate și multiculturalitate în evaluarea instituțiilor publice de cultură și a managerilor acestora reprezintă o recunoaștere a valorii interculturalității și diversității culturale pentru oraș, calități care trebuie protejate și promovate corespunzător.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Organizarea unor cursuri de formare profesională pentru manageri culturali și pentru personalul administrativ cu privire la managementul diversității	
Observații	Roluri și responsabilități
Competențe interculturale și de management al diversității integrate în oferta de formare profesională publică și privată pentru viitori profesioniști din sectorul cultural. Sunt necesare pentru a asigura un anumit nivel de calitate a ofertei culturale și activităților în sprijinul diversității culturale.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Acordarea de sprijin pentru activități culturale cu profil multietnic sau intercultural	
Observații	Roluri și responsabilități
Sprijinirea proiectelor interculturale și a organizațiilor care derulează astfel de activități, inclusiv organizații ale diferitelor grupuri etnice și ale migranților	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Centrul de Proiecte Culturale

are nevoie să fie o prioritate acordată proiectelor care asigură vizibilitatea grupului etno-cultural către un public general.	Instituții publice de cultură Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județea

Obiectiv tematic nr.2.6:Creșterea consumului cultural în rândul tinerilor și dezvoltarea unei educații pentru cultură

Introducerea săptămânii culturale pentru tineri în Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
Acces liber pentru tinerii din oraș la activitățile culturale organizate în cea săptămână, alta decât săptămâna educației non- formale	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

AXĂ PRIORITARĂ: 3.Timișoara conectată

Un oraș racordat la mișcările artistice contemporane din țară și din străinătate, prezent prin artiști și organizații de cultură la evenimente relevante de profil, implicat în schimburi de experiență și cooperări regionale, naționale și internaționale și atractiv pentru turiști.

Obiective tematice:

- 3.1. O mai bună racordare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională
- 3.2. Valorificarea patrimoniului și a ofertei culturale în cadrul ofertei turistice a orașului și a localităților limitrofe

Obiectivul tematic nr. 3.1

O mai bună racordare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională

Justificare

Timișoara are nevoie de o mai bună conectare cu mediul cultural din țară și din străinătate. Operatorii culturali au nevoie să călătorească, să împărtășească experiențe cu alți profesioniști, să se expună altor practici artistice, să fie conectați în permanență cu ultimele tendințe din domeniul lor. Este o responsabilitate artistică și față de public totodată. Artele sunt un veritabil ambasador, care vor promova orașul ca spațiu al creativității, atât prin mobilitatea externă, cât și prin găzduirea de evenimente internaționale, rezidențe și proiecte de cooperare culturală internațională.

Priorități:

3.1.1 Sprijinirea colaborărilor culturale internaționale

Acordarea de sprijin pentru operatorii culturali implicați în proiecte strategice de cooperare culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
Măsura se implementează prin asigurarea parțială a co-finanțării, iar impactul său se referă la conectarea artiștilor și a organizațiilor culturale la fluxul internațional, expunerea publicului la noi practici artistice și promovarea implicită a orașului la nivelul diplomației culturale europene.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean
Organizarea de cursuri de formare profesională pentru managementul proiectelor de cooperare culturală internațională	
Observații	Roluri și responsabilități
Nevoia de profesionalizare a personalului din sectorul cultural se îndreaptă inclusiv în direcția cooperării internaționale. Specificitatea acestui tip de proiecte și a managementului pe care îl solicită, inclusiv a managementului unei cariere artistice, impun formarea profesională de	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene
Colaborări cu centrele culturale și consulatele din Timișoara pentru sprijinirea colaborărilor culturale internaționale și promovarea ofertei culturale	
Observații	Roluri și responsabilități

Implicarea centrelor culturale străine și a consulatelor onorifice în mobilitatea și cooperarea culturală din Timișoara este importantă pentru a susține anvergura ofertei culturale a orașului. Timișoara deține un potențial semnificativ în acest sens, prin profilul multicultural pe care îl deține, care trebuie explorat și valorificat. Mai mult, centrele culturale străine și consulatele onorifice din oraș sunt active și deschise spre colaborare.	Primăria Timișoara Consiliul local Timișoara Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană Centrul Cultural German Institutul Francez Consulatele Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local

Valorificarea apartenenței Primăriei Timișoara la rețele internaționale prin inițierea unor proiecte cu miză culturală cu parteneri din aceste rețele	
Observații	Roluri și responsabilități
Realizarea de proiecte culturale în parteneriat cu operatori culturali din orașele înfrățite reprezintă una dintre formele prin care poate fi sprijinită dezvoltarea sectorului cultural timișorean și poate fi crescut accesul publicului la noi proiecte artistice din afara spațiului de referință	Primăria Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene, fonduri regionale

Promovarea în străinătate a deschiderii pentru colaborări cu operatori culturali timișoreni în cadrul rețelelor naționale și internaționale și a parteneriatelor din care face parte Primăria Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
Facilitarea parteneriatelor culturale prin punerea la dispoziția operatorilor culturali a resurselor de contacte dezvoltate în urma apartenenței la rețele internaționale pentru realizarea de proiecte culturale în parteneriat cu operatori culturali din orașele înfrățite	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu necesită investiții

3.1.2 Creșterea mobilității culturale în Timișoara

Sprijin financiar pentru activități culturale cu participare internațională	
Observații	Roluri și responsabilități
Introducerea unei priorități de finanțare în <i>Agenda culturală locală</i> pentru acele proiecte care au peste 70% dintre invitați	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale

din alte țări. Este o măsură care va susține în mod direct cooperarea internațională și un nivel managerial ridicat din partea operatorilor culturali.	Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Crearea unui fond de mobilitate și rezidențe în Timișoara - gazdă	
Observații	Roluri și responsabilități
Măsura este adresată artiștilor și profesioniștilor din domeniul culturii din alte orașe și alte țări. Schimbul de practici artistice și expunerea la noi discursuri vizuale trebuie să funcționeze în dublu sens, atât a artiștilor din Timișoara în alte orașe din țară și din străinătate, dar și a altor artiști de a lucra o perioadă în oraș. Publicul de asemenea va beneficia de această dinamică, dacă evenimentele de expunere sunt bine organizate și	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Direcția Județeană de Cultură - Casa Artelor Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Dezvoltarea unui fond public pentru mobilitate culturală internațională a artiștilor și operatorilor culturali timișoreni	
Observații	Roluri și responsabilități
Fond dedicat participării artiștilor și operatorilor culturali din Timișoara la evenimente internaționale de profil (ex. festivaluri, conferințe, turnee etc.). Măsura funcționează în corelare cu cea de mai sus (cea a fondului de mobilitate pentru găzduire de artiști din afara Timișoarei).	Primăria Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Proiecte Culturale Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Obiectiv tematic nr.3.2

Valorificarea patrimoniului și a obiectivelor culturale în cadrul ofertei turistice a orașului și a localităților limitrofe

Justificare

Patrimoniul cultural reprezintă un important atu al Timișoarei, care merită valorificat pentru cetățeni, dar și pentru a atrage turiști și a promova astfel orașul și oferta sa culturală.

3.2.1 Prezentarea ca experiență turistică a resurselor culturale

Valorificarea și dezvoltarea de noi trasee turistice culturale în Timișoara și în localitățile limitrofe	
Observații	Roluri și responsabilități
Traseele turistice sunt o formă atractivă de punere în valoare a patrimoniului orașului prin oferirea unor experiențe semnificative. Au fost deja create 4 trasee turistice culturale în Timișoara în cadrul proiectului „Dezvoltarea serviciilor de informare și promovare turistică din Timișoara, în context regional” finanțat prin programul de vecinătate România-Serbia, Phare CBC 2006 RO2006/018-448.01.01.02: Turul cartierului Cetate, Turul cartierului Fabric, Turul cartierelor Iosefin și Elisabetin, Turul Revoluției. Timișoara și regiunea oferă și alte oportunități pentru realizarea de trasee turistice, care apoi au nevoie să fie comunicate și puse în valoare de operatori culturali și agenții de turism.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Agenții de turism Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean

Includerea Timișoarei în traseele turistice tematice europene ale Institutului european pentru itinerarii culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Participarea la trasee tematice europene reprezintă o oportunitate de promovare a orașului, cu potențial semnificativ de atragere a turiștilor și de a menține oferta traseelor la un nivel ridicat de performanță și calitate.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Operatori culturali Institutul european pentru itinerarii culturale
	Surse fonduri pentru realizare Nu necesită fonduri suplimentare semnificative

Realizarea de proiecte culturale pe canalul Bega, ca mijloc de conectare europeană prin legătură cu Dunărea	
Observații	Roluri și responsabilități
Canalul Bega reprezintă o zonă cu potențial turistic, atractivă pentru artiști și cu o importantă deschidere spre alte spații culturale. Este o zonă semnalată de majoritatea stakeholderilor culturali din Timișoara ca fiind un punct central pentru investiții.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Centrul de Informare Turistică Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare

	Buget local, buget județean, fonduri regionale, fonduri europene
--	--

Realizarea de instrumente de promovare a patrimoniului culinar bănățean pentru integrarea acestora în meniurile restaurantelor din Timișoara și la nivel internațional	
Observații	Roluri și responsabilități
Parte a culturii regionale, specificul culinar poate fi speculat ca ofertă culturală atragătoare articulată în circuitul turistic prin restaurante, puncte de informare ș.a.m.d.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Centrul de Informare Turistică Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri private

Deschiderea unor instituții culturale pentru vizite turistice	
Observații	Roluri și responsabilități
Anumite clădiri, cum este Palatul Culturii, sunt atractive pentru turiști și ar putea fi deschise pentru vizite ghidate într-un interval orar anume din timpul săptămânii, în anumite zile. De asemenea, activitatea din culise a anumitor instituții de cultură (decoruri, costume, conservare a patrimoniului etc) pot reprezenta oportunități de promovare cu valoare educațională.	Primăria Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul județean Timiș Centrul de Informare Turistică Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri private

3.2.2 Îmbunătățirea serviciilor de informare despre obiectivele culturale din oraș

Amplasarea de indicatoare turistice la apropierea de oraș și la intrarea în oraș care să prezinte principalele atracții turistice	
Observații	Roluri și responsabilități
Măsura este necesară pentru expunerea atracțiilor turistice din oraș într-un traseu coerent și o structură de informații actualizată și atractiv formulată. Indicatoarele se vor amplasa în centru și în cartierele orașului, în preajma unor locuri relevante cultural, repere pentru istoria și identitatea Timișoarei.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Amplasarea de hărți de tip "you are here"

Observații	Roluri și responsabilități
Pentru facilitarea vizitării orașului, hărțile de acest tip indică locul unde te afli și obiectivele turistice din apropiere. Numeroase alte orașe din străinătate au implementat această măsură, sprijind astfel experiența de vizitare.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Realizarea de aplicații informatice pentru dispozitive portabile despre obiectivele culturale și oferta culturală din oraș	
Observații	Roluri și responsabilități
Aceste informații se referă la patrimoniul și oferta culturală curentă și sunt disponibile în mai multe limbi. Este o măsură care completează măsurile precedente. Aceasta se adresează vizitatorului contemporan, care și-a dezvoltat așteptări în direcția serviciilor online. Acestea funcționează ca reper pentru nivelul de dezvoltare al unui oraș.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

Amplasarea de plăci informative despre monumentele istorice și în locurile relevante pentru memoria colectivă a orașului	
Observații	Roluri și responsabilități
În prezent, o parte dintre monumentele istorice ale orașului au plăcuțe informative, însă nu există plăcuțe pe care să scrie numele Piețelor (Unirii, Victoriei, Libertății, Traian, Maria, etc.) Plăcuțele informative e necesar să fie vizibile și cu informații corecte, traduse corect în limbi de circulație internațională. Plăcile se pot amplasa inclusiv în locurile unde au avut loc evenimente importante pentru oraș (cu coduri QR ce trimit direct la informații detaliate online).	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean

3.2.3 Promovarea Timișoarei ca destinație turistică culturală

Actualizarea site-ului turistic al orașului cu informații despre obiectivele culturale și viața culturală a orașului în mai multe limbi de circulație internațională	
Observații	Roluri și responsabilități

Site-ul Centrului de Informare Turistică www.timisoara-info.ro este actualizat cu aceste informații. Site-ul are informații în română, engleză și sârbă. Site-ul are nevoie să ofere informații atrăgător prezentate, atât ca formulare, dar și grafic, despre locurile unde s-au petrecut evenimente importante pentru oraș, precum și agenda culturală actualizată. Informațiile detaliate la care trimit condurile QR de pe plăcuțele informative (vezi măsura precedentă) se vor regăsi pe acest site.	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean

Realizarea și distribuția de publicații de prezentare a Timișoarei culturale pentru grupuri țintă specifice, în mai multe limbi	
Observații	Roluri și responsabilități
Centrul de Informare Turistică a realizat și a distribuit o broșură cu evenimentele culturale anuale din Timișoara în română, engleză, germană. Această activitate are nevoie să continue, ca măsură de promovare a ofertei culturale din Timișoara într-o manieră atrăgătoare și accesibilă.	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Consiliul Județean Timiș Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană Operatori culturali Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri private

Distribuirea unui newsletter trimestrial cu privire la programul activităților culturale timișorene pentru următoarele 6 luni	
Observații	Roluri și responsabilități
Această măsură vine în primul rând în întâmpinarea promovării acelor evenimente pentru care se cunosc datele de organizare cu luni în avans și în funcție de care agențiile de turism pot pregăti pachetele de turism cultural și pot promova oferta culturală timișoreană. Publicul potențial al ofertei culturale, din Timișoara și alte localități, inclusiv internațional, poate planifica altfel mai bine participarea la festivaluri și alte evenimente culturale majore ale orașului.	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean

Promovarea unei comunități de reprezentare a Timișoarei ca destinație culturală

Observații	Roluri și responsabilități
Acreditare ca ambasadori culturali a unor personalități locale, dar și a unor oameni din domenii exterioare culturii, locuitori ai Timișoarei și nu numai. Colaborarea cu universitățile din Timișoara pentru atragerea studenților străini - Erasmus ca promotori ai orașului și cu organizațiile implicate în programul European Voluntary Service. Este o măsură introdusă și implementată de mai multe orașe, printre care și Liverpool, cu ocazia programului dedicat Capitalei Culturale Europene în 2008.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Consiliul Județean Timiș Operatori culturali Universitatea de Vest din Timișoara Universitatea Politehnică din Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu sunt necesare investiții

Parteneriate cu companiile multinaționale care activează în Timișoara pentru a promova Timișoara ca destinație turistică culturală	
Observații	Roluri și responsabilități
O măsură în completarea celor de mai sus, în vederea expunerii ofertei turistice din Timișoara unui mediu cât mai larg, prin canale care să valideze orașul ca obiectiv turistic cu adevărat interesant.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Centrul de Informare Turistică Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană Operatori culturali Companii multinaționale Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu sunt necesare investiții

AXĂ PRIORITARĂ: 4. Timișoara responsabilă

Un oraș în care patrimoniul construit și natural este protejat și în care spațiul public este de calitate, oferind astfel un cadru favorabil artelor și culturii pentru cetățeni, atât în centru cât și în cartiere și în localitățile limitrofe.

Justificare:

Atât în cadrul Agendei 21 pentru Cultură, cât și în alte studii și documente internaționale este subliniat rolul pe care îl are spațiul public și calitatea mediului

construit în asigurarea unui cadru care să încurajeze arta și cultura. Din discuțiile purtate cu operatorii culturali timișoreni și cu specialiști ai mediului construit, a reieșit că, deși Timișoara are cu ce se mândri în acest domeniu (poate mai mult decât ale orașe ale României), mai sunt încă multe aspecte care merită atenția autorităților locale.

Obiective tematice:

- 4.1. Creșterea gradului de conștientizare a valorilor de patrimoniu, reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului
- 4.2. Creșterea calității spațiului public amenajat ca un cadru favorabil pentru artă și cultură
- 4.3. Creșterea calității spațiilor verzi amenajate ca un cadru favorabil pentru artă și cultură
- 4.4. Regenerare urbană prin cultură și refuncționalizare pentru cultură

Obiectiv tematic nr.4.1

Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului

Timișoara are cel mai mare număr de clădiri cu statut de protecție fie ca monument istoric, fie ca parte dintr-un ansamblu sau zonă construită protejată. Primăria Timișoara face pionierat în acordarea finanțărilor, prin intermediul unui program municipal care ține cont de faptul că, deși juridic fațadele țin de domeniul privat, de facto, acestea aparțin orașului.

Priorități:

4.1.1 Creșterea gradului de conștientizare privind valorile de patrimoniu pentru reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului

Organizarea unor campanii de conștientizare a valorilor de patrimoniu de către proprietarii de imobile	
Observații	Roluri și responsabilități
Programul municipal de reabilitare a	Primăria municipiului Timișoara

clădirilor de patrimoniu trebuie să fie mai bine cunoscut și înțeles prin campanie media și materiale de promovare, dar și prin mai multe întâlniri în cadrul asociațiilor de proprietari și personalul implicat în programul municipal. Campania media este de natură să mobilizeze proprietarii de clădiri cu valoare de patrimoniu, dar și să ajute formarea unei atitudini responsabile a locuitorilor privind patrimoniul.	Consiliul local Timișoara Instituții media din oraș Direcția Județeană pentru Cultură Timiș
	Surse fonduri pentru realizare Buget local pentru cheltuieli impuse de campania media, dar se poate face un parteneriat media cu presa și cu posturile locale de televiziune și radio

Sprijin acordat proprietarilor de clădiri cu statut de monument istoric care demarează acțiunile de intrare în Programul Municipal de reabilitare	
Observații	Roluri și responsabilități
Se are în vedere o cooperare mai strânsă între proprietari și consultanții municipalității pe proiecte de reabilitare, pentru care, deși documentația tehnică pentru autorizație este contribuție proprie a proprietarilor în temeni de costuri, aceștia au nevoie să primească un sprijin constant pe întreaga perioadă de proiectare și execuție, pentru a alege cele mai bune soluții tehnice și financiare, pentru a nu se simți copleșiți de complexitatea proceselor, etc.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Direcția Județeană pentru Cultură Timiș
	Surse fonduri pentru realizare Proprietarii plătesc proiectul tehnic, Municipality suplimentează resursele pentru consultanții tehnici angajați, Bugetul pentru reabilitare - sprijin financiar din bugetul local - deja aprobat

4.1.2 Încurajarea unei abordări integrate a patrimoniului construit

Organizarea unor Universități de Vară pentru restaurarea unor spații aflate în din domeniul privat al consiliului local	
Observații	Roluri și responsabilități
Primele restaurări de calitate au fost făcute în Timișoara după 1990, deci există aici un grup de profesioniști care pot transfera din pasiunea și expertiza lor. Taberele de restaurare sunt un astfel de context de învățare și transfer de expertiză, în care e important să existe o abordare interdisciplinară a patrimoniului construit: anumite spații aflate în	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Instituții media din oraș Direcția Județeană pentru Cultură Timiș Ordinul Arhitecților Uniunea Arhitecților Universitatea de Vest
	Surse fonduri pentru realizare

proprietatea sau administrarea administrației publice locale, pentru care vor fi asigurate din bugetul local materiale și fonduri din care să fie realizate efectiv lucrări de restaurare	Bugetul local: fonduri pentru materiale de construcții pentru amenajări ale unor spații care aparțin municipalității
---	--

Reabilitarea prudentă și revitalizarea economică a cartierelor istorice din Timișoara	
Observații	Roluri și responsabilități
Este necesară revizitarea unor documente care conțin deja recomandări detaliate pentru acțiuni concrete în cartierele istorice și orientarea investițiilor publice către aceste zone.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Direcția Județeană pentru Cultură Timiș Consiliile consultative din cartierele istorice Proprietarii și administratorii de clădiri implicate în proiectele propuse Operatori economici Operatori culturali
Selectarea, împreună cu proprietarii de clădiri și terenuri din aceste cartiere a unor proiecte desemnate ca prioritare și care sunt relevante pentru domeniul cultural și încă de mare actualitate.	Surse fonduri pentru realizare Buget local, fonduri europene, fonduri private ale operatorilor economici
Conceptul integrat de măsuri pentru reabilitarea prudentă și revitalizarea economică a cartierelor istorice din Timișoara este unul din puținele planuri de acțiune care dovedesc o reală abordare integrată în România. http://www.gtztm.ro/media/dms/File/09-07-2008/actionplan_ro.pdf	
Exemple: - reabilitarea Uzinei de Apă - Str. Uzinei - Aquatim; - amenajarea și valorificarea actualului Muzeu al Tramvaiului - bd. Take Ionescu; - reabilitarea celor două cinematografe din cartierul Iosefin și utilizarea lor ca centre culturale/Incubatoare culturale Cartiere, Iosefin, Cetate, Fabric.	

Obiectiv tematic nr.4.2 Creșterea calității spațiului public amenajat ca un cadru favorabil pentru artă și cultură

Clădirile de cultură ar merita amenajări de calitate ale spațiilor publice prin care se face accesul. Multe amenajări din oraș sunt făcute fără implicarea arhitecților și a peisagiștilor.

Priorități:

4.2.1 Asigurarea unei preocupări permanente pentru o imagine urbană de calitate

Adoptarea și urmărirea consecvență a unei Politici de Arhitectură a Timișoarei	
Observații	Roluri și responsabilități
Un document de politică publică locală în domeniul calității arhitecturale a intervențiilor asupra mediului construit - promovat și aprobat în cadrul Consiliului Local este o detaliere și o asumare a consecințelor care derivă din principiile de preocupare permanentă pentru imaginea urbană de calitate: -promovarea unor standarde înalte de calitate în proiectare și în execuție pentru a asigura calitatea mediului construit; -dezvoltarea unui cadru organizațional care să faciliteze aplicarea cunoștințelor privind mediul construit; -asigurarea conservării și menținerii patrimoniului arhitectural; -încurajarea comunității locale să ceară calitate în arhitectură; -încurajarea inovației în arhitectură și a designului pentru reducerea amprente de carbon.	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Ordinul Arhitecților din România Uniunea Arhitecților din România
	Surse fonduri pentru realizare
	Nu sunt necesare investiții

Constituirea unei comisii de estetică urbană	
Observații	Roluri și responsabilități
Pe lângă Comisia de Urbanism și Amenajarea Teritoriului - cu rol consultativ pe documentații de urbanism - este necesară o comisie cu rol consultativ care să vină în sprijinul instituției arhitectului șef în procesul	Primaria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Ordinul Arhitecților din România Uniunea Arhitecților din România
	Surse fonduri pentru realizare

de avizare a construcțiilor și atunci când nu se elaborează o documentație de urbanism. Acest for consultativ, cu caracter interdisciplinar, ar trebui să analizeze propunerile de intervenție asupra mediului construit din perspectivă multi-disciplinară, integrând aspecte de estetică cu criterii legate de dezvoltarea economică și socială pe care mediul construit o susține.	Nu sunt necesare investiții, membrii comisiei nu sunt retribuiți.
---	---

Încurajarea atribuirii competitive pe criterii calitative pentru proiectarea investițiilor publice cu impact asupra imaginii urbane	
Observații	Roluri și responsabilități
Serviciile de proiectare pentru obiective de utilitate publică realizate cu fonduri publice sunt nu numai obiect de achiziție publică transparentă, ci și contribuție la cultura locală prin construirea reperelor din mediul fizic. Prin organizarea concursurilor de arhitectură este susținut și principiul transparenței și al dezbaterii de idei, dar și încurajarea creativității și inovației. Prin practica de achiziții cu proiectare și execuție la pachet pentru investițiile publice simplifică poate procedurile, dar nu asigură calitatea în arhitectură, unde demersul de proiectare este și gest artistic. Măsura se realizează prin Hotărâre de Consiliu Local care ar impune pragul minim de investiție din resurse publice de la care trebuie organizate concursuri de arhitectură. Măsura se realizează prin Hotărâre de Consiliu Local, care ar impune pragul minim de investiție din resurse publice de la care trebuie organizate concursuri de arhitectură.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare Concursurile de arhitectură presupun un buget mai mare de timp, decât de bani comparativ cu alte forme de atribuire.

Promovarea către publicul larg a prevederilor din Planul Urbanistic General și din alte documente de planificare	
Observații	Roluri și responsabilități
Suplimentar față de existența documentației de site, online, sunt necesare acțiuni suplimentare pentru respectarea și punerea în aplicare a regulilor și a prevederilor planurilor de acțiune care afectează cadrul construit.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Instituții de media Atelierul de Urbanism
	Surse fonduri pentru realizare

Este necesară încurajarea aplicării regulilor conținute în PUG prin explicarea acestora într-un mod accesibil (în limbaj non-tehnic).	Nu sunt necesare investiții, se poate realiza prin parteneriat între Primărie și posturi de televiziune și radio locale, cu Inspectoratul Școlar Județean, cu Facultatea de Arhitectură, cu organizații profesionale.
---	---

Asigurarea de facilități fiscale și asistență tehnică pentru proprietarii care vor să reabiliteze fațadele clădirilor lor	
Observații	Roluri și responsabilități
Acordarea de asistență tehnică și financiară gratuită chiar și pentru imobile care nu au statut de protecție și asumarea prin HCL a scutirii de impozit pe proprietate pentru clădirile cu fațade reabilite sunt necesare pentru a sprijini o imagine urbană de calitate.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Direcția Județeană pentru Cultură Timiș
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local - prin diminuarea fondurilor obținute din impozite pe proprietate

4.2.2 Amenajarea spațiilor publice din preajma instituțiilor de cultură

Amenajări pentru relații spațiale logice și pentru spații primitoare în preajma instituțiilor de cultură	
Observații	Roluri și responsabilități
Sunt necesare amenajări care să asigure locurile de parcare, rasteluri de biciclete, acces pentru persoanele cu dizabilități. Aceste amenajări se vor baza pe o analiză multi-criterială a calității spațiilor publice din preajma clădirilor cu funcțiuni publice de cultură - număr mare de vizitatori, elaborarea unor caiete de concurs, derularea concursului, implementarea soluțiilor câștigătoare.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local - amenajări de spații publice pe baza unor teme de proiectare complexe și cu soluții de design urban de calitate/

Trasee de mobilitate durabilă (pietoni, biciclete) care să lege obiective culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Această măsură presupune o analiză de trafic și mobilitate, propuneri de secțiuni de străzi cu piste pentru biciclete.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Instituții publice de cultură
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local - amenajări de spații publice pe baza unor teme de proiectare complexe și cu soluții de design urban de calitate

Obiectiv tematic nr.4.3 Creșterea calității spațiilor verzi amenajate ca un cadru favorabil pentru artă și cultură (Timișoara Verde)

Cercetarea consumului cultural: 27% din populație își petrece timpul liber plimbându-se în parc. Focus-grupuri: Spații pentru evenimente culturale în aer liber pe domeniul public sau pe domeniul privat al administrației publice locale - legătură strânsă între cultură și patrimoniu natural.

Amenajări de spații pentru evenimente culturale și artistice în parcuri	
Observații	Roluri și responsabilități
Sunt necesare concursuri de design pentru aceste amenajări pentru a asigura o bună integrare în conceptul peisagistic. Vor fi identificate spațiile de tip scuar sau grădină publică sau parc în cartiere și în localitățile limitrofe unde există potențial de organizare a unor evenimente culturale - amenajări cu estradă acoperită, acces la rețea electrică, rețea de apă, etc.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Consilii Consultative de Cartiere Primării ale localităților limitrofe
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, fonduri europene.

Amenajări de spații pentru evenimente culturale pe malurile Begăi	
Observații	Roluri și responsabilități
Măsură se dezvoltă pe baza evaluării amenajărilor recente ale malurilor Begăi și a proiectelor în desfășurare și are ca prim obiectiv identificarea locurilor în care pot fi inserate activități culturale, în strânsă legătură cu sistemul de transport în comun, piste pentru biciclete, posibilitatea de a amplasa temporar mobilier urban etc. Este necesară o programare atentă pentru a asigura diversitatea, dar și transparență în modul de selecție a operatorilor culturali care au propuneri. Corelare cu prevederi PIDU - Plan Integrat de Dezvoltare Urbană pentru pol de creștere: Coridorul verde care se întinde de-a lungul Canalului Bega și traversează Timișoara și alte comune învecinate, de la est la sud-vest, este de o importanță vitală ca zonă destinată timpului liber și agrementului.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Primării ale localităților prin care trece Bega, din România și Serbia
	Surse fonduri pentru realizare
	Proces deja demarat - pentru continuare: buget local, fonduri europene

Amenajări pentru cultură în preajma și în incinta complexului verde: Pădurea Verde, Muzeul Satului Bănățean, Grădina Zoologică	
Observații	Roluri și responsabilități
Evaluarea posibilităților de a insera o construcție cu funcțiuni culturale sau o amenajare contemporană de spațiu public - piațetă, rezolvarea acceselor (staționare autocare, facilități pentru vizitatori) trebuie să fie urmată de mobilarea unor trasee din complexul verde cu obiecte de mobilier urban.	Primăria municipiului Timișoara Consiliul local Timișoara Consiliul Județean Timiș Muzeul Satului Bănățean Grădina Zoologică Universitatea de Vest Universitatea Politehnica Timișoara
	Surse fonduri pentru realizare
	Buget local, buget județean, fonduri europene

Obiectiv tematic nr.4.4 Regenerare urbană prin cultură - refuncționalizarea spațiilor existente pentru cultură

Se pleacă de la constatarea că există un număr de spații (publice și private) cu potențial pentru artă și cultură, spații care pot fi adaptate pentru necesități specifice ale operatorilor culturali. Corelare cu PIDU - p.35 - completarea viziunii asupra reconversiilor zonelor industriale cu spații pentru cultură

Refuncționalizarea unor spații aflate în patrimoniul Primăriei ca spații culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Un prim pas necesar este clarificarea statutului juridic pentru spațiile aflate în proprietatea consiliului local (retrocedări sau negocieri pentru compensare). Ulterior, este necesară corelarea între caracteristicile	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare

spațiilor disponibile și necesitățile de spații pentru operatori culturali publici și privați. Spații pot fi folosite pentru menținerea sau introducerea funcțiilor culturale în cartiere (bibliotecă de cartier, filială pentru școala populară de artă, centru de formare a adulților, etc) iar implementarea trebuie să fie realizată pe baza unor proceduri transparente de atribuire (gratuită sau cu concesiune) pe o perioadă determinată - maxim 3 ani, evaluare și prelungire concesiune (eventual).	Buget local, buget județean, resurse atrase prin plata cursurilor, sponsorizări
--	--

Refuncționalizarea unor spații din fostele zone industriale ca spații culturale	
Observații	Roluri și responsabilități
Un prim pas necesar este corelarea cu reglementările PUG pentru definirea unor perimetre în care este oportună intervenția de regenerare urbană - refuncționalizare din spații industriale în spații de cultură și servicii. Este necesară negocierea cu proprietarii acestor spații pentru face proiecte în parteneriat public-privat. Ca o demonstrație, se pot introduce utilizări culturale temporare în spațiile care nu sunt folosite, iar proprietarii spațiilor să beneficieze de scutiri de impozit. Exemplu proiect TUTUR: http://tutur.eu/ temporary use as a tool for urban regeneration	Primăria municipiului Timișoara Consiliul Local Timișoara Proprietarii spațiilor din fostele zone industriale Consiliul Județean Timiș Operatori culturali
	Surse fonduri pentru realizare Buget local, buget județean, fonduri europene, resurse atrase prin plata serviciilor, sponsorizări

7. Plan de acțiune

Planul de acțiune organizează în timp propunerile prezentate în secțiunea anterioară pentru atingerea obiectivelor strategiei culturale și surprinde astfel condiționările care se impun logic între măsuri.

Sfârșitul anului **2016** este important pentru calendarul de implementare al acestei strategii pentru că este momentul în care se vor anunța rezultatele procesului de selecție pentru acordarea statutului de Capitală Culturală Europeană. Prin urmare, perioada de implementare a strategiei este temporizată astfel:

TERMEN SCURT:

Acțiunile pe termen scurt privesc orizontul de timp 2014-2016. Doar pentru acțiunile pe termen scurt, sunt detaliate rezultatele scontate.

TERMEN MEDIU:

Acțiunile pe termen mediu privesc perioada 2017-2021. Momentul 2021 este deasemenea important pentru că va însemna derularea programării speciale pentru Capitală Europeană a Culturii în cazul în care orașul Timișoara primește acest statut.

TERMEN LUNG:

Acțiunile pe termen lung privesc perioada 2022-2024 și au în vedere inclusiv, în cazul dezvoltării programului Capitală Europeană a Culturii la Timișoara, sustenabilitatea conceptului și a rezultatelor obținute.

AXĂ PRIORITARĂ: 1. Timișoara creativă

Un oraș în care creația contemporană este încurajată și susținută în mod activ, cu interes deosebit pentru zona experimentului și abordarea interdisciplinară, în care publicul are acces la spații inovatoare și în care

operatorii culturali sunt stimulați să dezvolte proiecte relevante pe plan local, regional și internațional.

Obiective generale:

- 1.1. Dezvoltarea creației contemporane și a unui act cultural competitiv și relevant pentru comunitate
- 1.2. Îmbunătățirea promovării ofertei culturale și a comunicării între operatorii culturali
- 1.3. Întărirea capacității operatorilor culturali de a dezvolta o ofertă culturală de calitate

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
1.1.Dezvoltarea creației contemporane și a unui act artistic competitiv și relevant pentru comunitate					
1.1.1. Creșterea numărului de spații dedicate actului cultural contemporan					
Înființarea unui Centru Artă-Tehnologie-Experiment Interdisciplinar					IMP CULT DIV
Amenajarea unei noi săli de spectacole pentru Teatrul German de Stat din Timișoara					
Construcția și amenajarea unei noi săli de spectacole și concerte în Timișoara, cu o capacitate de aproximativ 1500 de locuri					IMP CULT SUS
Crearea unor noi spații de atelier în Timișoara pentru artiștii locali din domeniul artelor vizuale				Artiști care beneficiază de spații	IMAG ART
Amenajarea unor noi spații în vederea desfășurării activităților muzeale în condiții optime				Patrimoniu cultural mobil bine depozitat și conservat	INFR CULT
Asigurarea unor noi spații de repetiții pentru muzicienii din Timișoara					
Sprijin pentru identificarea unor spații potrivite pentru desfășurarea activităților pentru centrele culturale - Spitalul de Dermatologie, Liceul de Arte Plastice, Palatului Copiilor și Casa de Cultură a Studenților din Timișoara				Participarea copiilor și tinerilor la activități	
1.1.2.Dezvoltarea domeniului audio-vizual					
Constituirea unui fond de dezvoltare regională al cinematografiei și al audio-vizualului					IMP CULT

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
Transformarea Cinema Timiș într-o instituție de tip Art House					DIV
Valorificarea cinematografelelor în scop cultural					IMP CULT SUS
					IMP CULT CAP
1.1.3. Stimularea ofertei culturale noi timișorene					
Acordarea competitivă a finanțărilor nerambursabile pentru proiecte culturale				Proiecte culturale finanțate Valoarea / proiect și valoarea totală	IMP CULT DIV
Acordarea de burse de creație și de atelier artiștilor vizuali					IMP CULT SUS
Acordarea de burse pentru debut literar					IMP CULT CAP
1.1.4. Susținerea prezenței artei în spațiul public					
Comisionarea pe bază de competiție a unor lucrări de artă în spații publice				Lucrări de artă în spații publice	IMAG PUB
Intrarea în legalitate a artiștilor ambulanți				Artiști ambulanți prezenți în spațiul public	IMAG ART
Derularea unor proiecte de street art în locații strategice pentru oraș				Intervenții de street art în oraș	
1.1.5. Sprijinirea sectorului industriilor culturale și creative (ICC) pentru a presta servicii în beneficiul publicului timișorean					
Înființarea unui fond de start-up (20.000 euro) pentru zona de ICC					ECON POW
Organizarea unor cursuri de formare în antreprenariat creativ cu dimensiune culturală				Formări derulate	ECON HUM
Realizarea de schimburi de experiență și transfer de know-how în ICC					
Dezvoltarea unui cluster creativ cu incubator pentru start-ups și alte facilități specifice					
1.1.6. Încurajarea dezvoltării de proiecte culturale emblematice ale Timișoarei					
Constituirea unei liste de proiecte culturale prioritare pentru Timișoara				Proiecte culturale	IMP CULT

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
				prioritare (organizator: Primăria Municipiului Timișoara)	DIV IMAG ART
Oferirea de finanțări nerambursabile pentru programul minimal al operatorilor culturali de interes public (altele decât instituții publice de cultură)					
Sprijinirea programului de activități al Muzeului Revoluției				Activitatea Muzeului Revoluției din Timișoara	
1.2. Îmbunătățirea promovării ofertei culturale și a comunicării între operatorii culturali					
1.2.1. Sprijinirea promovării ofertei culturale în spațiul public					
Facilitarea accesului operatorilor culturali din Timișoara la afișajul stradal				Evenimente culturale promovate prin afișaj stradal	IMP CULT CAP
Suplimentarea spațiilor de afișaj stradal acolo unde acoperirea nu este suficientă				Evenimente culturale promovate prin afișaj stradal	IMP CULT SUS
1.2.2 Facilitarea comunicării între operatori culturali și a ofertei culturale locale					
Crearea unui portal cultural online, în care fiecare operator poate înregistra informații relevante				Funcționarea portalului cultural online	IMP CULT CAP
Publicarea revistei „Revolutionary TM” în versiune print și online				Revista “Revolutionary TM” disponibilă online și în print	IMP CULT SUS
Dezvoltarea unei prese culturale specializate				Articole despre cultura timișoreană	CONS CULT
Informații culturale despre activitatea și patrimoniul mobil al muzeelor în limbi de circulație internațională				Informații publicate	
1.3. Întărirea capacității operatorilor culturali de a dezvolta o ofertă culturală de calitate					
1.3.1. Formarea profesioniștilor din sectorul cultural					
Organizarea de cursuri și ateliere de formare profesională a managerilor culturali și a personalului administrativ				Număr de persoane formate	ECON HUM
Organizarea de cursuri și ateliere de formare profesională pentru artiști, personalul tehnic				Număr de persoane formate	IMP CULT SUS

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
Oferirea de burse pentru manageri culturali în cadrul organizațiilor și instituțiilor publice de cultură timișorene					
Organizarea de stagii de practică a studenților în organizații și instituții culturale				Număr de persoane care desfășoară stagii de practică	
1.3.2. Deschiderea spațiilor de cultură ale instituțiilor publice către operatorii culturali privați pentru realizarea proiectelor culturale de interes public					
Introducerea criteriului cooperării cu sectorul cultural privat în evaluarea managementului cultural al instituțiilor publice					IMP CULT CAP
Acordarea de finanțare suplimentară instituțiilor publice de cultură care cooperează cu ONGuri culturale și artiști independenți					IMP CULT DIV
Comunicarea publică a spațiilor și a echipamentelor de care dispun instituțiile publice pentru cultură				Gradul de utilizare a spațiilor și echipamentelor de către operatori culturali privați non-profit	CONS CULT
Promovarea instituțiilor publice de cultură care reprezintă exemple de bună practică în colaborarea cu ONGurile culturale				Referiri pozitive la proiecte și activități de colaborare	

AXĂ PRIORITARĂ: 2.Timișoara implicată

Un oraș în care solidaritatea și diversitatea culturală coexistă, a cărei identitate se definește continuu și se ancorează în profilul multicultural timișorean și diversitatea lingvistică și confesională prezentă.

Obiective tematice:

- 2.1. Creșterea implicării operatorilor economici și a administrației publice ca parteneri pentru realizarea actului cultural timișorean

- 2.2. Creșterea participării culturale în cartierele timișorene
- 2.3. Dezvoltarea de noi categorii de public pentru actul cultural
- 2.4. Acces sporit la cultură pentru grupurile de risc
- 2.5. Un oraș care contribuie la formularea identității culturale a regiunii, în care diversitatea culturală este protejată și promovată
- 2.6. Creșterea consumului cultural în rândul tinerilor

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
2.1. Creșterea implicării operatorilor economici și a administrației publice ca parteneri pentru realizarea actului cultural timișorean					
2.1.1. Asigurarea accesului la informație despre cultura timișoreană prin intermediul actorilor din alte domenii de activitate (transport, educație, sănătate, justiție, etc)					
Plasarea de materiale informative în spații cu funcțiuni pentru public				Promovare culturală în spații cu funcțiuni pentru public	IMAG MASS ECON TUR
2.1.2. Creșterea participării operatorilor economici la realizarea actului cultural de interes public					
Crearea de parteneriate de practică între instituțiile de cultură și universitățile timișorene în vederea implicării studenților în conceperea, organizarea, promovarea programelor culturale ale acestora					ECON HUM
Oferirea în mediul universitar a unor cursuri opționale de formare în domeniul pedagogiei artei, muzicii					ECON HUM
Scutiri fiscale pentru operatorii economici timișoreni care finanțează acțiuni culturale timișorene de interes public					ECON POW
Introducerea unui premiu pentru Mecenat cultural, ca secțiune în cadrul Galei Excelenței Timișorene				Vizibilitatea pozitivă pentru susținătorii privați ai actului cultural de interes public	IMP CULT SUS
Acordarea de reduceri pe impozitul pe proprietate din chirii pentru operatorii economici și pentru persoanele fizice care oferă spații (clădiri și terenuri) pentru operatori culturali					
Încurajarea externalizării serviciilor de ospitalitate și a altor servicii de către instituțiile publice de cultură				Număr de servicii externalizate	

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
				de către instituții publice de cultură	
2.2. Creșterea participării culturale în cartierele timișorene					
Organizarea de evenimente și proiecte culturale în cartierele timișorene				Număr de evenimente și proiecte organizate Participarea la evenimentele și proiectele organizate în cartiere	ACC CULT CONS CULT
Asigurarea unei formări specifice pentru activitatea cultural-comunitară din cartiere					
Dotarea parcurilor din cartiere cu elemente care să permită organizarea de evenimente				Număr de parcuri cu dotări pentru realizarea de evenimente	
Amenajarea de spații în care se pot desfășura activități culturale în cartiere					
Dezvoltarea unor centre comunitare de învățare permanentă					
2.3. Dezvoltarea de noi categorii de public pentru actul cultural timișorean					
2.3.1. Încurajarea activităților de dezvoltarea publicului și de educație culturală în instituțiile publice de cultură					
Alocarea unor fonduri speciale pentru activități de dezvoltarea publicului și educație culturală în instituțiile publice de cultură				Proiecte de educație culturală și dezvoltarea publicului realizate	ACC CULT CONS CULT
Susținerea punerii la dispoziție a spațiilor instituțiilor publice de cultură pentru exprimare creativă / arta de amatori				Artă de amatori prezentă în spațiile instituțiilor publice de cultură	IMP CULT DIV
Promovarea exemplelor de bună practică în dezvoltarea publicului și educație culturală				Vizibilitate pozitivă a	

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
				proiectelor și evenimentelor	
Derularea unei campanii de promovare a voluntariatului în cadrul organizațiilor și instituțiilor publice de cultură				Implicare crescută în voluntariat cultural	
Prelungirea programului muzeelor și bibliotecilor până la ora 20.00 în cel puțin o zi a săptămânii				Consum cultural crescut în instituțiile publice de cultură	
2.3.2. Susținerea participării copiilor și tinerilor la activități culturale					
Acordarea de sprijin financiar pentru activități dedicate activităților culturale în școli și în perioada vacanțelor școlare					IMP CULT DIV
Constituirea unui cadru de colaborare între școli și operatori culturali pentru desfășurarea orelor de curs în spații culturale				Ore de curs desfășurate în spații culturale	ECON HUM
Formarea profesională continuă a cadrelor didactice pentru educație artistică și culturală					ECON INVEST
Sprijinirea activității culturale de amatori în școli				Activități artistice dezvoltate în școli	
2.4. Acces sporit la cultură pentru grupurile de risc					
Acordarea de sprijin pentru activități de intervenție socială prin cultură / intervenție culturală				Proiecte de intervenție culturală realizate	ACC CULT
Amenajarea și dotarea corespunzătoare a instituțiilor publice de cultură pentru accesul persoanelor cu dizabilități				Dotări corespunzătoare pentru persoanele cu dizabilități	
Formarea personalului din instituțiile publice de cultură pentru a sprijini accesul la cultură al persoanelor cu dizabilități				Persoane capabile să ofere servicii de primire pentru persoanele cu dizabilități	
2.5. Un oraș care contribuie la formularea identității culturale a regiunii, în care diversitatea					

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
culturală este protejată și promovată					
2.5.1. Sprijinirea cooperării și a schimburilor culturale în euroregiunea DKMT a Banatului istoric					
Dezvoltarea traseelor culturale în euroregiunea DKMT - Banatul istoric				Trasee culturale dezvoltate și utilizate	IMP CULT INT
Contribuție la actualizarea catalogului de operatori culturali din regiunea DKMT				Catalog de operatori culturali accesat și actualizat	
Organizarea unui Târg anual de proiecte transfrontaliere România-Serbia și România-Ungaria				Colaborări culturale în regiunea transfrontalieră	
2.5.2. Protejarea și promovarea diversității culturale a orașului					
Introducerea unor criterii de evaluare a punerii în valoare a mulți și interculturalității în programul instituțiilor publice de cultură					IMP CULT INT
Organizarea unor cursuri de formare profesională pentru manageri culturali și pentru personalul administrativ cu privire la managementul diversității				Persoane capabile să adreseze diversitatea în cadrul activităților de management cultural	IMAG MULTI
Acordarea de sprijin pentru activități culturale cu profil multiethnic sau intercultural				Proiecte cu profil multiethnic și intercultural Participarea la acest gen de proiecte	
2.6. Creșterea consumului cultural în rândul tinerilor					
Introducerea săptămânii culturale pentru tineri- acces liber la activitățile culturale organizate în această săptămână, alta decât săptămâna educației non-formale				Consum cultural crescut în rândul tinerilor	ACC CULT

AXĂ PRIORITARĂ: 3.Timișoara conectată

Un oraș racordat la mișcările artistice contemporane din țară și străinătate, prezent prin artiști și organizații de cultură la evenimente relevante de profil, implicat în schimburi de experiență și parteneriate regionale, naționale și internaționale și atractiv pentru turiști

Obiective tematice:

- 3.1. O mai bună racordare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională
- 3.2. Valorificarea patrimoniului și ofertei culturale în cadrul ofertei turistice a orașului și a localităților limitrofe

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
3.1. O mai bună racordare a Timișoarei la dinamica culturală națională și internațională					
3.1.1. Sprijinirea colaborărilor culturale internaționale					
Acordarea de sprijin pentru operatorii culturali implicați în proiecte strategice de cooperare culturală					IMAG MULTI
Organizarea de cursuri de formare profesională pentru managementul proiectelor de cooperare culturală internațională				Persoane formate în managementul proiectelor de cooperare culturală internațională	IMP CULT INT ECON TUR
Colaborări cu centrele culturale și consulatele din Timișoara pentru sprijinirea colaborărilor culturale internaționale și promovarea ofertei culturale				Proiecte noi de cooperare culturală	
Valorificarea apartenenței Primăriei Timișoara la rețele internaționale prin inițierea unor proiecte cu miză culturală cu parteneri din aceste rețele				Proiecte noi de cooperare culturală	
Promovarea în străinătate a deschiderii pentru colaborări cu operatori culturali timișoreni în cadrul rețelelor naționale și internaționale din care face parte Primăria Timișoara				Proiecte noi de cooperare culturală	
3.1.2. Creșterea mobilității culturale în Timișoara					

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
Sprijin financiar pentru activități culturale cu participare internațională				Evenimente și proiecte cu participare internațională	IMP CULT INT
Crearea unui fond de mobilitate și rezidențe în Timișoara - gazdă					IMP CULT DIV
Dezvoltarea unui fond public pentru mobilitate culturală internațională a artiștilor și operatorilor culturali timișoreni					
3.2. Valorificarea patrimoniului și ofertei culturale în cadrul ofertei turistice a orașului și a localităților limitrofe					
3.2.1 Prezentarea ca experiență turistică a resurselor culturale					
Valorificarea și dezvoltarea de noi trasee turistice culturale în Timișoara și în localitățile limitrofe				Trasee turistice valorificate	ECON TUR
Includerea Timișoarei în traseele turistice tematice europene ale Institutul european pentru itinerarii culturale					
Realizarea de proiecte culturale pe canalul Bega, ca mijloc de conectare europeană prin legătură cu Dunărea					
Realizarea de instrumente de promovare a patrimoniului culinar bănățean pentru integrarea acestora în meniurilor restaurantelor din Timișoara și la nivel internațional					
Deschiderea unor instituții culturale pentru vizite turistice					
3.2.2 Îmbunătățirea serviciilor de informare despre obiectivele culturale din oraș					
Amplasarea de indicatoare turistice la apropierea de oraș și la intrarea în oraș care să prezinte principalele atracții turistice				Indicatoare turistice disponibile	ECON TUR
Amplasarea de hărți de tip “you are here”					CONS CULT
Realizarea de aplicații informatice pentru dispozitive portabile despre obiectivele culturale și oferta culturală din oraș					
Amplasarea de plăci informative despre monumentele istorice și în locurile relevante pentru memoria colectivă a orașului				Plăci informative disponibile	
3.2.3 Promovarea Timișoarei ca destinație turistică cultural					
Actualizarea site-ului turistic al orașului cu informații despre obiectivele culturale și viața culturală a				O mai bună informare	ECON TUR

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
orașului în mai multe limbi de circulație internațională				turistică	
Realizarea și distribuția de publicații de prezentare a Timișoarei culturale pentru grupuri țintă specifice, în mai multe limbi				O mai bună informare turistică	
Distribuirea unui newsletter trimestrial cu privire la programul activităților culturale timișorene pentru următoarele 6 luni				O mai bună informare turistică	
Promovarea unei comunități de reprezentare a Timișoarei ca destinație culturală				Promovarea la nivel internațional crescută	
Parteneriate cu companiile multinaționale care activează în Timișoara să promoveze Timișoara ca destinație turistică culturală					

AXĂ PRIORITARĂ: 4.Timișoara responsabilă

Un oraș în care patrimoniul construit și natural este protejat și în care spațiul public este de calitate, oferind astfel un cadru favorabil artelor și culturii pentru cetățeni, atât în centru cât și în cartiere și în localitățile limitrofe.

Obiective tematice:

- 4.1.Creșterea gradului de conștientizare a valorilor de patrimoniu, reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului
- 4.2.Creșterea calității spațiului public amenajat ca un cadru favorabil pentru artă și cultură
- 4.3.Creșterea calității spațiilor verzi amenajate ca un cadru favorabil pentru artă și cultură (Timișoara Verde)
- 4.4.Regenerare urbană prin cultură - refuncționalizarea spațiilor existente pentru cultură

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
4.1. Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului					
4.1.1. Creșterea gradului de conștientizare privind valorile de patrimoniu pentru reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului construit al orașului					
Organizarea unor campanii de conștientizare a valorilor de patrimoniu de către proprietarii de imobile				Informare crescută și corectă cu privire la valorile de patrimoniu	PAT R IMOB
Sprijin acordat proprietarilor de clădiri cu statut de monument istoric care demarează acțiunile de intrare în Programul Municipal de reabilitare				Clădiri reabilite în cadrul programului municipal	
4.1.2. Încurajarea unei abordări integrate a patrimoniului construit					
Organizarea unor Universități de Vară pentru restaurarea unor spații aflate în proprietatea consiliului local				Studenti și profesioniști implicați în activități de restaurare, Clădiri restaurate	PAT R IMOB
Reabilitarea prudentă și revitalizarea economică a cartierelor istorice din Timișoara				Clădiri restaurate și funcțiuni culturale în cartierele Iosefin și Fabric	
4.2. Creșterea calității spațiului public amenajat ca un cadru favorabil pentru artă și cultură					
4.2.1. Asigurarea unei preocupări permanente pentru o imagine urbană de calitate					
Adoptarea și urmărirea cu consecvență a unei Politici de Arhitectură a Timișoarei					MED CON S
Constituirea unei comisii de estetică urbană				Decizii luate pentru o mai unitară, coerentă estetică urbană a orașului	
Încurajarea atribuirii competitive pe criterii calitative pentru proiectarea investițiilor publice cu impact asupra imaginii urbane					

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
Promovarea către publicul larg a prevederilor din Planul Urbanistic General și din alte documente de planificare				Informare crescută despre prevederile PUG Timișoara	
Asigurarea de facilități fiscale și asistență tehnică pentru proprietarii care vor să reabiliteze fațadele clădirilor lor				Fațade reabilitate	
4.2.2. Amenajarea spațiilor publice din preajma instituțiilor de cultură					
Amenajări pentru relații spațiale logice și pentru spații primitoare în preajma instituțiilor de cultură					INFR CUL T
Trasee de mobilitate durabilă (pietoni, biciclete) care să lege obiective culturale					
4.3. Creșterea calității spațiilor verzi amenajate ca un cadru favorabil pentru artă și cultură (Timișoara Verde)					
Amenajări de spații pentru evenimente culturale și artistice în parcuri					INFR CUL T
Amenajări de spații pentru evenimente culturale pe malurile Begăi					
Amenajări pentru cultură în preajma și în incinta complexului verde: Pădurea Verde, Muzeul Satului Bănățean, Grădina Zoologică				Noi amenajări pentru cultură	
4.4. Regenerare urbană prin cultură - refuncționalizarea spațiilor existente pentru cultură					
Refuncționalizarea unor spații aflate în patrimoniul Primăriei ca spații culturale					MED CON S
Refuncționalizarea unor spații din fostele zone industriale ca spații culturale					

AXĂ PRIORITARĂ transversală: 5. Timișoara Deschisă

Un oraș în care guvernarea culturală se bazează pe valorile democrației participative, unde serviciile publice sunt eficiente și creează cadrul necesar unui act cultural de calitate, bazat pe dreptul creatorului la libertatea de expresie și pe recunoașterea rolului culturii pentru dezvoltare individuală și comunitară.

Măsurile propuse fac posibil parteneriatul între Primăria Municipiului Timișoara, Consiliul Local Timiș și operatorii culturali, precum și cu agenți economici și locuitori ai orașului care pot contribui la implementarea strategiei. În capitolul 9 al prezentei strategii, sunt descrise instrumentele instituționale prin care autoritatea publică locală și partenerii săi vor implementa strategia.

Obiective tematice:

- 5.1. O coordonare internă eficientă în cadrul Primăriei Timișoara pentru realizarea politicilor publice culturale
- 5.2. Îmbunătățirea transparenței decizionale și a bunei guvernări a Primăriei Timișoara în sectorul cultural
- 5.3. Corelarea sistematică cu activitățile Asociației Timișoara Capitală Culturală Europeană
- 5.4. Corelarea pentru cooperare culturală între Primăria Municipiului Timișoara și alte autorități publice locale, județene și naționale
- 5.5. Constituirea unui cadru de cooperare între Primăria Municipiului Timișoara, operatorii economici și persoane fizice pentru dezvoltarea actului cultural timișorean
- 5.6. Îmbunătățirea procedurilor de finanțare nerambursabilă pe bază de proiect a actului cultural timișorean

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
5.1. O coordonare internă eficientă în cadrul Primăriei Timișoara pentru realizarea politicilor publice culturale					
5.1.1. Asumarea rolurilor și responsabilităților departamentelor executivului ce derivă din Strategie					
Definirea fișelor de post asociate cu rolurile și responsabilitățile specifice sectorului cultural asumate prin Strategie				Fișe de post și proceduri de lucru	GUV CUL T
Definirea modurilor de corelare și coordonare între responsabilitățile ce privesc domeniul culturii din diferitele structuri executive ale Primăriei Timișoara				Proceduri de corelare și coordonare pentru a asigura	

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
				rolul culturii în dezvoltarea orașului	
5.1.2. Implementarea Strategiei pentru cultură 2014-2024					
Înființarea unei Unități de Implementare a Strategiei Culturale 2014-2024				Cadru de implementare a Strategiei Culturale	GUV CUL T
Colectarea sistematică de informații relevante pentru monitorizarea strategiei și a impactului acesteia					
Evaluarea rezultatelor și a impactului măsurilor din cadrul Strategiei					
5.2. Îmbunătățirea transparenței decizionale și a bunei guvernări a Primăriei Timișoara în sectorul cultural					
5.2.1. Creșterea calității și a eficienței în comunicare între aparatul executiv al Primăriei Timișoara și operatorii culturali					
Implementarea măsurilor referitoare la îmbunătățirea comunicării către operatori culturali prevăzute în Strategie				Comunicare mai eficientă aofertei cultural timișorene	GUV CUL T
Organizarea de consultări între persoane responsabile din aparatul executiv și comunitatea culturală				Guvernare participativă	
5.2.2. Creșterea calității și a eficienței în comunicare cu operatorii culturali pentru deciziile de politică publică					
Organizarea de consultări între consilierii locali din comisia de cultură și cei din alte comisii din cadrul APL				Consens crescut despre rolul și măsurile necesare pentru cultură cu rol în dezvoltare	GUV CUL T
Organizarea de consultări între consilieri locali și comunitatea culturală				Guvernare participativă	
5.3. Corelarea sistematică cu activitățile Asociației Timișoara Capitală Culturală Europeană					
Promovarea și implementarea de principii și recomandări validate la nivel internațional în domeniul culturii				Racordarea activității de guvernare culturală din Timișoara la practicile internaționale	GUV CUL T
Susținerea candidaturii orașului la titlul de Capitală Europeană a Culturii, a programului efectiv și				Activități desfășurate în	

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
asigurarea sustenabilității rezultatelor				sprijinitul Timișoara CCE 2021	
5.4. Corelarea pentru cooperare cultural între Primăria Municipiului Timișoara și alte autorități publice locale, județene și naționale					
Corelarea între agenda culturală locală și cea județeană, cooperare cu Consiliul Județean Timiș				Sustenabilitatea măsurilor de politică cultural locale și județene	GUV CUL T
Cooperare cu Direcția pentru Cultură Timiș				Decizii clare, corecte și relevante cu privire la patrimoniu timișorean	
Corelare cu Agenția de Dezvoltare Regională pentru promovarea măsurilor de investiții în cultură				Investiții publice pentru cultură din fonduri multiple	
5.5. Constituirea unui cadru de cooperare între Primăria Municipiului Timișoara, operatorii economici și persoane fizice pentru dezvoltarea actului cultural					
Scutiri fiscale pentru operatorii economici și persoane fizice care sprijină actul cultural (sponsorizări, donații, chirii preferențiale)				Implicarea operatorilor economici în finanțarea actului cultural de interes public	GUV CUL T
Corelare cu Timișoara Responsabilă					
Promovarea implicării operatorilor economici în dezvoltarea actului cultural				Vizibilitate pozitivă pentru operatorii economici implicați în susținerea actului cultural de interes public	
Corelare cu Timișoara Implicată					
5.6. Îmbunătățirea procedurilor de finanțare nerambursabilă pe bază de proiect a actului cultural timișorean					
Introducerea posibilității acordării de finanțări multianuale pentru proiecte culturale majore					GUV CUL T
Îmbunătățirea procedurilor de evaluare competitivă a cererilor de finanțare depuse				Proceduri de evaluare competitivă	
Monitorizare și valorificare a proiectelor strategice și exemple de bună-practică din Agenda cultural locală					

ACȚIUNI	TS	TM	TL	Rezultate scontate (doar pentru TS)	REF IND.
Dezvoltarea fondurilor de rezidențe, burse, mobilități și co-finanțări pentru participarea la proiecte europene a operatorilor culturali timișoreni					
Informare sistematică cu privire la Agenda culturală locală: regulament de finanțare, rezultate, ghid de decont etc				Informare către operatorii culturali	

8. Proceduri și indicatori de evaluare

„Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2024” include o componentă de evaluare a impactului pe termen mediu și lung, în direcția implementării măsurilor propuse.

Evaluarea impactului strategiei culturale pentru următorii 10 ani la nivelul orașului se realizează pe baza unei grile cadru de indicatori, prezentată mai jos. Indicatorii au fost stabiliți plecând de la schema de măsurare a impactului programului Liverpool 08 Capitală Europeană a Culturii, model recomandat ulterior de Comisia Europeană pentru dezvoltarea politicilor culturale la nivel local. În formularea indicatorilor s-a ținut cont de recomandările adresate autorităților publice locale în cadrul *Agendei 21 pentru cultură* și în Rezoluția legislativă a Parlamentului European din 12 decembrie 2013 referitoare la propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „Capitale Europene ale Culturii” pentru anii 2020 - 2033 (COM(2012)0407 - C7-0198/2012 - 2012/0199(COD)). Abordarea indicatorilor are la bază o viziune transversală a rolului culturii pentru dezvoltare și sunt puse în valoare elemente de economie, turism, mediu natural și construit, bună guvernare, societate, educație, tineret și multiculturalitate.

Urmărirea indicatorilor presupune colectarea **anuală** de date, completată de **evaluări periodice (2017, 2021 și 2025)** mai substanțiale pentru acei indicatori care presupun măsurarea percepției sau satisfacției cu privire la anumite aspecte ale vieții culturale timișorene. Procedurile și indicatorii de evaluare vor surprinde particularitățile Timișoarei și specificitatea strategiei culturale 2014-2024.

Este recomandat ca în **2015** să se stabilească baza indicatorilor propuși, cu valoare de „moment 0” și care să funcționeze ca reper pentru următoarele evaluări, astfel încât evoluția acestora, să certifice impactul măsurilor implementate în cadrul Strategiei culturale a municipiului Timișoara 2014-2024.

Pe parcursul fixării metodologiei de colectare de date, echipele de cercetători pot propune și alți indicatori pe lângă cei sugerați mai jos. Grila de indicatori prezentată în cadrul acestui document strategic este una flexibilă și deschisă îmbogățirii și nuanțării evoluției culturale la nivel local.

Este recomandată realizarea unui consorțiu (Consiliul Consultativ) care să urmărească în mod consecvent evaluarea impactului Strategiei culturale a municipiului Timișoara, ideal cu implicarea mediului universitar din Timișoara, așa cum s-a practicat și în cazul programului Liverpool 08. Mai multe informații despre infrastructura instituțională pentru implementarea strategiei sunt oferite în capitolul 9.

CATEGORII DE INDICATORI	COD	Temporizarea evaluărilor
Impactul asupra sectorului cultural ca sistem de producție culturală		
Diversitatea activităților și calitatea lor artistică	IMP CULT DIV	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Sustenabilitatea sectorului cultural timișorean	IMP CULT SUS	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Capital social și solidaritate în sectorul cultural	IMP CULT CAP	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Dimensiunea europeană, colaborări internaționale	IMP CULT INT	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Imaginea orașului, identitate și percepții asupra ofertei culturale și atractivității Timișoarei ca destinație culturală		
Reflectare în mass-media	IMAG MASS	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Percepția mediului artistic	IMAG ART	Periodic Moment 0 = 2017
Satisfacția publicului	IMAG PUB	Periodic Moment 0 = 2017
Multiculturalitate	IMAG MULTI	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Impact economic al investițiilor în cultură		
Puterea economiei culturale și creative locale	ECON POW	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Investiția publică locală în cultură	ECON INVEST	Anual, periodic Moment 0 = 2015
Resurse umane specializate în sectorul cultural și creativ timișorean	ECON HUM	Anual, periodic Moment 0 = 2015

Turism	ECON TUR	Periodic Moment 0 = 2015
Acces la cultură și participare		
Consumul cultural și exprimare creativă în Timișoara	CONS CULT	Periodic Moment 0 = 2013
Condiții de acces la cultură	ACC CULT	Periodic Moment 0 = 2017
Infrastructură culturală, patrimoniu cultural și natural, mediu construit		
Infrastructură culturală nouă sau refuncționalizată	INFR CULT	Periodic Moment 0 = 2017
Patrimoniu cultural imobil	PATR IMOB	Periodic Moment 0 = 2017
Mediu construit	MED CONS	Periodic Moment 0 = 2017
Guvernare culturală	GUV CULT	Periodic Moment 0 = 2017

Impactul asupra sectorului cultural ca sistem de producție culturală:

Diversitatea activităților și calitatea lor artistică:

- număr și tip de evenimente culturale organizate în Timișoara: spectacole de teatru, spectacole de operă, expoziții în muzee, expoziții în galerii publice, festivaluri, concerte de muzică clasică, concerte de jazz etc;
- nominalizări și premii primite de artiști și organizații de cultură din Timișoara în cadrul unor evenimente de profil relevante, din țară și din străinătate;
- număr de producții și coproducții cinematografice cu participarea organizațiilor de audio-vizual timișorene;
- prezența artei în spații publice ca număr de sculpturi, instalații, artiști ambulanți, proiecte de street art etc;
- număr de debuturi literare și muzicale în Timișoara.

Sustenabilitatea sectorului cultural timișorean:

- număr de organizații de cultură private (profit și non-profit) active în Timișoara;

- mixul financiar al organizațiilor în sectorul public și cel privat (% donații și sponsorizări, % activitate economică, % venituri din finanțări nerambursabile, % subvenții);
- număr de artiști stabiliți în Timișoara (nou-veniți și localnici);
- numărul de organizații care au un punct de lucru sau un sediu efectiv unde își desfășoară activitatea;
- numărul de angajați și colaboratori în organizațiile de cultură (% voluntari);
- venitul managerilor culturali din organizațiile private culturale.

Capital social și solidaritate în sectorul cultural:

- număr și tip de colaborări între operatori culturali și operatori economici din oraș;
- număr și tip de colaborări între ONG-uri culturale și instituții publice din Timișoara;
- număr de spații închiriate la prețuri preferențiale de artiști de la persoane fizice sau operatori economici.

Dimensiunea europeană, colaborări internaționale:

- număr și profil al de colaborărilor cu artiști și alte organizații culturale și creative din Europa;
- număr și profil al participării la activitatea rețelelor și platformelor europene și internaționale a artiștilor și organizațiilor timișorene;
- număr și profil al participărilor artiștilor și organizațiilor din Timișoara la evenimente de profil relevante, din țară și din străinătate;
- numărul și profil al proiectelor culturale de cooperare transfrontalieră în regiunea Banatului istoric;

- numărul de artiști care lucrează în Timișoara pe bază de proiect, din țară și din străinătate.

Imaginea orașului, identitate și percepții asupra ofertei culturale și atractivității Timișoarei ca destinație culturală

Reflectare în mass-media:

- numărul de articole dedicate evenimentelor culturale din Timișoara în presa locală, națională și internațional, după caz;
- aprecierea atractivității Timișorei ca destinație culturală în presa locală, națională și internațională;
- numărul subiectelor predilecte abordate în presă (% cultură);
- profilul materialelor de presă dedicate evenimentelor culturale abordate în presă: tipul de artă despre care se scrie, tipul de eveniment, organizațiile menționate, artiștii nominalizați, etc.

Percepția mediului artistic:

- percepția oamenilor de cultură din Timișoara asupra calității evenimentelor culturale din oraș;
- percepția oamenilor de cultură din alte orașe asupra calității ofertei artistice din Timișoara;
- percepția operatorilor culturali din Timișoara asupra accesului la afișaj stradal;
- percepția operatorilor culturali asupra comunicării și colaborării din interiorul sectorului cultural timișorean;

- percepția operatorilor culturali asupra calității presei locale;
- percepția artiștilor din Timișoara și a operatorilor culturali asupra calității artei în spațiul public (sculpturi, instalații, street art, etc.).

Satisfacția publicului:

- aprecierea evenimentelor culturale de către audiență;
- interesul declarat pentru artă al locuitorilor Timișoarei;
- satisfacția voluntarilor cu privire la implicarea în proiecte culturale ale orașului;
- aprecierea locuitorilor Timișoarei a calității promovării actului cultural în Timișoara;
- percepția calității și diversității programelor de educație culturală de către public;
- aprecierea artei în spațiul public.

Multiculturalitate:

- participarea (consum cultural) la evenimentele organizate cu profil multicultural sau intercultural;
- număr de organizații active ale migranților și minorităților etnice din Timișoara;
- număr de proiecte culturale ale migranților și minorităților etnice din Timișoara.

Impact economic al investițiilor în cultură

Puterea economiei culturale și creative locale:

- valoarea fondurilor atrase prin finanțare națională și internațională nerambursabilă de către operatorii din ICC;

- numărul de operatori culturali (și pe domenii culturale) care beneficiară de finanțări naționale și internaționale nerambursabile;
- numărul de companii active în domeniile ICC;
- cifra de afaceri a companiilor din domeniile ICC;
- valoarea sponsorizărilor și donațiilor pentru cultură în Timișoara.

Investiția publică locală în cultură:

- structura finanțării publice pentru cultură la nivel local (% finanțării publice acordate prin Agenda Culturală locală & finanțări pentru proiectele prioritare ale Primăriei Municipiului Timișoara, % subvenții acordate instituțiilor publice pentru cultură, % finanțare pentru programul Capitală Europeană a Culturii);
- % investiții în cultură la nivel local vs. venituri în economia locală culturală și creativă;
- % alocat pe cap de locuitor în cultură în Timișoara (buget local și județean);
- valoarea investițiilor în patrimoniul construit al orașului (% investiție publică în patrimoniul construit al Timișoarei, % investiție privată în patrimoniul construit al Timișoarei).

Resurse umane specializate în sectorul cultural și creativ timișorean:

- numărul de angajați în sectorul cultural și cel creativ, permanent și pe bază de proiect
- numărul de angajați în domeniul restaurării patrimoniului construit al Timișoarei.

Turism:

- numărul de turiști care vizitează Timișoara (% motivație participare la evenimente culturale);
- principalele atracții turistice din oraș;
- gradul de satisfacție al turiștilor cu privire la oferta și infrastructura culturală a orașului;
- gradul de ocupare a hotelurilor din Timișoara pe perioada evenimentelor culturale marcante ale orașului;
- venituri în industria de ospitalitate pe perioada evenimentele culturale marcante ale orașului;
- structura utilizării mijloacelor de transport pentru a ajunge la Timișoara pe perioada evenimentelor culturale marcante ale orașului;
- percepția asupra Timișoarei ca oraș favorabil sectorului de afaceri și creativității de către lideri din domeniul business;
- gradul de integrare al unor valori de patrimoniu imaterial timișorene în activitatea economică (ex. patrimoniul culinar).

Acces la cultură și participare

Consumul cultural și exprimare creativă în Timișoara:

- numărul de participanți la actul cultural din Timișoara (participare pasivă);
- numărul de participanți la activități artistice specifice artei de amatori;
- profilurile socio-demografice ale consumatorului de cultură și ale artiștilor amatori din Timișoara;
- obiceiuri de consum în funcție de domeniul cultural preferat;
- obiceiuri de consum în funcție de tipul de eveniment preferat;
- numărul de voluntari implicați în activități culturale;

- profiluri socio-demografice ale voluntarilor implicați în proiecte culturale în Timișoara.

Condiții de acces la cultură:

- gradul de utilizare a dotărilor și amenajărilor cu scopul de a facilita accesul persoanelor cu dizabilități la actul cultural;
- satisfacția persoanelor cu dizabilități cu privire la serviciile de facilitare a accesului la cultură;
- numărul de evenimente și proiecte culturale realizate în noile spații dezvoltate în cartierele timișorene;
- numărul și profilul proiectelor de intervenție socială prin cultură/intervenție culturală.

Infrastructură culturală, patrimoniu cultural și natural, mediu construit

Infrastructură culturală nouă sau refuncționalizată:

- gradul de utilizare al noilor săli de spectacole și concerte din oraș;
- gradul de utilizare al sălilor de spectacole și concerte aflate în administrarea instituțiilor publice de cultură;
- percepția timișorenilor asupra amenajării spațiilor din jurul instituțiilor publice de cultură;
- calitatea și eficiența funcționării Centrului Interdisciplinar Artă-Tehnologie-Experiment;
- calitatea și eficiența funcționării clusterului creativ pentru domeniul ICC;

- calitatea și eficiența funcționării Centrului de Proiecte Culturale al Municipiului Timișoara.

Patrimoniu cultural imobil:

- percepția timișorenilor asupra condiției patrimoniului construit din oraș;
- percepția timișorenilor asupra informației publice disponibile privind patrimoniul construit al orașului;
- numărul clădirilor monument istoric reabilite cu fondurile publice sau private;
- numărul fațadelor clădirilor monument istoric reabilite cu fonduri publice sau private.

Mediu construit:

- percepția timișorenilor asupra imaginii urbane în general;
- percepția timișorenilor asupra amenajării spațiilor verzi din oraș, a celor de pe malurile Begăi și a complexului verde - Pădurea Verde, Muzeul Satului Bănățean, Grădina Zoologică;
- percepția timișorenilor asupra amenajării spațiilor dedicate activităților culturale din spațiile publice de tip parc și de pe malurile Begăi;
- percepția timișorenilor asupra infrastructurii de mobilitate durabilă de tip biciclete și spații pietonale;
- percepția studenților din Timișoara asupra spațiului amenajat pentru evenimente culturale din proximitatea centrului studențesc;

Guvernare culturală

- percepția operatorilor culturali din Timișoara asupra transparenței organizării concursurilor de finanțare publică și a alocării fondurilor publice pentru cultură;
- percepția timișorenilor privind transparența informației publice la nivel local sub raport al activității culturale;

- percepția operatorilor culturali asupra consultării și implicării în procesul decizional în domeniul cultural;
- percepția operatorilor turistici asupra colaborării cu Primăria Timișoara pentru promovarea ofertei turistice a orașului;
- satisfacția operatorilor culturali cu privire la implementare Strategiei Culturale a Municipiului Timișoara 2014-2024;
- satisfacția Consiliului Consultativ privind implementarea Strategiei Culturale a Municipiului Timișoara 2014-2024.

9. Instrumente de implementare

"Succesul politicilor urbane, în mod special al celor care se adresează cartierelor și orașelor și care au o componentă locală foarte puternică, depinde de capacitatea acestora de a fi flexibile. Capacitatea politicilor locale de a răspunde la necesități reale este conectată foarte strâns cu infrastructura existentă pentru formularea acelor politici, de la nivelul administrativ superior și până la nivelul unor birouri sau servicii de cartier."

(L. Mazza, 2004 - *Prove Parziali di Riforma Urbanistica*, Franco Angeli, Milano)

"Pentru a pregăti și a implementa politici flexibile care să răspundă necesităților locale, este nevoie de o investiție continuă de timp și resurse. Cu alte cuvinte, pentru a obține rezultate durabile, este nevoie de procese stabile care să folosească instrumente inovative de planificare ce permit interacțiuni permanente între actorii locali."

(Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței, 2009 - *Studiu Instrument de monitorizare, prognozare și evaluare a dezvoltării urbane - Observatoare Urbane*)

Pentru implementarea strategiei culturale pentru perioada 2014-2024, autoritatea publică locală (APL) are mai multe roluri și responsabilități, care converg către realizarea viziunii orașului în 2024, în concordanță cu misiunea APL și pentru atingerea unor obiective specifice, cum este candidatura pentru titlul de Capitală Culturală Europeană în 2021.

Exemple de orașe care au deținut titlul de Capitală Europeană a Culturii, precum și exemple de orașe care au implementat strategii în sectorul cultural ne demonstrează că succesul nu poate fi asigurat decât prin cooperare și comunicare între departamentele autorității publice, dar și cu operatori culturali, societatea

civilă, mediul de afaceri, mediile profesionale. De altfel, una dintre dilemele esențiale de politici culturale este măsura în care autoritatea publică preferă să livreze direct servicii culturale populației (inclusiv prin intermediul unor instituții publice de cultură direct subordonate) sau să se retragă din finanțarea culturii și realizarea actului cultural și să lase acest rol exclusiv organizațiilor și artiștilor⁵⁹. Desigur, extremele, opțiunile definitive pentru implicare totală sau retragere sunt rare în lumea contemporană occidentală, ceea ce însă nu înseamnă că discuția despre implicarea, rolul și responsabilitatea autorității publice în dezvoltarea ofertei culturale, protejarea și conservarea patrimoniului nu trebuie purtată.

În Timișoara această discuție a avut loc cu ocazia atelierului de planificare participativă din perioada 18-20 iulie, unde au fost prezentate atât măsuri specifice unei implicări mai directe sau mai subtile a autorității publice în cultură (AP), cât și categorii de roluri specifice.

Rezultatul discuțiilor și consultărilor este preferința către o implicare a Primăriei ca finanțator parțial al actului cultural timișorean, administrator performant al culturii și patrimoniului prin instituțiile subordonate, care organizează o serie de evenimente prioritare, facilitează relația dintre operatori culturali și agenți economici, respectă și se bazează pe expertiza și competențele actorilor privați economici și non-profit pentru livrarea unei oferte culturale competitive și atractive.

Categorii de roluri pentru AP în sectorul cultural:

- Analize de nevoi în sectorul cultural care să fundamenteze decizii, inclusiv prin participarea activă a comunităților locale și planificarea acțiunilor;

⁵⁹ vezi François Matarasso and Charles Landry, 1999, *Balancing act: twenty-one strategic dilemmas in cultural policy*, publicat de Council of Europe Publishing

- Decizii, inclusiv prin participarea activă a comunităților locale, pentru finanțarea din fonduri publice a investițiilor prioritare de dezvoltare pentru acest sector;
- Cooperare între departamentele autorității publice locale pentru executarea hotărârilor Consiliului local;
- Organizator de evenimente culturale care poartă emblema AP - unic organizator sau în parteneriat cu persoane fizice și juridice;
- Cooperare cu operatori culturali pentru implementarea strategiei:
 - o relația reglementată prin legislație cu instituțiile publice din subordine;
 - o relația ca finanțator cu beneficiari ai finanțărilor nerambursabile (entități publice sau private) prin Agenda Culturală;
 - o relație ca finanțator cu prestatori de servicii (entități juridice sau persoane fizice) pentru diverse acțiuni culturale;
 - o factor de relaționare între actori publici și privați pentru implementarea strategiei - editare de publicație print și online, facilitarea relației cu mass media, organizare de evenimente în care să se poată întâlni actorii din sectorul cultural, sau aceștia cu agenții economici dispuși să sprijine arta și cultura, organizare de formări pentru profesionalizarea operatorilor culturali, etc;
- Cooperare cu agenți economici sau proprietari de terenuri și clădiri pentru implementarea strategiei (proceduri de acordare a unor facilități fiscale, proceduri de parteneriat public-privat, proceduri de garantare pentru a încuraja parteneriate în mediul privat);

- Monitorizare permanentă și evaluare sistematică a impactului măsurilor implementate și reluarea procesului de analiză, planificare și decizie dacă se dovedește necesar;
- Cooperare cu alte APL în ce privește sectorul cultural, schimburi de experiență și de bune practici la nivel național și internațional în domeniul politicilor culturale locale.

În principiu, există cel puțin două moduri de lucru pentru îndeplinirea rolurilor și responsabilităților APL în ce privește implementarea strategiei în sectorul cultural:

Varianța 1: Structură publică în cadrul municipalității

AVANTAJE	DEZAVANTAJE
Stabilitate și omogenitate în funcționare.	Rigiditate, birocrație, inerție, constrângeri care derivă din legislația specifică de funcționare APL.
Posibilitate de corelare rapidă cu alte departamente și cu foruri de decizie - posibilă reacție rapidă.	Blocaje de natură politică.
Înțelegerea problemelor și a oportunităților locale și a locului pe care sectorul cultural îl are în cadrul ansamblului general.	Riscul cenzurării unor constatări relevate prin analize.
Fundamentarea planificării pe o bază realistă a capacității de administrare.	Lipsa autonomiei și descurajarea inițiativei pentru personalul angajat.
Legitimătate pentru stabilirea relațiilor și a schimbului de informații cu autorități publice centrale și cu instituții internaționale.	
Acces mai direct la resurse publice.	

Varianta 2: Instituție publică subordonată municipității

AVANTAJE	DEZAVANTAJE
Fundamentarea propunerilor pe baza unui dialog mai bun la nivel local, apropiere de comunitățile locale și comunicare mai bună cu operatorii culturali și cu societatea civilă. Coerență și mai mare obiectivitate a proceselor de monitorizare, o mai mare libertate de a comunica informație relevantă factorilor politici. Flexibilitate mai mare în organizarea echipei în timp.	Legitimitate (inițială) redusă și acces limitat la structuri ale administrației publice centrale. Lipsa unei siguranțe pe termen mediu și lung privind resursele de funcționare.

Prezenta strategie propune un design instituțional prin care să se poată beneficia de avantajele ambelor posibilități și să fie diminuate pe cât posibil dezavantajele fiecărei modalități de lucru: **Direcția Comunicare** deține atribuțiile care revin Primăriei Municipiului Timișoara în sensul planificării, raportării și asumării responsabilității implementării strategiei în fața cetățenilor și a Consiliului Local, iar **Centrul pentru Proiecte Culturale** este forma instituțională a unei agenții publice. Printr-o distribuție a responsabilităților care să fie clară și adecvată cu caracteristicile fiecăreia din cele două structuri, precum și prin clarificarea relațiilor dintre cele două structuri, se poate atinge un bun nivel de performanță în actul administrativ în acest domeniu.

În cele ce urmează, sunt prezentate atribuțiile care ar reveni celor două structuri. Un accent deosebit este pus pe acordarea de finanțări nerambursabile pentru proiecte culturale prin **Agenda Culturală Locală**, ca instrument major de implementare a strategiei culturale pentru perioada 2014-2024. **Asociația**

Timișoara Capitală Culturală Europeană, prin rolul său de pregătire a candidaturii orașului și ulterior, dacă este cazul, de planificare și dezvoltare a programului de activități pentru 2021 și de asigurare a sustenabilității unora dintre rezultate, este un actor important în ecuația planificării culturale timișorene. Mai multe informații despre misiunea și obiectivele sale sunt prezentate mai jos.

Designul instituțional pentru implementarea strategiei se constituie într-o axă tematică transversală, pe care am intitulat-o **TIMIȘOARA DESCHISĂ**, pentru a ilustra rolul primordial de deschidere față de actul cultural de interes public, pentru identitatea și sufletul Timișoarei, rolul pe care Primăria îl are alături de alte instituții de administrație și pe care îl realizează alături de operatori culturali și economici. Planul de acțiuni corespunzător realizării măsurilor de design instituțional este cuprins în strategie la punctul 7.

TIMIȘOARA DESCHISĂ - Un oraș în care guvernarea culturală se bazează pe valorile democrației participative, unde serviciile publice sunt eficiente și creează cadrul necesar unui act cultural de calitate, bazat pe dreptul creatorului la libertatea de expresie și pe recunoașterea rolului culturii pentru dezvoltare individuală și comunitară.

Pe tot parcursul implementării Strategiei culturale a municipiului Timișoara este esențială **corelarea cu alte documente de politică publică locală sinergice domeniului culturii**. Astfel de documente sunt Strategia de tineret (în lucru), Strategia pentru mobilitatea durabilă (în pregătire), Strategia de branding și promovare turistică (în pregătire). De asemenea, Timișoara se află în negocieri pentru a participa la Programul orașelor interculturale al Consiliului Europei, program ce presupune aplicarea unor instrumente de evaluare a politicilor publice

referitoare la diversitate culturală, în domeniul culturii, dar și în alte domenii conexe, precum și luarea unor măsuri de apropiere de standardele de bună guvernare în acest domeniu promovate de Consiliul Europei.

Instrumente de bună guvernare asumate de Primăria Timișoara în alocarea fondurilor pentru cultură, luarea deciziilor de politică publică și în general, comunicarea cu operatorii culturali:

Instrumente de bună guvernare⁶⁰:

- Există o persoană responsabilă de comunicarea legată de implementarea Strategiei culturale al cărui nume și date de contact sunt disponibile public;
- Persoana responsabilă cu comunicarea are o bază de contacte ale operatorilor culturali interesați (înregistrare online) și face invitații la ședințele publice referitoare la monitorizarea implemetării Strategiei;
- Participanții la dezbaterile publice au ocazia să se exprime public;
- Se face sistematic informarea pe înțelesul celor vizați cu privire la acțiunile realizate atât prin afișare în locuri publice, cât și online;
- APL organizează consultări pe teme de interes pentru comunitatea culturală, așa cum derivă acestea din strategia culturală a orașului;
- Propunerile formulate în cadrul consultărilor publice sunt folosite, iar cele respinse sunt respinse motivat;
- Organigrama Centrului de Proiecte Culturale este comunicată public, împreună cu date de contact, programul de lucru și numele celor care ocupă funcții.

Recomandări de design instituțional

În cadrul Primăriei Municipiului Timișoara, responsabilitățile legate de actul cultural (inclusiv infrastructura culturală) sunt difuzate mai multor structuri, însă majoritate converg în cadrul Direcției Comunicare. **Direcția Comunicare** asigură coordonarea acestor acțiuni, iar în viitor se recomandă înființarea unui

⁶⁰ Recomandările sunt adaptate nevoilor semnalate de operatori culturali și conform *Ghidului de bune practici pentru consolidarea bunei guvernări locale - Buna guvernare la români*, realizat de Asociația Pro Democrația, ActiveWatch-Agenția de Monitorizare a Presei și CeRe-Centrul de resurse pentru participare publică în 2008.

Birou pentru Cultură, în cadrul Direcției Comunicare, care să cumuleze următoarele funcții:

În legătură cu implementarea strategiei culturale:

- Organizează evenimentele culturale prioritare ale orașului;
- Realizează evaluarea activității instituțiilor publice de cultură subordonate Consiliului Local Timișoara;
- Comunică cu Centrul de Informare Turistică al orașului pentru actualizarea informațiilor despre viața culturală a orașului;
- Comunică cu agențiile de turism pentru actualizarea informațiilor despre viața culturală a orașului;
- Comunică cu Consiliul Județean în ce privește activitatea culturală din oraș, luând în considerare activitatea acestuia (de finanțare prin Agenda Culturală Județeană și de supraordonare față de unele dintre instituțiile publice culturale din oraș).

Atribuții noi determinate de monitorizarea implementării Strategiei culturale:

- Asigură și monitorizează includerea axelor prioritare, a obiectivelor generale, a programelor strategice în prioritățile de finanțare anuale ale Agendei culturale locale (o serie de propuneri de priorități pentru următorii 3 ani în Agenda culturală locală sunt prezentate mai jos);
- Asigură și monitorizează includerea axelor prioritare, a obiectivelor generale, a programelor strategice în contractele de management ale directorilor de instituții culturale;
- Asigură corelarea acțiunilor întreprinse pentru implementarea strategiei culturale pentru Timișoara cu activitățile realizate de Consiliul Județean Timiș pentru implementarea strategiei culturale a județului, inclusiv în ceea ce privește corelarea între cele două Agende culturale;
- Asigură corelarea acțiunilor întreprinse pentru implementarea strategiei culturale pentru Timișoara cu activitățile realizate de instituțiile culturale de interes național, subordonate Ministerului Culturii;
- Inițiază procesul de evaluare a impactului Strategiei culturale și ajustează, în urma consultării cu operatorii culturali programele și măsurile deficitare;
- Realizează un raport anual sintetic, pe o serie de indicatori de raportare stabiliți prin prezenta strategie și cu date furnizate de Centrul de Proiecte Culturale (descrie mai jos);
- Pentru a face posibile acțiunile necesare implementării strategiei culturale, pregătește documente interne de lucru pentru cooperarea cu alte Birouri și Servicii ale APL, dar și pentru decizii ale aleșilor locali;
- Creează și asigură secretariatul pentru Consiliul Consultativ care va face observații și sugestii despre modul în care va fi implementată Strategia Culturală. În baza experienței profesionale relevante, se pot înregistra ca membri voluntari ai acestui Consiliu cu o scrisoare de motivație și un CV pentru a îndeplini rolul de

observatori independenți. Consiliul Consultativ se întâlnește anual, ia la cunoștință raportul de monitorizare și redactează un raport, care are valoare consultativă;

- Coordonează realizarea portalului online despre activitatea culturală a orașului;
- Contribuie la actualizarea catalogului ofertanților culturali din euroregiunea DKMT/a Banatului istoric.

În relația cu Centrul de Proiecte Culturale:

- Asigură evaluarea activității Centrului de Proiecte Culturale (CPC) și a comunicării dintre Consiliul Local și CPC;
- Semnalizează nevoia dezvoltării de competențe profesionale, interculturale și de management al diversității integrate în oferta de formare profesională publică și privată pentru viitori profesioniști din sectorul cultural;
- Primește din partea Centrului de Proiecte Culturale informațiile necesare raportării cu privire la implementarea strategiei culturale (monitorizare).

În relația cu Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană:

- Colaborează cu Asociația Timișoara CCE pentru elaborarea dosarului de candidatură, sprijinind candidatura;
- Sprijină efectiv realizarea programului și a investițiilor pregătitoare pentru programul Capitală Culturală Europeană în 2021 (dacă Timișoara este selectată);
- Dezvoltă mijloacele de asigurare a sustenabilității rezultatelor programului Capitală Culturală Europeană (dacă Timișoara este selectată).

În legătură cu relațiile internaționale:

- Dezvoltă programe cu orașele înfrățite și cu acelea unde există comunități semnificative de timișoreni. Reluarea într-un cadru structurat a legăturilor cu cei plecați ar avea semnificația unei deschideri, în cazul de față către etniile care fac parte integrantă din istoria orasului - *contribuie la obiectivul TIMIȘOARA CONECTATĂ*;
- Valorifică oportunitățile de promovare și dezvoltare a culturii timișorene prin intermediul rețelelor culturale europene din care Timișoara face deja parte;
- Realizează activități dedicate diplomației culturale care sunt parte a priorității Timișoara Conectată;
- Asigură coordonarea activităților de diplomație culturală cu alte activități de relații internaționale realizate de Primăria Timișoara.

Direcția Comunicare din cadrul Primăriei Municipiului Timișoara, prin structurile dedicate culturii, poate și trebuie să contribuie sistematic la asumarea explicită a unei înțelegeri contemporane a culturii timișorene în context european:

- În toate măsurile de politică publică culturală întreprinse de APL asigură luarea în considerație a principiilor **Agendei 21 pentru cultură**. Astfel, recomandă APL „să ia în considerare promovarea culturii în toate planurile urbane și regionale, stabilind reguli și norme necesare protecției patrimoniului cultural și a moștenirii generațiilor trecute”. Se asigură că recomandărilor și deciziilor UE și cele de nivel național cu privire la domeniul culturii sunt aplicate;
- Contribuie activ la actualizarea ideii de cultură în oraș la nivelul administrației publice locale și județene, pentru a surprinde fenomene noi, contemporane (street-art, industriile creative, new media, intervenția culturală, fenomene relevante atât pentru operatorii culturali, cât și pentru publicul pentru cultură). Analizează implicațiile acestora asupra comunicării evenimentelor culturale, utilizării TIC, managementului cultural și colaborării cu alte domenii, cum ar fi cel al educației, turismului, tehnologiei sau al asistenței sociale.

În relația cu alte **direcții ale primăriei, Direcția Comunicare** din cadrul Primăriei Municipiului Timișoara, prin structurile dedicate culturii, asigură promovarea și includerea culturii în strategiile și deciziile acestora. În acest sens, promovează ideea culturii cu rol în dezvoltare (vezi Agenda 21 pentru cultură). Mai mult, fiecare departament are o serie de cunoștințe specifice și parteneriate cu organizații non-guvernamentale și agenți economici cu care operatorii culturali ar putea construi proiecte interesante.

Câteva exemple:

- **Direcția de Asistență Socială** - identificarea unor idei de cooperare între organizațiile care oferă servicii sociale și operatori culturali astfel încât munca celor care lucrează cu grupuri vulnerabile să fie corelată cu ce ar putea face operatorii culturali;
- **Direcția de Urbanism** - identificarea, în parteneriat cu organizațiile profesionale și cu facultăți de profil a unor locuri din oraș care ar putea fi inițiate cooperări cu operatori culturali pentru diverse proiecte (graffiti de calitate, sărbători ale cartierelor, etc) identifică spații disponibile pentru reconversie în incubatoare creative, generează propuneri pentru refuncționalizarea în scop cultural a unor spații industriale dezafectate, urmărește aplicarea prevederilor naționale și internaționale pentru protecția patrimoniului cultural;
- **Direcția de Dezvoltare** - colaborează pentru dezvoltarea de propuneri de proiecte naționale și internaționale care promovează cultura timișoreană;
- **Direcția de Mediu** - idei de cooperare cu organizații ale societății civile care promovează principii ecologice, colaborează pentru identificarea de proiecte viabile în parcuri, pe Canalul Bega și în Padurea Verde, etc.;
- **Direcția Instituții Școlare, Medicale, Sportive și Culturale** - cooperări între operatori culturali și factori de decizie asupra spațiilor aflate în întreținerea ca

patrimoniu al APL. Facilitează dezvoltarea de proiecte în spațiile proprii pentru tineri, copii, bătrâni, bolnavi și alte grupuri defavorizate.

Centrul de proiecte culturale al Municipiului Timișoara

Centrul de proiecte culturale al Municipiului Timișoara este o instituție publică modernă, care sprijină realizarea actului cultural din fonduri publice și profesionalizează activitatea de finanțare publică, dar și funcția de promovare culturală și de gestionare a vieții culturale a orașului (ex. realizare evenimente culturale, colaborări, etc.). Exemple de astfel de proiecte se întâlnesc la Sofia - Sofia Development Association⁶¹, la Stockholm - Innovativ Kultur⁶² și la București - Centrul Cultural al Municipiului București⁶³. Sintetizând, acest tip de instituție preia activitatea de finanțare publică culturală de la autoritatea publică locală, își asumă profesionalizarea evaluării și gestionării acesteia și crearea unei relații solide de colaborare cu sectorul cultural, privat și public, în realizat actului cultural de interes public pentru implementarea strategiei culturale a orașului.

Atribuții:

- Asigură managementul programului municipal de finanțare a proiectelor culturale - Agenda culturală locală (autoritate de management);
- Funcționează ca o Unitatea de Implementare a Strategiei Culturale (UISC) a orașului Timișoara;
- Monitorizează nevoile de formare profesională în cultura timișoreană și asigură formarea profesională corespunzătoare (achiziție servicii sau prestare servicii formatori colaboratori);
- Contractează serviciile de analiză periodică cu privire la consumul cultural în oraș;
- Asigură comunicarea către operatorii culturali și alți factori interesați a celor mai importante informații legate de: implementarea strategiei culturale, evoluția candidaturii orașului la titlul de Capitală Culturală Europeană, Agenda culturală locală, alte informații despre viața culturală a orașului la nivel macro;

⁶¹ <http://www.sofia-da.eu/en/> , accesat 22 august 2014

⁶² <http://innovativkultur.se/en> , accesat 22 august 2014

⁶³ <http://arcub.ro/> , accesat 22 august 2014

- Oferă Primăriei Municipiului Timișoara informații pentru monitorizarea implementării strategiei culturale a orașului Timișoara și furnizează datele necesare Primăriei Timișoara pentru realizarea raportărilor anuale;
- Inițiază și implementează proiecte cu finanțare națională și internațională la propunerea Biroului și/sau a instituțiilor culturale subordonate
- Oferă asistență tehnică gratuită în scrierea de proiecte cu finanțare națională și internațională organizațiilor culturale timișorene interesate.

Relații funcționale:

Subordonat: Primăriei municipiului Timișoara

Colaborează cu:

- Asociația Timișoara CCE 2021 pentru implementarea programului ante și post 2021;
- Consiliul Județean Timiș pentru: coordonarea Agendei Culturale locale cu prioritățile și finanțarea pentru Timișoara a Agendei Culturale Județene; implicarea instituțiilor culturale subordonate CJ Timiș în programele și proiectele derulate, inclusiv cele de formare profesională; alte programe și proiecte;
- Universitatea de Vest pentru corelarea cu formarea profesională în management cultural și alte cercetări legate de viața culturală a orașului;
- Instituțiile culturale subordonate pentru elaborarea și implementarea proiectelor cu finanțare națională și internațională

Agenda culturală locală

Agenda culturală locală este un instrument major de implementare a Strategiei culturale, alături de contractele de management ale directorilor instituțiilor subordonate. Planificarea anuală și repartizarea finanțărilor acordate prin Agendă se realizează de către Primăria Municipiului Timișoara și se adoptă de către Consiliul Local, în funcție de axele, obiectivele și programele definite în Strategia culturală. Centrul pentru Proiecte Culturale al Municipiului Timișoara gestionează implementarea, evaluarea și controlul asupra activităților finanțate prin Agendă și raportează către Primăria Municipiului Timișoara.

Se urmărește îmbunătățirea **calității și transparenței evaluării cererilor de finanțare pentru proiecte culturale** prin mai multe măsuri:

Informare cu privire la condițiile de concurs:

- Anunț publicat la începutul anului, cu posibilitatea finanțărilor multi-anuale (pe baza unui contract-cadru);
- Publicarea online, pe site, la o secțiune dedicată a condițiilor de concurs și a Regulamentului;
- Desemnarea unei persoane de contact pentru detalii și întrebări legate de înscriere în concurs.

Organizarea procesului de evaluare:

- Solicitare publică pentru înscriere ca evaluator de proiecte;
- Selecția unor evaluatori competenți pe ariile deschise la finanțare pe baza unei grile publice;
- Organizarea unui seminar de formare cu toți evaluatori pentru a avea o înțelegere comună a solicitărilor din grila de evaluare;
- Informarea cu privire la lista evaluatorilor după ce concursul s-a încheiat;
- Remunerarea evaluatorilor, pentru a încuraja profesionalizarea acestora;
- Realizarea evaluării în echipe de câte 2 persoane - un specialist în cultură și unul în management.

Implementarea proiectelor finanțate:

- Publicarea ghidurilor de decont încă din etapa de înscriere a cererilor de finanțare;
- Cel puțin o sesiune de informare și întrebări și răspunsuri (în direct) pentru:
 - o Prezentarea aplicației - și facilitarea networkingului între potențiali aplicanți care se pot decide să facă proiecte comune, intersectoriale;
 - o Management financiar - pentru înțelegerea condițiilor de finanțare și a procedurii de decont de către potențialii beneficiari ai finanțării culturale.

Tipuri de proiecte finanțate:

Aceste proiecte vor fi solicitate în funcție de axele, obiectivele și programele selectate anual de PMT din Strategie culturală și resursele financiare disponibile anual.

- În momentul de față nu este posibilă mobilitatea artistică în afara municipiului (adică județean, național sau internațional) ceea ce impune ca evenimentele să fie organizate în municipiu. În momentul de față primăria nu finanțează evenimente care nu au loc în municipiu, chiar dacă ele reprezintă artiștii locali pe plan regional sau internațional. Spre exemplu participarea la expoziții internaționale este finanțată ca transport numai până la graniță. Acest lucru ar fi recomandabil să se schimbe pentru a permite mobilități, dar și proiecte realizate în colaborare cu organizații din altă țară (sau altă regiune a României);
- Posibilitatea de a finanța proiecte regionale, naționale sau internaționale care expun și promovează artiștii Timișoarei;
- Eligibilitatea operatorilor culturali cu sediul social în afara Timișoarei la activități din cadrul Agendei culturale a orașului, atâta timp cât derulează activități în oraș și zona periurbană;
- Încurajarea (prin punctaj crescut în Grilă, prin regulament), a colaborării dintre ONG-uri și instituții publice;
- Burse de creație și burse de atelier pentru artiști timișoreni;
- Rezidențe artistice pentru artiști și manageri culturali interesați să lucreze și să expună în Timișoara;
- Burse lunare pentru manageri culturali care să realizeze formare la locul de muncă în organizații culturale timișorene de tradiție (eng. in service training, job-shadowing);
- Introducerea eligibilității veniturilor din convenție civilă și contracte de drepturi de autor.

Propuneri de priorități de finanțare pentru Agenda culturală locală (așa cum au reieșit din focus-grupuri, interviuri și atelierul de planificare participativă):

- proiecte intergeneraționale;
- educație culturală/dezvoltarea publicului;
- formare profesională pentru sprijinirea profesionalizării operatorilor culturali în zona managementului de fonduri publice naționale și europene, cu focus pe proiectele de cooperare transfrontalieră și proiectele cu fonduri comunitare (ex. Programul Europa Creativă);
- evenimente dedicate tinerilor în afara centrului - cu precădere proiecte derulate în Complexul Studențesc;
- proiecte interdisciplinare (atât la nivel artistic, de colaborare între artiști din diferite zone de creație, cât și ca ofertă către public, în sensul colării unor zone diferite pentru a contrui un discurs comun: expoziții de artă contemporană, teatru, carte, design, arhitectura, etc.);
- școli de vară pentru curatori tineri și teoreticieni în domeniul artistic;
- proiecte sociale/intervenție culturală;

- tabere interculturale, cu tematică culturală/artistică;
- înființarea unor burse de creație și de atelier pentru artiștii din Timișoara, care să compenseze problema lipsei spațiilor și problemele materiale care împiedică creația;
- proiecte de formare de formatori pentru profesorii de materii artistice din mediul pre-universitar;
- proiecte cu participare internațională substanțială;
- proiecte de promovare a brandurilor culturale locale.

Asociația Timișoara Capitală Culturală Europeană⁶⁴ este o organizație nepatrimonială, neguvernamentală, apolitică și independentă, având o misiune profund culturală și instructiv-educativă, din care fac parte în jur de 100 de membri, printre care Primăria Municipiului Timișoara, Consiliul Județean Timiș, alte autorități locale și județene, reprezentanți ai mediului de afaceri, ai universităților, instituții de cultură, organizații neguvernamentale și asociații artistice, de cultură, sociale, reprezentanți ai mass-media, etc.

Obiectivele Asociației:

- pregătirea programului Timișoara 2021 - Capitală Culturală Europeană în vederea eligibilității sale;
- planificarea și asigurarea punerii în practică a evenimentelor incluse și/sau asociate programului;
- promovarea proiectului Timișoara 2021 în mass media;
- promovarea imaginii programului în țară și în străinătate după câștigarea titlului;
- atragerea de sprijin din partea tuturor factorilor interesați;
- realizarea de activități de atragere de fonduri necesare implementării și promovării naționale și internaționale a programului după câștigarea titlului;
- colaborarea cu orice alte instituții, asociații, fundații, cluburi, etc. în vederea promovării și implementării programului;
- contribuția, ulterior anului 2021, la sustenabilitatea programului prin proiecte în folosul comunității.

⁶⁴ Informația este preluată de pe site-ul www.timisoara2021.ro

În legătură cu dezvoltarea efectivă a măsurilor propuse pentru atingerea obiectivelor generale ale strategiei orașului pentru perioada 2014-2024, Asociația colaborează cu Primăria municipiului Timișoara, Consiliul Local Timișoara, Consiliul Județean Timiș și alți parteneri, prin:

- inițierea unui program de voluntariat pentru programul Timișoara 2021- Capitală Culturală Europeană și promovarea lui în comunitate ca beneficiar și facilitator pentru înțelegerea beneficiilor pentru oraș și cei implicați în voluntariatul cultural;
- valorificarea traseelor culturale dezvoltate în euroregiunea DKMT - Banatul istoric de către partenerii locali și din euroregiune pentru a fi incluse în programul anului cultural 2021;
- valorificarea oportunităților de realizare de proiecte culturale pe/și în jurul canalului Bega, ca mijloc de conectare europeană prin legătură cu Dunărea;
- participarea la activitățile de diplomatie culturală, prin colaborări cu centrele culturale, consulatele și consulatele onorifice din Timișoara, pentru stabilirea colaborărilor culturale internaționale care urmează să facă parte din programul anului 2021 ;
- publicitate și marketing pentru programul Timișoara 2021 - Capitală Culturală Europeană în diversele etape de pregătire ale acestuia și după câștigarea titlului;
- contribuție și valorificarea de parteneriate cu companiile multinaționale care activează în Timișoara pentru a contribui la finanțarea programului Timișoara 2021 Capitală Culturală Europeană după câștigarea titlului.